

ה כ מ

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

יהושע

מ ן ם י ר א

נעתק בלשון

עברי ואשכנזי ותרגום ארמית

עם

באור הענין והערות מוסר

העתיקו

יהודא ליב בן זאב

גדפס שליטית

בתוספת תקון הלשון והמליצות מאת המעתיק.

B E N S I R A.

ו ו י ן

נעדרוקט ביא אנמאן שנייד ק' ק' פריווילעגירטעם בונדרוקר
WIEN, gedruckt bey ANTON SCHMID, k. k. priv. und N. Ö. Land-
schafts-deutsch und orientalischem Buchdrucker. 1814.

ה צ ע ה

השאלה הראשונה, אשר יסול לז הקורא המשכיל עליה בקראו
שם הספר בן סירה, מפיקא בתלמוד, אמר רב
יוסף אף בספר בן סירה אסור למיקרי (פנסדרין דף ק): —
ואכלי טרם מענה לכיון דעת רב יוסף על מי ועל מה אמר? אציה
מערכת התנאים והאמוראים, העומדים לימין לדקת הספר, והמיקרים
דבריו כדברי ספר מוסר יקר כאשר הוא באמת; ולזה אציג לעיני
הקורא כל המקומות בתלמוד, שנוצח דבריו, לשם ולתהלה לתלמוד ממנו
מכמה ומוסר:

(א) איתא בברכות (דף נח) * ינאי מלכא ומלכתא כריכו
ריפתא, לא הוו להו אינש לברוכא כו' אמרה ליה
דביתהו, אשתבע לי, דאי מייתינא לך גברא דלא מצערת
ליה, כו' אייתה ליה לר"ש בן שטח, אותביה בין דידיה
לדידה. א"ל חזי כמה יקרא עבדינא לך, א"ל לאו את
קא מוקרית לי אלא אוריתא הוא דקא מוקרית לי. שנא'
סלסליה ותרוממך ובין נגידים תושיבך (בן סירה ו) [ואף
שנפילי' משמע שצ"ח קרא (דמשלי ד) אך תוס' דסוף פ' החובל
ודעירובין (דף קד) מייחא, שכוה מס' צ"ס ע"ש. והיה אלס כעין
דמיון ללכד, אך יש לי ראי' חזקה כי ר"ש צ"ס כיון אל קרא דבן סירה,
מכא דצמדרש רב פ' מקץ סי' צ"א, מציח האי מעשה גופא דינאי המלך
צטני לשון קנת, ח"ל * א"ל ולמה יתבא לך בין מלכא למלכתא?
א"ל בס' בן סירה כתיב סלסלה ותרוממך ובין נדיבים
תושיבך ע"כ. הרי לך שאמר צהדיח קרא דצ"ס. ומסתמך כי נעלמו
לעייני רש"י ז"ל דברי מדרש הכ"ל וגם בתלמוד ירושלמי כזר פ' צ"ס מציח
צדיח שכוה מס' צ"ס]:

(ב) וצעירובין (דף קד) * אמר רב חייא ב"א אמר רב, כל
שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל, שנאמר בצר
אל יורה (בן סירה ז) (וע"ש בתוס'):

(ג) צגנו' סכ"ל (דף כ"ד) א"ל רב לרב המנונא ° בני אם יש לך
היטיב לך: כי אין בשאול תענוג ואין למות התמהמה:
ואם תאמר אניח לבני ולבנותי הק בשאול מי יגיד לך: בני
אדם דומים לעשבי השדה הללו נוצצים והללו נובלין ע"כ
(והם נודצרי צ"ס פרטה יד, ואף שלא הזכירם צמון): כי הספר הזה
שגור היה צפי רב, לנראה:

(ד) חגיגה (דף ק"ג) * ואמר רב אחא בר יעקב, עוד רקיע
אחד יש למעלה מראשי החיות כו'. עד כאן יש לך
רשות לדבר. מכאן ואילך אין לך רשות לדבר. שכן כתוב
בס' בן סירא ° במפלא ממך אל תדרוש ובמכסה ממך אל
תחקור במה שהרשית התבונן ואין לך עסק בנסתרות (צן
סירא ג) [ובמדרש רבה (פ"ח דף י') * ר' אליעזר אומר בשם
בן סירא ° בגדול ממך אל תדרוש, בחזק ממך אל תחקור,
במפלא ממך אל תדע ובמכסה ממך אל תשאל במה
שהרשית התבונן ואין לך עסק בנסתרות (פי' רש"י) ד' מדות
יש כאן, לומר שאל תחקור מה לנועלק ומה למטה ומה לפנים ומה
לאחור]:

(ה) ביבמות (דף סג ע"ב) * אמר רבא לרבה בר מרי כו'
כתיב בס' בן סירא ° אשה טובה מתנה טובה כו'
(צן סירא פו) העלם עינך מאשת הן כו' (שס ט) אל תהי'
צר צרת מחר כו' (שס לא):

(ו) בתובות (דף ק"ו) * כל ימי עני רעים בן סירא אומר אף
בלילות ° בשפל גנים גגו ובמרום הרים כרמו כו' (צן
סירא לב) וסנאמר הזה עני בבבא בתרא (דף קמ"ה) ומשולש
בסנהדרין (דף ק):

(ז) בבא קמא (דף לב) * אמר רבא לרבה בר מרי, מנא
הא מלתא, דאמרי אנשא, מטייל ואויל דיקלא בישא
לגבי קניא דשדכי? א"ל ד"ז כתוב בתורה ושנוי בנביאים
ומשולש בכתובים. כתוב בתורה ° וילך עשו אצל
ישמעאל (צ"ל צח) שנוי בנביאים דכתיב ° ויתלקטו אליו אנשים
פוחזים (שופטי' יח) ומשלש בכתובים שנא' ° בל עוף למינו
ישכון וכן אדם לדומה לו (צן סירא יג):

(ח) בבא בתרא (דף צ"ח) * הכל שקלתי בכף מאונים ולא
מצאתי קל מסבים, וקל מסבים חתן הדר בבית
חמיו

חמיו, וקל מחתן אונסו בליל אורח. וקל מאורח משיב
דבר בטרם ישמע (בן סירה ע"ג)
(ט) סנהדרין (דף ק) אמר ר' יוסף מלי מעלינותא דאית
בהו דרשינן להו "אשתא דמתנה טובה, כו' כדאיתא
בגמרא דיבנות שהבאתי (ס"ד)

(י) נדה (דף יז) ור"י האי קרא מאי דריש ביה? מבעי לי
לדכתיב בס' בן סירא שלשה שנאתי וארבע לא אהבתי.
שר הנרגל בבית המשהאות ואמרי לה שר הנרגן, ואמרי
לה שר הנרגו והמושיב שבת במרומי קרת והאוחז באמה
וכישהין והנכנס לבית חברו פתאום:

ואחרי הדברים והאמת האלה, שגדולי התנאים ואמוראים מציאים
דצרוי, צלי חשש ומיחוש היותו ספר חינוך, ואין אחד
נוכח גולה את הזכר לאמר, איכה הבאת את דצרוי הלא ספר חינוך
הוא ואסור למקרי ציה? — ולא זו בלבד אלא אדרבא היה הספר
ההוא יקר צעייניהם ויהיה דורשים וכוונכי' מדרשם עליו כעל אחד וכתבי
הקדש כנראה ונלשון רב שהבאתי (ערוצין דף סד) שהביאו כמקרא יודע
שלאמר, ונדצרי ר"ש צן טעם (צרכות דף נח). ורצה צד מרי אמר
צהדיא, ונושולט צכתוצים" (צ"ק דף צג) וא"כ נשמע מדצרוי שהיו
מוגים אותו צין כ"ד כתבי הקדש, ואיך א"כ יעלה על הדעה, שהאחד
מונה הספר צין כתבי הקדש, והאחר יאמר לעקרי צו? וצודאי מה
שכיון זה לא כיון זה ומה שכיון זה לא כיון זה, כאשר אבאר. וכל הגדולים
והשלמים המה לי צעוזרי, כי לא לצד מותר לקרות בספר הזה, אך ראוי
ונכון לקרות צו, ללמוד מומנו יראה חכמה ומוסר. ופקח נא עיניך וראה
מה שכתב הרי"טבא (צ"צ דף נח עב) וז"ל *כתוב בספר בן סירא.
אעפ"י שקראוהו בסנהדרין ספרים חיצונים? שמעינן שלא
אסרו שם אלא לעשות ממינו קבע, אבל מ"מ ראוי להגות
בו ללמוד מומנו החכמה ומוסר עכ"ל. ומי הגיד לו לדיע"צא?
ונוכח לו החלוק הזה, אם לא שהיה קורא צו, וראה דצרוי טובי' וככוהי'
ויהיה נעלה צעייניו, איכה יאמר שלם האומה למקרי צספר מלא יראה
ומוסר? ע"כ דחק עלמו ליטב, כי האזהרה לא ללאו יראה אלא ללק
יראה. לאסור עיון קצע ולהתיר עיון עראי. ואם כדצרוי כן הוא
הנה הנושטע הזה לא לצד על ספר צן סירא נמחן כי אם על כל מקראי
הקדש כדאיתא בצרכות (דף פח) דאמר ר' אלעזר לתלמידיו מנעו
בניכם מן הגיון (פירש"י לא תרגילום צמקרא יותר מדאי) אך לעכ"ר
דצרי התלמוד דקו גם יחד, ר' יוסף לדעתו דק כי אסר למקרי צס' צן
קירא לבמרי, ואנחנו נלך צעם צעקבות שאר חכמי תלמוד כי נקרא צספר
הזה, הא כדאיתא והא כדאיתא:

ולזה

כצ"ח דצרי ר"י והסוניה ללשונא דהשקלי ועריא צגמרא דקנסהדרין
 (דף ק) כהויתו וז"ל תנא רב יוסף אף במ"ב אסור
 למיקרי א"ל אביי מ"ט? אי לימא משום דכתיב ביה לא
 תנפוש גילדנא מאדניה דלא לילול משכנא לחבלה. אי
 מפשטא באוריתא נמי כתיב לא תשחית עצו כו'. ואלא
 משום דכתיב בה בת לאפידה מטמון שוא כו'? הא רבנן
 נמי אמרוה כו'. ואלא משום דכתיב ביה לא תיעול דויא
 בלבך דגברא גיברין קטל? הא שלמה נמי אמרוה. ואלא
 משום דכתיב ביה מנע רבים מתוך ביתך ולא הכל תביא
 ביתך? הא רבנן נמי אמרוה. ואלא משום דכתיב ביה זלדקן
 קורטמן עבדקן סכסן. דנפק בכסא לא צחי אמר בכמי
 ניכול לחמא? סב לחמא מינה, מאן דאית ליה מעברתא
 בדיקניה כ"ע לא יכיל ליה. (ומי' דש"י וכל אלה דצרי לוח הן
 לכן אין קורין כו') ע"כ. ועתה הקודם הנעים כאשר תשים נא עינך
 ולצד צספר הזה אשר הוא עתה זידינו, ולא תנולא צהס מדצרי' הקלה
 שמיא צעל התלמוד ונשונו, אשר על אודותם אשר ננוקרי צו, זולתי
 פסקוי צת לצדיה, וננע רבים מתוך ביתך: ושאר הנואמרים שנוציא
 חין מהם לא רנוז רנויזה צו, וא"כ אינם נוספר צן סידא הזה. והראיה
 החזקה אשר לי על זה, כי אותן הפסוקים שנואמרים צו, נציא צעל
 התלמוד צלשון עצרי, לה ונקי, הלשון שדצד הנוחצר, ואותן הפסוקים
 שאינם גמלאים צספרים אשר זידינו, נציא צעל התלמוד צלעגי שפת
 צצליה חרנוית. ווי לא יראה וירגיש כי ונליית זלדקן קורטמן עבדקן סכסן
 היא גוף ונלייה צלשון, ההוא לשון נע"ל, ולא העתקה גועזרית, ואלו
 היה נוספר צן סידא שלנו הנוחצר צלשון עצרי היה צעל התלמוד נציא
 צנ"ע כפסקוי וננע רבים מתוך ביתך, ובפסקוי צת לצדיה. אלא שאינם
 נודצרי צ"ס. כאשר חצאר. ואחר שנוסקנת התלמוד, צאסור קריאת צ"ס
 ונשום חיה פסוקים הנזכרים לעיל, ועליהם צאו ראיות צרורות ועדות
 נוכחות, כי אינם נוספר צ"ס שלנו, א"כ צנעול הסצה צטל המוצב,
 ולא חל הנואמר אסור לנוקדא על הספר הזה, ואין כאן חשש אסור כלל:
ולא נשאר לי מעתה אלא לגלות, איך יתכן שיסמו צעלי התלמוד
 דצריים לספר ההוא ויה שלא חמר הנוחצר ולא עלו על לבו?
 אולם גם זה נקל ליטע, כי אחרי העיון בכל העקומות שנוציא התלמוד
 דצרי הספר, אף שהם לקוחים ומנו, הם נשתנים ונולד צנוסח הלשון,
 וצסודר הפסוקים, אשר נחה כראה להוכיח, שלא היה ספר צן סידא,
 שלם ונוסודר על סדר הראוי זידי צעלי התלמוד, צכתצ ספר הנוחצר,
 כאשר הוא עתה זידינו, אך היו תאמריו ונלייותיו שגורות להם ע"ס
 צמוקרת איש ונפי איש, והיו נשתמשים צמשליו גם ההעון, כנוסב
 ראוייה עד היום צספר השלי, ועל דצריים וסורי ע"ס מה נקל להשתנות

נסח מאמר אחד בתוספת וזגרונון (כאשר ידראה החלף בנוסח פסוק
 זמנלא מחד כל תדרוש כו' לפי מה שהוצא צגמו חגיגה (דף י"ג) כגד
 מה שהוצא צמדרש רצה (פ' ח' דף י') הכחזר לנעלה) ולפי שהיה ישוע
 צן סירך, ציונים הים תפורכם באומה לאיש גדול צתורה ובחכמה, וידוע
 לאיש ממשל מפלים ונליזה והידה לו, ע"כ כל משל ומליזה השגור צפי
 האומה אז, ולא היה נודע מי אציחו ויני אמרו, הים אומרים צסתם
 צן סירא אומר, כאשר עד היום מיחכים דצמים ללא אמרם לאומר דצרי'
 כדומה להם, ועל אופן הזה נקל היה ליחם מליצות הכל ודצרי תועה
 לצן סירא, ולכונה הזאת דדקו דצרי ר"י אסור לתקרי צו, אצל על האופן
 אמר הספר צידיו, זעינינו לכמה יציעו, כי הוא צדור ונקי מסיני משלי
 תועה ודצרי רוח, רק כלם יראת יי חכמה ומוקר, המעיד לצ צני אדם
 לטוב ומרחיק מרשע, לכונה הזאת גם רצ יוסף יתן עידיו וילדיק הספר,
 באמרו כלי מעליותא דאית בהו דרשינן להו (סנהדרין ק),
 ומשפטי החכמים אמת דדקו יחדיו:

ולא

עוד, ומה אם ספר קהלת אמרו (צצת דף ל) צקשו חכמים
 לבגוז ספר קהלת, מפני שצדיו סותרים זה את זה, ומפני
 מה לא גנזוהו, מפני שתחלתו ד"ת וסופו ד"ת, ומה אם ספר נשלי צקשו
 לבגוז (שם) ולא גנזוהו כי עיינו צי' ואשכחו טעמא, אף כי הספר הזה
 אשר כלו מלא חכמה ומוקר ויראת יי, כי ראוי הוא לאשרו ולקיימו, הן
 חלה אשר העליתי צלדישה וצחקירה, יגעתי ונאלתי צלחיות צלרות ועדו'
 בחמים, העומדים ליונין דדקת הספר, והולאתי סונחדר סיקר מתלונת
 מי הצוערים צעם, המעלימים עיניהם ומושכים ידיהם מספר צן סירא,
 ונשענים על מאמר ר"י הכ"ל מצלי דעת הסבה על מה ולמה? כאשר
 סוכחתי, וזכות המחבר וספרו יגן עלי ועל כל אוהבי אמת צלצצם,
 וסקורא אשר ישם עינו וצבו אל דצרי הספר יקרא ואז יבזר משפכו וידאש
 הים אמת צדצרי אם לא:

עוד

אחת לנודעה אפי לריך, כי ספרי אחד קטן מתבולל צידיו, שמו
 צן סירא צן ירמיה הנביא, כדפסד היום מאה שנה (שנת תנ"ו)
 צעיר לא נודע שמה, זכתה עם צהקדמת הספר, ח"ל, כתיב עושה גדולות
 עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר, צא וראה כמה גדולים מעשיו של
 הקב"ה כו' פירז"ל עושה גדולות עד אין חקר, כנגד כל יצירה, ונפלאות
 עד אין מספר כנגד שלשה שטלדו צלא שכיצת הורתן עם אדם, ואלו הן
 צן סירא, רצ פסא, ורצ זירא, כו', ונציא עם המעשה, כי צתו של
 ירמיה נתעברה באונצטי צנורחן, סככנס זרע צקוצתה, ומה שכצשו רשעי
 הדור את ירמיהו הנביא להוליא ז"ל צנורחן, ע"ש ואין קץ לדצרי רוח
 הצלים ודצרי שטות שונציא עם צהקדמה: וצראשונה האונקתי, כי אולי
 הוא איזה אנדה צתלמוד או צמדרש, ואם קצלה היא נקצל, אצל אי
 הדברים כן, כי שאל שאלתי, את פי אדוננו מורנו ורצנו הגאון מ' ישע'
 צרלין ז"ל, כי הוא היה צקי צתלמוד צמדרש צספרי ספרא ותוספתא
 וכל דצרי מדצרי החכמים לא נעלם ממנו, ופה הקדוש אומר, לא מינ
 ולא מקנתה נמלא צדצרי החכמים, ואח"כ מלאתי צלמח דוד ח"א ג'
 תמ"ח

תמ"ח, אמר ג"כ כי לא מלא דבר זה בתלמוד או במדרש, אך הוא מלקוטי
 מהרי"ל, ואמר שלפי דעתו הוא גוזמא בעלמא. וכמוכח אחר בעל סדר
 הדורות (דף לד) גם לפי מה שאבאר בהקדמה, לא היה איפשר שהיה
 צד ירמיה, לפי שהוא מוכלל בסוף ספרו פירוש ל', את שמעון בן חנני
 הגקרא שמעון הגדיק, והוא היה יותר ממאה שנה אחר נתינת ירמיה.
 וגם המשלים והמליצות שהביא שם ע"פ ח"צ נראים כי הם צדוים מאחד
 ומקטני הדעת, אשר חסר ולקט המאמרים המוזכרים בתלמוד, וקדרם
 ע"פ ח"צ, בדרך שאלה ותשובה רב ותלמיד, ככל העולה על רוח המלקט,
 ולא ידע דרך החכמה ואיה נקום התבונה. ושאר המשלים אשר הביא
 עוד שם צמחו צלשון ארמית הן מעטין מאד ונער יכתבם. ואלו הן:
בלתא עלתה לגננת ולא ידעא מא-מטי לה : לחכימא
ברמיזא לשטיא בברמיזא : מוקיר מבסרוהי דומיא לחמרא:
גור דליק מוקיר גדישין סגיאי : סבא בביתא סמנא טבא
בביתא : ערבא טבא מאה צפרין וכישא אלף אלפין : פתור
פתורא פריש מחלוקת : צריך את למסב ולמתן ויהא חולקך
עם בר מזלא : קריבא סחורתא אכלתיה מריה ורחיקא
אכיל למריה : רחימא קדמאה לית את כפרי ביה : שתין
מלובין יהון לך ומליכות נפשך לא תשובוק : תתייב לך יד
כי הות שביעא ולא דהות כפנא : זהו ענין כל הספר הקטן
 הזה אם ראוי לקדוש ספר. ואם על הספר הזה כיון רב יוסף ויה
 גדקו דבריו, כי מלא הכל הוא ודברי תועה לא חכמה ולא נוסר. אך
 צדור אללי כי הספר הזה צדוי ונלכ אחד האחרונים, אשר לא ידע צד
 יעניו לשמאלו, כי הוא שם צמי צן סירא מעשה דר"י צן לוי אשר הטף
 חרב מלאך המות וקסן לג"ע, ע"כ רחיתי להעיר לצ הקורא על זה שידע
 להצדיל צין אמת לשקב, ולא יחליף חכמה צסכלות, ולא ימיר דברי מוסר
 צדצרי הכל, ועם לתצן את הצר, וסכל את צדרי. ואתה הקורא המשכיל
 שים לבך לספר הזה כי צו תמלא חסן וצד דבר : רפאות יהיה לשריף
 ידעת דבריו לכפסך ונעם :

הקדמה

הספר הזה גם הוא אחד מסגולות יקרות הנשאר לנו ונאבותינו. לזכר תפארת ישראל, צהייתם-עלויים ושקטים על אדמתם בארץ הכנענית, והוא אחד ונשמונה ספרים הנוספים על כ"ד כתבי הקדש, ואינם נמנים עמם, הנקראים צלשון הענוים (צפסקריפט). הבי נכבד הוא וחס, צערך ויקר עד למרצה, אם ענד איכותו, כי הוא כולל ענינים יותר יקרי הערך מכל שארי הספרים הנוספים, ואם נולד מחברו, כי נדע צדור'ני וני אשר חזרו, והיה הספר ההוא רם באומה צימי' הסם, ונשא צפי' חכמי התלמוד (עיין הלעה). וגזה מחד צעיני הענוים וישירים, פי ראו את יעין, וחזרוהו אל הביצליחה שלהם, וקראוהו צעם (עקעסימטיקום, פאקס-זיסטען-בוך). לפי שהוא ספר מישל לכל כתות צני אדם; כולל נשלים ומליצות צדרכי העוסק והמדות בספר משלי שלמה. התצוננות והשקפה צדרכי העולם וצעסקי צני אדם בספר קהלת. והקירות צפליחות טיגורים, כספר איוב. ואם היות הספר גלוי לכל הענוים והוא לא מקדצ אצותם הוא, עם זה נסתרה דרכו עתה מעם י"י אלה, אשר מואחד העם נוקדצ אצותו ילא, כמוס הים באולרות לשונות זרות, וצלשון הקדש לא נראה ולא ננשא, כי אצד מאתנו, והיה כל מצקס חזון צדצריו (לשונע שונעו) אל לשונות הגוים ידרוש, לכן קונתי עתה להשיצו אל נוכו הראשון, ולהלציטהו באדר יקר תפארת לשוננו, להפיץ מעינותיו גם בקדצ צני עמינו, וראו גם המה יקרו וישירים יאשרוהו, יאכלו מפרי דצריו, ויהללו צשערים חכמתו:

מחבר הספר הזה י'הושע בן סירא מתושבי ירושלים [כן חתנו הוא שמו צסוף פרעה מד, וצראש התרגום הארנונית חתנו שמו יהושע בן שמועון בן סירא, וצעל שצט יהודה (הציאו לחמ 17 ח"א, ג"א תמ"א, וצסדר הדורות דף לח) כתצ עליו, שהיה צן צי על

אל יהושע בן יהוואק. הכהן הגדול הנזכר בעזרא ג'*. והוא היה חכם גדול ומכובד בעם, כאשר כתב עליו היוסיטון (ס' ג' ט"ו) ציננים ההם היה יהושע בן סירך שר וגדול על היהודים ע"כ. והוא בן סירא היה כמו עשה שכה ויותר אחר צינן בית שני: וזה נודע מלד וזה שמהלל בסקוף ספרו (פרשה נא) את שמעון בן חוכיו כהן הגדול, שהגזיה כתלי זה"מ, כאלו ראהו צעיניו, והוא שמעון בן חוכיו בן שמעון בן חוכיו בן עדו הנקרא שמעון הצדיק, היה ציני (בטמאויס פיאמטטאר) כמבואר צינחין (דפוס א"ד דף קג קד) כתב שם וז"ל: צטאלניוס פילידעלפוס מלך שנת תמ"ט (דהיינו ס' שטס, אקר צין-פצית) ואז חוכיו בן ידוע (או עדו) אציו של שמעון הצדיק, אחכף שמעון בנו אשר יאל לאלכסנדר כו' ואחריו חוכיו בן שמעון כו' ואחריו שמעון בן חוכיו כהן גדול, והגזיה כתלי זה"מ כו' (שנת ג"א תק"לט) ובסקוף זמן הזה היה ר' יהושע בן סרוק שחזר צ' ספרים, והם נחוצרים עם הכ"ד לרומיים עכ"ל. וא"כ גראה מדבריו. שהיה ציני-שמעון בן חוכיו השני, שלא כדעת החכם אי"ש האין במבוא לספרים הנקספים (איינלייטונג אין דיא פאפאקרייטיטן ביכער)* ואף שיש לעיין-עוד בהטדקות ההשגות הזה, אך אין לנו להאריך בדבר אשר אין הכרח ולא תועלת גדול צדיעתו, אשר אחר כל-המלפול והטענה והמענה והצדור, לא יאל מכלל ספק:

החכם בן סירא הנזכר, אשר ספרו בלשון עברי לא ונקי, כגראה ונהגאנורים שמזכיר התלמוד מדריו. וכאשר פתובן ומספרו, כשכיל-כי החכם לקח לו לדוגמא ספר משלי, והלך בעקבותיו, להצר נושלים ונוליות צנאנורים קורים-מעטי הכונות ורצי האיות, אשר כל פסוק ענין לעלמו, והוא נחוצר לרוב עשני ללעות, הללע האחת נושל והללע השנית הכמשל. ע"כ אין לזקש צו: סדר זהמשך ונחזר צין פסוק לפסוק, כמו-שלא יעלה הקדור הזה והמבואר הזה: פספר בישלי, כי המאמרים והנושלים כאלה יסודרו עיד הכותב-כפי אשר תעלינה על מלודת דעיוניו, וכפי השקפתו בדברים, זולתי בנקלית הנוקמות, וצפרט מפרשה א' עד פרשה ט"ו ועל המעט צפרשות שאחריו, וש לטפר הזה יתרון צעיני-האז על ספר משלי, שיואלו דצדרי חזור והמשך צין ספסוקים והתלות ענין בענין, מה שלא ינולא-צמשלי, אבל זולת זה, חזר הספר בכל וכל דוגמת ספר בישלי, ובעבור זה קרה לו ג"כ נקרה מחזר בישלי, שישנה וישלש תליזה אחת, ונושל אחד, ונומור אחד, צמקונות מתחלפות, אם בלשון ההוא בעלמו, או צשניו הלשון קלת, או צהרצת הצאור, ותוספת החזק, וציתרון המשך כמנהג ממשלי ונשלים קורים כאלה: גם ינולא צו-למעט פסוקים קלרי הצכה, כמו שיואלו ג"כ בצספר בישלי, וזה לפי שנוציאים לפעמים איזה תליזה, אשר היתה כונתה ידועה לכל ונגד פסקום הנוליזה צפי כל הנוון, ועתה נעדרה ממנו הכונה (עיין)

ה ק ר מ ה

(עיין פרשה ו פסוק ג. ד.) עוד הכדל אחד התצוננתי, צין ספר משלי
 לספר הזה, צעגין איכות המליצות. והוא, כי נמצר ספר משלי להיותו
 מלך וראש האומה צמעלת האנשים הגדולים צמדדגה, ע"כ רוצ משליו
 ומליצותיו, להורות דרכי מוסר והכנהגה לשרים שופטים ומנהיגים ונכבדי
 ארץ, ועל המעט שיופיע אורו על העוון, צמודותיו ונוסריו, אזל החכם
 הזה, לפי שהיה איש פשוט, מערך ההמון, ע"כ רוצ מליצותיו ונוסריו
 לתועלת העונוי, ואדרבה מרחיק את האדם הצנינו, מהתקרצ אל
 הגדולים הרמים והנכבדים, ומשתדל לרוצ עם האנשים אשר צמדדגת
 המון. והם מועילים מאל לכל אדם כערכו, ועם זה הוא ימערך לקחו
 לכל כתות צני אדם, ומורה דרך מוסר והכנהגה איש איש לפי מדדגתו
 ודרכו, ולפי מדת ימיו, הצעיר כלעירתו והצחור כצחרותו הקטן לפי
 קטנו והזקן כזקנותו, להגין כדל, לתשצ כנכר, והיה משקיף על מדות
 צני האדם והפעליותיהם, חפלים, עסקם וענינם, טוצם ורעתם תומתם
 וערמתם, אם מלד הכסיון ומלד הצמיכה, או מלד הידיעה והפרקום.
 וידצר על כל המדות, הטוצות והרעות, המהוללות והמגונות, ומעיר
 על המדות הטוצות, כרחמים, וענוה, צעת, וסבלנות, ספוק וכלכול
 חמוכה, וחצרות ורעות, וכדועה להם; ומרחיק ממדות הרעות, כבעם,
 רגז, קנאה, שנאה, מדון, מריצה ורכילות, לשון הרע, והדאגה,
 והחמדה, וצקפת התענוגים והמותרות, והערומה ומרמה וצכל הכללים
 צהם, ועם זה מהלל החכמה, ומלזה על יראת ה' ושמידת הקודה.
 ועל אלה, על אל אלים כפללות ידצר, מלד הפליחו יגוריו, והודות ליי'
 על טובו וחכדו, ולשצח נורא עלילותיו: וגם מזה לא תנח ידו לפאר
 גדולים אנשי השם מעשי אצותיו הקדושים אשר צארץ איש איש צדורו
 צחתינות ספרו. זהו כלל ענין הספר, אשר על זה ראוי להקרא צשם
 היקר אשר נתן לו חכמת יהושע בן סירא [לפי מה שמלאתי השם
 צפתימת תרגום הארמיו' כתבא דישוע בר שמעון אסירא, דמתקרי
 הא כתבא חכמתא דבר אסירא].

ויהי אחרי מות החכם הנזכר, קם נכדו הנקרא ג"כ צן סירא,
 והעתיק את הספר והוא ללשון יון צהיותו צמלדים, צימיו
 (בטאזאיוס עווערגעטיס) כאשר הזכיר קוא צעלמו צהקדמתו אשר הניע
 לפני העתקתו (ואנכי אזכירכה אח"כ). ועשה זה לפי שקרוצ צימיוס
 שלפניו נעתק כל החודם אל לשון יוכית צמלות (בטאזאיוס פילאדלפוס)
 ע"י ע"צ זקנים, כנזכר צתלמוד (נוגלה דף ט) וצכל כותצי הדורות
 (וצפרט צספר מאלוד עינים שמספר כל המעשה צפרוערוט צחלק הנקרא
 הדרת-זקנים). וראה הוא להעתיק גם ספר היקר הזה ליוכית, אם
 צמנו' המלך מלד פרקום יקרו אז לכפר ונפואר, או לכצוד אצותיו, להגראו'
 העונים והשרים את יפי הספר. ומן ההעתיקה הריא נעתק כמעט אל
 כל

כל לשונות הגוים המזרחיות והמערביות בלשון ארמי (ייריט) וערבי, ורומי, ואשכנזי, (וזאת לא ידעתי אם גם הארמית נעתק ויוני או מגוף העברי כאשר הדבר עוד. אך זאת ברור, כי העתקת הרומי והאשכנזי הם ונלשון יוכית). ומאז ועד עתה, לא נשאר צידינו שאר וזכר מגוף הספר בלשון עברי כי נאבד מאתנו על אופן אשר לא ידענו סבתו. (כאצדן שאר ספרים יקרים ומשכיות חומדת אבותינו, וחבל על דאצדן) וכל ההעתקות מספר הזה המתגוללות, צעמים בלשונות הנזכרות, הן כלם מהעתקה היונית שזכרתי, וגוף העברי עיניהם לא ראו, כאשר יתנו עידיהם וידיקו.

ואני צוואי להעתיק הספר ההוא ללשון עברי (זה ימים רבים) ולא ידעתי אז לקרוא ונקרא אחר להעתיק ממנו, זולתי העתקה האשכנזית המחוזר בספרי הביבליאה, וראיתי הספר בהעתקה הזאת, והשיבותי את ידי, ולא מלאכי לצי לקרבה אל מלאכת ההעתקה ממנו משתי פעמים, האחד מי יצטיח לי בהעתקה הזאת (המורקת מכלי אל כלי זה כמה פעמים מעברי ליוני ויווני לאשכנזי ונוי יודע עוד) אם כיון המעתיק, אל הכונה האמתית מגוף הכתבה? אם לא שגה וטעה בהצגת הענין, מהסך אל הסך? אם לא הוסיף או גרע כפי העולה על רוחו, עקב רוח אחרת היתה עמו? — והשני, להעתיק ספר יקר כזה במליצה רכה, מלשון אל לשון, אשר שתי הלשונות הן מתחלפות ומרחקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב, ואין להם שווי ודמיון צפוס לך, צדרכי הדבור וצמדור המלות, הוא ענין קשה מאד, כאשר יצין זה כל איש יודע ונוצין משפט ההעתקה ובצד עיניה, והייתי א"כ מווליא ונתחת ידי ספר שאינו מתקון, משהת המראה לא תאר ולא הדר לו, ע"כ נאלנתי דומיה זה ימים רבים, החשיתי ומכוז וכאזי כעכר.

אך זה ימים ונקרוב חפץ ה' צידי הללוח, כי אנה לידי ספר התנ"ך הגדול עם העתקה ארבע לשונות הנוספוארות והם ארמית בכתב ולשון אשורית (ייריט) ערבי (אראביט) יוכית (גריטיט) ורומית (אטיין). ונקרא (פאליגאטט) הכדפס בלונדון קרוז מאתים שנה וצתובם מלאחי גם ספר צן סירא בלשון ארמית בכתב אשורית, הנקרא צפי המוכנו לשון תרגום, ששתי עליו כנווא חפץ, ומחר חשתי ולא התנוהמתי, לבשת אל מלאכת ההעתקה, כי צו קוייתי להכלל משתי סבות הנזכרות אשר מנעוטי מנאלאת חפטי; האחד יען כי העתקה הארמית קדוונה וכראה להיות עגוף הספר הכתוב בעברי היא כללת יותר מסיגי הערוז והשכני והחלוף בכוונה וצנוסח. והשני לפי שיש ללשון ארמית קרבות גדולה עם לשון עברי, כשתי אחיות, ומלד זה יקל לי גם מלאכת ההעתקה ולשער יותר כוסח גוף לשון המחבר; ואף אם לא אשיצ נחות המליצה מונס אל כוהו הראשון מ"מ יהיה קרוז לה:

והיה

עם לצבי צראשונה להעתיק רק מהעתקה הארמית מלה צולה *
 אך המחשבה הזאת לא עלתה צידי, כי לא הספיק לי ל' הארמית
 לצדו לצאר כל כונתו, כי צאו צו מאמרים סתומים. והו' מלד העדר
 שלמותו וחסרון טעות אשר נמלאו בו, אם מלד חלוק ידי המעתיקים,
 או מלד טעות הדפוס ומלד הדמיון באלותיות, כמו ה' ו' צ' וכ' ל' וע'
 ולפעמים חסרים מהראות רבות (כאשר רמזתים צבאוריי), לזה ראיתי
 לפשר צין צ' ההעתקות, הארמית והיוגית. ושתי ההעתקות שקלתי במאזני
 הצמינה והטובה מהן צחרתי להעתק העברית. ולכן צחרתי להעתקה
 הארמית מול העברית זה לענות זה, לנענן יפלק המצין מעגל העתקתי *
 וגם הרחצת לשון הארמית מועיל מאד לדלות צהן הרבה מלות סתומות
 צתלמוד. והמקרא הנוסף צעברי מנוכח היוגית ואיננה צארמית הלצתי
 כוכב אלל מוספר המקרא כזה (א *). והוספתי על ההעתקה באור.
 אם לצאר שרש מלה צל' עברי צהראות מקומו צספרי תלמוד לשון
 עברי. או לצאר מלות הצרות צל' הארמית, ע"י המורגמן, הערוך,
 ומעריך המערכת, או הוספתי הערות מוסר מתישצו' מלד לענין המקרא,
 ועל שלש אלה, צחרתי אליהם העתקה צלשון אשכנז קלה ופשוטה,
 לנענן תנולח כל עם הארץ דעה את הספר, כי הוא מועיל, משכיל
 ונורה מאלף ומיסר, מיען ומזהיר, לכל איש ואיש לננקטון ועד גדול.
 (ועד כמה הטיבה מליצת העתקתי, המשפט לקורא). והיה אם ימלא
 הספר הזה חן צעיני הקוראים האהובים, הרימותי ידי גם אל יתר
 ספרים המיוחמים אלינו ואינם צידינו, כי עוד לאלוה מלים יקרים צספרים
 ההם, כאותים לגלותם לאחינו צית ישראל, והם נמלאים צלשון הארמית;
 כספר

* ועשיתי זאת עוד לכונה אחרת, אחרי ראותי כי הצדה האנוכה
 למחצרים, מיוס אשר קם איש, צודה ספרים מלצו ומיחם אותם
 לגדולים אשר צארץ המה, וקרא שנותם עלי אדמות כספר אסף,
 חדשים ונקרוב ילאו ג"ח, אשר לא שערום אצותינו, וכצר הכמים
 הבידו ולא כחדו מענות לו כהשו צפניו, ואנוכי חסתי על כבוד
 הזקן מהצכיר שמו: אך לא נכון הוא לעשות כן, ליחם דברים
 ללא אומרם, ותועבה היא לנו, ע"כ להוליח נפשי מחדש הזה,
 צחרתי העתקה הארמית אל העברית לנענן הראות כי לא מלצי
 הולאתי מלים, ולא תהי' האמת נעדרת:

ה ק ד מ ה

כספר ברוך בן גריה • יהודית * • שושנה • דברי הימים
לבני חשמונאים (אחכאבער) עד שהעתקתי הספר הזה בתרגום
וצבאור וצלשון אשכנז. והסעם אודה ה' כי נפתולי חלקים נפתלתי עם
לחץ עתי וגם יכלתי בעזרתו להוילא גם הספר הזה, והוא יזכני להוילא
גם שאר חבורי לאור כי זו בעמתי:

שה צרעסלוילא ר"ח אדר תקכ"ח

יהודא ליב בן זאב •

* כדעס מה ווין צענת תקנט עצרית ואשכנזית וצאור קלר צדעס
ה' אנטאן עמיד •

ה ק ר מ ח

לצאת הספר הזה שנית לבית הרפוס.

חן בהוציא לאור הספר היקר הזה בראשונה, ראות נשוא לו פנים באומה לא פללתי, ועתה הנה הראה אותי אלקים גם הוצאה שניה ממנו. ואשר נשאתי אימה אפונה עליו, לא מפני רוע ענינו (זאת ידעתי, כי כל הקרב אליו לקרא בו שתים ושלוש דלתות, יענדנו עטרות לראשו וענקים לגרגרדיו) אך מפני שמו כי נחת הוא, העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן הספר הזה. ויראו מגשת אליו מהביט אל פניו פן תכהינה עיניהם מראות. כי כן משפט המון מעולם, והבוערים זה דרכם כסל למו גם היום, לא למראה עיניהם ישפטו אך למשמע אונם. ואף כי בחות דעת משפט ספר. אם יש מלאך אכזרי אחר מני אלף להגיד עליו רעה, אחד ירדף אלף מליצי טוב כאשר באמת ראיתי איזה אנשים המתחנמים ולא בחכמה המתחסדים ולא ביראת אלקים, אשר יראו לקרא בגרון בקול גדול, כי הימים הראשנים יפלו להכות ארץ חרם כחצוצרות וקול שופר, אך בסתר אהלם ירגנו מתחת זקנם על שם הספר, כי הספר לא קראו.

ויקרי מה הנה שככה תלונת המתאוננים, והספר הזה מצא חן בעיני כל רואיו, וכל שומע שמעו יבקשנו ואיננו, כי בקרב ששת שנים. כלו וגם אפסו מספר הספרי' היצאו בדפוס הראשון, ועתה נדרשתי על אודותיו האשוב להדפיסו שנית, ואמרתי נכון הדבר, אפס לא יודפס עד אשר אם אוסיף שנית עבור על כל מליצותיו ואשוב מצרף ומטהר

ומטהר כל אמריו . כי כנסף סיגים כל אשר יוסיף לבוא
 בכור האש, יזקק יותר מסיגיו, כן דברי מליצה המורקים
 משפה לשפה, בל אשר יוסיפו עבור תחת שבט הסופר
 יתבררו ויתלכנו אמריו יותר. ואף כי מליצות הספר הזה.
 אודה ולא אבוש, כי מצאתי בו הנה והנה העתקות מאמרי
 אשר לא נעמו לי, כי בחפזון כתבתים או. ע"כ שמתי עיני
 ולבי עליו שנית וברותי ממנו כל הלשונות הרחוקות מן
 הכונה חריתי והברותי כל סיג ממנו. והקורא המשכיל
 כאשר ישים פני ההוצאה השנית לנכח הראשונה יראה
 את אשר הטיבותי באחרונה מן הראשונה. אפס כי לא
 תהיה תפארתו בו לאמר בליתי ענינו עד תכליתו, כי לא
 מחכמה אדבר זאת. גם אפס הפנאי לשום מגמת פני רק
 על הספר הזה, כי אין עלי הזמן כמלאכתי הגדולה ורבה
 היא עלי, בהשלמת חבור אוצר השרשים אשר החלתי
 לכתוב זה יותר משנ' תמימה, ועוד ידי נטויה עלי להשלימה,
 כי יקר היא בעיני מכל אשר חברתי עד כה. ואף תועלתה
 עולה על כלנה. כי הוא כתובה פנים ואחור עברית ואשכנזי
 אשכנזית ועברית. אשר כמוה לא נהיתה עוד בקרב עם ה'
 אלה מאז היתה לגוי עד היום הזה. ויהי רצון מלפני כוחן
 עשתונות שיכוננו דברי בעיני קוראיהם. ומי יתן והית' פעולתי
 רצויה כאשר כונתי רצויה.

פה וויין ר"ח תמוז תקס"ד לפ"ק

המחבר.

ה כ מ ת

W. Liebroff

י ה ו ש ע

ב נ ס י ר א

מ ח ב ר

בעברית וכארמית ובלשון אשכנזית

עם

הערות מוסר והרחבת הענין וכאור מלות הארמית

בן סירא א

- (א) **הַחֲכָמָה** מֵאֵת יי אֱלֹהִים וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אֵתוּ הִיא:
- (ב) מִי מִנֶּה חוֹל יָם וּמִי סָפַר אֲגָלִי מְטָר וּמִי שָׁם צָבָא לִימֵי עוֹלָם: (ג) מִי תִכַּן גְּבֹהֵי שָׁמַיִם וּמִי מִדֵּר אֲפָסֵי אָרֶץ וּמִי כָּל תְּהוֹם לְעִמְקָ: (ד) וְהַחֲכָמָה רַבָּה מִכָּל-אֱלֹהִים וְאִין חֲקָר לְתַבּוּנָתָהּ: (ה) מִי גִלְהָ מֵאִן מְקוֹר הַחֲכָמָה וְתַעֲלוּמוֹת שִׁכְּלֵי מִי יִדַע: (ו) אֲחֵב הוּא אֵל יְחִיד נִוְרָא וְאֵדִיר תִּקְיָא וְשְׁלִיט עַל כָּל אוֹצְרוֹתֶיהָ: (ז) הוּא כְּתוּבָה הִכְיִינָה וְנִסְחָה חֲקָרָה וּפְלִג אוֹתָהּ בְּכָל יְצוּרָיו: (ח) הוּא שְׂפָר חֲכָמָתוֹ עַל כָּל בָּשָׂר וְהִרְבָּה מִדַּע לִירְאָיו: (ט) יִרְאֵת יי הָדָר וְיָקָר כְּבוֹד וּכְלִיל תַּפְאֲרָתָהּ: (י) יִרְאֵת יי שְׂמַחַת-לֵב חֲדוּהָ וְגִילָהּ וְחַיֵּי עוֹלָם: (יא) יִרְאֵת יי יִטֵּב אַחֲרֵיתוֹ וְלִקְיָן יְמָיו יְבָרְךָ: (יב) יִרְאֵת חֲכָמָה יִרְאֵת יי וְעַם אֲמוּנִים כְּבָטָן אֲמָם נוֹצְרָה: (יג) בְּאֲנָשֵׁי אֲמָרַת תִּפּוֹן לְעַד וְלִבְנֵיהֶם תִּשְׁמֹר אֲמוּנָתָהּ: (יד) יִרְאֵת חֲכָמָה יִרְאֵת יי תִּרְבֶּה שְׁלוֹם וְחַיֵּי מְרַפָּא:

תמלא

- (א) **אללע** ווייזייט חזיט פאן גאטט, עוויג חזיט זיך בייא זיהק:
- (ב) ווער קאן דען זאנד דעך אענערע אונד דיא טראפפאטן דעם לעגענס, ווער קאן דיא טאגע דער וועלט לעהן? (ג) ווער ווילן דיא העהע דעם היממעלס, דיא ברייטע דער ערדע, אונד דיא טיפע דעם אענערס מויסאמעסן: (ד) דינע אלע-איבעכטריפט דיא ווייזייט, אונד זיהרע זייג-זיכטען זינד אונטרגרינדליך: (ה) ווער האט דער ווייזייטס קוואלע ענט-זעקט? וועס חזיט זיהר אורטפונג קונד געטהאן ווארדן? (ו) זיינער חזיטס, דער היליגער אונד עהרפארטפאללער גאטט, דער זיבן זיהרע סעטלע ווער זינט: (ז) דינע האטטע זיך אונטערזוכט, בטראלכטע אונד געלעהט, אונד זינטע זיך זיינגעטהיילט זיין אלץ זיינע ווערקע: (ח) ער גאס אויך ווייזייט אויף יעדען קרעפטור נאך זיינער זיינטיכט, ריינערס אקאס אבער אויף דיא, דיא זיהק פירכטען: (ט) דיא פארט גאטטעס חזיט עהרע אונד רוהק, ווקונע אונד זיינע פעסטליכע קרפונע: (י) דיא פערערהונג גאטטעס ערפרייט דאס הערן, טענקט הייטערקייט אונד פערגיגען אונד אונגעס אעבן: (יא) דעס פראואטן געהט עס דאך חס ענדע ווקהן, אונד נאך זיך טקדע ווירד ער גנאדע פינדן: (יב) דער ווייזייט אונד חזיט גאטטעס פארט, זיך ווירד זיך אונטערזייבע זיט דען גאטטעס פערערהערען געטאפפען: (יג) בייא דען וואהרהייט זייבערן האט זיך זיין עוויגע וואהנען אויפגעטאגן, אונד פאנד בייא זיהרען נאכ-

קאזי

תרגום ארמית

כ

(א) כל חכמא מן קדם מריא והי עמה מן עלמין: (ב) חלא דימא ונוטפתא דמטרא ויזמתא דעלמא. מנו משכח לממנא: (ג) רומא דשמיא ופתיא דארעא ותהומא רבא מנו נמשוח: (ד) מן כלהין הלין סגית חכמתא ועשנת הימנותא: (ה) מן לקודמין שרשי חכמתא למן אתגלון וטמרי סכולתנותא מנו ידע: (ו) חר הו דחיל בלהודוהי אלהא דהויו שליט על כל אוצריה: (ז) בדקה וחזא ומנו ויהב ופלגה לכל עבדוהי: (ח) עם כל בסר איך צבינה יהבה ואסגיה לכל דחלוהי: (ט) דחלתא דמריא הדרא ואקררא ורבותא וכלילא דתשבוותא: (י) דחלתא דמריא מחריא לבה וחרותא ודיצא וחיא דלעלם: (יא) דחל אלהא טטאב חרתה וכאחרית יזמתא נתברך: (יב) ריש חכמתא דחלתא דמריא ועם מהימנא מן כרסא דאמהון אתברית: (יג) עם אנשא דקושטא והי מן עלמא אתתקנית ועם זרעהון אתקיס חסדא: (יד) ריש חכמתא דחלתא דמריא ומסגיא שלמא וחיא ואסיותא: כל

א (א) החכמה פחה דברי סחכס יחיר צתהלות סחכמס, וכו דרך מוטלי מטלי סחכמס לחאר אותה כעלס נמנל עומד צעמור וכו. שלמה הע"ה עם דברים צפי סחכמה וצלטונו סיה מדצרת סלה סחכמה תקרא: (ב) מי מנה וגו'. סוד סדצרים אטר לא יעמוד לצ חנוס להגביל אותם לגודל פתותם: (ג) ומי כל ענינו סחוקת מדה לדעת סעורו צכמות ע"ד וכל צסלים עמר סחון (יסעי' ח): (ד) וסלג אותה ר"ל חלק צכמתו צערך וסודר כל יצדורי אטר צכל דצר ודצר ממנה גלס צו חכמת יולרו: (יב) ועס מהימנא כו' חין סכוונה צזס כי יס יתרון לחיס מליס מלידה ומצטן, צענין ססגת סחכמ' כי כל חסין שוויין צעת לדתס, אך לירחי ס' סתקיים סחכמה לסס מיוס לדתס מלד ססדלותס צס תמיד: (טז) וסיותה כמו וסמיו צל עברי' וכמעמוניס תספסנה (סלי ג) ת' וחק' סיומא: מן עללתה, תצוהתה, ומכל תצוהתך (סס) תרג' ומן כל עללתך: (טז) מן סוגתה מרוצ: (יז) חוערה סי דחוקסל' חוטר ומסס חוק סיה, וסומוך לנפעניס צס: (יח) עקריס חיי עולס צאר סלנח' וענפיה חרך ימיס' חרך חפיה סרג' נגיד רוחא: (יט) דצס נרנח' צס יסגס' וצתורתו יסגס (ססל' צ) תתרג' וצאורייתה מרגין, וכל ל' הגיון צסהל' תתרגס צל' רנון: (כ) כלילת דלעלס ססיומיוסי' כלילת עולס תסיה לו, ומלת ססיומיוסי כמו תסיומו צל' עברי: צית קדיטל' כמו צין קדוסיס: (כא) נחדל צס ותחדו צס, לסי סענין סכוונה אחר צס ותלחו צס ולא תעצנה לעולס: ומססוק סזס עד ססוק: (כט) לא נמלס צסעתקס סיונית רק צארמית' ומס סלעתקתי צעברי סוח מנוסח סיונית' וסנני מצאר רלסונה נוסח סארמית, וחל' כ' חנוספ סניס ידי לצאר סיונית: (כב) מלחכי אלהיס יסמחו צו ויספרו כל תהלות ס': (כג) ססטר סזס כלס מלח תלי חייס, אטרי חנוס סומע לו ויעסס דצרי: (כד) סמעוני ירלי' ו' וסקסיון סתצונו צמלי:

בן סירא א

(טו) תמלא אוצרו חכמה ואסמיו תבואתה: (טז) ראשית חכמה יראת יי' תישקוהו מטובה ומרוב פריה: (יז) מטה הזק ומשען עז לתומכיה תהלה ויקר למתהלכים בארהותיה: (יח) שרשיה חיי-עד וענפיה ארך ימים: (יט) אשרי אנוש מחזיק בה יקרה היא ככל מטמונים: (כ) אשרי איש הונה בה וכל מצותיה יעשה: (כא) עטרת עולם תתן לראשו וצדקתו תכון לעד בין קדושים: (כב) מחזיק בה תחזיקנו ולא תעזבנו לנצח: (כג) יראת יי' תציל מרשע ומתהלך-בה יכפה אף: (כד) בעל-אף לא ינקה כי על קצר אפו ידחה ברעה: (כה) וארך רוח יצפון אמרו לעת גכון וליום מועד תנחמנו: (כו) ישא עשק ימים רבים עד בא ארוכתו ובכי ישרים יהלל: (כז) יראת יי' חכמה ומוסר אמונה וענוה רצונו: (*) באוצר החכמה משלי תבונה ותועבת רשעים מישרים: (כח) יסלף בוגד דבר יי' כי מטמון החכמה נסתר

קאמאן גלויבן: (יד) גאטטעספורכט זעטיגעט אים וויזיהייט, זיא טרענקט דיא מעסן אים מיהרעס גוועלס: (טו) זיא פילאעט מיהר הויז אים קענטנים, מונד מאלע טאטלע אים מיהרן פריכטען: (טז) דיא קרמע דער וויזיהייט איז גאטטעספורכט, זיא בריגעט פרידען מונד דויערנדע געוונדהייט: (יז) זיא איז מיינע צעסטע שטינע, דען דיא זיך און מיהר האלטען, מונד ווער זיא בעילט דעסן רוהן ווירד דורך זיא ערהעהט: (יח) דיא ווארלעל דער וויזיהייט איז עוויגע גליקעליגקייט, מונד מיהרע לוויגען אמגעס לעבן: (יט) הייל דעס אמנגע! דער מין מיהר נאכדענקט, זיא איז מיהרן וועהרט מאלע סאטלע: (כ) הייל דעס אמנגע דער זיך לו מיהר העלט, מונד נאך מיהרער פארשריפט האנדעלט: (כא) זיא פערעהערליכט מיהר מין עוויגקייט, מונד זיין מנדענקן בלייבט מימאר מונטר דען הייליגען: (כב) דער זיא מאלט דען האלט זיא מוזק, מונד פראסט מיהרן יא: (כג) דיא גאטטעס-פורכט וועהרט דיא זינדע, מיהר בייסטמנד ווענדט דען לארן אב: (כד) מין יעהלמריגע קאן ניכט אונגעסטרעלט בלייבן, דען זיין טנצלער וואהט סטירלט מיהר מין אונגיק: (כה) דער אמגיהטיגע אבער דוארעט מיינע צייטאנג, מין דער פאנגע בעלמהגט מיהרן פריידע: (כו) ער פערברידט מיינע צייטאנג זינדע ווארטע, דיא טונענדהאפטען אקעבן זינדע קאנגהייט: (כז) אויס דעס טאטלע דער וויזיהייט קאמאן טרעפפענדע לעהרן; דעס זינדער איז גאטטעספורכט פערהאסט: (כח) ווימגסט דום וויזיהייט, זיא

תרנום ארמית

ג

(טו) כל אוצריה תמלא חכמה וסימיתה מן עללתה: (טז) ריש חכמתא דחלתא דמריא וטובא מרויא מן סוגאת עללתה: (יז) חוטרא הי דתוקפא ובית מיסמך תשבוחתא ואיקרא דלעלם לכל מן דאזל בתרה: (יח) עקריה חיא דלעלם ועופיח נוגרא דעמתא: (יט) טובוהי לבר אנשא דבה נרנא והי טבא לה מן כל סימתא: (כ) טובוהי לבר אנשא דנתקרב לותה ובפוקדנה נשתמש: (כא) כלילא דלעלם תסימוהי ונכוחא דלעלמין בית קרישא: (כב) נחדיא בה ותחדי בה ולא תרמייהי לעלם עלמין: (כג) מלאכוהי דאלהא נאחדא בה. ונמנון כל תשבחתה דמריא: (כד) הנא כתבא כלה מלא חיא טובוהי לבר אנשא דנשמע ונעבדיה: (כה) שמעוני דחלוהי דאלהא וצותו ואתבוננו במלי: מנו דצבא דנארת היא יורתנא דלעולם וחירותא רבתא: (כו) כל מלי שמע ועבד ותתכתב בספרא דחיא: (כז) רהם דחלתה דמריא ואשר בה לכך ולא תדחל: (כח) קרוב ולא תתמתן ותשכח חיא לחדא

(כח) מי זס חסן לרשת חיים ירושת עולם ותדוה רצה? (כט) הוא ישמע כל דצרי ויעשה איהם ויכתב בספר החיים: (ל) אהוב ירשת יי וסחוק צם לצד ולא חירא: (לא) קרוז ולא תאחר, ותמלא חיים לרוחך, וכאשר תקרב אליהם חיים כנזור וכאיש חיל: [ולפי נוסח סיונית: (לב) ירשת ה' תניל מרע, כי לא יאנה ללדיק חון, ומתהלך צם ישכך חף, כי דרך הלדיק לעבור על מדותיו, ונוח לרנות צמכעיסו אדם: (לג) כי זעף חף לא יאשר. איש מתאר לכעוס על כל דבר לא ייטר דרכו, כי צמתא אפו ימטר לעשות נקם, והכועס עושה צמתא דעות רעות וכסוך צמתו יתמרט ואין להסיע, ע"כ איש חיתא מהר יכשל ויטול צרעה: (לד) וארך רוח, קשה לכעוס לא ימטר ככדי ציון וקלף. אך ישא ויסבול עתו ותנחמו לזקתו: (לה) גם כי ילחץ ויסבול עסק ועול ימים רבים לא יתמריר, הוא יפס לתשועתו וימלא תרופה למכתו, ועל סבלו יסלנו רבים:] (לז) צרי לא תכבד. לא תכבד ציראת ה' כדרך המתקדשים והמתעשרים לעיני בני אדם, גלוים עוז ותוכה, מלא ערמה ומרמה. הם שאמר ולא תקרב אליו צהרין לבין, צלי כונג שלימה: (לח) לא תתיקר צם. ר"ל שלא תשים חסידותך רק למראה עין ולתפארת צני-אדם. וסמור פין מהתרוומות: וצמסותך כמו וצמסתיך צל' עצרי: היית זחיר למדא. הים זחיר מאד: (לא) לא תבטא, לא תשנך (דצר' י) ולא תסור ממנו, מן תרצה לפשך קללה ועונש: ולפי נוסח סיונית: (לב) אל תתרום צמהלל פין, אזהרה מהתפאר האדם את עלמו, מן תפול מנצחך ותהיה למרפה צעיני כל אדם כי אין ציון כצפת צם לצ: (לג) מן ירצה יי' אסורין וצחון קסל ועדה יורידך מרוומותך: (לד) יען לא נאמנה רוח ציראת ה' ותון לצד מלאה תוככים מחצות צויות ודעות:

בן סירא א ב

נִסְתַּר מִנְּגַד עֵינָיו: (כט) בְּנֵי בִירָאת יי לא תִכְזֹב וְלֹא תִקְרַב
 אֵלָיו בְּלֵב זָלֵב: (ל) לֹא תִתְהַדֵּר בְּהָ לְעֵינֵי בְּנֵי אָדָם וְהִשְׁמַר
 מְאֹד בְּשִׁפְתָיֶךָ: (לא) אֵל תִּתְרוֹמֵם בְּמַהֲלֵל פִּיךָ פֶּן תִּפּוֹל
 וְלְעֵינֵי בֵּל תִּתְגַּלֵּעַ: (לב) פֶּן יִגְלֶה יי מִזִּמַּת אוֹנֶה וְחִרְפָּתָה
 תִּגְלֶה בְּקִהְלִי: (לג) יַעַן לֹא נִאֲמְנָה רוּחְךָ בִּירָאת יי וְלִבְךָ מִלֵּאָה
 תוֹכְבִּים:

ב (א) בְּנֵי בְּגִשְׁתָּה לְעִבּוּרֹת יי הַכּוֹן נִפְשָׁה לִפְסוֹת: (ב) הַחֹק
 בּו וְלֹא תִרְפִּינוּ לְמַעַן תִּחַפְּסוּ בְּאַרְחוֹתֶיהָ: (ג) כִּלְכֵּל לִבְךָ
 כְּכֵל אֲשֶׁר יַעֲבֹר עֲלֶיךָ וְנִצּוֹר רוּחְךָ בְּרָעָה וּבִגְנוּן: (ד) הָאֱמֵן
 בִּי וְהוּא יַעֲרֹךְ בְּטַח בּו וְהוּא יִישֵׁר אֲרָחוֹתֶיךָ: (ה) כִּי זָהָב
 בָּאֵשׁ יִבְחַן וּבִן־אָדָם כְּבוֹר עֵינָיו: (ו) יִרְאֵי יי חֲפוּ לְתִשׁוּעָתוֹ
 וְלֹא תִמְהָרוּ פֶּן־תִּפְּלוּ: (ז) יִרְאֵי יי הָאֱמִינוּ־בּו כִּי לֹא יַעֲשֶׂק
 פְּעֻלַּתְכֶם

האטע דיא בעצעהאט גאטטעס, אונד ער ווירד זיא דיר געבן: (*) דיא
 פֿורכט גאטטעס מיט ווייהייט אונד געטיקליכייט, אונד זיין וואהאגעפאלאען
 מיט רעכטשאפענהייט אונד זאנלעטאוהט: (כט) מיין זאמן ווערדע דער
 פֿערעהרוגן גאטטעס ניכט אונטרייט, אונד הענגע איהס ניכט מיט גע-
 טהייטס הערלן און: (ל) זעכע קיין רוהס בייא דען זייטען דורך הייליגייט,
 אונד האבע אכט אויף דייע זיפעטן: (לא) ערהעבע דין ניכט זעלבסט,
 דאס דוא ניכט פֿאלאעסט, אונד זי טאנדן ווערדעסט: (לב) דען גאטט ווירד
 דייע טיקקען אפפענבארען, אונד דין מיטטן דער פֿערזאמאונג זי טאנדען
 זאלעטן: (לג) ווייל דוא ניכט מין גאטטעס פֿורכט אויפֿריכטיג געוואנדעלט
 האסט, אונד דיין הערלן וואר פֿאלאער גלייסנדיג:

ב (א) מיין זאהן! וואלט דוא גאטטעס דיהנר זיין, זא בערייטע דין
 לוס זיידען פֿער: (טיקקע דין לור זנפעטונג): (ב) האנגע איהס
 אונזאנדעלכאר און, זא ווירטט דוא מין דער פֿלאגע גליקליך זיין: (ג) זאלעט
 וואס דיר ווידערפעהרט דאס דוארע, אונד בייא דען ערניירונגן דעס אונגליקס
 זייא טאנדעהאלעט: (ד) פֿערטרויע אויף גאטט זא ווירד ער דיר אויס-
 העלפֿן, העפֿעע זי איהס, זא ווירד ער דינגען וואנדל ריכטען: (ה) דען
 זייא דאס גמאר דורכ'ס פֿייער, זא ווערדן גאטט'ס זיבליגע דורך זיידן בע-
 וועהרט: (ו) איהר פֿערעהרר גאטט'ס זאנדען אויף זייע גאדע, אונד
 וואנקט זיא דאמיט איהר ניכט פֿאלאעט: (ז) איהר פֿערעהרר גאטט'ס

תרגום ארמית

ד

לרוחך וכר תהוא קרב איך גנברא ואיך חילתנא: (כט) ברי
לא תכרב בדחלתה דמריא ולא תקרוב עליה בתריין לביין:
(ל) ולא תתיקר בה לעין בני אנשא ובספותך הוית זהיר
להרא: (לא) לא תסנא מאמרה ולא תזויע ולא תסנא לנפשך
קללא: (לב) דלמא נסנא מריא אסוריך ובנו כנושתא נרמיך:
(לג) מטל דאשתמהית בדחלתא דאלהא וגוה דלכך
מלא נקלה:

ב (א) ברי אן קרבת לדחלתא דאלהא אשלמת נפשך לכל
נסיונין: (ב) אתדבק בה ולא תרפיה מטל דתתחנם
באורחתך: (ג) כל דאתא עליך קבל ובמרעא ובמכסנותא
אגר רוחך: (ד) הימן באלהא והו נהוא לך עדורא סבר בה
והו נתריין אורחתך: (ה) מטל דבנורא מתבקא דהבא ובר
אנשא בכורא דמכסנותא: (ו) דחלוהי דמריא סברו לטובה
ולא תשתותרון דלמא תפלוין: (ז) דחלוהי דמריא הימנו בה
דעקתא

ב (א) למקות. לנסיונות; ולפי שסקידים המכס צרפתם טראשונם להצטיה כל
עוז לירחי ס' ולחוטבי שמו, צל להורות צרפתם טאחריה. כי יתכן טירע
ג"כ לנדיק ע"ז הצחינה ונסיוין. ע"ד כי את אשר יאסר ס' יוכיח. וס' יצחן לדיק
ולא"ה הכן לתוסר נפשך. כי המכין עלמו לדבר ערס צומו לא יחדר צצומו ולא יתרעם.
וצת"ה אשלים. ג"כ לשון הכנה וחזון לקבל צאהסה: (ב) כלכל לנדי. כמו וכלכל לא
אוכל. והוא ל' סבל. ובארמית. קבל. (פעראיבנעהאען) (וצמדעה. וצדעה:
ולמכסנותא. לתוכחה. טעונו לתוכחתי (משלי ה) ת' תחטנון למכסנותי): ונזור
רוחך. מלתת תפלה על היסורין: [ד] עדורא. עזר: סצר. תקום: נטרון
אורחתך. הוא תר' של ייסר ארחתך (משלי ז): [ה] כי זסז צאש יצחן. ס' יתחזק
ויתחמן. ותפט זסז, כי כל מתכות נגרע מערכן יותר צרפתם אש מזהב, וכן הנדיק
יתחזק ויתחמן לצו צכור עוני. ולא יגרע מערכו. ומלת יצחן כולל סדרוך והחזיק.
(מתצקא. נצדק ונצחן): (ו) ולא תמהדו. לא תהיה נמהרים לצקט העזר ערס
צוהם, ובארמית לא תסתותרון. והוא מענין ססקידס והקדמה: [ז] מנית אנריכון לא
יעשוך סכרכס: (*) מי האמין. ע"ד מי נקי אצד ואיסה ישרים נכחדו: (או מנו
אחתכל. לשון צחחון. וצועט צלצו. תרג' דתכל צלצס): (י) לז נמס כו'. רומז
לאדם צלתי צועה צס' צאמת חך הוא תסוסת, פעס מתעסד ומתקדט לחנוף יולרי
לתקות העוז ממנו, ופעס יעסה נכלי חון להסיג עוז תצני אדם. ולזס הוא סוסח
על סתי סעיפסיס: ואיש כזה הוא רך לצז ורפה ידיס. וכל מעשיו צמצוכה וצספק:
(יג) אוי לו לאיש אשר לא נכוז לצו צעוה צס' צאמת. כי לא יקום. (טז) ירחי
ס' יצקטו רזון. ס' רלוים וחפניס צאשר יגזור עליהס ולא יתרעמו. וכמוסו צארמיית
נחרעון צניס. רואיס צאסלו: (יח) נכוז לצו. כתרנומו נתקן לניס וחזק וחמין צלי
מורה

בן סירא ב

פְּעַלְתֶּכֶם : (ח) יֵרָאֵי " הוֹחִילוּ לְתַשׁוּעָתוֹ לְחַדוֹת עוֹלָמִים
 וּלְחַסְדּוֹ : (ט) זָכְרוּ נָא לַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הַתְּבוֹנְנֵנוּ לְמִימֵי קָדֶם
 וְרָאוּ : (י) מִי הָאָמִין בִּי וַיַּעֲזֹב אוֹ מִי בָטַח בּוֹ וַיְבוֹשׁ וּמִי קָרָא
 אֵלָיו וְלֹא עָנָהוּ : (יא) כִּי חֲנוּן וְרַחוּם " עוֹנָה וּמַצִּיל בְּכָל צָרָה
 וְשׁוֹמֵעַ בְּקוֹל עוֹשֵׂי דְבָרוֹ : (יב) לֵב נִמְסַ וַיְדִים רַפּוֹת אָדָם
 פּוֹסֵחַ עַל שְׁתֵּי סַעֲפִים : (יג) אֵי לוֹ אִישׁ לֹא נָכוֹן לְבוֹ בִּי וְאַף
 הוּא לֹא יָקוּם : (יד) אֵי לוֹ אִישׁ רַפְתָּה רוּחוֹ וּמָה יַעֲשֶׂה לְיוֹם
 בְּקָדְתִי : (טו) יֵרָאֵי " לֹא יָפוּנוּ בְּפִקְדוֹתָיו וְאוֹהֲבֵיוֹ נוֹצְרֵי עֲדוֹתָיו :
 (טז) יֵרָאֵי " יִבְקָשׁוּ רְצוֹנוֹ וְאוֹהֲבֵיוֹ יֵאלְפוּ חֲקוֹתָיו : (יז) יֵרָאֵי
 " יִרְבֶּה-הוֹן וְזִרְעוֹ אַחֲרָיו לְבִרְכָה : (יח) יֵרָאֵי " נָכוֹן לְבוֹ וְעוֹזְבוֹ
 רוּחוֹ נִבְאָה : (*) יֵרָאֵי " יִבְנֶנוּ לְבָבֵם לְפָנָיו וַיִּבְנִיעוּ רוּחַם :
 (י) לְאִמֵּר טוֹב לְנִפּוֹל בְּיַד " מִנְּפּוֹל בְּיַד אָדָם : (יט) כִּי רַחֲמָיו
 כָּרֵב גָּדְלוֹ וּכְשָׁמוֹ כֵּן עֲלִילוֹתָיו :

ג (א) שְׁמָעוּ בָנִים לְדַבְרֵי אֲבִיכֶם וַעֲשׂוּ לַמַּעַן יִטֵּב לָכֶם :
 (ב) כִּי " הַשֵּׁר אָב עַל בָּנָיו וְאִם עַל יְלָדֶיהָ : (ג) כִּכְבֹּד

אָבִיו

טרויעט איהם, אייער אָהן קאן אייך ניכט ענטגען : (ח) איהר פֿער-
 עהרער גאטט'ס האַפֿטעט גוטעט, האַפֿטעט עוויגעט פֿרייער אונד הייל :
 (ט) זעהעט אויף דיא פֿאריגען אענטגעטעלעכער * בעראכטט אונד מערקט
 ווקהא : (י) וועססען פֿערטרויען אויף גאטט וואר וואהל פֿערגעבליך ? ווער
 פֿערעהרטע גאטט סטאנדהאפט, אונד ווארד פֿעראססען ? ווער רופֿטע
 איהן אן, אונד ווארד אבגווייען ? (יא) גאטט מיט גנעדיג אונד באראהעליג,
 עראָפֿט דיא זינדטואר, אונד עררעטט אויס דער נאָהט, אונד דיא זיינער
 סטייאטע גהפֿרואכ זינד, דעססען פֿלעגן ערהערט ער : (יב) פֿעראגטע
 הערלנס אונד קראפֿטאָן אבער זינד דיא, וועלכע אויף נוויערלייא פֿפֿערען
 וואניען : (נווייט פֿערטרויען אונד איסטרויען, דער דאהער באאר דורך
 געבעט ביא גאטט, אונד באאר דורך בעטרוג ביא אענטען היאפע : זכֿט) :
 (יג) וועה דעס הערץ דאט קיין לטרויען האט, דארוס ווירד כֿר חויד
 ניכט בעטטעהן קען : (יד) וועה דעס, דער דיא געדוה פֿראיהרט, וויא
 ווירד עס איהס געהן, ווען איהס גאטט ווירן לטיקקען זאלטע ? : (טז) דיא
 פֿערהערר גאטטעס איסטרויען זיינן פֿערהייסונגן ניכט ; דיא איהן זיבן האלטן
 זיינע בעפֿעהלע : (טז) דיא גאטט פֿערהערן, סטרעבן נאך זיינן ווקהא-
 געשאלטן, אונד דיא איהן זיבען לערן דאס געויען : (יז) דיא גאטטעס-

ה תרגום ארמית

והו לא מבירת אנדוכון: (ח) דחלוהי דמרי סברו לטובה
 להרותא דלעלם ולפורקנה: (ט) אסתכלו למדס דמן לקודמין
 הוא ולדמן דרי עלמא אתבינו והוּו: (י) מנו הימן בה ושכקיה
 או מנו אתתכל עלוהי וארמיה או מנו קריה ולא עניהי:
 (יא) מטל דחננא הו ורחמתנא מריא ושמע ופרק בכל עדן
 דעקתא ושמע בקלא דעבדי צבינה: (יב) לבא מסיא ואידא
 מרפיתא בר אנש דפסע על שבילין סגיאין: (יג) וי לה ללבא
 דלא מהימן ואף הו לא נתקים: (יד) וי למן גנברי תוכלנא
 מנא תעבדון כד נדון מריא: (טו) דחלוהי דמריא לא נסנון
 מאמרה ואילין דרחמין לה נטרון אורחתה: (טז) דחלוהי
 דמריא נתרעון צבינה ורחמוהי נאלפון נמוסה: (יז) דדחיל
 אלהא נסגא קנינה וזרעה נתברך מן בתריה: (יח) דדחיל
 אלהא נתקן לבה וזשבק לה מוכד רוחה: (יט) מטל דאיך
 רבותה הכנא רחמוהי ואיך שמה הכנא עבדוהי:

ג (א) ברי דין לאבהא שמעו ועברו מטל דתרוזן היא
 דלעולם: (ב) מריא גיר שבח לאבא על בניא ודינא
 דאמא על ילדיה שרר: (ג) דמיקר לאבוהי משתבקין חובוהי
 וסאם

פערעהרער ערווארבן רייכליכעס פערטעגן, אונד איהרע קינדער בלייבן
 זענעט: (יד) דיא גאטטספערעהרר זינד אוהטפאלן, דיא חכער פאן
 איהס אבפאלטן זינד אוהטאן: (*) יענע טיקען איהר הערץ איט דעאיהטי-
 גונג פאר גאטט: אונד ספרען: (*) וויר וואלטן ליבר אין דיא הענדע
 גאטט'ס אלס דער אענטן פאלטן: (יט) דען ער איזט עבן יא ערבאר-
 אונספאלן אלס אעכטיג:

ג (א) הערט איך קינד, אייבערן פאטר, אונד פאלגט, דאזיט עס איך
 וויהל געהע: (ב) דען גאטט גאב דעם פאטר העררסאפט איבער
 קינד, אונד דער אוטטער אהלט איבער איהרע זעהנע: (ג) ווער זיינען
 פאל

מורא ופחד • ועוזו אונד רחום • הוא חיש מודך ורפס רוח: (*) יראי ה' כו' סוז
 לנסל כו' ז' פסוקים האלם נעתקים מנוכח סיונית • ונחרמית חינס:
 ג (ב) כי ה' סטר • לסון סדר • ומתסלס • ואסר • וחזק וקיס • (ונחרמית • מריא
 גיר • מלת גיר כיו • כי הנס • איפוא זלטון עזרי • סרר • קיס וחזק):
 (ג) וסלס סיימת • כזר פירטתי סהול ל' סון ואולר כלומ' חוסף סון): (ד) ורחמ
 חזק

בן סירה נ

אָביו נָשוא פֶּשַׁע וּמוֹקיר אָמוּ יֵאָסֵף הוּן : (ד) מְכַבֵּד אָביו
 יִכְבֵּד מִבְּנָיו יִקְרָא וְיִי יַעֲנֶה : (ה) מְכַבֵּד אָביו יֵאָרֵךְ יָמָיו
 וּמוֹקיר אָמוּ יִפְיֵק רְצוֹן מִיִּי : (ו) בְּנֵי כֹבֵד הוֹרֵךְ בְּפֶה וְיָד לְמַעַן
 תִּכְרַךְ מִבְּרַבְתָּם : (ז) בְּרַבַּת אֵב בְּנֵתָה בֵּית בְּנָיִם וּקְלִלַת אָם
 תִּהְרַסְהוּ : (ח) אֶל־תִּבְּזוּ לִיקָהֵת אָבִיךָ כִּי לֹא לְכַבוֹד הוּא לָךְ :
 (ט) כִּי כְבוֹד אֵב כְּבוֹד בְּנָיִם וּקְלוֹן אָם קְלוֹן בֵּר בְּמַנְהָ : (י) בְּנֵי
 כְּלָפַל שִׁיבַת אָבִיךָ וְלֹא יִהְיֶה עֲמִלּוֹ עֲלֶיךָ לְטַרְחָ : (יא) שְׂאֵהוּ
 כִּי פָג טַעֲמוֹ וְאֵל תִּבְּזוּ כְּלַחוּ כְּלַח בְּחוֹרֵיךָ : (יב) צְדָקַת אָב
 לֹא תִשְׁפַּח מִגֵּן הִיא בְּעַד חַטָּאִים : (יג) בְּיָמֵי רָעָה תִזְכֵּר לָךְ
 בְּקָרַח בְּשִׁמְשׁ יִמְסוּ עוֹנֵיךָ : (יד) בּוֹ לֵאֵב חֲרָף עוֹשֵׂהוּ וְעוֹבֵר
 אָמוּ זְעוּם יִי : (טו) בְּנֵי בְרוּב עֲשֵׂרֶךָ הַצְנַע לְכַת וְתִרְבַּ תִּפְאַרְתֶּךָ
 מֵאִישׁ מִתָּן : (טז) בְּרַבּוֹת שִׂיאֶךָ הַכְנַע רוּחֶךָ וּמִצְאָתָהּ חֵן בְּעֵינֵי

פֶּשַׁע עֵהֶרֶט, דַּעֲסָן זִינְדֵן פֶּעֶר־לִיִּיהֶט גֶּאָטט, אֹנֵד וּזְעַר זִינַע אֹוֹטְטֵר
 הַקְּכֶאֱכֶטט, דַּעַר לַעֲגָט סַעֲטֵלַע בִּיִּא : (ד) וּזְעַר זִינַען פֶּאָטְטֵר עֵהֶרֶט,
 וּזִירֵד פֶּאָן זִינַען קִינְדֵּעֶרן פֶּעֶר־עֵהֶרֶט וּזְעַרֵדן, אֹנֵד וּזְעַן עַר כַּעֲטַעט עֵרֵהֶעִי
 רוֹג פִּינֵדן : (ה) וּזְעַר זִינַען פֶּאָטְטֵר הַקְּכֶאֱכֶטט, וּזִירֵד לֹאֲנֵג לַעֲבֹן, אֹנֵד
 וּזְעַר זִינַע אֹוֹטְטֵר הַקְּכֶאֱהֶעֶט, פִּינְדֵּעֶט גֶּאָרַע בִּיִּא גֶּאָטט : (ו) אִיִּין זֵאֵהן!
 עֵרוֹוִיִּיעַ דִּיִּין עֹלְטֵעֶרן אַכְטוֹג דוּרְךְ וּזְעַרְטֵעַ אֹנֵד טֵהֶטן, דֵּאִמִּיט דוּחַ מִיֵּה
 רַעַן זַעֲגֵן עֵרֹאֲנֵסֶט : (ז) דַּעַר זַעֲגֵן דַּעַס פֶּאָסֶעֶרס גֵּרִינֵדַט דַּעַר קִינְדֵּעֶר
 הִיִּזְעַר, דַּעַר אֹוֹטְטֵר פֶּאָךְ טֵטִירֵנֵט זִיחַ אֹוֹס : (ח) טַפֶּאָטְטֵעַ דִּיִּינַע פֶּאָסֶ
 טַעֲרַס גֶּעֶבֶר־עֵךְ נִיכְט, (זִינַעַס אֹוֹטְטֵרס אַעֲנֵגֵל) דַּעַן עַס בְּרִינְגֵעַ דִּיר קִינַע
 עֵהֶרֶע : (ט) אֹוִיס דַּעַךְ אֲנֵעֵהן דַּעַס פֶּאָטְטֵרס עֵרוֹוִיִּקְסֶט דַּעַן קִינְדֵּעֶרן
 עֵהֶרֶע, דַּעַר אִיבֹלַע רוֹךְ דַּעַר אֹוֹטְטֵר וּזִירֵד דַּעַן קִינְדֵּעֶרן לֹנַס פֶּאָרֹוֹמֹורְךְ :
 (י) אִיִּין זֵאֵהן! פֶּאָלַעֲנֵעַ דִּיִּין פֶּאָטְטֵר אִיִּיכַ אֹוֹטֵר, אֹוֵד לֹאֲס דִּיר זִינַע אֹוִי
 בַּעֲקוֹנַעוֹאִילִיקִיִּיטֵן נִיכְט כַּעֲטוֹעֵרִיךְ פֶּאָלַעֲנֵן : (יא) הֵאֹוֹט מִיֵּהֶט, זִינַע פֶּעֶר־
 סַמַּרְדַּסוֹעֲכַע לֹו גוֹט, אֹוֵד פֶּעֶר־חֶטַע מִיֵּהן נִיכְט וּזַעֲגֵן דִּיִּינֵר פֶּאָלַעֲנֵן יוֹעַנֵד
 קֶרַחֶט : (יב) עֹאָטֵעֶרן וּזְעַהֲלֹוֹהֵן וּזִירֵד נִיחַ פֶּעֶר־גֶּאָסֵן, אֹוֵד טִיטֵלַע פֶּאָר
 זִינַע : (יג) לֹור לִיִּיט דַּעַר נִקָּהֵט וּזִירֵד זִיחַ דִּיר גֶּרַחֶט וּזְעַרֵדן, וּזִיחַ אִיִּין
 פֶּאָר דַּעַר זֵאֲנַע אַעֲרֵדן דִּיִּינַע זִינְדֵּעֶן גִּטִּילֹנֵט : (יד) וּזְעַר זִינַען פֶּאָטְטֵר
 פֶּעֶר־אֶכְטֵט אִיִּיט אִיִּין גֶּאָטְטֵסֹאָכְטֵר, אֹוֵד וּזְעַר זִינַע אֹוֹטְטֵר עֵרִכִּיטְטֵעֵרֶט,
 אִיִּיט וּזִיִּיחַ אִיִּין פֶּאָן גֶּאָטְט פֶּעֶר־פֶּאָלֹוכְטֵר : (טו) אִיִּין זֵאֵהן! וּזַעֲנֵן דוּחַ נֶאָךְ זִיחַ
 רִיִּיךְ בִּיזַט הַמַּנְדֹּעַ כַּעֲטִיִּידֵעֶן, זִיחַ וּזִירֶסֶט דוּחַ כַּעֲלִיבֶטֶר זִיִּין, אֹוִיס אִיִּינַעֵר
 דַּעַר גֶּטְטֵעֶקֶע אֹוִיסֵהִיִּילַט : (טז) יַע גֵּרַעֶסֶר דוּחַ כִּיִּזַע יַע הַעֵרֶמְבֹאֲסֵעֵנֵדֶר

תרגום ארמית

ו

יסאם סימתא מן דמיקר לאמה: (ד) דמיקר לאבוהי נחויא
 מן ברה וכר מצלא נשתמע ונתענה: (ה) דמיקר לאבוהי
 יסגון יומתה ורמא חובלא טבא על אלהא מן דמיקר לאמה:
 (ו) ברי בעבדא ובמלתא יקר לאבוך מטל דיאתין עליך כלהון
 בורכתה: (ז) בורכתא דאבא תקים מדורא ולוטה דאמא
 תעקורי עקרא: (ח) לא תתיקר בצערא דאבוך מטול דלא
 הוא איקרה הוא לך: (ט) איקרה גיר דגברא איקרה הו
 דאבוהי וחובא רורבא מן דמצער לאמה: (י) ברי אתעשן
 באיקרה דאבוך ולא תשבוק איקרה כל יומי הייך: (יא) אפן
 בטל מדעה שבוק לה ולא תבהתייהי כל יומי חיהי:
 (יב) זרקתא דאבא לא כתטעיא וחלף חובא הי מתנצבא:
 (יג) ביומא דעקתא הי תתדכר לך איך חומיא אל גלידא
 למבטלו חמהא: (יד) מטול דמגדף מן דשאט לאבוהי
 וליט קדם מריא מן דמצער לאמה: (טו) ברי בעותרך
 במכיכותא הלך ומן גברא דיהב מוהבתא ירחמונד: (טז) בכל
 דאנת רב בעלמא אזער נפשך וקדם אלהא תשכח רחמא:
 מטל

חובלא טבא • פי' הרים והפיל מטכון עוז והוא מנסב לטון ארמית כלומר • לנפות
 על תטולס גמול • לא תטימון עליו נשך • תר' חבוליא: (ו) צרי צאמר וצמל
 מכדז סוריך • והוא ע"ד שחלקו רז"ל צין כדוד למורא • הי זה מורא לא ישב צמקומו
 ולא יסתור את דבריו • והכדוד הוא מחבילתו תלניסו ומתקאו כו' והיינו דצור
 ופעולם: (ח) לא תצח ליקסת חניך • פי' לא תלעג על זקנת חניך • כי ליקסת
 אס תר' לקטיטותא דאמא • כי דרך פחותי סמון • ללעוג ולשחוק על חזותם צוקותם,
 כי טרפה דעתם ונטלה טעמם ועוטים מעטי נערות: ולפי נוסח הארמית לא תתיקר
 צערא דחניך • לא תתכדז צקלונו • כי קלון צל' ארמי לברא • ולפי שאין זה רגיל
 כ"כ שחצה חזותיו וקניס לכן צמרתו צמלת ליקסת צענתקתי: חובא רורבא • כחו
 רורבא • פי' עוגם גדול יטיג לועג לחמו: (י) צרי אתעשן • סתמין • ולפי שהוא
 טרא גדול לכלכל טיבא חזותיו כי טרחם משאם צוקותם כדז על האדם, לכן אמר
 האתמן ונטא, ולכוונת סאת העתקתי ולו יסיה עמלו עליך לטרח: (יא) גם כי
 סר טעמו • ע"ד לא צבצב טעמא • ועעס זקניס יקח • וכמוסו צארמית • אף הן צמל
 מדעס, כדרך חזקן צעלו חוטיו והסגותיו וטכלו: ולא תצנתיוטי • לא תצייט אותם,
 צן מציט חרב' צר מצסתנא: ולא תתגדל עליו צכח צמוריס • לפי שאתם צמור ורך
 וחיל צך לרון ולסטיג כאחד הסצחים, והוא מט וטוח חלם ורפס, ינוד כנוד סקנא,
 לא תצייט אותם זום (וצארמית חסר סוף סמקרא • רק צנ' צמלא): (יב) מתטעיא •
 צרית חלסם סכחס ת' טעח: מתנולא • מוגן: (יג) גלידא • מים סנקרשו מחמת
 סקור ערכין ס"א: (טו) צרי צעטרך הלנע לכת • צעגום וצרוח נמוכס • וחרצ
 ססארטך מליס נותן מחנות • סעתקתי לפי נוסח הארמית • כי לפי נוסח ויניז
 מיקר צעיני כל חדס: (טז) כל אשר חרצ גדולתך כן תטפיל נפסך ותעלא סו
 צעיני

בן סירא ג

יי: (יז) כִּי רַם יִי וְנִשְׁגַּב וְאֵת עַנְוִים סוּדוּ: (יח) בְּמִפְלֵא מִמֶּה
 בְּלִתְדָרוּשׁ וּבְמִמְכָּסָה מִמֶּה בַּל תִּחְקוֹר בְּמָה שֶׁהֲרִשִׁית הַתְּבוּנוֹ:
 (יט) חֲדַל לִבְךָ מִמְּסִתְרוֹת וּבִתְעִלּוּמוֹת הַמַּעֲשִׂים וּמִסְבוֹתָם
 לֹא תִחַפֵּשׂ כִּי רַב מִמֶּה הָרְאָה לְךָ: (כ) כִּי רַבּוֹת מִחֻשְׁבוֹת
 מְבוֹכֹת בְּנֵי אָדָם וּדְמוּת כְּזָב תִּתְעַמּוּ: (כא) חֲסֵר־בֵּת עֵינַי יִבְצֹר
 מִרְאוֹת וּנְבַעַר מִדַּעַת חֲדַל עֲצָה וְתוֹשִׁיָה: (*) כִּי בְּגוֹבַה אָפֶס
 רַבִּים כְּשָׁלוּ וּגְדוּלֵי לְבָת יִפְלוּ בְּמוֹרֵד: (*) מִתְהַלֵּךְ בְּמַהְמָרָה
 בְּהָ יִחַבֵּל וּמַעֲקֹשׁ דַּרְכּוֹ יִבְשֵׁל: (כב) קִשָּׁה לֵב מַעֲוֹתָיו רַבּוֹת
 וְאוֹהֵב טוֹב יִישֵׁר לְבָת: (כג) קִשָּׁה לֵב רַבִּים מִכְּאוֹבָיו וְרַהֲב
 יִשְׁפּוֹת אֶן עַל אֶן: (כד) לְמַחֵץ יֵהִיר אֵין מְזוֹר כִּי שֶׁרֶשׁ רִשְׁע
 שְׂרִשׁוֹ: (כה) לֵב חֶקֶם יִשְׁכִּיל בְּמִשְׁלֵי חֲכָמִים וְאֶן שׁוֹמַעַת
 תִּשְׁמַח

ייא, דא ווירד דער הערר דיר האָר זיין: (יז) גראס מיט דיא אמינע
 סטעט גאטט'ס, אונד מיט דעמיהטיגטן פֿלאַטגט ער רָקֵהט: (יח) פֿעראמגע
 ניכט וואס דיר לו טוועהר מיט, אונד וואס דיר לו טטארק מיט פֿארטע ניכט
 נאך (דרינגע ניכט נאך העהערס טטאנדע, אונד דענקע ניכט איבר דיין פֿר-
 אעגן). * וואס דיר בעפֿאהן מיט דאסעלבע בעטראכטע: (יט) וואס דיינעס
 אואטס ניכט מיט * ואס דיינען פֿקרוויטן * אונד דרינגע ניכט מיין מיין דיא
 געהיימיסע דער דינגע, עס מיט דיר טאן פֿקרהין אעהר געלייגט ווארדן
 אואס דער אענאליכע פֿערטטאנד פֿאסטן קאן: (כ) פֿילע פֿערפֿיהרט מיהר
 אונטרענהאוונגסייט, אונד פֿלאַטע דינקל ברינגט זיא אונד דען פֿערטטאנד:
 (כא) פֿעהן דיר דיא מיין זא קאנסט דוא ניכט זעהן; מיט דיר ניכט
 פֿעהיגקייט לו טהייל ווארדן, זא פֿערראהטע דין ניכט: (כב) דרענגע דין ניכט
 לו מיינט טטאנדע אדמ געטעפֿטן לו דערן ערפֿילונג עס דיר ענטטערד אן
 איבליכן אדר גייסטיגן קרעפֿטן פֿעהאט: (*) פֿילע האט מיהר פֿעראמסי-
 סענהייט געטטירלט, אונד דיא גראָס טהון זינקען אַפֿ אײַסטן: (*) ווער
 זיך מיין געפֿאהרן בעגיבט פֿרדירכט דארין, אונד ווער מיין קרואאע וועגע
 געהט טטרוילט: (כב) מיין פֿערוועגנער אענט ליהט זיך זעלבסט פֿיל
 טאנד לו, דער אבר גראדע געהט טטאפֿערט ניכט: (כג) מיין טטאנדע
 זינגער ריכטט פֿיל טאנד אן, אונד דער האַמיהטיגע הייכט אונגליק איבר
 אונגליק: (כד) דאס איבל דעס איברמיהטיגן מיט אונגליבאר, דער קייט
 דער בלוזיהייט האט מיין מיהס געווארלט: (כה) דער פֿריניכטיגע דענקט
 טפֿריכע נאך, אונד מיין אויפֿערקואואיס פֿהר ווינטט אונטר וויינען לו זיין:
 וואסר

תרגום ארמית

(יז) מטל דסגיאין אנון רחמוהי דאלהא ולמכיכא ראוא
 מתגלין: (יח) דקשין מנך לא תבעא ודתקיפין מנך לא תעקב
 כמה דאשלטוך אסתכל: (יט) ולית לך תוכלנא אל כסיתא
 ובשדנא דעברוהי לא תתעסק מטל דסגי מנך אתחוי לך:
 (כ) מטל דסגיאין אנון רעיניהון דבני נשא ודמותא בישתא
 מטעין: (כא) מן דלית ליה בבתא דעינא חסיר נוהרא ומא
 דגהר אנת מן ידעתא לא תהוא מלך למפסו: (כב) לבא
 קשיא תנאשי חרתה ודרחם טבתא בהון נדרוך: (כג) לבא
 קשיא נסגון באבוהי ודמרח נוסף חטהא על חטהא:
 (כד) למחותה דממיקנא לית אכיותא כטל דמן נצבתא
 בשתא נצבתה: (כה) לבא חכימא נסתכל במתלא דחכימא
 ואדנא

צעיני ס': (יז) כי רס ס' ונשא ועס ענויפ קודו כן הוא נ"י ועיין צת"א:
 (יח) צמסלא ממך כל תדרוש כו' העתקתי הנוקרה חס כחשר הונח צמ' חגיגה
 ס' ח"ד חור ר' אחא צ"י עוד ריקע אחד יש למעלה מראשי החיות כו' עד כאן
 יש לך רשות לדבר מבאן ואילך אין לך רשות לדבר, שכן כתוב צס' צן סירח צמוסלא
 ממך אל תדרוש וצמכוסס ממך אל תחקור צמס ספרטית הצצונן ואין לך עסק
 צנסחרות' ולפי לטון סחרמי יסיס הסעתקס סקסס ממך לא תצקס' וסחוק ממך
 לא תחקור' וכולל סחקרס צ' ענייני' סרשטון לא תצקס עטר וכבוד וסמודות
 סקנייניס למעלה מכדי יכלתך וועמדך' וסשני צחלק סעינוי לא תדרוש ותחקור
 דצריס עמוקי סעיין ולמעלה מכדי ססגתך: צמס ספרטית סצצונן צין צקנייניס וצין
 צמוסכלות: (יט) ואין לך עסק צנסחרות' וסס ולית לך תוכלנא מל' יכולת ועסק
 על כסיתא' וצסכב דעצדוסי צמטט סמעסיס וצסנהגת סדצריס לא תתעסק למסס
 חותס' (ימלל סדכס עיין להלן ס' י"ח ח) וואלי רמוז על סקירת סססגמס' כי
 כצד רצ ממך סרשס לך יותר ממה שיס צכס סכלך לססיג: (כ) כי רצות מחסצות
 מצוכת צני אדס' מי סמעמיס על נפסו ענייניס דריס ועספונות סונות הוא נצוך
 ומצולל צמס' חמות כוז סמעס' מדמיס דמיונות כוזצות ויסצלו יססגו ויססוללו
 מרוד עסקיסי' לכן צכל עסק וצכל סצן אטר יפנס סרשס חליי' יצחון סחלס סס
 סוא רחא לכך וסס אין ידו ססגת יעצצו ולא ילצס מדס יטרך ממדסו: (כא) חסר
 צת עין יצד מרשות וכן חסר דעת לא יסיס יוען לפתות צני אדס' וסרגמו לא
 ססוא מלך למססו' להצחין צס ססרוגך' וכן סמענות נוסחא סיויני' ומלת מסס
 סצחנה סוא' וסערון מס' עוד מפיס מפתס צני אדס להסענות ע"ס: (כב) קסס
 לצ רעס אחריתו וע"ד ומקסס לצו יסול צרעס' קסס לצ' סוא עמוד על דעתו'
 ולא יסמע לחזרתס: (כג) קסס לצ' סוא חיס סמוקר נפסולסכנס' ירצו מכלוציו'
 ורצס סוא חיס גאון אטר מנד גאותו לא יקור מדצד גס ירשס אחריתו לא סוד'
 כי חרסס סוא לו' חיס כזס ירצס רעס על רעס' וסרגמו ודמרח' סוג לצ' ס'
 דמריח לצס' ס' לצו מלס סגיני חולת: (כד) למחן יסיר חין מזור' כי סוא לא
 יקבל מוסר' ולפי סרגמו' למחיתא דממקנא' וסוא לן' וללליס סוא ילין' ולממקני'
 וסיינו סך כי זד יסיר לן סמו (מסלי כס) סר' ממקנא מרשס: מעל דמן נצבתא'
 נעע סעטועיסי' ת' נצבתא דמדותא:

בן סירא ד

תְּשַׁמַּח בְּנִבְנוֹנִים : (כו) מִים מְכַבִּים אִשׁ וְצַדִּיקָה תִּמְחַח הַטָּאָה;
 (כז) גּוֹמֵל טוֹב הוֹלֵךְ בְּטַח וְלֵעֵת יִמוּט יִמְצָא מִסֵּעַד:

ד (א) בְּנֵי נֶפֶשׁ מִסְכָּן כָּל תְּמָאָם וְלֹא תִמַּק עֵין אִישׁ מִהַסּוֹר:
 (ב) נָבָה רוּחַ לֹא תוֹנֶה וְאֵל תִּחְשַׁךְ עוֹר מֵאֲבִיוֹן : (ג) לֹא
 תָּבוֹז לְעֵנִי בְּעֵנָיו וְאֵל פִּיר־לֵב כָּל תִּרְבֶּה עָנוּן : (*) אֵל תִּקְשִׁיחַ
 לִבְךָ לְשׁוֹעַת הָל וְאֵל תַּעֲלִים עֵינֶיךָ מֵאֲבִיוֹן : (*) לֹא תִשָּׁב
 פְּנֵי דַל רִיקָם וְאֵל תִּתְדַלֵּוּ יָד לְקַלְלָהּ : (ה) כִּי קַלְלַת רֵשׁ
 בְּמַר נִפְשׁוֹ וּבְקוֹל צַעֲקָתוֹ יִשְׁמַע עוֹשֵׂהוּ : (ו) הַרְחֵם נַפְשֶׁךָ
 בְּקַהֲלָ עָם וּמִפְּנֵי שְׁלִיט הַיֵּשׁחַ רֵאשֶׁךָ : (ז) הֵט אֲזִנְךָ לְהֵל
 וְעִנְהוּ שְׁלוֹם בְּנַחַת : (ח) הִצֵּל עֲשׂוֹק מִיַּד עוֹשֶׁקוֹ וְלֹא תִבְהַל
 בְּשִׁפְטֶךָ מִיִּשְׂרָאֵל : (ט) הִיָּה אֵב לִיתוּמִים וְחִלְף בְּעַל לֹאֲלַמְנָה
 וְהִיָּית יָדִיד וְיִמְאֵהֶבֶת אִם יֵאָהֶבֶךָ : (י) הַחֲכֵמָה תֵּאֲלַף בְּנֵיהָ
 וְתִצְהִיר לְכָל מִשְׁכְּלִיָּה : (יא) אֹהֶבְיָהּ אֶהְבּוּ חַיִּים וּמִבְּקִשֶׁיהָ
 יִפְקוּ

(כו) וואסער לעסט דיזע פלאמאע, זא פערטיגט דיזע באראהערלינגקייט דיזע
 זינדע: (כז) דער ווקהאטהעטן מיכט, וואנדעלט מוין זיכרן פפאר, מין
 דער נזוהט פינדט ער אונטרעטילונג:

ד (א) זיין זאהן! פעררעכטע דען נעהטליידענדן ניכט, אונד זאס דאס
 זעהענדיע מוין ניכט טאמלעטן: (ב) קרענקע ניכט דען בעררענגטן,
 אונד לעגדע דיזע הילפע דעס דירעטיגן ניכט: (ג) בעטריבע דען אראטן
 ניכט מין זיינער אראוהט, אונד קרענקע דען אונגליקליכען ניכט נאך אעהר:
 (ד) סלאנגע דעס פלעהענרן אראטן ניכט זיינע ביטטע אב, אונד ווענדע דיין
 געניכט ניכט פאן דעס דירעטיגן: (ד) זאס דען אראטן ניכט הילפאז פאן
 דיר, אונד גיב איהק ניכט געזאגנעהייט דיר בענעס לז ווינטען: (ה) דען
 ווען ער דיר מין דער ערביטטרונג פלוצט, זא קאן זיין טעפער דווען וואונט
 ערהערן: (ו) גען דיזע פערזאמאונג בעלייגע דיק העפליך, אונד נייגע
 דיין הויפט פאר דעס געוואלטיגן: (ז) הערע דען אראן גערן, אונד אנט-
 ווארטע איהק זאנפט אונד זיכרייך: (ח) העטטע דען אונטרדריקטן, מוים
 דער געוואלט דעם אונטרדריקערס, אונד זייע אונערסרעקן ווען דאז ריכט-
 טעסט: (ט) זייע דער ווייזען פאטר, אונד איהרר אוטער זאן: (י) זא ווירטט
 דאז גאטטעס זיבלינג זיין, מיט איהרר מוס אוטטרויבע פאן איהק געליבט
 ווערן: (י) דיזע וויידיהייט מונטעריכטעט איהרע קינד, אונד ערלייכטט
 דען דיזע מוין, דיזע מין איהר נאכרענקן: (יא) ווער זייע זיבעט, זיבעט
 גליק.

תרגום ארמית

ח

ואדנא דשמעא תחדא בחכימא: (כו) נורא דיקרא נדעבון
מיא הכנא וזקתא שבקא חטהא: (כז) דעבד דשפיר עתיד
באורחה ובעדנא דנפל משכח לה סמכא:

ד (א) ברי לא תמיק בחייהי דמסכנא ולא תטרף למסכנא
חשיכא: (ב) נפשא דחסיר לה לא תכאיב רוחה ולא
תטעא רוחה דאנשא דתכירא: (ג) מעוהי דאנשא מסכנא
לא תבאב ולא תכל מוחבתא מן צריכא: (ד) בעותה דמסכנא
לא תשבונך ולא תתל לה אתרא דנלוטך: (ה) לאטוה גיר
מריר חנכא מן כלה נפשה ובקלא דגעתה שמע בריה:
(ו) ארחס נפשך לכנושתא ולשליטנא דמדינתא אמך רישך:
(ז) ארכן למסכנא אדנך ועניוהי שלמא במכיכותא: (ח) פרוק
אליצון מן אלוצוהי ולא תתכרא רוחך בדינא תריצא:
(ט) הוי איך אבא ליתכא וחלף בעל לארמלתא ותהוי
לאלהיא איך ברא ונרחס עליך: (י) חכמתא בניה אלפרת
ותנהר לכל דמסתכלין בה: (יא) רחמוה אילין דרחמין היא
ורבעין

ד (א) לא תמק • גל' וימקו צעונס • ל' מלוס ותעזו • ולא תטרפו • לא תעזו •
מסכנא חשיכא • מדוע אחס ככה דל • ת' חטיך: (ו) רחמס • עשה שתיס
חסוד ומקבל חלל המון עם • ונלת רחמס כמו ארחמך יי' (תהל' יח) • אך לפני
שליט ומוטל טסק הסטל נפוך ולא תתגאס • כי הגדולים ישנאו איש מתגדל צפניהם
זולתם: (ז) וענשו טלוס צנחת • צענות רוח אס יצרכך: (ח) ולא תתכרא • לא
תצבל • כמו חתכרית רוחי אנה (דניאל ז) • י' גזון סדרה • ישפוט צקיים וצדק •
ולפי נוסח סיונית • ידון לאמיס • וכמוס העתקתי צעצרי': (ט) אן נהימן צי • אס
צאמונה לך עמי יירטני • ויורני • ע"ד יורו תסטטיך ליעקב: (י) מטול דספכאית
הסלך • כלומר אף כי צראשית דרכי אסלך עמו צדרך הסוך • וערס סודעי חליו
אצתננו ואצקרונו: (י) חיתא וסחד אפיל עליו • וכוננת סמקראות סאלה צכלל •
לסראות כוצד סגנת סחכמס • כי א"א לו לאדס טיטתלס צס • כי אס צצוכך נפשו מן
סמדות ספחותות וסגריעות • וצנקות גופו מן חמודות סמדומות • וצעוצת סתפנוקים
ותענוגי סעולס • וססרגלס צסספתקות צמעוט ע"ד סת • צמלח תאכל כו" • וכן
סגדרים טלס יסרוס קאדס לעלות ספאוס לראש מרוס סרי סחכמס • גלס יעיין טלס
כראוי ויוליד דעות כחצות ונפסדות • ולא יסיג גכול סגטמו • כמוצד צמורס ח"ג
סל"ח • וסן גזה נסיונות סחכמס • ולוס אמר עד אשר נאמנס רוחו לי • סי' טיטתלס
צמעלות סמדות וצדרכיס סנוכריס • ואס הוה צבל מוסר וענוה ומיוס צדעתו:
(י) אז סתפך חליו ותטלס עמו ותגלס לו סודותיס: (י) ואס לא נאמנס רוחו •
טלס הקדים ססכנות וסקניניס סנוכריס • או סיקסס עליו עמלס וייגיעתס לסטסס
צעיון וצקידס • גס סיח סתפוך לו ערסס ותעזנו צידי חולתו לכלס ולאצדן:
ונלת חירסו • הוה סקל מטרט ירס ציס לטון סטלכס: (כ) נלור העת • טלס תוליש
רגע מונס לריק ולצעלס • כי אין חסן יקר לאדס כיומן • וסיח חזידס סאינס סחרת •
ותסטיך

בן סירא ד

גִּפְיָקוֹ רִצּוֹן מִי: (יב) מְחֻזְקִיָּה יִשְׁגוּ כְּבוֹד וּמִשְׁפָּנָם מְקוֹם
 בְּרַךְ י: (יג) מְשֻׁרְתֵיהָ מְשֻׁרְתֵי קֹדֶשׁ וּבֵית מְכוֹנָה אוֹהֵב
 אֱלֹהִים: (יד) שׁוֹמֵעַ לִי יִשְׁפּוֹט לְאֲמִים וּמְקַשֵּׁיב לְדַבְרֵי יִשְׁכּוֹן
 לְבַטָּח: (טו) נֶאֱמַן לִי יִרְשָׁנִי וַיִּרְנֵי לְכָל בְּאֵי עוֹלָם: (טז) וְאִם
 אֵיפּוֹא נְהַפֵּךְ לְבַתִּי עִמּוֹ וְטָרַם הַדְרָעִי אֶתְקַרְנוּ: (יז) פָּתַח וְאֵימָה
 עָלָיו אֶפְיָלָה וְאֶנְסֵנוּ בְּמִסָּה עַד אֲשֶׁר יֶאֱמַן לְכוּ לִי: (יח) אִז
 אֲשֶׁלֶם לוֹ אֲדַרְיִיכְהוּ בְּנַתִּיבְתִי אֶתְדַה פָּנָיו בְּשִׁמְחָה וְאֶתְשׁוֹף
 לוֹ כָּל מִצְפּוֹנָי: (יט) וְאִם לֹא נֶאֱמַנָה רוּחוֹ בִּי אֵירְהוּ וְאֶמּוֹנְנּוּ
 בִּיד אֲוֹלְתוֹ לְכַלּוֹתוֹ: (כ) נִצּוֹר עֲתָךְ וְגוֹר מֵאֲוֶן וּמִפְּנֵי אֵל
 תְּבוּשׁ: (כא) כִּי יֵשׁ בּוֹשׁ וְנִחְטָא וְיֵשׁ בּוֹשׁ לִיקַר וּכְבוֹד:
 (כב) אֵל תִּשָּׂא לָךְ פְּנִים וְלֹא תְבוּשׁ לְהַתְּוֹדוֹת עֲוֹנֶךָ: (כג) אֵל
 תַּעֲצוֹר בְּמַלְיָם בְּעַתָּם וְאֵת חֲכָמְתְּךָ בַּל תִּסְתָּר: (כד) כִּי
 בְּמַלְל תְּגַלֶּה חֲכָמָה וְשִׁכַּל בְּמַעֲנָה הַלְשׁוֹן: (כה) דַּבְּרֵי אִמְתָּ
 בַּל

גִּיּוֹעֵלִיגִיקִיט, דִּיח עֲוִיג נֶאֶךְ אִיהַר טְרַכְטֵטֶן, דַּעֲן וּוִירַד פִּילֵי פִרִידַע:
 (יב) וּועַר זִיח בַּעִינְט עַרְלֵאנְט עַהֲרַע, אֲוִיר וּוְךָ עַר וּוַהֲנַט, זַענְט אִיהַן
 דַּעַר עֲוִיגַע: (יג) אִיהַרַע דִּיהַנַר זִינַר דִּיהַנַר דַּעַם מֵאֲעַרְהִילִינְטֶן, אֲוִיר
 אִיהַרַע רוֹהַעֲסֵטֶטֶט אִיבַעַט דַּעַר הַעַרַר: (הִיר סַעַלֵּט דִּיח וּוִייהִיט אִינַע
 דַּעַדַעַרַע פִּעַרְוֶן פִּעַר): (יד) וּועַר אִיר פִּעַלֵּט קֶאֶן נְתִילְקֶן דַּעַרִין, וּועַר
 לוֹ אִיר אִינַעַהַט, וּוִירַד זִיכַר וּוְךָהֶן: (טז) וּועַרִם אִיט אִיר אֲוִירִיכְטִיג
 אִינַט, בַּעִינְט אִיךְ, אֲוִיר אֲעַהֲרַט אִיךְ דַּעַר וּועַלַט: (טז) אַב אִיךְ אִיךְ
 לוֹוַחַר אַנְפִּאנְטֶס אַנְדַרַס גַּעַן אִיהַק סַעַלֵּטֶע, אִיךְ אֲוִירֵרֵוֹכַע אִיהַן עַרַטַט:
 (יז) זַענַע אִיהַן אִין פִּוִּרְכַט אֲוִיר סַרַעֲקֶן, אֲוִיר בְּרִינַע אִיהַן אִין פִּעַרְוִוִּכּוֹנַן
 בִּי אִיךְ אִיט אִיהַק גֶּאֶנְן פִּעַרַטְרוִיט בִּין: (יח) דֶּאֶן וּועַדַע אִיךְ אִיךְ אִיט
 פִּרִידַפִּעַרַטְרִיגִיקִיט לוֹ אִיהַק, אִיטַע אִיהַן אִין אִינַע וּועַנַע, עַרַפִּרִיַע אִיהַן,
 אֲוִיר פִּעַרַטְרוִיַע אִיהַק אִינַע גַּעַהִיאִינְטֶסַע: (יט) טֵאֲעַנַט עַר אַבַר אִינַעַן
 אִירֵרוֹעַג אִיין, זַח פִּעַרְלֵאֶס אִיךְ אִיהַן, אֲוִיר אֶסֶס אִיהַן דּוֹךְ זִינַע טַהֲפֵרַע
 הִיט אִין אֲוִירִיק גַּעַרַהַטֶן: (כ) בַּעַמְלַע דִּיח זִיט; הִיטַע דִּיךְ פִּעַר אֲוִיר
 רַעֲכַט, אֲוִיר טַהֲהַאֵע דִּיךְ פִּעַר דִּיר זַעַבֶסֶט נִיכַט (רִינַע פִּעַהֲלֵר לוֹ גַּעַ-
 טַעַהֲן): (כא) דַּעַן עַס גִּיבַט אִינַע טַטְרַפִּאֲבַרַע, אַבַּעַר אֲוִיר אִינַע
 רִיהַאִילִיכַע אֲוִיר בַּעַהֲהַנַעַרַע טַהֲיִס: (כב) הַאֲבַע קִינַע נַחֲוִיכַע אִיט דִּיר
 זַעַבֶסֶט, אֲוִיר טַהֲהַאֵע דִּיךְ נִיכַט דִּינַע פִּעַהֲלֵר לוֹ גַּעַסַטַעַהֲן: (כג) הַאֲוִיטַע
 דִּינַע וּוַאֲרַטַע נִיכַט אִיין לֹור זִיט (דַּעַר רַעַטְטֶוֹג) אֲוִיר פִּעַרְבִירַגַע דִּינַע
 וּוִייהִיט נִיכַט (אֲוִיר אִינַעַס פִּאֲרַטַהִילַס וּוִילֵאֲנֶן): (כד) דַּעַן דּוֹךְ רַעַן
 זִינַט וְיך דִּיח וּוִייהִיט, אֲוִיר דַּעַר פִּרַטְטֵאֲנַר דּוֹךְ דִּיח לִוְנֶאֶע: (כה) וּוִירַדִּי

ודבעין לה נקבלון צבינא מן מריא : (יב) ודמתדבקין בה
 איקרא מן קדם אלהא נשכתון ואתרה דכך מריא בית
 משההון : (יג) משמשניה משמשני קודשא ובית משרה
 רחם אלהא : (יד) דשמע לי נדון שררא ודצאית לי נשרא
 לגומני : (טו) אן נהימן בי נארתי ונקבלני לכלהון דרא
 דעלמא : (טז) מטול דהפכאית אהלך עמה וקדמי אבקיוהי :
 (יז) דחלתא וזועתא ארמא עלוהי ואבדקוהי בנסיונין ער
 דנתמלא לביה בי : (יח) אהפוך אתקן עמה ואגלא לה כלהון
 כסיתי : (יט) אן נהפוך מן בתרי ארמיוהי ואשלימוהי בידי
 הטופא : (כ) מר עדנא ודחל מן בישא ומן נפשך לא תבהת :
 (כא) מטול דאית בהתתא דכריא חטהא ואית בהתתא
 דאיקרא טיבותא : (כב) לא תסב באפי נפשך ולא תבהת
 לכוריי בתוקלתך : (כג) לא תכלא פתגמא בעדנה ולא
 תטשא חכמתך : (כד) מטל דבמאמרה הו מתידע חכמתא
 וסוכלא בענינה דלישנא : (כה) לא תסרוב על קושטא ומן
 סכלותך

ומטניך אל תזוט • לסודות אס סגית : (כב) לא תשא סניך • לא תחוס על עמך
 להעלים דצר העיית : (כג) לא תחטוך טיך צעה • צעת סנזרכיס אס להנדין נקי
 או לעזור אדם צדרי מלייתך וצסטדלותך : ולא תעמון חכמתך • אס תוכל להועיל
 צס • ותרנמו לא תטשא כי טומן עלל • ת' עטלא מטשא • (כד) לא תסרוב על
 קושטא • לא תסתיר ותתנגד על האמת • ומן סכלותך אסכלי • מנע ועוז אס סגית
 צאלות : ולא תזוט אס יתרוסך עליה : (כו) לא תזוט לסודות חטאיך ולא תעזור
 זרס צסטטפו • כי המקטס ערפו לכוז חטאיך לפני הסופט • וסס גלויס ויודעיס •
 דומה לעזר אמת מים כציריס הסופטיס צועף • ותרגום ארמית • לא תקוס לפני
 סצלת סנר : (כז) אל תכנע לפני סכל • להקטין עמך ולהכניעך לפני • לצקס
 תמון דצר • ולפי הארמית לא תרכן לשטיא נספך • ר"ל לא תאצה ולא תקטיו לו
 לסייעהו צולתו • ולא תשא פני שליט • להסות אמת ולדק • ולפי הארמית לא
 תחמר לוקבל שליט • נראה טלא יתגרה צרעה עם איס תקיף : ולפי"ז יחי'
 העתקתו אל תשען לאויל באולתו ואל תתגרה במושל : (כט) אל תסי נחפו'
 נמסר ונחיל צלטונך להצטיח רצ • ורסס ועלל וטומן יד מלעסות • ולפי תרגום ארמית
 לא תחוס צצרת • מתסלל • כל לטון התספרות והספללות מתורג' צצרת • כלומר אל
 תסי מתסלל מצצת סטסס כציר וסעגל ידיסס אפע : (ל) לא תסיס לציוס וליוס צציתך •
 כלומר לא תטיל חימה צציתך ויירלו מתך כמטני חיתו טרף • ולא צעף וליוס לצני
 מטרתיך • לזות סכל צצרי קנטורין צועקה ונפלוס • וסוא מוסר נאס צצנאנת סצית •
 כי כמס וכמס מכתולות יצולו אס ידצר הליס אדוני סצית קסית עם צני ציתן • כענאב
 קלת אגסיס ירעשו ויתגעשו צוואס לצית • וכל דצריסס צכעס וצקוף • אשטו תנהל •
 צניו יחרדו • מטרתיך יצולו ויתרגו • ומרוב חימה ירעו וסחיתו צכל צצולו ויכחשו
 לו • וסוא אמרס ז"ל אל יעיל אדם חימה יתירה צתוך ציתו :

בן סירא ד ה

בל תסרב ומן משנה חדרל: (*) לא תבוש להפיר פי העויות
 וחרפת מחרף כל תגור: (כו) אמת אמת תדרף ולא תשחה
 לעמת השבלת: (כז) אל תכנע לפני סבל ולא תשא פני
 שליט: (כח) בכלי-כחה הלחם בעד האמת וי: ילחם בעדה:
 (כט) אל תהי נמהר בלשונה ומרפה במעשיה: (ל) אל
 תהי בלביא במעונה ומר נפש לאנשי בית: (לא) אל תהיה
 ידה פשוטה לקחת וקפוצה מהשיב:

ה (א) אל תבטח על הונה ולא תאמר לא יבואני כל
 מחסור: (ב) אל תבטח על חילה ללכת בשרירות לכה:
 (ג) אל תאמר מי יפקוד עלי דרכי כי י: יפקוד על מריה:
 (ד) אל תאמר הן חטאתי ולא עבר עלי מה כי י: אך אפים:
 (ה) אל תאמר אל רחום י: ועל המון פשעי יסלח לי: (ו) אל
 תבטח נפשך בסליחתו פן תוסיף הטא על פשע: (ז) כי
 רחמים ורגז עמו ועל רשעים יגוז רגזו: (ח) אל תתמהמה
 לשוב

סגריך דער וזהרהייט ניכט, אונד אלס רחם אונרעלט פמהרן: (*) טמאע
 דין ניכט דייע פעהאר לו גטעהן, ווען דאס אויך דערבר פרהאנט ווערדן
 יקאטעסט: (כז) דיא ריינע וזהרהייט וקאסט דאס מיאזער פקאגן, אונד
 סטרעבע ניכט ווירד דען סטרעקס * (מיין הארטנעקיגעס אייגען) איינעם
 פעהערט, בעוקערערס פאר דעם ריכטר, איזט זל אומיניג, אאס דען
 סטרעקס אויפהאטען וקאטען) * (ד"ה פערטיידיגע ניכט ווקט ניכט לו פעהר
 טיידגען איזט): (כז) אונטערוערפע דין דעם טקהרן ניכט; אונד זיהע
 ניכט אויף דאס אנועהן דעם אעכטאגן * (ג. א. הפאזע דען אונבעיקניגען
 ניכט חין זיין לויף. אונטראערלע דין דעם טקהרן ניכט * אונד הענדלע דעם
 אעכטאגן ניכט לו ווירד): (כח) סטרייטע פיר דיא וזהרהייט ביו חין דען
 טארט, זל ווירד גאטט פיר דין סטרייטן: (כט) זייע ניכט פמראייג איט
 דייער לונגע, אונד נאלאעסיג אונד אנהעמק חין דיין הענדלונגן: (ל) זייע
 קיין אנווע חין דייעעם הוייע, אונד קיין וויטטריך געגן דייעע הויסאגנעסען
 (דאס הייסט, בריווער, אויפפהרער, אונד מרנוועהניט): (לא) דיא
 הענד זייע ניכט קויפגעטהען לוק עאספאנגען, אונד לוריקגענקען לוק ווי
 דער געבען:

סבלותך אתכלי: (כו) לא תכהת למודי כחטהאך ולא תקום
 לוקבל סובלא: (כז) לא תרכן לשטיא נפשך ולא תתחרא
 לוקבל שליטא: (כח) עדמא למותא אתכתש על קושטא
 ומריא נתכתש חלפיך: (כט) לא תהויא שבהרן בלשנך
 ורפא ונשיש בעבדתך: (ל) לא תהוא כלב בביתך וועיף
 ורחיל בעבדיך: (לא) לא תהוא פשיטא אירך למסב ותהוא
 קפיטא למתל:

ה (א) לא תתכל על נכסיך ותאמר דסגי אית לך: (ב) לא
 תתכל על חילך למאזל בצביני דלבך: (ג) לא תאמר
 דמנא מצא חולי מטול דמריא תבועא הו דכלהון עלובא:
 (ד) לא תאמר דחמית ולא הו לי מדס מטול דאלהא נגיד
 רוחא הו: (ה) לא תאמר דמרחמנא הו מריא ולסוגנא דחוכא
 הו שביק לי: (ו) לא תתכל על שובקנא דלא חטאה על חטאה
 תוסף: (ז) מטל דרחמא ורוגזא עמיה ועל רשיעא נתנניה
 רוגזא: (ח) לא תשתוחר דתהוב קדמוהי ולא תתעבר מן יום
 יום

ה (א) פערטרויע ניכט אויף דייע טאטלע, אונד ספריך ניכט איר קאָן
 עס ניכט פעהן: (ב) פאָגע יע דייענט נייגונג אונד קרעפטן, לור
 בעפרידיגונג דייער ליסטע: (ג) דענק ניכט: ווער וויל איר בעפעהלטן?
 דען גאטט סטראפט דייער זינדע: (ד) דענקע ניכט, איך העבע טאָן
 געזינדיגט אונד וואָס איז איר ווירפעהרן? גאטט מיט אמגאיהטיג:
 (ה) דענקע ניכט, גאטט מיט יח במראהערליג, זאָ ווירד פּר איר איינר
 אענגע זינדען פּערלייהן: (ו) פּראָס דיק ניכט זאָ רוהיג אויף דיא פּרזעה-
 נונג, דאס דווי זינדע אויף זינדע בענגעהסט: (ז) דען בייא איהק מיט
 במראהערליקייט, חבר אויך נאָרן. אונד אויף דען זינדערן רוהט זיין נאָרן:
 (ח) נאָרע ניכט איז דייער בוסע, אונד טיבע עס ניכט פאָן זיינע טאָגע
 נאָם

ה (א) אל תזעח על חונך. לעשות חס שלצך חסן ולחקן הכל נכסערך: (ב) לא
 תזעח על חילך. כי יש צד חיל וכח ללכת אחר תשובת לצדך: (ג) לא תאמר
 סטאחי ולא נעשה לי מנוחה. כחאמר קטלה. אשר אין בתוס מעשה רע נעשה
 חסרם על כן מלא לצ בני אדם לעשות רעה (ח): (ו) אל תזעח כו'. כחאמר
 ז'ל האומר אחטא ויה'כ מכסר אין יום כפורים מכסה לו: (ז) ולא תעציר מיום
 ליום. כחאמר ז' סוג יום אחד לפני מותך. ולפי שאינך יודע מתי ימך חס סוף.
 ע"כ

בן סירה ה

לשוב ולא תעביר מיום אל יום: (ט) כי פתאום יעיר חמתו
 וקיום נקם תספה: (י) אל תבטח על בצע עשק כי לא
 להועיל ביום עברה: (יא) אל תהי סר אל כל־רוח ופונה
 אל כל נתיבה: (יב) הסמך בתעודתה ויכוננו דבריה: (יג) מהר
 לשמוע ומאחר במענה: (יד) אם יש דבר בפיה ענה ואם
 אין שים יד לפה: (טו) כי כבוד וקלון ביד הרבור ואויל
 בלשונו ילכט: (טז) אל תהי שפתי חלקות ובלשונה אל
 תרגל: (יז) כי אם בוז יבוזו לנגב ושפתי חלקות מרים קלון:
 (יח) תחרת אוהב לא תהפך לאויב פן תחלל שמה קלון
 ומארה על לשון תהפכות:

ו (א) אל תהי בן לכל דבר אם רב ואם מצער: (ב) אל
 יקל המעט בעיניך כי שאט למצער ברל תשיג ידו הרב:
 (ג) אל תתחכם יותר פן תבקש בשור כחך: (ד) אם תטרוף
 עליך

לום אנדערן אויף: (ט) דען זיין זמן בריכט טאענליך אויס, אונד פריניכט
 דין לור זייט דער רמכע: (י) פערלחם דין ניכט אויף אנערעכט גוט, דען
 אויס אנגליק ווירד עס דיר ניכט ניטלען: (יא) לחם דין ניכט פאן יעדעס
 ווירדע פיהרן, אונד בעגיב דין ניכט אויף יעדען פוסטייג: (יב) דיח
 גונט אונד דאס געפאלען בייח אענטן זייח דין ריכטאמר מין זיין הנדע
 לונגן, זקנדרן דיח ניח ווהנקערן געועטלע דער טרייע אונד רעכטשענע
 הייט היססן דין אייאער זייטען: (יג) זייח מין דייער מיבערלייגונג
 טמנדהחשט, אונד בויבע בייח אייערלייח רעדע: (יד) זייח טנפאל מיט
 דהקרן, אבער אמגאמסן אויס אנטווקרטן: (יד) האסט דוח אייניכטן, זק
 דמהטע דייען נעכטען, ווק ניכט, זק האטע דייען אונד לו: (טז) רעדן
 בריינט עהרע אונד אועהרע, אונד דיח לונגע זייט דעס אענאן אנגליק:
 (טז) זייח קיין פערלייאדער, אונד רעדע ניאאנד הייאליך נמך: (יז) דען
 דייעב ערווקרטט טאנדע, דער דקספעל זינגאר ווירד פערמבטייעט אונד פערע
 דאחאט: (יח) ווערדע ניכט אויס איינעס פריינד זיין פיינד, דוח טענע
 דעסט דייען נחאן: פלוק אונד טענדע זיין פערלייאדער:

ן (א) חכטע ניכטע גערייגע, עס זייח קיין קדר גרמס: (ב) פערע
 חכטע דאס וועניגע ניכט דען ווער דאס קיינע פערמכטעט ערלמנט
 דאס גרמסע ניכט: (ג) לחם דין ניכט לו קאוג דינקן (יעדעראמן לו טעדען)
 ג. א. זייע ניכט טטאלן אויף דייען געסיקליכקייט, דאס ער דין ניכט זייח
 זיין טפיר בערויבע (דער טטאלן נעהאליך): (ד) פפליקסט דוח דייען באטע=

יום: (ט) מיטול דמן שליא נפק רוגזא ולעדן פורענא אבדנא ;
 (י) לא תתכל על נכסא דעולא מיטול דלא נעדרונך ביזמא
 דעקתא: (יא) לא תהוא רדא לכל רוח ומתפנא לכל שביל:
 (יב) הוית סמיך על טעמך ומלתך חדא תהוא: (יג) הוית
 מסרהב למשמע ובמתזנתא הוית יהב פתגמא: (יד) אין
 אית לך מלתא פנא לחברך ואין לא אידך סיס על פומך ;
 (טו) איקרא וקללא ביד מן דממלל ולשנהון דבני אנשא
 רמא להון: (טז) לא תתקרא מהלך בתרתין ובלשנך לא
 תתקל: (יז) מיטל דעל גנבא אתברית בהתתא וצערא בישא
 על מן דמהלך בתרתין: (יח) וחלף רחמא לא תהוא סנאא
 דלא שמא בישא תאררת וחסדא והובא על מן דמהלך
 בתרין לשנין:

ו (א) לא תסרוח כל מלתא אין סני ואין זעור: (ב) לא תזל
 לזעירא מיטל דשאט לזעירא לא תמקא אידה לסני: (ג) לא
 תשתלך אידא דנפשך דלא תבעא איך תורה חילך ;
 (ד) טרפיך תתר ואבך תפול ותשבקך איך אילנא יבישא ;
 פומא

ע"כ. טוב זכר יום: (ט) דמן שליא. סחאוס צלא דלוח: (י) הדא. פונס וסובז
 לכל רוח. כלומר מטנה ויחסך טעמו ודדורו בכל עת לפי תועלתו וסגנת חסרו
 חס כה, יחמד כה, ואם הסכו יחמד הסכו, כאדס הסקנס וסובז אל אשר יסיה
 שמה סרות ללכת פנים ואחור. וחסו ג"כ ומתמנה לכל טביל, חלל: (יא) סתעשת
 צרעינין. קיס חזק ואמין תמיד צדעס אחת אשר נועדת צסכלך לרחוי ונכון, צין
 לעוז וצין לרע. ודצריך יסיו אחדים. ולא תכוז על סחמת לסחניף ריעך לסטיק
 חפוך ממנו: (יג) הוית מקרסב לשמוע. מחד לשמוע השאלס או כל דבר אשר
 יגידו לך. וצמתינות תענה סתסובה. ולא תסיס נחסר לסטיב. כדי סלא תטיב סלא
 כהונן. כמו מטיב דבר צטרס יסמע סולת סיא לו אך ססב צנחת כדי סתטיב כסלכס ;
 (יז) לא תקרא מסלך צתרתין. סרכיל סולך צסתי לסונות לזס חומר כך ולסחד
 חומר סחרת. וסיו ולזנ סינכ שויס. מזויף גלריו וצתוכו ארצו: (יח) כי חס צוז
 יצחו לננב. סהולך רכיל יס לו דמיון חס לננב. זס גונב כסוף חס גונב דעת סבריות.
 זס אורצ צסחד חס אורצ צסחד. אך ענכס סינו סוס, כי סננב מצוח צעיני אדס.
 סלל סרכיל סנא וסחורר ויקולל יתב סננב. ומננב יודעיס לססמר צולתיס וצרות,
 ומי יכול לסחד ממלסני צסחד:

ז (א) לא תסרוח. לא תצוס: כי אין לך דבר קטן צעילס סלא יסיה צו תועלת
 מה, ואין חזק פורת למוחר צילוריס: (ב) אל יקל סמעט צעיניך כי חחת
 לסחת למזוח לסצנון. וסצוח פרועס לא יסיג דינר: (ג) לא סתסלך אידא דנפסך.
 לא סתגול צענך לסתגולות על סחמתך, לצנות כל אדס צעיניך דלא סצעל סחורל
 סילך. סכוונה סתומס. וס מעטיקי סיונית חלוקיס צדעותס, ולסיפס סכוונה,
 לא

בן סירא ו

עליה פריה יקום ונשאר בן יבש: (ה) פה נעמה תרבה
 רעים ושפתי ישר ידעו רצון: (ו) נפש בליעל תדיח בעליו
 ומשחק לעריו תשימנו: (ז) זבובים אל מקום צרעת נאספים
 ודורשי רעה אחר מומין לבקר: (ח) ודן רעהו למוכה אוהביו
 רבים ודובר טוב בעמיתו גם בו טוב ידבר: (ט) רבים יהיו
 דורשי שלומך גלה סודך לאחד מאלף: (י) גם משוכבת
 חיקך שמור פתחי פיך: (יא) קנות רע בנסיון תקננו ולא
 תמהר לבטוח בו טרם תבחננו ביום רע: (יב) יש רע בעודה
 תסבון לו ולא יקום בעת צרה: (יג) בטוב לך דבק מאת
 ובצרתך ירחק ממך: (יד) אם תפול יהפך לך ויסתר ממך:
 (טו)

טער זאך, וזו פערדירכט דיא פרוכט, אונד אלס איין דירר בויס באייכסט
 דוא לוריק: (ד) וינפלטע ווארטע ערווערבן פילע פריינדע, אונד דיא ויספן
 דעם רעדליכן וויססן זיך גונסט אן ערווערבן (ניצט נור דען מינהאלט, זאקדירן
 אויך דער מרט נאך, פערטאלט דער פערנינפטיגע דורך זיין געספרטעך דעם
 לזהרר וואהלבעהאלן): (ו) ווער איין לאסטערהאלטעס הערץ האט, דען
 אמאלט'ס אונגליקליך, אמאלט מיהן לוס האהנגעלעכטער זייער פיינדע: (ז) זא
 וויא דיא פליגן זיך נור אויף אויסועלינגען סטעלאטן האלטען, מוזא דיא
 איבעלגעוינטן זיך נור נאך זינדער פעהאר ערקודיגן: (ח) ווער אבר פאן זיי
 נעם נעלסטן גוטע איינוג הענט, דעם זינד פילע גינסטיג, אונד דער פאן
 איינעם מנדן פארטהיילהאלט ספריכט, פאן דעם ווירד אויך גוטס גע-
 ספראכטן: (ט) האלטען אים יעדראמאן פריינדיק, אבער דיין פערטרויטער
 זיין קויפ פאן טויענד איינר: (י) זאגמיר פאר דייענס בונעמויבע ניס
 דייע ווארטע אין פאט: (יא) ווירכסט דוא איין פריינד, זא ערווירב
 מיהן פריפענד, טענקע מיהם אבער ניכט גלייך דיין פערטרויטן, דוא
 האלטסט מיהן ערסט אין דער נאטה ערקאנט: (יב) דען אמאלכר אייט איין
 פריינד זא זאמג עם מיהם ניגעט, אבער אין דער טריבולצאן בלייבט ער ניכט
 טרייט: (יג) אין דייענס גליק אייט ער דיר טרייער אלס איין ברודער,
 אין דער נאטה אבער פערלעסט ער דיך: [איין מנדער אייט איין טאפעל-
 פריינד, ווייל עם גוט געהט אייט ער דיין הויזגעזאם, סאויט מירד לעכט
 איט דיר אין דיא וועטע, אונד לעכט אין דייענס הויזע אלס גהערט ער
 איט היינין]: (יד) געהט עם דיר אבער חיבל, זא אייט ער ווירער דיך,
 דערעט דיר אלעם בעגע נאך. אונד ווען דוא מיהן נעהטיג האסט, זאעסט

(ה) פומא כסימא נסגון רחמוהי וספותהון דכנאנא שאלתא דשלמא: (ו) נפשא קשיתא תחבלי מרה וחדותא לסנאוהי תעבדיהי: (ז) איך דבובי לאתר דמכתשא מתכנשין הכנא תבעי בישתא על מומי ראנשא נבדקון: (ח) ורדאין עבדי דחברוהי לזכותא מפסי רחמוהי ודממלל טבא מן חברוהי מנה טבא נשתעון: (ט) שאלי שלמך יהוון סגיאין ובעל ראוך חד מן אלף: (י) מאנתת קימך מר מלי פומך: (יא) קנא אנת רחמא בנסינא קניוהי ולא תסתרהב למתתבל עלוהי: (יב) אית רחמא באפי שעתא ולא קאם בעדנא דאולצנא: (יג) בטובתך הוא אכותך ובקשיתך מתרחק מנך: (יד) אין תפיל

לא תתגדל ותתרום צעיני נספך להיות כל איש צווי צעיניך, והצו לכל אדם שנוא צעיני כל, ולזה אמר פן תנקט לך כח סור. להלחם עם כל הקמים עליך. כי תצטרך להלחם תמיד בטובאים רעים: (ד) אם תערוף עליך. המטיל המתנחם לפני עליו נוסרים ופירותיו כמותים. והוא נשאר כעץ יבש. ואם לדרגם גדרום ממני. פמו טעעלים קודמים לפני ואם טומרים אותם, ואם הם יצולו גם הסרי תכלה והעץ יבש. כן מדות המוסרים והסתגות היסרות קודמים לפני השכמה וטומרים אותם. ואם ישחית האדם מדות הנוסריות צרוע הסתגות גם שכמתו תשחת. וע"ד אמרם כל שיראת חסדו קודמת למכמתו תכמתו מתקיימת. ומלת תערוף. מל עלה זית טרף. ומלת יקוסם ל' כמיסה (ציתוקאל יו): (ה) ושפתי ישר יוענו רצון. ההם ישכיל צכיו לדבר דברים רכים במסך שפתי, לא לצד בתכונת דבריו, כי גם דרכי דבריו נעימים לשומע, אם ידבר באים, יתן מקום גם לשומע לדבר, ואם יישר דבריו יודנו, ואם ישעם, ישיצו בנחת אולי כך כוונתך ויזדיק דבריו לצלתי יכלם. ובחצרת הרועים יטם תמיד הדבר צעיני שחבריו יודעים צו: (ז) כמו שהצוננים רק למקום הכות השחין יפרחו, כן דורטי רעה יבקררו רק תומי זולתם לקשר בננותם. ומתעללת לא ידעו: (ח) רבים יהיו דורטי שלומך ר"ל עם כל אדם שמור שלום וואת וואכז להם אך אחד מני אלף תגלה לו סודותיך כי אדם אחד מאלף אוכז נאמן. והפסוק הזה היבא ביצמות (דף סז) ובסנהדרין (דף ק"ה) ומוסף עליו אשוכבת חיהך שגור שפתי פיך: יהוה עסוק צמיכה ו' אל תאמן צרע ואל תצטח צאלוף משוכבת כו': (יג) קנא אנת רחמא. אם תגלה לקנות אוכז קנאו ע"י בסיון צעת הוורד, אם יעמוד לך. ולא תסרפז למתתכל. לא תמחד לצטוח צו עד אשר צנחנו ציום רעה: (יד) אית רחמא צלמי טעתא. צפעס מללת, והיינו צעידך תכחון לו ותועילו. כמו מה יסכן לזל עם צבר, תועלת: (טז) צטוב לך הוא אוכזך. ר"ל יהוה לך צכל, יאכל וישתה עמך ולפי נוסח סיוגית. והוא צן ציתך. ימשול ויזה ציתך כאלו הוא אדוני הצית: (טז) ואם תפול יספך לך לאויב ויגת אוכך לעיני כל וילך מפניך ויסתה לעת זרכך חליו: (יז) משונאך ספרד. ואלים גם מואוכזך הוחר טלא תגלה לו כל צדך, כי יש צאומנס את רעהו הגלם לו כל לצו, מתאום יתקוטטו ויגיד עליו כל מסתריה. וקרוב לזה אמר חכם אחד (פיעטאקיס) צקטו חצרת רעים והיו צם אשר יוכלו להיות גם טונאכיס. ומכס אחד אחד (צאס) אשצו את אוכזיכם וזכרו כי איסטר שיספכו לטונאכיס. ומכס אחד אחד, שאשצו והטגלס איגס קיימים לגולם, אשצו צאומן שתתגדתון לעגול, ושגלו צאומן שתתעמדו

בן סירא ו

(טו) הפֿרד משנאָה ומאוהב הזהר: (טו) אוהב נאָמן מגדל
 עז מָצאוּ מָצא חסן: (יז) אוהב נאָמן אין דומה לו לא יסלה
 בָּפוּ: (יח) אוהב נאָמן סם חיים ירא ייִשיננוּ: (יט) ירא ייִ
 אוהביו נאָמנים כי אוהביו כְּמוהוּ: (כ) בְּנֵי שָׂא לָקַח בְּנֵעֲרֵיהָ
 וְתִמְצָא חֲכָמָה בְּיָמֵי הַשִּׁיבָה: (כב) שִׁיתָה לָךְ כְּזוֹרַע וְקוֹצֵר
 וְרַב תְּבוֹאוֹת תֵּאסוֹף: (כג) אִם עָמַלְתָּ בָּהּ מֵעַט רַב פְּרִי
 תֵּעוֹלֵל: (כד) יִקֶּשׁ לְאֹוִיל חֲכָמָה וְחִסְרֵי־לֵב לֹא יִחְפוֹץ בָּהּ:
 (כה) תְּכַבֵּדוּ עֲלֵיו כְּאֲבֹן מַעֲמָסָה וְיִשְׁלִיכֶנָּה אַחֲרַי גִּיּוֹ: (כה) בָּפוּ
 יִהְיֶה חֲכָמָה וְלָבוּ בַּל יָדַע מָה: (כו) שָׁמַע בְּנֵי וְהִקְשִׁיבָה
 לְקָחֵי וְאֵל תִּקְוֶן בְּמוֹסְרֵי הַבַּא בְּמֵאֲסָרָה רַגְלֵיהָ וְצוֹאֲרָה בְּעֵלָה:
 (כז) הֵט שְׂכָמָה לְסַבֵּל וְלֹא תַעֲיֵק תַּחְתָּהּ מִשְׂאָה: (כח) קָרַב
 אֵלֶיהָ

ער זיך וירגענד פֿינדען: (טו) טרענענע דיך פֿאן דיינ פֿינדן, אונד גענג
 פֿריינדע ויז אויף דיינער הוטה, (דיא ניכט דיינע פֿערטרויטן זינד. אויך
 דיא פֿערטרויליכקייט האט איהרע גראדע; דעליקאטעססע, אונד גוויססע
 לוריקהאלטונג בלייבען אימער נאך פֿליכט): (טז) איין טרייער פֿריינד
 איזט איין סטערקע טוטלונעהר; ווער אייך זאלטען פֿריינד געפֿונדען האט,
 האט אייך גראסן טאָטן: (יז) איין טרייער פֿריינד לעסט זיך איט ניכטס
 ערקויפֿען, זיין וועהרט דורך איין געוויכט בעסטיאַן: (יח) איין טרייער
 פֿריינד איזט בַּחֲיָמָס דעם לעבענט; דיא גאטט'ס פֿערעהרר פֿינדן איהן:
 (יט) איין פֿראַמער אַפֿן האט אויך טרייע פֿריינדע, ווייל זיינע פֿריינדע
 זא זינד זיא ער: (ב) איין זאהן! ניכט לעהרע אן זיין דיינער יוגענד, זא
 ווירסט דוא ביו אינ'ס זאָטער ווייהייט פֿינדן: (כא) סטעלע דיך לו איהר
 ויז איינער, דער דא פֿאָקערט אונד זאָעט, אונד ערוואַרסע טאָענע פֿריכטע
 פֿאן איהר: (כב) איהרע בעארבייטונג ווירד דיר עטוואַס איהע קאסטען,
 אבער בַּחֲדוֹ ווירסט דוא איהרע פֿריכטע עססן: (כג) ויז זא הארט איזט
 זיא דען אונגעלעגן, דער פֿערסטאנדלאזע קאן בייא איהר ניכט אויסהאלטן:
 (כד) זיא איזט איהק ויז איין סוועהרר פֿאָבעסטין, אונפֿערגליק ווירפט
 ער זיא פֿאן זיך: (כה) דער טאהר ריהאט דיא ווינהייט איהרן נאמען
 נאך, וויס אבר ניכט'ס פֿאן איהר: (כו) איין זאהן! געהארעכע איינער
 אמוויינג, אונד פֿעראכטע ניכט אייך ראהט; רייכע דיינע פֿיססע איהרן
 פֿעססען, אונד דיינן האלז איהרס יאָע: (כז) אונטערליהע דיינע סאָטער
 אונד טראַגע זיא, זאס דיר איהר זאסט ניכט לו סוועהר זיין: (כח) הענגע
 איהר איט גאנלר זענען אן, אונד בלייבע איט זאָען קרעפטן זויף איהרען
 זענען:

תרגום ארמית

יג

תפול נהפוך כך ומן קדמך נאול ונתטשא : (טו) מן שנאך
אתרחק ומן רחמך הוית זהיר : (טז) רחמא דשררא רחמא
הו דתוקפא ומשכחנהוי משכחין סימתא : (יז) לרחם
הימנותא לית לה דמיא ולית מתקלא לטיבותה : (יח) רחם
הימנותא סמא הו דחיא ואינש דרחיל לאהא הויו : (יט) דחלוהי
דאלהא נשרון רחמותהון מטל דאכותה הכנא רחמוהי :
(כ) ברי מן מליותך קבל יולפנא ועדמא לסיבותך תשבת
חכמתא : (כא) איך זרעא ואיך חצורא קרוב וסוגאא דעללתא
תחמול : (כב) אין עמלא זעורא תעמל ובעגל אבה תאכל :
(כג) כמה קשיא אל סכלא חכמתא ולא נסיברונה חסירי
לבא : (כד) איך כאפא הי יקירתא עלוהי דלא נחור ונשדיה :
(כה) שמה איך יולפנה ולסכלא לא מתבחרה : (כו) שמע
ברי וקבל יולפני ולא תבטל מרדותי אעל רגליך במצידתה
ובטענה אעל צורך : (כז) קרב כתפיך ושקוליה ולא תתעיק
פשקולתה : (כח) בכל לבך קרוב אליה ובכלה חילך טר
ארחתה :

לאהוב : (כב) בני מן ילדותך קבל למד ותמלא חכמה צימי טיבך : (כג) איך זרע
ואיך חצורא, זרע וקירי • תר' זרעא וחצור' (כד • ט) : וסוגאא דעללתה תחמול •
יבן תצולות חסוקי • והוא הערה למצקטי חכמה שלל יתקור לקוות מרי עמלם,
אך כעבור וחורט צועת אפו פולח וצוקע צורח יסדד חדמתו, הלך ילך וצכה נושא
עסך הזרע, וזעת הקלייר צרנה נושא חלומותיו, כן יעמול אדם צורה וצכמה,
וסוף הכבוד לזא : (כה) יקס לחויל חכמה • כזר חמתי צספרי תלמוד לשון עצרי
(§ שלו) צסקדיס הפעל לשם אינו שומר לא המין ולא המספר • ואמר החויל
אינו תאריך רוחו לחכמה וקסם צעיניו צחללת הלמוד ויסליכנס מעליו : (כו) כאצן
צעמס • ראיתי לחכם אחד סכתב כי מנהג הים צאלנות הקדם להניח אבנים גדולות
צעירות וצכסריס וצכס הוי מנסים איס גצורתו, כמה משא יכול לשאת • חסו נקרא
אצן מעמסס (צכריס יב ג) וע"ס צד"ק : וצחרגוס דלא נחור ונסדיס, שלל יקרב
חור צכמנו ויסליכנס, ע"ד האמור צוכרי' כל עומסיו שרוט ישרטו : (כז) צפיו
יהלל חויל חכמה ולצו צל ידע מה • גם החויל חוסצ חכמה הוא ויסלל חותה אך
עמלס קסס עליו וידיו תאנו לעשות • ואמר החכם מהלל חכמה ולא ידענה ככנור
מנעים זמר וצל ידע מה • ולפי נוסח ארמית עמק איך יולפנס, כסמס כן לקחם,
וסכל לא יצחר צה, ולפי מהוא קסס הצנה צחרתי צנוקח סיוניית צקעתקס העצריית :
(כט) ולא תעיק • לא תליק ותכביד עליך משא • וכן צחרמי' לא תתעיק צסקנותם,
לא תליק לך כביד משקלס כוון סגני מעיק חחתיכס מייכס ז' : (ל) צדק • מקור •
צני • יסורס לפי ענינו דריסס, וצני • חסס : (לא) מתצח עסינא • מוסצ חמין
וחזק : (לב) סלסליס ותרוומיך • רישא דקרא צמטלי כ' • וסיפס סווא מוחדס מדצרי
החכס סזס, והמקרא סזס נדרס צצרכות (דף מח) ינאי מלכא ונולכתא כרכו ריסתא
כו' מאן יסצ לן גצרא דמנרן לן כו' אייתת לר"ס צן טעח, אונציס צין דידיק לדידק •

בן סירא ו

אליה בכל לבך ובכל חילך נצור ארחתה: (כט) חקור בקש
 וחפשנה או תמצאנה התאמץ בה ולא תרפנה: (ל) ובאחריה
 תמצא ענג ותשתק ליום אחרון: (לא) ותהי לך מנוסה
 ומצודה מבטח עז ומשען חזק: (לב) סלסלה ותרוממך ובין
 נגידים תושבך: (לג) לבושי יקר תעטיה וכליל תפארת
 תענדה: (לד) אם תאכה בני תחכם ואם תשים אל לבך
 תשפיל: (לה) אם תאכה ושמעת תאלף ואם תטה אינה
 תתחכם: (לו) בקהל זקנים תקום וחירת חכם הרבך בו:
 (לז) קול שיחתו האינה ומשלי נבון לא ילוו מנגד עיניה:
 (לח) ראית חכם בקשהו ועל סף ביתו תשקוד: (לט) התכונן
 ביראת יי ובפקדיו תהנה יום יום והוא ארחותך יבין ואשר
 תבקש יאלפק:

ז (א) אם אתה לא תעשה הרעה לא תאנה אליה רעה:
 (ב) הרחק מרשע ורחק הוא ממך: (ג) לא תזרע על
 תלמי

וועגע: (כט) טפענע זיא אויף, פארטע אונד זוכע זיא, זא ווירסט דוא
 זיא פינדען; האטט דוא זיא עראמנט, זא פערלאסט זיא ניכט: (ל) ענדליך
 ווירסט דוא זייהרע אנוואהט סאעקן, אונד זיא ווירד דיר פרייע ווערדען:
 (לא) זייהרע פעסמן ווערדן דיר זיינע סטארקע ברוסטוועהר, אונד זייהרע
 האלובאנדע זיין פערעכטיגער טאוק זיין: (לב) סעטלע זיא האך, זיא ווירד
 דרך ערהעבן, אונד לויטן עהרווירדיגע אענענער זענען: (לג) דוא ווירסט
 זיא אלס זיין פערעכטיגן אבר-אמטל מלניהן, אונד אלס זיין פעסטליכע
 קראנע זויפעטן: (לד) זיין זעהן! ווען דוא ווילאסט, קאמט דוא גבילדעט
 ווערדן, אונד אכטעסט דוא אויף זיא, זא ווירסט דוא וויינע: (לה) זינט'ס
 דיר זיין פערנגיגען זיא לו הארען, זא ווירסט דוא זיא ערגרייפען,
 זיגסט דוא זייהר דיין פֿהר זא ווירסט דוא וויינע ווערדן: (לו) זייא
 גערן זיין דער געוועללאפט דער גריינע, אונד זינט זיין וויינער דא, זא
 האטע דרך לו זייהק: (לז) זייא זויפאעקוואט אויף זייהרע וויינע זיטטען-
 ספרייב: (לח) לערנסט דוא זיין פערסטענדיגן אמן קענען, זא גיב דיר
 אלע זייהע זאק זייהן * אונד דיין פֿוס בעטרעטע אפט דיא סוועלע זייער
 זייהרע: (לט) בעטראכטע סטעטס גאטט'ס געבאט, אונד דענקע אן זייע
 בעפעלע * ער ווירד דרך פערפֿאקוואטן, אונד דיר נאך פערלאנגן ווייזייעט געבן:

ז (א) טוהסט דוא ניכט'ס בענעס, זא קאן דיר קיין בענעס בעגעגענען:
 (ב) ענטפערנע דרך פֿאק אונגערעכטן, זא ווירד ער דרך זיידן: (ג) זייע

אורחתה: (נט) בדק בצי ובעי ותשכח אתעשן בה ולא
 תרפיה: (ל) ובהרתא תשכח ניהא ותפניקי ותחדא באחריתך:
 (לא) ונהוין לך מצידתא מותבא עשינא: (לב) חכביח
 ותרומומונד ובנית שליטנא תותביונך: (לג) ולבושא דאיקרא
 תלבשך וכלילא דתשבותתא תקטרך: (לד) אין תצבא ברי
 תחכם ואין תסיס ללכך תהווא ערים: (לה) אין תצבא
 למשמע תאלף ואן תרכן אדנך תתחכם: (לו) בכנושתא
 דסבא הוית קאם והווי מנו חכים ותדבק לה: (לז) כל שועיתא
 הוית צבא למשמע ומתלא דחכימא לא נבלטונך: (לח) הווי
 מנו חכים ובעייהי ותדושי אסכופתה רגלך: (לט) אסתכל
 בדחלתא דאלהא ובפוקדוהי הוית רנא בכל יום והוא יתקן
 אורחתך ומן מא דאתרגרת נלפך:

א) לא תעבד דביש ולא ישכחך בישא: (ב) ארחק מן
 בישא ונתרחק מנך: (ג) לא תזרוע אל כרבא דחטייתא
 דלא

א"ל פוי כמא יקרא עזינדא לך • א"ל לאו את קא מקורית לי חלא אורייתא הוית
 דמקורית לי, דכתיב סלסלא ותרומונד וזין ננידים תוסינד ע"כ. ועיין תוס' ערוזין
 (דף סא): (לב) צמותא דסבא הוית קאם • כי ציטיסיס חכמה ומחניסיס תצנוני •
 כל שועיתא • אפי' סיחת חולין טלסם: (לז) אסכופתא • כמו אסקופס והוא סף
 הצית • לסקוד על דלתותי (משלי ז) ת' נסקוד על אסקופתי: (לח) רנא • כנר פירשתי
 סהוא לטון סגיון • ומן מא דאתרגרת • ל' חמדה ותסוקא:
 א) אם אתה לא תעשה רעם, ותרחיק נפסך מעסק גזל ומרד ואון צמדינא •
 לא תירא רעת הענש, ואם צעיני ס' לא תעשה רעם לא יענישך חנם: (ג) כרבא
 דחטייתא • כצרת ארץ, תר' כרב ארעא • דלא חד צצצעם • כי עושה עשר ולא צמטע
 יענש צצצעים: (ד) לא תצקט טלטן מלפני ס' • כי מוטל ומנסיג לריד לסיית לר
 צינה יתירה, ומה רע מקרס מוטל חסר לז, כאשר צמענו כן חזינו צימינו: וכן
 לא תצקט גדולה וסדרות מלפני מלך: (ה) לא תדמה נפסך זכס לפני אלהים •
 כמאמר חיוב סן שמים לא זכו צעיניו, אף כי נתעב ונאלח סותה כמים עולה: וכן
 לא תדמה נפסך חכס לפני מלך לתתך עליון על עמו, למחנה או ליוען, כי מנסיג
 עם, קנאיו רבים • וסנאיו עלומים • כי כל איס יש לו תרעומות עליו סאינו עושה
 לו לפי חפלו, ואם הוא איס אינו ראוי להנסגה מחר יסול וסוגעיו יבלוקו: (ו) אל
 תחטם נפסך דקאל עם סארך • לא תעשה דצר נגד נמוסי סמדיניי (טטאחטס=טעטעטע)
 לסחית חצרת סמדינא, ולהפך מנוחת סרעות אם צמרד ואם צמעל, ולא תדיס
 יוטי סארך למרוד צאדוניסם: וצתעטקס אל תתערב • לא תפיל נפסך צדיני סאספסיף
 צמריצתס ולעקתס וסכוכויסם: כי אין נגרע וספל מאספסס אטר צעס סארך, ישחקו
 ויצכו, יסללו וילעגו, יראמו ויסטילו, יריצו ויסליוו, סכל צלי טעס וצלי סצס,
 וסגייעתס רעס וערצוצס קטס, ואם סוקד סרסן מפייסו וסמתג מלחייסם, זאצי
 ערב סיית נגדס וחיטו טרף ספניס צערבס, ונגד זעמס מי יעמוד, חרצ הרב סריפס
 ציס טזי מלקות כלט צוער צלצס וסמתס כנחל סוטף ואין מענור לחו • ואנסי אובד

בן סירא ז

תלמי און פון תקצור תבואתה שבעתים : (ד) לא תבקש
 שלטון מלפני יי ויקר וגדלה מלפני מלך : (ה) אל תצטרך
 לפני אלהים ולפני מלך אל תתחבס : (ו) אל תתנישא לשפט
 באין לאל ידה לעצור בעול פון תחדר פני גדול ושחת ישרה :
 (ז) אל תהי עריץ במושב זקנים ובמרד עם אל תתערב :
 (ח) אל תאשם בפשה בפלים כי באחרת לא נקית :
 (ט) אל תאמר ברב עולה ארצנו ועד פשעי ירח מנחה :
 (י) בערוך שוע אל יצר רוחך ומצדקה לא תאחר ופקודתך
 לא תתמהמה למלאה : (יא) אל מר נפש אל תלעג כי יש
 משפיל ומרים : (יב) אל תחרש רעה על אחיה על אוהבה
 ועל עמיתה : (יג) אל תכזב כל פזב כי פרי כל פחש רע :
 (יד) במושב גדולים אל תרבה שית ולא תשנה הדברים
 בתפלה : (*) טוב מעט דברים בלב נכון מהפצור שית בלא
 דעה :

ניכט אויף דען אקקער דער אונגערעכטיגקייט, זא ווירסט דאס ווא
 ניכט זיבענפלוטיג ערנדטן : (ד) פאן גאטט ענטפאנה ניכט גראסע אהטר,
 נאך פאס קעניגע אונזערן אונד געוואלט : (ה) גיב דין ניכט פיר גערעכט
 אויס ביא גאטט, נאך פיר ווייזע בייך קעניג : (ו) סטרעבע ניכט ריכטר
 לו ויין, דו אפכטסט ניכט פערטענגר ויין דיא אונגערעכטיגקייט אויסלוראסטן.
 (ז) אדר אויס טיח פאר דען אעכטיגן דייע רעכטסאפענטייט אין געפאהר
 זעטן) : (ז) ליהע דיר קיין טטאטס - פערברעכן לו אונד אענגע דין ניכט
 אונטר דען אויפרייסן פאבל (פערזינדיגע דין ניכט ווער דורך טיראניי
 געגן דאס פאוק, נאך דורך אפפארוג געגן דיא אבריגקייט) : (ח) אאלע
 דין אייר זינדע ניכט דאספאלט סוויג, דען טאן דיא ערטע ווירד ניכט
 אונגעסטרעלט הין געהן : (ט) דענקע ניכט, גאטט ווירד איינע אפפער
 אטעהן, אונד וועגן אייר זינדע ווילן מיך מיהס געסענקע ברינגן : (י) זיח
 ניכט קיינמיהיג אין דיינעם בעטן, אונטראסע ניכט אלאמען לו ספענדן,
 אונד פערבאביימע ניכט דיינע פפליכטן לו ערפלאזן : (יא) טאטטע דעס
 בעטריבטן ניכט, דען עס, איזט אייר דער ערנידריג אונד ערהעהן קאן :
 (יב) העגע ניכט איבאע געדאנקן איבר דייין ברודר, נאך איבר דייין פריינד
 אונד נעבן - אענטן : (יג) ערלויבע דיר ניכט דיא גערניקסטע ליגע, דען
 פאן קיינער ליגע קאן גוטס ענטטעהן : (יד) זיח אין דער געוואלסאפא
 עהרווירדיג פערזאן ניכט סוואלהאלט; אונד ווידערהאלע ניכט דיא ווארטע
 איך בעטן : (*) בעסער וועניג געבעט איט אנדאלט, אלס קיין אונזיניגע

דלא חד בשבעא תחציוהי: (ד) לא תבעא מן קדם אלהא שולטנא ומן מלכא מוהבתא דאיקרא: (ה) לא תזכא נפשך קדם אלהא וקדם מלכא לא תהוא סכלא: (ו) לא תבעא למהווא דינא אלא אן אית בך חילא למבטלו עולא. דלמא תדחל מן קדם עתירא ותעבד מוטא ברחלתך: (ז) לא תחייב נפשך בכנושתא דמדינתא ולא תרמא נפשך כדינה: (ח) ולא תתנא למחטא מטל דבקדמיא לא זכית: (ט) לא תאמר דחאר בסוגא דקורבני. וכד מקרב אנא למרימיא קורבני מקבל: (י) לא תתעיק במלי צלותך. ומן זדקתא לא תשתוחר לא תשתוחר למיעבד פוקדנא: (יא) לא תגחך אל אנשא דמירין חנכוהי מטל דאית דמרים ומשפיל: (יב) לא תתרעא בישתא אל אחוך הכנא ואף אל רחמא ואף אל חברא כחדא: (יג) לא תצבא למכדבו כל כדבותא מיטל דחרתה לא הות מבא: (יד) לא תכתר נפשך בכנושתא דשליטנא ולא תשחלק במלי

אמר חין מכסה לערותם צראת המורדים. וידם תהים דלחטונה צמרד וצמעל, ולגם אמרו חז"ל הוי מתפלל כו': (ח) לא תבנא. לא תשנה. ולא ידעתי לפרם המקרא סזה זולת ע"ד אמרס ז"ל שבת (דף לא) דרש רב עולא מ"ד אל תרשע הרבה וגו' הרבה הוא דלא לרשע הא מעט ירשע? אלא מי שאכל סוס וריחו נודף יחזור ויאכל סוס אחר ויהי ריחו נודף! (פי' אם רשעת אל תאמר הוילוי וריחי נודף אחטא עוד. כי חין דומה חטא ח' לכפלו): (י) לא תתעיק במלי ללותך. לא תזר בתפלתך. כלומר צעת שתתפלל תסיה דעתך ללולא ולא תסיה צנער, ולפי סכונה הזאת הפתקתי צערי צר לא תערוך סועך. ע"ד סיערוך סועך לא צר (איוב ע). ועל סכונה הזאת נדרס המקרא הזס צערוצין (דף סה) אף צטנוי נוסח האקרא קלת. חז"ל אמר ר"ח צ"ח אמר רב כל שאין דעתו מיוצנת עליו אל יתפלל, שנאמר צר אל יורה (יודה) וכתב רש"י חין זה מקרא בכל התורה ושנא הוא צסמר צן סירא וע"ס צתוספ' ד"ס צר. והיינו המקרא הזס. וע"ס אמר ר"ח הצא צדרך אל יתפלל ג' ימים. ופי' רש"י שאין דעתו מיוצנת עליו. ודוקא צדורות הראשונים סהים לצס נכון, אצל עכסוי צין כך וצ"כ חין מתכוים, מוטע סלא תתצטל התפלה ע"כ. ומעתיקי נוסח סיונית העתיקו לא תסמק צעת תפלתך. וגם זה נכון. כי הסוסוק אס תפלתו תועילנו לא עלתס, וחיננה רזויה: ומן זדקתא לא תשתוחר, מרמו לצאמר חז"ל שיתן אדם זדקה וחסדה כל דבר כוז וסקר צין לדצר צין לשמוע כי כל סקר ואס האנשים. אל חרלה ותחסה כל דבר כוז וסקר צין לדצר צין לשמוע כי כל סקר ואס הוא מה לא טוב הוא: (יד) אל תסמר נפכך בכנושתא. פי' לא תפרוץ ותהרוס מעמדך בצצרת גדולים צין צנהננה וצין צצור. ויהי לפי' הסעתך צעצרות אל ססח נפטך צמקוס גדולים. אף הלכתי צזה צעקצת מעתיקי נוסח סיונית, לא תרצה סיחס צמקוס גדולים. ולא תכסיל מלי תפלתך. כי מלת תשחלק. כמו תהליף ותכסיל. ולא כסמון צוערים צעס סמ: סיסים סתהגים סמון תפלות תחנות צקסות סיוטים ומזמורים לחין מספר צספתים נעות וצלז רחוק. ויחסצו כי סמון מלס ירלו לסס"י.

בן סירא ז

דעת : (טו) אל תתבוסס בהמון מרעים וזכור כי יי יפקוד
 על עונך: (*) בעמל גיעה אל תקוץ ניר נירך בעצבון ולא
 תגעל כי אלהים עשהו: (טז) מאד מאד השפל רוחך כי
 אחרית כל אנוש רמה: (יז) לא תחליף אחיך בכסף ורעה
 בזהב אופיר: (יח) אשת חן וטובת לב כל תמיד בפנינים:
 (יט) עבד נאמן לא תלחץ ולא תונה שכיר בעמל נפשו:
 (כ) עבד משפיל אהוב כנפשך ולא תמנענו מצאת לחפשי:
 (כא) אם מקנה לך שמרהו ואם יסכון לך חוס עליו:
 (כב) בנים ישלך יסר אותם והשיא להם נשים כנעריהם:
 (כג) בנות ישלך נצור בשחן ולא תיטיב להן פניה: (כד) הוצא
 בת ויצא עשק ולאיש ישר תשיאה: (כה) אשה אזהבת
 לך לא תעזוב ואם רעה היא אל תאמין בה: (כו) כפר
 אביך בכל לבך ואם יולדתך לא תשה: (כז) זכור כי בלעדיהם
 לא

געטווען: (טו) רעכנע דין ניכט אונטער דיא אעגע דער זינדער (קנטסול-
 דיגע דיינע פעהלער ניכט, דאס עס פילע בעגעהן) דענקע דאס דיא
 פטרעכע ניכט לנגרט: (*) (אס דיא בעטווערליכע חרבייט דין ניכט פער-
 דריסטן, בויע דין פעלד איהואסן, דען גאטט האט'ס זא פעארדנעט:
 (טז) דעאיהטיגע דין זעהר, דען דאס ענד דעס זענטן מיט זייראער:
 (יז) ניכט פיר אונטן געלדע פערטויטע דען ברודער, נאך דייין פריינד
 פיר דאס בעסטע גאלד: (יח) מייע רעכטסאלטע פרויז פערטויטע ניכט
 אוק אונט סעלטע: (יט) מיין רעדליכן קנעכט בעהאנדלע ניכט מיבל; אונד
 קרענקע דען איהזעליגן טאגעלעהנד ניכט: (כ) זיבע דען פערסטענדיגטן
 קנעכט, אונד בערויבע איהן זיינע פרייהייט ניכט: (כא) האלסט דוא פיה,
 זא פערזארגע עס, בריגעטע עס דיר נוטן זא בעהאלטע עס: (כב) האסט
 דוא זעהע, זא גיב איהן מייע גוטע ערליהונג, אונד פעהרייראהטע זיא
 לייטליך: (כג) האסט דוא טאכטער, זא בענוואהרע איהרן קערפער, אונד
 אס ניא אונבערדאכטומאע פריידע מיבר זיא בליקען: (כד) פעהרייראהטע
 דיינע טאכטער, זא האסט דוא מייע גראסע פפליכט געטהאן, טענקע זיא
 מייעסן פערניפטיגן אמן: (כה) האסט דוא מיין ווייב נאך דיינעסן וואונטע,
 זא פערלאס זיא ניא; מיט זיא דיר חבר ווידריג, זא ערגיב דין ניכט אן
 זיא: (כו) עהרע דייין פאטר פאן גאלנעסן הערלן, אונד פערגיט ניכט וויא
 זייער דיינע געבורט דער אונטער ווארד: (כז) דענקע דאס דוא פאן איהן
 געבאהרן ביט, אונד איט וואס ווילאט דוא פערגעלטן דיא איהע דיא זיא
 מיט

תרגום ארמית

טז

מלי צלותך: (טז) לאתרחם נפשך מן אנשא דעמך, אתדכר
 דרוגא לא עבר: (טז) טב טב אמך נפשך מטל דחרתא
 דכלהון בני אנשא לרמתא הוא: (יז) לא תחלף רחמא
 בממונא ואחא דאית לך בדהבא דאופיר: (יח) לא תחלף
 אנתתא טבתא ושפירא חווא במרגניתא: (יט) לא תטרף
 לעברא דפלה בקושטא ואף לא לאגירא דמעמל נפשך:
 (כ) עברא חכימא אהבויה כנפשך ולא תכלא מנה הארותה:
 (כא) בעירא אית לך בקיה ואן שרירא הו קניה: (כב) בניא
 אית לך רדי אנהון וסב להון נשא בטליותהון: (כג) בנתא
 אית לך טר בסרהון ולא תנהיר להון אפיך: (כד) אפק ברתא
 ונפק עשוקיא ולגברא דין חכימא הביה: (כה) אנתתא אית
 לך לא תשבקיה ואן עולא הי לא תהימן בה: (כו) בכלה
 לבך יקר לאבוך, ולאמך דילדתך תטעא: (כז) אתדכר דאלו
 הנון

ולתן סרצה ייטב צעניו * צדצרים חסר לה ידעו ולא יבינו רק כנולם מדבר, ולזה
 חסר (*) טוב מעט נחום לצד מהספר המון טיח צלא דעת * כי חסר כונת הלצ סן
 סדצרים וכן חסר קהלת על כן יהי' דצריך מעשים, וכן הוא צל"ח צסי' ח' טוב
 מעט ככונה מהדבות צלא כונה * סריג' חסידי לכת הססירו צום והעם לא סר מחולטו:
 (טז) אל תתכנסם צהמון מרעים * מלת תתכנסם הוא מגזרת כסס * והוא התפעל
 מן תכסו על הסה * פי' לא תתחשב צין רעים מרשיעים * כלומר האיל ורצים עושים
 העול הזה אעשה כן גם אני * כי לא יודק העול צמחט עושהו והשתתקה הזאת לפי
 נוסח היונית: אך לפי לשון הארמית לא תרחם נפשך מן אנשא דעמך * לא ידעתי
 לכיון סיפא דקרא לראסינו: כי לפי כונתו לא תאסה נפשך מהיש עמיתך * ע"ד והצצ
 לרעך כמוד * ומה ענין והתדכר כו': (יז) צעמל יגיעך אל תקין * כל מלאכה ובל
 עבודה אשר סכינות לך להסתרום צה, עשה צאמונס, ואף אם היא מלאכה קשה לא
 תגעל צה, כי כל מלאכה אשר נעשה צמחט קל על עושים * ולפי העבודת הסדה
 שקשה מכל, לכן חסר ניר נירך צעצצן * כי ה' חסר צצעת אסך תאכל לחם * והמקרא
 טזה חסר צארמית: (כג) ולא תשיצ להן סניך * כלומר לא תחזיר להן רסן חסלס
 יתיר מדאי כי נשים דעתן קלות, וצנקל יסמה לצן * לכן לריכות שמיים יתירה:
 (כד) סולא צה וילא עסק * ממשול מציתך: (כו) לא תסה * לא תסכח, כמו נסיתי
 טוצה: (לב) ולא תחוספר ען צית צכא * לא תמנע ענהלוד צית אלל, צעצצית לא
 דעצוד דמעט חונ * האלל ציום סרלשון נקרא חונ: (לג) לא תחלן לך למסער
 מרעא * למקוד חולי ולצקרו * פוקד עין אצות * חרג' למסער חוני (שמות כ) * והנה
 שורס סחכס, צפרטה סזאת סנהגת האדם עם אל ועם מטרתי עס אסתו צניו וצנותיו
 וצני ציתו וסורו וחמורו וכל אשר לו, והנהגתו צרעים צקרוצים צעניים וצחוליס
 וצחלניס, ואחר כל אלה סיים ספרטה: (לד) צכל אשר תעשה זכור לחריתו ולא
 תחטא לעולם חס כלל גדול צנהגת האדם, חס יתצונן האדם צכל מעשה אשר
 יתחיל לעשות התכלית אשר יהיה ממעשהו * צוודחי יסיו מעשיו טיזיס וכחוסים ולא
 יעשה דבר לריק * ואחר סחכס (פיטסמקוס) חין טוב כי אם לחסוד ולהסביל על

בן סירא - ז ה

ז לֹא הֵייתָ וּבְמַה-תִּגְמֹל עַל אֲשֶׁר טִפְחוּךָ וְרַבּוּךָ : (כח) יִרְאֵה
 יי בְּכֹל לְפָנֶיךָ וּכְבֹד כְּהֲנִיּוֹ יִקָּר אֵל זֶה בְּרִאֲךָ וְלֹא תַעֲזֹב מִשְׁרָתִיו :
 (כט) הוֹרֵדָה לוֹ וּכְבֹד כְּהֲנִיּוֹ וְהֵב לָמוֹ מְנַתֶּם בְּאֲשֶׁר צִוִּיתָ
 לָחֶם קִרְבְּנֶךָ וּרְאֵשִׁית יִדְךָ : (ל) וְאִף לְעֵנֵי תַבְרוּשׁ כִּפְיֶךָ
 לְמַעַן תִּכְבְּרֶךָ בְּכֹל מִשְׁלַח יִדְךָ : (לא) הִפֵּק רְצוֹנֶךָ לְכָל-חַיִּי
 וְאִף לְמִתִּים תַעֲשֶׂה חֶסֶד : (לב) אֵל תִּנַּח דְּמַעוֹת אוֹנֵן בְּאֵין
 מְנַחֵם וְעַם אֲבָלִים תִּתְאַבֵּל : (לג) לֹא תִכְלֵא רַגְלֶךָ מִפְּקֹד
 דְּוָה עַל עַרְשׁוֹ כִּי בְּגִלְל הַדְּבָר הַזֶּה תִּמְצֵא חֶסֶד : (לד) בְּכֹל
 מַעֲשֶׂיךָ זְכוֹר אַחֲרִיתוֹ וְלֹא תִחַטָּא לְעוֹלָם :

ח (א) חָדַל רִיב עִם אִישׁ תִּקֶּיף פֶּן תִּפּוֹל בְּיָדוֹ : (ב) אֵל
 תִּדְּרִן עִם אִישׁ בְּצַע פֶּן יִכְרִיעַךָ מִשְׁקָלוֹ : (ג) כִּי הִכְסֶּפֶךָ
 יִסִּית רַבִּים גַּם לִב מְלֶךְ יִטָּה : (ד) אֵל תִּתְנַר בְּאִישׁ מְדוֹן
 פֶּן תִּרְבֶּה עַצִּים לְגַחְלָתוֹ : (ה) אֵל תִּשְׁחַק בְּאִישׁ נִקְלָה
 פֶּן יִבְזוּךָ אֲנָשֵׁי יִקָּר : (ו) שָׁב מִחֲמָטָיו אֵל תִּזְכִּיר עוֹנֵן זְכוֹר
 י

איט דיר געהאכט האבן : (כח) פערעהרע גאטט פאן גאלטעס הערלען,
 אונד ערווייע דען פריסטערן אכטונג ; איבע דיין טעפפער אונד ענטליהע דין
 זיינען דיהונערן ניכט : (כט) דאנקע גאטט אונד עהרע דען פריסטר, געבע
 ליהן מיהרע פערמארדענטע געסענקע, דיא דיר אנגעוויין זינד, אעהלאספער
 אונד ערסטויגע : (ל) אויך דעס מראטן רייכע זיינע האנד, זא ווירד דיין
 פראפאן גיעגנט ווערדן : (לא) זייא גבגן אלע אעלסן געפעלויג, אונד זעלבסט
 דעם פערטמארבן ערלייגע גיטע : (לב) אס דען וויינענדען ניכט אהנע
 טראסט, אונד קלאגע איט דען קלאגענדען : (לג) זייא ניכט פערדריסויך
 קראנקע לו בעזוכן דען דיט געווינט דיר איבע : (לד) אין אלעס וואס דוא
 טוהסט, געדענקע אום ענדע, זא ווירסט דוא ניאאעראעהר מיבלעס טוהן :
ח (א) איידע סטרייטיגקייטן איט דעס אעכטיגערן, דאס דוא ניכט
 אין זיינע געוואלט געראהטעסט : (ב) סטרייטע ניכט איט אייגעס
 רייכן, דאס ער דין ניכט איבערוויגע : (ג) דען פילע בעטטיכט דאס
 געווד, עס אכט דער קעניגע הערלען וואנקענד : (ד) לנקע ניכט איט
 אייגעס לנקויכטיגען, דוא טרעגסט האלן לוס פיייער לומואון : (ה) טערלע
 ניכט איט אייגעס ויטעעלמען, דאס דוא ניכט פאן עהרווירדיגער פער-
 זאן פערמאכטט ווירסט : (ו) א. א. דאס דייע פארשמהרן ניכט בעסיאפלט
 ווערדען : (ז) ריקקע דעס ניכט זיינע זינדע אויך, דער זיך בעסמערט,

תרגום ארמית

הגון לא איתך ומנא תפרוע אינון דרכיך: (כח) בכלה לכך
 דחל מן איתא ולכהנוהי יקר, בכלה לכך יקר בריך ומשמשוהי
 לא תשבוק: (כט) שבחיהי לה ויקר אף לכהנוהי והב להון
 ודקהון איך מא דאתפקדא לחמא דקורבנא ורישייתא דאידא:
 (ל) ואף למסכנא אושיט אידך מטול דנשתלמון מורבתך:
 (לא) חסדא הי גיר מוהבתא בעינא כל בריתא ואף מן מיתא
 לא תכלא טיכותא: (לב) ולא תשתוחר מן בית בכא ועם
 כל אבילא הוית מתאבל: (לג) לא תמאן לך למסער מרעא
 דמטל הלין אנת תתרחם: (לד) בכל עובדיך הוית דביר
 חרתא ולעלם לא תחטא:

- ח (א) לא תענא עם גברא דקשה מנך דלמא תפול באידוהי:
 (ב) לא תענא עם מרא דהבה דלמא יתקול מתקלך:
 (ג) מטל דלסניאא אובר דהבה ואף לכא דמלכא הי משטא:
 (ד) לא תצא עם גברא פבנא ולא תסיס אלנורה קיסא: (ה) לא
 תצא עם זלילא דלא נצערונך יקרא: (ו) לא תחסר לאנשא
 דתאב

דבר טרם שפשוטו, ואחרי שסבילו להמר לסוליא הסעל אל תעסור, ואמר עוד אינו
 עוב מפועל דבר אשר יש לחל ידו בהסכל וניסור:

ח (א) לא תענה עם חים תקיף מתיך. סעברית קרוז לארמית, ומלת תענה מל'
 ענין כולל עסק מר"ת דין ודברי, והוא מאמר קהלת חין אדם יכול לדון עם מי שתקיף
 עמו: (ב) לא תענה עם צעל סון. סן יכריעך. יטע כף תסקלו על תסקלך כי הסכסך
 יכביד תסקלו על תסקלך: (ג) כי הסכסך יסית וידית רבים להעוה תעסט: (ד) זלית
 נרגן. צעל דעס ולשון רכיל. לא תגרס מדון, כי סוה תקוה לריב ותחלוקת, כדי סיהיס
 לו דברים לנלות קלון מריצו נרבים, והמריצו לו כעיס לאס להעלות סלסז: וזחרמית
 לא תלא. וירצ העס ת' ונלא עזא: (ה) זלית נקלס. חיס צרו וצוה, כחרגונו עס
 זילא: סן יצוך חשיי יקר, כי ססס ידו עם נצוה להכניס עזו דין ודברים, נצוה סוה
 עפיו סתכודים: ולטי נוסח סיונית אל תסחק עם חיס צער סן יחרף חזותיך. כי סוה
 צדיונו לא יחוס על כל. וחס לא ידע לתת מוס צמריצו ונזס סוכטי קצר ולחנותיו אשר
 צלח ססס: (ו) לא תחסד. לא תחרף ותנגס חס סכז תתעליו לסוכיר לו עגוה
 סרספוניס: (ז) חלי קל צעניך כל סיחמס. חפי סיחמ חולין אל סחמס לריכס למוד:
 כי צסיחמס יקנה חס מוסר והנזס ודך חרף. חף יתנסס צצחו צין גדולס: (ח) לא
 לא תתעית. לא חצוה ותקל דצדרי זקניס כי ססס מרוצ ימיס יצרו נכ ססס חלוציסיס
 קצלו: (יב) צונח דמתצעל למסניו פתגיה. צוזח סלריך לססיז ססוסס. כלומר תדע
 עמי חדצר, ומח ססיז ססוסס כסלכס לסולל כענין: (יג) לא ססוה סוספס לרסע גמור.
 סן סוקד צמוך לנכ חזו. ולטי סליון לו כוונס ידיעס, צחרתי צנוסח ינתי, לא ססגר
 ומסוקוטט עם צעל חף מחרר לכעוס, כי חיס חמס על כל דצור קל תצער חמת חסו כלס
 חולכת לנלע ולהססית: (יד) לא תקוס מן קרס עולל. נרסח סכוונס לא סתנגד לעומת
 צלילע, סלח תעסס דצר להכעיקו, ויחר נכסן לטי נוסח סיונית, לא סתחרס חלס
 תתעלל

בן סירא ח

כִּי בָּלְנוּ חַטָּאִים: (ז) עַל זָקֵן בַּל תִּלְעַג זְכוֹר כִּי גַם אַתָּה תִּזְקָן;
 (ח) עַל מוֹת אָדָם בַּל יִגַּל לִבְךָ זְכוֹר כִּי מָלְנוּ מֵתִים: (ט) לֹא
 תַעֲזוֹב דְּבָרֵי חֻכְמִים כִּי מֵהֶם תִּאֲלַף חֻכְמָה: (י) אֵל יִקַּל
 בְּעֵינֶיךָ כָּל שִׁיחָתָם כִּי־בָם תִּתְּנֶה דַעַת לְהַתְיַצֵּב עִם גְּדוֹלִים:
 (יא) אֵל תִּבְנוּ לְדְבָרֵי זְקֵנִים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ מֵאֲבוֹתָם: (יב) כִּי מֵהֶם
 תִּשָּׂא לִקְחַת לֵחֵת מֵעֵנָה דַעַת בְּעֵתוֹ: (יג) אֵל תִּתְּנֶה עִם בַּעַל אָף
 פֶּן תִּכְנֶה בַחֲמַת אָפוֹ: (יד) אֵל תִּתְּחַרְחַר בְּאִישׁ מִתְעַלְל כִּי
 צוֹרֵה הוּא לְדְבָרֵי פִיה: (טו) בְּאִישׁ תִּקְיֶף מִמֶּה לֹא תִשֶׂה צָסָף
 וְאִם נָשִׂיתָבוּ יְהִי אוֹבֵד בְּעֵינֶיךָ: (טז) בְּעַד אִישׁ תִּקְיֶף מִמֶּה לֹא
 תַעֲרוֹב וְאִם עָרַבְתָּ שְׁלֵם תִּשְׁלֵם: (יז) עִם שׁוֹפֵט אֵל תִּדְרִין כִּי
 בְּיָדוֹ הַמְשַׁפֵּט אֵל אֲשֶׁר יַחֲפוּץ יִטְנוּ: (יח) עִם פְּרִיץ אֵל תִּלְךָ
 כִּן יִקְרָה אִסּוֹן כִּי בָרוּחַ לְבוּ הוֹלֵךְ הוּא וְאַתָּה בְּאֹלָתוֹ תֵּאבֵד:
 (יט) בְּאִישׁ חֲמָה בַל תִּרְיֵב וּבִמְקוֹם צִיָּה לֹא תִלְוֶה לוֹ: (כ) כִּי
 בִשֵׁט בְּנִבְשׁ דְּמָה בְּעֵינָיו וּבְאֲשֶׁר אֵין מוֹשִׁיעַ יִקְטֹלָהּ: (כא) עִם
 פְּתִי אֵל תִּמְתִּיק סוֹד כִּי לֹא יִדַע לְכַסּוֹתוֹ: (כב) לֹא תִגְלֶה לִבְךָ
 לְכָל אָדָם פֶּן יִטִּיל עָלֶיךָ תִּגְמוּלוֹ:

אל

בערענקע, דאס וויר אלע טערעפאר זינד; (ז) פערצענטע דאס פאטר ניכט,
 דען וויר געדענקן אויך אלע לווערדן; (ח) פרייע דיך ניכט איבער דען טאדען,
 דען וויר טעערבן אלע; (ט) זייע ניכט מונאפופארקואס אויף די רעדע דער
 ווייען, דען פאן מיהן לערנסט דא וויטן; (י) האלט מיהר געטפרעך ניכט פיר
 מונכעדייטער, דען דורך זי לערנסט דא בטיידנהייט מונר קאגעס בעטראגן
 געגן די פארנעהאן; (יא) ווייזע ניכט פאן דען עראמהמונגען דער אלטן, דען
 אויך זי לערנט פאן מיהרן פאטרן; (יב) דאס קאנסט פאן מיהן קאנהייט לערן,
 מונר מין פראגענהייט מונטווארטן; (יג) ענטלינדע ניכט דאס פיייער דעם בעאזידיע
 גערם דאמיט דאס ניכט פאן זיייער גאווה פארברענוסט; (יד) אלס דיך פאס
 טאעהער ניכט אויפבריינגן דאס ער מן דייע לונגע ניכט מיינע פאלעטטעאלע;
 (טו) ווייע ניכט מיינעס מאכט גערן, טוהסט דאס עס, זא האלטס פיר פרי
 זאחרן; (טז) בירגע ניכט פיר מיינ מאכטיגן (ג. מ. איבער דיין פראגען),
 טוהסט דאס עס, זא דענקע דארין, עס לו בלאהן; (יז) פיהרע קיינ דעכטסי
 האנדל אט מיינעס ריכטער, דען ער קאן דאס מורטהיין לענקן נאך זיינעס בעליבן,
 (ג. מ. דען נאך זיינעס מונעהן ספריכט מאן מיהר דאס מורטהיין); (יח) ריינע
 גיט מיט מיינעס פראגען, דאס ער דיר ניכט מונגיך פראוויזשעט, דען ער
 האנדעלט

תרגום ארמית

יח

דחאב מן חטאוהי אתדכר דכלן חטיין: (ז) לא תנחך אל
 אנשא דסאב אתדכר דמנן סאבין: (ח) לא תחדא על אנשא
 דמאת אתדכר דכלן מיתין: (ט) לא תשבוך שועיתא דחכימא
 ובמתליתון הוית דריש: (י) אף שועיתא חולא די-להון לא
 תסרוח מטל דמנהון תקבל יולפנא בערגא דתקום קדם
 שליטנא: (יא) לא תתעיק בשועיתא דסבא דשמעו מן
 אבתיהון: (יב) מטל דמנהון תקבל יולפנא בובנא דמתבעיא
 למכפניו פתגמא: (יג) לא תהוא שותפא לרשיעא גמידא דלא
 תאקד בגו זלתא דנורה: (יד) לא תקום מן קדם עולא דלא
 נהוא כמאנא קדמך: (טו) לא תתוף למן דעשין מנך ואן אוזפת
 הוי איך מוכד: (טז) לא תערוב למן דעשין מנך ואן ערבת הוי
 איך פרע: (יז) לא תתבעס דינא עולא בדינא דלא איך צבינה
 תרון עמה: (יח) עם גברא קשיא לא תאול כאורחא דלמא
 נקשא בישתך מטל דהו לוקבל אפוהי אזל ואנת בסכלותא
 תוכד: (יט) עם עולא לא תצא מצותא ולא תצא עמה בארתא
 חורבא: (כ) מטל דשיט הו דמך בעינהי ואן לא נהוי לך
 מפצינא נקטלך: (כא) עם סכלא לא תקמא באזא מטל דלא
 משכח למכסיותא: (כב) לא לכל בר אנש תנלא מן דבלבך
 דלא נחיבך מיכותא:

לא

דחמדעט טחוקיהן, מונד ברינגט דין דורך ויינע פרוועגנהייט מינס קרדער.
 בען: (יט) היטע דין פאר טטרייט מיט חיינעס לארנינג, טרויע בוך וויט
 מיתס ניכט אן מיין חיינעסן ארט: (כ) דען ער פלעטע באוט פראגיסן וויט
 ניכט, מונד ווא ער דין היפלואו ויהט פרווירגט ער-דין: (כא) מיט דען
 טאהרן בערהאטע דין ניכט, דען ער קאן ניכט פראווייגן: (כב) ענטדעקעט
 דינע געווינען ניכט חיינעסן יעדן, וואסס ביט דו-מיאוד פרגעלטונג טאהר-
 וייט.

תתעלל • כייס חוליה דזה ובעל לטון סעי, מערס לסקיעס חניור, ומקית לחור
 דדברים לקוף על חרס ומתוך כעס יסדוף דער מטייל סלח סיס לו ללדר, וסוף חורז עליהם
 להעיל עליו עליות דרעס וללוד לחורז דדברין כס וכס דדרת על פלוני, וס פ"ט תתחד
 מליס דזה אל תתפתה מליס דזה סחבעוס על חסר יזיר לך • ולזה נכון דלא נסוח כחאנח
 קדמך • ס' חורז • כייס לך חורז (סוס' ס) ת' כחאנח: ומלס תתעלל מל' תתעללתי
 צס (סמ' י) ומל' עליות דברים (מיין קרקעאר) פותח צעריקת חנס ללוד רעסו דדברין
 להיגו לתסט: (יז) לא תתבע עם דינא עולא • כן הוא דארמית: ולפי נוסח סיונית: אל
 תדין עם דיין • כאשר העתקתי צעדי: (יח) עם חרס פלל, ר"ל אמסתכן עולא
 דרכים

בן סירא ט

ט (א) אל תקנא את אשקה פון תאלף עליה ערמה: (ב) אל תמנן לאשה נפשך פון תשוב אלוף לראשה: (ג) אל תתגורר עם זונה פון תלכד במצודתה: (ד) אל תט אל מזמרת פון תדיחה בנעימת קולה: (ה) אל תתבונן אל בתולה פון תחוב כפלים מהר: (ו) אל תתן לנשים נפשך פון תאכר ירושת נכסיה: (ז) ויצר לך ברחובות העיר פי רבים נושיה: (*) אל תשוטט בחוצות העיר ולא תארוכ אצל כל פנה: (ח) לא תערוך יצועה אצל בעלת בית ולא תמסוך עמה יין ושכר: (ט) פון ישט לכה אחריה ובדמה תירד שאול: (י) העלם עיניך מאשת חן ואל תביט אל יפת מראה: (יא) כי בתאר אשה יפה רבים השחתו ואהבת אשה כאש יוקדת: (יב) לא תרבה שיחה עם אשת איש ולא תחבק חיק נכריה פון יט אחריה לכה והורדת נפשך בדם שאול: (*) כנצוץ מבעיר גחלת ותשוקת אשה

ט (א) ויח גען דינע פרוי ניכט חייפרויכטיג, אעהרע זיח ניכט גען דין רענקע ברודל: (ב) חיבראם דין ניכט דעם ווייבע, דאס זיח ניכט דין הערר ווערדע: (ג) געהע דעם בואלענדן ווייבע אויס דעם וועגע, דאס דאס ניכט זיח מיהרע סליגען פאלעסט: (ד) האטע דין ניכט לז קעט ביח דען זעגרין אויף, דאס דין מיהרע קינסטע ניכט בסטריקען: (ה) העסטע דין אויגע אויף דיח יונפרויח ניכט, דאס דאס דאס פאלעסטע אויסטטאטטונג געבן אוסט: (ו) גיב דין הערן ניכט אויף הורען, דאס דאס ניכט מוס דין פראגען קאמאסט: (ז) דאן ווירסט דאס דין סעהאן פרויח אויף דעל עטראסטע לז געהן, פאר פילע סארן: (*) גאפעט ניכט אויף דער סטראסטע מואהער, מונ' סליכע ניכט אויף דען מיינאמן פאלעטן דער סטארט: (ח) סאלגע דינע אהגערטטעטע ניכט ביח מיינר גאסטווירטהין אויף, (ג. ה. א. אידע געאיינטשעטליכן אויפענט' החלט איט מיינעם פרהיירחהטען ווייבע) טרינקע איט מיהר קיין ויין' ליהע זיח ניכט לז אוסטבארקייטן: (ט) דאס דין דין הערן ניכט לז מיהר הינאכיר פיע, מונד דאס מונאכונע אויך עאנר ווערדסט: (י) ווענדע דאס אויגע פלעק וואהל' גטמאטען ווייבע, מונד בליקע ניכט נאך פארעאדר פאנהייט: (יא) דען דורך דיח סאנהייט מיינעם ווייבעם מוארדן פילע בעריקעט, מונד פרויען איבע ענט' פלאמאט וויח פיער: (יב) מאכע ניכט פילע ווקרטע איט מיינר עהע-גאטטין' מונד ליבקעניע ניכט מיינע בוארין דאס דאס ניכט דארוך פרהיהרט ווערדסט' מונד דין מינס עלענד סטירלען: (*) ווען מאן מין פיקולין מונטרבאטע ענט' סטעהט מין פיערס-גאוהט, ווער דיח בגיררע מין וועניג ריילט, ענט'לאמאט

ט (א) לא תטן באנתתך דלא תאלף עליך חכמא בישא :
 (ב) לא תתל לאנתתא נפשך למשלטותא על כל מן דאית
 לך : (ג) לא תענא עם זניתא דלא תפול במצידתה : (ד) עם
 זכרתא לא תסתוד דלמא תוכרך בשועיתיה : (ה) בכתולתא
 לא תתבקא דלמא תתחייב בפרניסה אעפא : (ו) לא תתל
 לזניתא נפשך , דלא תוכר יורתנא דנכסיך : (ז) ותצטער בשוקי
 דמדינתא ותתכתב בגורא דחובא : (ח) עם מרת ביתא לא
 תסמוך יצילך ולא תמווג עמה חמרא עתיקא : (ט) דלמא
 יסטא לבך בתרה וחייב מותא תחות לשיל : (י) אפיך באנתתא
 שפירא לא נחורן ולא תתבקא בשופרא דלא דילך : (יא)
 בשופרא גיר דאנתתא סגינא אברן ורחמתה איך נורא יקדא :
 (יב) עם אנתת גברא לא תסנא ממללא ולא תנר עמה שועיתך
 דלמא יסטא בתרה לכך וברמא היבא תחות לשיל : (יג)
 לא

צדרכים מסכנים ולא יחוש : (כ) מפנינא - מיל, כמו הסולה את דוד : (כב) דלא
 תמייד טיבותא - לרעתי סכונים , ססוא ימייד עליך טובה תחת הסתירו סודך . ולסימו
 סעתקתי צעברי פן יטיל עליך תגמולו , דכל עת תסיי חייב לו גמול על סתיתקו . וזנוסח
 סיונית מוסף עוד * לפני זר לא תעסך דצר ססר כי לא ידעת את אשר צלצו :

ט (א) לא תטן - לא תקנא * פי' לא תסיה אסתך ססרה צענין כי סמירה סיתירס ,
 ותסחד אשר יסחד דרס את אסתו על כל ססיעס ומסיעס ועל כל סנועת עסעף ,
 לא להועיל רק לסרצות אינא צינו לציונא , וסיה תצקס כל ערמס וכל סחצולה להלאתו
 ולעקבו * ע"כ קנאת איס צאסתו או ססיה לתחר או סלס תועיל , אס רוחס נאמנא
 קנאתו עול , ואס רוחס רמיה לופניה לטן רוח : (ב) לא תתל , לא תתן נסטר ללסס , לא
 סתמנן לחך ציד אסס ללכת אחר כל ססלס ועלסס , ולססלטיס על כל אשר לך * כארז'ל
 מנות ע"ס ה' ססלך אחר עלת אסתו : (ג) דלמא תחור צברינא אעסא , אסר ונתן
 תאסס נקרא סרנסס , ומלת אעסא * כסל . כסול יסי' תר' עיף , וכן סירז'ל מנלה עסס
 (זכר' ה) כסלס * ולפי' סעתקתי צעברי * סן תחור כסלס מסד * וחולי כונתו צוס , כי
 סתעסס ונתן סלסס צסס עסס וקנס * ולסס אחר כסלס : (ד) צנורא דחוצא * צססר
 סחוצות * צעברי סעתקתי , וילך לך דחוצות סעיר * הויל דרך סעברס ונחמא ילך לעדו
 מרוב צעלי סחוצות * וכצר ידוע כי רועס זונות ילצד סון : (*) אל ססועט * כדך רועס
 זונות סועטס דחוצות סנס וסנא ואל כל סנס יארובו לצקס אסס זונס , וסוה מסעססס
 יונית וצארמית ססר : (ה) עם מרת ציחא לא תסמוך יליך * לא מלסתי דכל ססרגומין
 ונ"ל להסיס יליעד , כי עי'ן ולמ"ד צכתז סארמית קרובין צמכתז זז דרסחון עי'ן
 וססגית למ"ד , ומרת צית , סעתקתי צעלת צית , פי' צעלת סונדקת לא סתוד אסת צית
 ועי'ן לסלן * וזנוסח סונוית כחור סמקרא סזס ע"ד אחר , כאסר סעתקתי צל אסכנוי ,
 וסמקראות סללס סוצלו צנמרא (יצמות דף ס' ע"צ , וצסנדרין דף ק) ג"כ על נוסח
 אחרת * סעלס עיניך מלסס סן סן סלכד צנורדס : אל סס אלל צעלס לחסוך עמו יין
 וסכר : כי צתאר אסס יסס רציס סוסקתו ועלזיהס כל סרוגיה : רציס סיו סעלי רוכל
 (סירס' י מוכר תכטיטו נסוס) סמרגיליס לצר עצירה (כי קסוט מציה לודי זונת) * ע"ס :

בן סירא ט"י

אִשָּׁה בָּאֵשׁ יוֹקֶרֶת : (*) כְּכֹלֹב מְלֵא עוֹף פֶּן בְּתִיהוּן מְלֵא
 מְרָמָה : (יג) אֵל תַּעֲזוֹב אוֹהֵב יִשָּׁן כִּי הַחֶדֶשׁ לֹא יַעֲרֹכֵנוּ : (יד)
 רִיעַ מִקְרוֹב יִין מִגֵּתוֹ כִּי יוֹשֵׁן יִנְעַם טַעֲמוֹ : (טו) אֵל תִּקְנֵא בְּעוֹל
 כִּי לֹא יֵדַעַת מָה אַחֲרֵיתוֹ : (טז) אֵל תִּתְחַר בְּאִישׁ מִזְמוֹת כִּי
 עַד יוֹם מוֹתוֹ לֹא יִנְקֶרָה : (יז) לֶךְ מִנְגֵד לְשָׁלִיט בְּנִפְשָׁךְ וְלֹא
 תִגּוֹר מִגּוֹרֵת יוֹת : (יח) וְאִם תִּרְאֶה לְפָנָיו הַשְּׂמֵר פֶּן תֵּאֶשֶׁם
 וְאִסְפֹּת נִפְשָׁךְ : (יט) וְדַע כִּי בֵין פְּחִים תִּהְלַךְ וְעַל צְנִינִים
 תִצְעֵד : (כ) לְפִי חִילָה קָנָה רַעִים וְעַם חָכָם תוֹעֵץ וְזֹאת יִרְאִי
 " תְּשִׁיחַ וְכָל מַעֲשֵׂיךְ בִּירָאת " : (כא) שִׁים יִשְׂרָיִם מֵאוֹכְלֵי
 שְׁלֹחֶנְךָ וּבִירָאת " תִּהְיֶה תִפְאָרְתְּךָ :

י (א) לְפִי מַעֲשֵׂהוּ יִהְלַל חֶרֶשׁ וּמוֹשֵׁל לְפִי מִיִּמְשָׁלְחוֹ : (ב)
 בְּחֻכְמֵת יוֹעֲצִים תִּכּוֹן אֶרֶץ וּמוֹשֵׁל מִשְׁכִּיל אִשְׁרֵי עַמּוֹ : (ג)
 מִיִּחְבֵּל אֶרֶץ אִישׁ דְּבָהּ וְהוֹלֵךְ רִבִּיל יִשְׁנֵא : (ד) יוֹעֵץ מִשְׁכִּיל
 יִחְכַּם עִם וְשָׁלִיט נְכוֹן כּוֹנֵן עִיר : (ה) כְּמוֹשֵׁל בֶּן מִשְׁנָהוּ וּכְרֹאשֵׁי
 עִיר

דוא איידנטשאפט זויא ברענוונעד פייער : (*) זויא איין פלאג = בויער פלאגער אָקע-
 פֿלגן אייט, זא זינד איהרע היינער פֿלאגער טיקקע : (יג) פֿראם היינען אונטן
 פֿריינד ניכט, דען דער נייער קאמט איהק ניכט גלייך : (יד) איין נייער פֿריינד
 אייט איין נייער זויין, אום איהן אנט ווערדן, זא ווירד ער דיר סאמקקן : (טו)
 בניידע ניכט דען וינד, דען דוא זויסט ניכט וואס עם פֿיר איין ענדע איט איהק
 ניוואט : (טז) בעניידע ניכט דען גליקליכן לוסטאנד דעם גטטאקען, ביי אנט
 גראב געהטס איהק ניכט ווקהא ; (יז) ענטפערנע דיק פֿלאקס אאונע דער זיבד
 עקדט אונד זעבן גביהטט, זא אכסט דוא ניכט אין טארטעט פֿורכט : (יח)
 אווט דוא אויך פֿאר איהק ערטיין, זא פֿרגעהע דיק ניכט דאס דוא ניכט דיין
 זעבן פֿרוירקסט : (יט) וויסטע, דאס דוא זיבד טויגן וואנדאסט, אונד אויך
 אייטל העהע טזילטן איינהער געהסט : (כ) ברייטע דיר פֿריינדע נאך דיינט
 פֿראגן, אונד בערמהטע דיק איט וויין אייטן ; אונטרעדע דיק איט פֿר טענע
 דיגן, אונד אלע דיינע האנדלונגן זייא אין גאטטעט פֿורכט : (כא) אום רעכטע
 טאפֿע אייטע דיינע טיטענאסטן זיין, אונד גאטטעט פֿורכט זייא דיין רעהקן :

י (א) דאס ווערק אָכט דען אייסטר, אונד איין וויין פֿירטען זיינע רעגני-
 רונג : (ב) וויינע רעהטע סאפֿן דיא בעסטע פֿרדונג איק סטאט, אונד
 איין וויינער רעגענט בעגליקט זיינע נאליקן : (ג) איין סוואגער אייט גפֿעהרליך
 איק סטאט, אונד איין פֿרלייאדר ווירד פֿרהאסט : (ד) וויינע רעהטע בלעהת
 דיא

לא תשבוק רחמא עתיקא מטל דחרתא לא מטא ליה: (יד)
 רחמא חרתא איך חכרא חרתא דכד נעתק תשתיהי: (טו)
 לא תטן באנשא רשיעא מטל דלא תדע מנא הוא חרתה:
 (טז) לא תטן בעולא דמצלה ותדכר דערמא למותא אנש לא
 זכא: (יז) ארחק מן אנשא דשליט למקטל ולא תדחל דחלתא
 דמותא: (יח) ואן קרב אנת ליה לא תחייב נשמתך: (יט) ודע
 דבית פחא אנת פתע, ועל נשכא אנת מהלך: (כ) איך חילך
 עני חברך, ועם חכימא הויתקטר ראזא, עם מן דדחל אלהא
 נהוון חושבניך, וכלהון אורחתך בדחלתא דמריא: (כא)
 אנשא כאנא נהוון אכלי פתורך, ובדחלתא דאלהא תהוא
 תשבוחתך:

* (א) איך עבדוהי תשבוחהא דאומנא ושליט בעמח איך
 שליטנוהי: (ב) בחכמתא דדינא תתקני מרינתא ושליט
 בעמח חכים וסכולתן: (ג) דחיל בקריתא גברא פכנא ודנסב
 על פומיה מסתנא: (ד) דינא חכימא נלף עכיה, ושליט חכימא
 נותב קריתא: (ה) איך דינא דעמא הכנא משמשנוהי ואיך

רישא

(*) כנזון מצעיר גחלת * כמו נזון קטן מעלם אש מתלקחת צהנסח צו, כן אהצת נשים *
 אש יתעורר אדם תשוקתו מעט, מהר ילחטו גחלי חסק צכל גוטו כלם יוקדת * וסרסור
 עצירה קשה מעצירה ע"כ לריך סלדס סיקור לצו ודעתו ממחשבות זרות, כי הרסור
 סזמה חזיק ויותר משאר הרסורים: (*) ככלוז מלא עוף כן צתיסן (סל זונות) מלאים
 מרמא * ושני המקראות האלם לקוחים מנמרא סנ"ל, והלגתים סיה * לפי שצעלי ססלמוד
 סיה להם גוף ססר צל' עצרי, כאשר הוכחתי בסקדמה. והמקרא ספני סוף מקרא מלא
 צירמיה (ס כז) ומתיסצ גס הנה: (יג) לא יערכנו * לא יהיה כערכו * וצארמית לא מטע
 לה * לא יגיע אליו צערך: כי (יד) אהצת חדס כיון חדס, ימתק לחיך ויכאיז לחייעס,
 כן אהצת חדס ססמסותיו נוטפות מור, אצל מי יודע מה תכונתו? ע"כ לריך סעמדה זמן רב
 לדעת נודותיו ותכונתו אז יענעס לרעו גס נדקתו עומדת לעד: (יז) שליט צנסכך * צארמית
 כחצו, צנצרא דשליט למקטל * והיינו מוסל צידו להסניית ולהסניית, וכל סקרדקיס למוסל
 ערין יסצים תחת חודס סל חרצ, ועל חטא קל יסיר רחשע ע"כ: (יח) ואס תראה
 לפניו * סלריך אסס להסניית אללו סמור נסכך מפנע צו: (יט) דבית סחא כ"ו ועל נסצא *
 לייס וסחיס (משלי כג) תר' נסצא וסחא * כלומר כל ססיעותיך צחוקת סכיה סס אללו:
 (כ) איך חילך עני חנרך * סססמענות לפי סכלו יענעס אס רעסו * ומעתיקי נוסח סייניית
 י"מ לפי יכלתך חקניה רעיס * וי"מ לפי יכלתך תנסס ותצחון רעיך סילך צדרך עוז אס
 חין, ואס אמן סולךך:

(ג) מחבל ארץ איס דצס, מוילא דצת סעס דעס אל מוסליו, ומסלח מדניס צייניס,
 ומחליק לסון, הול ג"כ סולך וציל, וסרגומו ודנסיי על פומה לוקח סומד על
 מלסנייתו, וחורס רעס ומסיה ענה רעס לנסיכי ארץ לעסוק אס סעס: (ד) כמזל כן
 מחרתיו, סמסניס ססריוס והיועליס מתנסניס ע"ס מדת סמלך, ועס סחוף ע"ס מדת
 מנסניסס

בן סירא

עיר בן יושביה: (ו) מלך עריץ עבר עמו ושליט נבון יאשו
 קריה: (ז) בידי אל שלטן חלד ובכשרון ארץ מושלה ישר:
 (ח) כל המשרה ביד יוליראיו יחן זקר: (ט) לאתקום כל עול
 ובארח גאים לא תאשר: (י) זר וכוב הרחק מפר וברום עינים
 כל תהלה: (יא) רהב שנוא בעיני אלהים ואדם כי על שניהם
 יעול: (יב) עשק בצע וגאון הסבו ממשלה כעם לעם: (יג)
 מה יתנאה עפר ואפר בעודו בתיו רמה וקרבן: (יד) בקרביו
 חלו יבי רופא רגע חי משנהו מת: (טו) במות אדם רמה מנתו
 וקרביו יירש תולעת: (טז) ראשית חטאת גאון מסח לב
 ומסכל דעת: (יז) מקור חטאת גאון ואחריתו לבלע ולהשחית:
 (יח) על בן הפליא ימכותם וקחה אותם עד לכלה: (יט) כס
 גאים יסחף ייושיב ענוים תחתם: (כ) הפך משורש גאים
 ויטע ענוים במקומם: (כא) עקב גאים עקר אלהים והכרית
 זכרם

דיא נאלין, דעם פֿרסטמאנדן העררטאפט מיט וואָהל געפֿרדענט: (ד) דיא
 איניסטער ריכטען זיך נאך דאס לעבן איהרס פֿירסטען, אאָלע איינוואָהנר דער
 פֿטאָרט נאך איהרען בפֿעהאָם-האָבערן: (ו) איין טיראניסטער קעניג אאָלט זיין
 פֿאַרק אונגיקאָיק, אָבר קאָנג רָהטע ברינגענדן סטאַט אין פֿאַר; (ז) דיא רע-
 גירונג אויף ערדן סטעהט אין גאָטס הענדן, ער טענקט דער נאָלין איהרען
 בגאיקעה-נור רעכטן זייט: (ח) אאָלע פֿאַטער סטעהן אין גאָטס גוואָלט, דער
 איהן פֿירכטט דען בפֿאַרדרט ער נור עהרנאָטעלע: (ט) רָהטע ניכט יעדע
 באַידיגונג, אונד זיינע דין ניכט איבר איהטיג: (י) פֿאַן זינר אונד כטריג
 פֿונטעֿרנע דין, אונד געהע ניכט סטאַן איינהער: (יא) סטאַן מיט פֿאַן גאָט
 אונד אנטן פֿרהאָסט, דען גען ביידען האַנדאָט ער אונדעכט: (יב) אונדעכט
 טיגקייט, סטאַן, אונד ערקברונגסוואָלט ברינגט דיא העררטאָפט פֿאַן איינעם
 פֿאַרקע אויף דאָס אנדער: (יג) וואָס ערהעבט זיך ערד אונד סטויב? נאָך בייס
 לעבן קריכען ווערן איך זיינע: (יד) אן זיינע איינעוויידע אום דער אַרנט
 פֿאָיקען, דען אונגעבאָיק לעבן אין דען אנדערן טאָרט: (טו) דאָן ווירד ער ווירן
 אָם טהייל, אונגליַכער ערבן איהן: (טז) דאָס הויפט אאָלער זינדען איז הקֿל-
 אַוהט, פֿרריקט דאָס הערן אונד כטאָהרט דען פֿרטעמאָד: (יז) יא דער סטאַן
 פֿרלייטט לו אַלען זינדן, אונד ברינגט איהן אינ'ס פֿר דערבן: (יח) באַהער האָט
 גאָט אאָלע סטאַלע אַויסנעהאנד גסטראַכט, אונד יא ענדליך פֿרטליגט: (יט)
 גאָט סטירלט דען טיראניסטן טרָהן; אונד זעלט איהרע רעגענטען אן איהרע
 סטעלע: (כ) אַיט דער וואָרלד רָהטעטע פֿר ער דיא סטאַלע אַויס, אונד
 פֿאַלולטע דעהאָיטיגע אן איהרר טעלע: (כא) ער לרֿיטעט, לרֿטעֿהרט

רישא דמדינתא הכנא עמודיה: (ו) מלכא עולא נובד עמה
 ומתיבתא קריתא בהכמתא דשליטניה: (ז) באידוהי דמריא
 שולטנא דתאביל ודכשר לעדנה נקים עליה: (ח) באידוהי
 דמריא שולטנא דכל ולדחלוהי נתל איקרה: (ט) בכל סורחניך
 לא תטלוס דחמך ולא תהלך באורחא דגאותנא: (י) מן כל
 דמתיא וכדכותא ארחק ולא תהלך ברוחא רמתא: (יא) מטל
 דסגיא הו קדם אלהא וקדם בני אנשא גאיותא ועל תריהון
 דמוכיא וטלומיא: (יב) מלכותא מן עמא משתחלפיא מטל
 חמהא גאיותא וממונא: (יג) מנא נתגיאא עפרא וקטמא
 דבחיוהי תולעא רחשין גבוהי: (יד) ומעוהי אסיא נצרן יומנא
 מהלך ומחר מאת: (טו) במותא דבר אנשא דמתא מנתה
 ותולעא קדמוהי רחשיהון: (טז) ריש חוכיהון דבני אנשא
 גאיותהון ועבדיהון משטין לבהון מטל דמכועא דחטייתא
 גאיותא וזניתא מכוע דתרתיהון: (יז) מטל הנא פרש אלהא
 מכתשיהון ומחא אנון מהותא גמירתא: (יט) כרסיא
 דגאיותנא סחף מריא ואותב מבינא חלפיהון: (כ) עקרה
 דגאיותנא עקר מריא ונצב מבינא חלפיהון: (כא) עקבתא
 דגאיותנא

תנסיהס ודאשיס: (ו) מוטל ערין משתית עמו, אמתת המחמד הזה שנתענו גס ראינו
 צימנו, צמדינת לרפת קט סעס הזה, ומרצו נמלכס וייסירוסו מכסאור, ויתנו המלך
 להרג ואח המלכה לחרצ, ויקראו דרוד לכל יושבי הארץ, וסיה ככס ככסן, כעצד כאדוניו,
 ומיוס נפלס ועד עחס, סיה צחוכס הרג ומרצ וסצי, וכמעט נהרס מנהג סמדיניי.
 סמסחר צטל וסחרן חסס, גצוריה צמלחמס, ויעצרו עוד עזן עזניס עד אחר חטקוט
 סחרן וסצי וישניס לגזולס: (ז) ולידאיו יחן יקר, איס סיסר צעיני ס' יעסס אחת מוטל
 ומנסיג צמדינה או צעיר: (ט) צכל סורחניך לא תטלוס רחוך, לא ידעחי לסרס סמלוס
 סחלס חס לא נחמר, כי מלת סורחניך לרצוי ויסרון, כלומר כל אחר סנגל וסרצס בגדולס
 אצטרס לא חעסוק ותנקוס צרעך על כל דצר קל, ויסיה קרוד לנכס סיונית לא תנקוט
 על חסא קל מרעך, וכל ספרסס דררסס על מווסלסיס, סוולי וצידס ליסר ולענוס, לא
 ינקמו על כל דצר קל: ולא תלך באורחא דגאותנא, ולסי נוכס סיונית לא תעיר כל חמתך
 לפח ספספ (קיהלע דייןאיטהוויין גיכט ווערדז סטרסלן וזאלסט) וסווס מוסר נהל ליסר
 צמטסט ולא צכקוט חמה, וחכס אחר אחר סכעיסו ענדו, ואחר אליו, לולי עלמס חמתי
 צחסי כי עתה יסרתייך: (יד) אסיא נצרן, מקרא קנר הוה, וסכונס כמה חנסיס חלו
 ימיס רציס צמחלס גוסס, ולשוט עמלו די סרופסיס לרפחותו, וסגוף סלוד וכלס סלך
 וחסר עד אחר לא נשאר צו רק עלמותיו: (טז) ומסח לצו, מעקר ומעתיק, משרס
 יכס, כמו צית גליס יכס ס' (תסלי ד) ואחר יסכל דעמו, וצארמית ומטטין לצס, פ"ד
 כל גלס שוטס: (יט) יסחף, מלת סחף צעצרי וצארמית ענינס אחר סריסס וסדיפס
 וסצירס, נכסמו אציריך (ירמי' מו) יסדוף (תסלי יד) ת' צמחוף: (כב) אצד אוחס
 ירסס אוחס ועקר אוחס, ג' לסינות סללו ססוכיר צ' פסוקיס כוללס יחד צפסוק אחר
 ודככל

בן סירא

זכרם מן הארץ: (כב) הרם עקר ואבד ומחה שמם מפני אדם:
 (כג) כי לא חלק גאון לכן אנשים ורום לכב לילוד אשה: (כד)
 זרע יקר זרע אנשים זרע יקר ירא זרע יקר נוצר עדותיו: (כה)
 זרע בזוי זרע אנשים זרע בזוי עוזב פקדיו: (כו) נכבד באחים
 הקבור וירא זרע נכבד ממנו: (כז) כי נר פתושב כרש בעשיר אף
 ביראת זרע תהלתם: (כח) לא תבזו דל וצדיק ועשיר כרשיע
 כל תכבד: (כט) רב שליט ומלך נכבדים ויזתה מהם ירא זרע:
 (ל) עבד משכיל בן חורים יעבדנו ונבר מבין יוסר ולא ילון:
 (לא) לא תהרפה לעת כלאכתה ולא תתכבד לעת מחסור:
 (לב) טוב הריון יגע ומותר לו ממתכבד וחסר לחם: (לג) בני
 גם בענין הקבד ושם יקרה בערכה: (לד) מאשים נפשו מי
 יצדיק אותו ובוזה נפשו מי יבבדנו: (לה) הרש יכבד בחכמתו
 והעשיר

אונד פרינטט זיא, ביו זיא קיין גרענק דער מענטן מעהר זינד: (כג) דעם
 מענטן מיט קיין טמאלן כסידן, נאך האכאוהט דעם מייבעס קינד: (כד) מיין
 קאסטבארר זאמע מיט דאס מענטענעטלעכט, גאטטעס פֿרעהרר קייט
 מיט מיהק: (כה) אויך מיין טלעכטער זאמע זינד מענטן, אויס דעם גאטטעס
 פֿרעכטער ענטפרינגט: (כו) אונטער ברירדן ווירד דער האטעסטע געעהרט,
 מיין גאטט'ס פֿירטטיגר אבר מיט נאך עהרנסווירדיגר אלס ער: (כז) פֿרעאזיר
 זאל וואהל אלס מיינהייטיגער, אראר אלס רייכער, ווערדן נור דורך פֿרעאזיגקייט
 גריהאט: (כח) אונטערעכט מיט'ם מיינען פֿרסטענדיגן אראטן פֿערמאכטען,
 אונד אונטערלויבט דען אלסטערהאפטען פֿארנעהאן עהרן: (כט) העררן,
 פֿירטען אונד רעגענטן ווערדן געעהרט, קיינר אבר פֿאן מיהקן מיט גראסער אלס
 דער פֿרעהרער גאטט'ס: (ל) מיינען ווייטען קנעכט מיטען דיא פֿרייאבאהר-
 נען דיהנען; מיין פֿרינטליגער הערר אוררט ניכט דאריבער: (לא) זייא ניכט
 פֿילן בייא דער מרבייט, אונד טוהע ניכט פֿארנעהק לור זייט דעם אונגעלום:
 (לב) בעסער פֿלייסן ארכייטן אונד מיברפֿלוס האבען, אלס פֿארנעהק טוהן
 אונד דארבן מיטען: (לג) מיין זעהן! אויך אין אראוהט האלטע דין אין עהרן
 אונד גיב דיר מיין מונעהן דער זיך דיר טיקט: (לד) דענקע בטיידען פֿאן דיר,
 אונד עהרע דין נאך דיינען פֿערדיהנסטען: (לד) ווער קאן דען רעכט ספרעכין
 דער זיך זעלבסט בסאזיגט? ווער קאן דען עהרן דער זיך זעלבסט בטיאפטט?
 (לה) און טאגט דען אראן וויינעס פֿרסטאנר'ט וועגן, אונד דען רייכען וועגן
 וויינער גיטער: (לו) מיט אמן בייא דער אראוהט געעהרט, וויא פֿיל מעהר בייא

תרגום ארמית

כב

דגאיותנא עקר כריא ואוכר מן ארעא דוכרניהון: (כב)
 ואוכר אנן ועקר אנן וסחף אנן וגמר מן בני גשא דוכרניהון:
 (כג) כטל דלא אתפלגת גאיותא לבני אנשא ורמותא דלבא
 לילדי אנתתא: (כד) זרעא יקירא מא דזריעא לאנשא זרעא
 יקירא מן דדחל אלהא זרעא יקירא מן דנטר פוקדנא: (כה)
 זרעא זיליא מא דזריעא לאנשא זיליא מן דלא עבד פוקדנא:
 (כו) בית אחא קשישא מיקר ודחל אלהא מיקר הו מנה:
 (כז) תותבא נוכריא דמסכין ועייקא לה תשבוחתה בדחלתא
 דאלהא: (כח) לית למצערן למסכנא זדיקא ואף לא
 למיקרן לעתירא עולא: (כח) רבא ושלטיא ודינא יקר ולית
 דרב מן מן דמיקר למן דדחל אלהא: (ל) לעבדא חכימא
 חארא נפלהונייהי וגברא סכולתנא בר כתרדא לא נתרעם:
 (לא) לא תתחבנן למעבד עכרך ולא תתיקר בעדנא דצריכותך:
 (לב) כב הי גברא ויפלה ויתיר ממונא מן כן דמתיקר וחסר
 ביזנא: (לג) ברי בעניותא יקר נפשך והב לה טעמא איך מא
 דכתבעא לה: (לד) ברי מן דמחיב נפשה מנו נוכייהי או מנו
 מיקר למאן דמזל נפשה: (לה) אית ממכנא דמתיקר מטל
 חכמתה

והכפל לחוק הענין: (לא) לא תחזנן - ס' המעריך אדם עלול וצטל: כלומר כי לעת
 נחלא חסדך בהלאכה לא תלך בעלול' כי אם צוריות ולא תצקט טיול ורשעים: ולא תתיקר
 לעבדא דצריכותך, לעת מחסור לא תסיהת מתגאה - ולומר מלאכה סזאת צויה עלי, והינה
 לפי כבודי, אך פטור נבלס צטוק ולא תטרך לצריות - וגלים רשו ורעשו והנשי חרון לא
 יחסרו כל טו: (לב) טז הי גברא דפלא' עובד מלאכתו, ומותר לו, וסוול מלאמר שלמה
 עוב נקלס ועבד לו ממחכבד וחסר לחם (משלי יא): (לג) צרי בעניותא יקר נפשך -
 מעתיקי נוסח סיונית סקצו סכונס - סייקר אדם נפטו צענוס - כלומר לעת שתחסר לא
 תתפאר צנוסה ותתפללות, כי אם צענוס (ריהאע דין; אמר איט דעהאוטוין: גיב
 דיר דיר עהרע, דיר דיר גביהרט): כלומר בכל מנוי וממשל' אשר ספקד עליו סאדס,
 יתיק ענתו צדדגס סרלוי לענין - ולדעתי הו נחסך לחם שלפניו ומתחזר לחם
 יתיק יתי כלומר חף סאמרתי לך, שלא יצוה צעינד לעשות כל מלאכה סתתפרנס צה -
 אצל לענין הנסגס לריך סתיקר נססוק ותנחה חותך גם צעינדך צדדגס לפי כבודך, ולא
 סתולך כבודך אחרי גיך, להסיר מקום הצנוס מעל סניך, לעשות הנסגס סתותים
 ונצוים לסיות צווי ונמאס צעיני כל, אצל סז לך טעס ונמוס כאסר דלוי ונכון לך לפי
 סכלך וכבודך ולזס אמר: (לד) איס מתאטס, סתחיז נפשו מי ידקינן, כן סמצוס
 ומספיל נפשו מי יכדסו, ומי יחוס, לו, אצל סמתנהג עלמו צדדגס וכבודך, ואס הוה
 עני צכל זאח יכוד וסוסיף כי: (לו) יש מסכן מכווד צחכמתו, ויש עסיר לא יכוד רן
 צד עסיר: (לה) ודולינ צמסכותיס - ז'ל ודולינ צעותרס צמסכותס על אחת כמס
 וכמס:

בן סירא י יא

וְהַעֲשִׂיר בְּעֶשְׂרוֹ: (לו) מְכַבֵּד בְּעֵינָיו אִם כִּי בְּעֶשֶׂר נִבְּוָה בְּעֶשֶׂת
אִם כִּי בְּעֵינָי:

יא (א) חֲכָמַת מִסְכֵּן תָּרִים רֵאשׁוּ וּבֵין נְגִידִים תּוֹשִׁיבָנוּ: (ב)
אֵל תִּהְיֶה אִישׁ בְּתֹאֵר פָּנָיו וְלֹא תִכּוּ אָדָם כִּי מִשְׁחַת
מְרֵאָהוּ: (ג) כִּי מָה שָּׂאֵט בְּעוֹף הַדְּבוּרָה וּמָה מְתוֹק פְּרִיָּה:
(ד) עַל קְרוּעֵי בְּגָדִים בַּל תִּלְעַג וְשֹׂאֵט נִפְשָׁה עַל מֵר נֶפֶשׁ: (*)
עַל מַעֲטָה הָדָר בַּל תִּתְנַשֵּׂא וְאִם יָקָרָה בַּל תִּתְרוֹמֵם: (ה) כִּי
נִפְלְאָה עֲצַת יְיָ וְצַפּוֹנוֹת מִבְּנֵי אָדָם עֲלִילוֹתָיו: (ו) נְבִיִּים וּשְׂפָלִים
יֹשִׁיב לַפֶּסֶס וְאִשֶּׁר לֹא עָלוּ עַל לֵב לִבְשׁוֹ בְּגָדֵי הַפֶּשׁ: (ז) וְרוֹזְנִים
בּוֹשׂוּ חֲפְרוּ יַחְדָּיו וּנְגִידִים מְגֹאֲנִים הוֹרְדוּ: (ח) טָרִם תִּבְחֹן אֵל
תִּתְשִׁיב דְּרֵשׁ וַחֲקֹר וְאַחַר תִּשְׁפֹּט: (ט) אֵל תִּשְׁיב דְּבַר בְּטָרִם
תִּשְׁמַע וְאֵל תִּבְרֵ אִישׁ בְּדַבְּרוֹ: (י) בְּרִיב אַחַר לֹא תִתְעַרֵּב וְעַם
שְׂפָטֵי חֲמָס אֵל תִּשְׁתִּי יָרֵךְ: (יא) בְּנֵי אֵל תִּשְׁתִּי יָרֵךְ בְּהִמּוֹן
עֲשָׂקִים כִּי מְרַבָּה מַעֲנֵהוּ לֹא יִצְלַח בְּאַחַת וְאֵין לְהַעֲשִׂיר לֹא
יִבְצַע

דעם רייכטוהס? איזט איינער בייא דעם רייכטוהס אומוירדיג, וויא פיל אעהר
בייא דער אראוהט? :

יא (א) דיא ווייזיהייט דעם דעהאיטיגען העבט מיהן אויס דען טטויבע, אונד
יעלט מיהן אונטער דיא פירסטן: (ב) אומבע ניאמנד פוסק דער סאנהייט, אונד
פעראלטע קיינען פוסק זיינער גסטמאט ווילאען: (ג) וויא פעראלטע איזט דיא
בינע אונטער דען גלויגן, וויא זיס אבר מיהרע פרוכט: (ד) הקהנע ניאמנד
פוסק זיינען סלעכטן אלונג, אונד ספאטטע דער כטריבטן זעענע ליכט: (*) וייא
ניכט אויף דיינער היילע סטחאן, אונד ער העבע דוך ניכט ווען דוא געעהרט
ווירסט: (*) דען גאטט'ס ווערקע זינד וואונדערבאר, אונד זיינע טאהנדלעך דען
אענטן פרבארגן: (ו) פעראלטע אונד נידריגע זעלט ער אויף דען טרעהן: אונד
פאלן דעם אמן עם ליכט דאלטע, דער טרוג דאס דיאדעס: (ז) אעכטיגע
ווערדן כטיאפעט, אונד רעגענטען סטירלט ער לו באדען: (ח) פאר דער
פריפוג האלטע עם מיט ניאמנד, אונטערווע ערסט, דאן טטראפע:
(ט) עהע דוא הערסט אנטווארטע ניכט; אונד אונטערברוך ניאמנד מין דער
רעדע: (י) אענגע דוך ניכט מין פערעדע הענדל, אמן גערויכט דער זינדער ניס
ניכט טהיין: (יא) מיין זאהן לאס דוך ניכט מין פילאע געטעפטע מיין, דען ווא
דוא דיר מאכנרלייח פארניאסט גלינגע דיר קיינט; אונד ווער נאך רייכטוהס
זיינגט, כרינגט'ס קיין פארטייהל, (רוך לויפטן ערלאנגט אמן ניכט מיאמנד):
מיין

תרגום ארמית

כנ

חכמתה ואית עתירא דמתיקר מטל עתרה: (לו) דמתיקר
במסכנותא בעותרא חד כמא ודליל במסכנותה בעותרה חד
כמא:

יא (א) חכמתא דמסכנא תרים רישה ובינת שליטנא
תותביה: (ב) לא תשבח לבר אנשא דשפיר בחוזה
ולא תגנא לבר אנשא דסנא בחוזה: (ג) מטל דשיטא-הי
בעופא דבוריתא וריש טובא דלהין עללתא אבה: (ד) במן
דלביש רוקעא לא תגחך ולא תשיט לבר אנשא דמירין
חנכוהי: (ה) מטל דפרישין אנון דאזוהי דאלהא ומטשין מן
בני אנשא עברוהי: (ו) סגינא שיטא דיתבו על כורסיא
דמלכותא ודלא סלקין הוו על לבא לבשו לבושא דאיקרא:
(ז) סגינא מלכא דאצטערן אכחדא ודמיקרין דאתבצרו מן
איקריתון: (ח) עד לא תבקא לא תשתותף, עקב לוקדם והי
דין עבר שדכא: (ט) עד לא תשמע לא תחל פתגמא ובנו
שועיתא לא המלל: (י) אן אית כך הילא לא תתחרא ובנו
עולא לא תסנא טלומיך: (יא) ברי (לא תסני עסקך) דלמא
תסני

יא (ד) מעול דפרישין נפלאים, עשה סלא (שמות טו) חר' עונד פרישין
ומעשין, לפנים ונעלמים מצני אדם מעשיו, כי לו נתכנו עלילות, והוא המסך
מסכות לשים פעלים למרום ונבואים עליהם ירדו מנולס: (ט) ואל תפר איש דדדרו, לא
תכנס לתוך דברי חבירך, כי הוא משנע מדות הגולס: (י) לא תתעסק • תלת עסק
כולל טענה ומענה דין ודברים ריב ומעסק • ועם צוגדים אל תשת ירך • זכל ענין • ונוסח
הארמית • אין אית צך חילא לא תתחרא • הסוונה עלומה, וחולי כונתו אס איס חיל
חסה ובעל נפש ומוסל צרוחך, לא תתחרא ותקצוף על כל דער נקום עליו • וצגו עולא לא
לא תסנא טלומיך • עסק ואון: (יא) לא תרצה מעניך • ענינים ועסקים, תוסיר
אלא ירצה סאדם צעסקים רצים • כי אין כשרון לאדם כי יסית ידו צענינים רצים, כי אין
צילתו להסגות על כלס ונצל ציול צהס • ותלת מענה כולל עסק וענין (גטעלעטע) כון
לענות צו (קהלת יג) • ומה כל פעל ה' למענהו, לעסקו ולחפלו: זלן להעסיר, על
ידי עסקים רצים לא יוכה • לא יקנה צהס להסיג חסלו, כי ריב הסתדלות לרדוף אחר
צנע לא יסיגו אס סחול סיגנו רצוי לו כל עתלו לסוף • וצט"א • צרי דלמא תסני ציטתך •
צסכרה חסר צו איזה מלוס, ולזס הוססתי, (לא תסני עסקך) דלמא תסני ציטתך
כמצודא • ודרעס למסגינותא לא זכא, ברו לא זכא צננו, לא קיס: (יב) צני אס לא
חרון לא תסיג • גס אס זס לעומת זס איר הסכס, כמו סרציו סחריות והססתדלות לא
עוד, כן סיועצ צעל ואינו עוסק כלום ג"כ לא יגיע למחוס חסן, כי לא יעשה סרצונת צסתיס
להעסיר עליו סרצונת זסד וכסף • וארז"ל כי יצרכך ה' יכול אסי יושעצ צעל, ת"ל צכל
חסר טעמ: (יג) ונכל זחס סרצונתא • תסיג סרצונתא חסר ר' חרצו, וסיס ססללס
כי סססתדלות וסחריות לצדנא ג"כ לא יועילו אס אין חסן ה' חרז: כי אל סססתדלות
רדין ססללס חליו מול וסללס צרונת ה', ולזס אחר כי יס צרונת סרצונת סוף סססתדלות ולא
יסג

בן סירא יא

יב צע: (יב) פני אם לא תרוץ לא תשיג ואם לא תבקש לא
 תמצא: (יג) שרץ לאה ועמל ובכל זאת הוא מתאחר: (יד)
 ויש מתנהל לאטו רפה כח וחסר כל ירב עוני: (טו) חפץ
 עליו ייטב ופצהו מעפר ומאשפה: (טז) הקים ראשו ונשא אהו
 על יורבים יתמהו: (יז) טוב ורע חיים ומות עשר ועני מיד י:
 (יח) חכמה מדע ותבונה מהות אלהים צדק ורשע ביד אדם:
 (יט) בלהות ואפילה לרשע הוכנו ואשר גדלו ברשע הרשע
 יתן עמיהם: (כ) מקורה ישרים ממת אלהים וחפצים יתן
 לעולם: (כא) יש מקמץ ומחסר ואסף הזון ולא יסכון לו
 עשורו: (כב) כי לעת יאמר עתה ינוח לי אראה טוב בעמלי:
 (כג) והוא לא ידע כי קרב קצו ועוב לאחריים חילו: (כד) בני
 אמיץ לבך בדרךך אשר בדרך אחר בלי מסח: (כה) בטוב
 רשע אל תקנא קוה אל י ואמיץ לבך: (כו) מה גקל ביד י:
 להעשיר קל: (כז) רצון י גמול יראיו ופרים יבוא מהר: (כח)

אל

יב איין וזהו! וספן דוח ניכט אויפסט עררייכעסט דוח ניכטס, אונד ווען דוח
 ניכט וועסטס פֿינדעסט דוח ניכטס: (יג) אונדער אבר, ארבייט, רינגט
 אונד סטרעבט, אונד קאמט דעסטא אעהר לוריק; (יד) איין מנדרר מיט
 אונגאמק, בדמחץ הילפע, פֿיהלט אונגאן און קרעפטע, אונד מיכרפלוס אן נאהט:
 (טו) גאט חילו מיהק גליק, אונד ריכטעט מיהן אויס דעק סטויבע אויף: (טז)
 פרהעכט מיהן לור אונגאיינ פֿערוואונדרונג: (יז) גליק אונד אונגליק, אעבן אונד
 טארט, אראוהט אונד רייכטוהק קאמט פֿאן גאט: (יח) וויינהייט, פֿרטט אונד
 אונד קענטניס מיס געלע זינד גאטליכע גאכען, פֿרעפֿל אונד רעלטאטאנהייט
 אכר סטעהן דען אענטן מנהייט: (יט) מירטוהק אונד פֿינסטרניס זינד דעק
 זינד לונק טהייל ווארדן, אונד דיח מין פֿרעוועל גראס ווארדן; ארטט עס אויך
 מיט מיהן: (כ) דער רערליכן וואונט מיט דיח גאבע גאטטעס, מיהר פֿראנגען
 געהט מיהן פֿאן טאטטען: (כא) אונדער ווירד דורך קארן אונד ספארטן
 רייך, אונד געניסט זיינען רייכטוהק ניכט: (כב) מינדעק ער ספריכט: ון
 האב' מיך רוהע, מיך וויל מיינע ארבייט געניסען: (כג) ער ווייס אכר ניכט
 וויא נאה וויין ענדע מיט, אונד אוס זיינע ארבייט מנדרן הינטראכטען: (כד)
 איין וזהו בלייבע סטאנדהאפט מין דיינער מוילפֿיהרונג; וואנדלע מין מיינרלייט
 אעבנסרעגן אונד בהאררע מין דיינען בערוף: (כה) בניידע ניכט דאס גליק
 דעס זיידערס, פֿערטרויע גאט אונד בלייבע סטאנדהאפט: (כו) וויא זיכט
 מיט עט גאט, דען אראפן רייך לונד אכטען!; (כז) וואהאגפאלען גאטטעס
 מיט

תרגום ארמית

כד

תסגי בשתך ודרהט למסגיותא לא זכא: (יב) כרי אן לא
 תדרוט לא תדרוך ואן לא תבעי לא תשכת: (יג)
 אית דרהט ולאא ועמל ובכלהין הו משתוחר? (יד) אית דלאא
 ועמל וחסיר פגרה וחסיר כל יתיר מסכנתא: (טו) מאמרה
 דמריא עלוהי נטאב ונפציוהי מן עפרא ומן קטמא: (טז) ארום
 רישה ודמרכיה ונתמהון עלוהי סגיאא: (יז) טבתא וכישא היא
 וכותא עתידא ומסכנא קדם אלהא שוין אנון: (יח) חכמתא
 ונקבותא וידיעתא דנמוסא מן לות מריא הי הובא ואורחתא
 דעבדא טכא מן לותה אינון: (יט) טעיותא והשוכא לחטאה
 אתבריה ועם אילין דמתרבין בבישתא בישתא עמהון סבא:
 (כ) מוהבת דמריא מקויא לדחלוהי וצבינה לעלם נתקן: (כא)
 אית דעתר מן מסכנותה ואית דלא לוא לה עותרה: (כב)
 ובערנא דאמר אשכחת לי נחא הא מכיל אכול מן טבתי: (כג)
 ולא ידע מנא הויה חרתה דשביק להון לאחרנין ומאת: (כד)
 כרי קום על אורחך ועליה אסתמך ובעבדיה זל ואעתק: (כה)
 ולא תתדרמר בעבדא דעולא אלא סבא למריא וקוה בנוחרה:
 (כו) מטל דקרב הי קדם מריא למערתו למסכנא מנשיל: (כז)
 באשתה דיומא תשכת טבתא וחרתה דכר אנשיא תהוי
 עלוהי

ישיג: (יד) ויש מתנסל לאטו ולא ירצה חרילות כדאשון, וגם אין כחו כדאשון, וחסר
 כל טוב ורצ מחסור לו: (טז) אך חסן ה' עליו ייעזר. ה' ירצה להלל דרכו, ונתעור
 השתדלות מראשון חסיג יתיר, הרימו מעטר ומחטפה סקימסו, זה חות על הסגנה
 הפרעית: כי עזר חלסי נרדך שחלום אל הסרילות אז ילח האדם, וכן אמר שלמה לא
 לקלים המרון ולא לנצורים מלחמה: (יז) רשע וארמות יוטר ממנו יהיו, כלום ימאס,
 כי הכל צדיק שמים חון מיראת שמים: (יט) ואשר גדלו צרעע פרעע יזקן עגהס, כיון
 שדם האדם צעציר קטס לו לפרוט ממנו, כן סנינוסי מלשון ארמית, וחילין דמתרביין
 צניסתא, וי"מ מתצין וולשון גלות מתנאים צרעתס ומתפאדים צס: (כ) מקוה
 ליטרים כר, מתת חלסים אשר יתן ליטרים קים לאס לעד לתקוט טוצס: כן חסמעות
 וקסח סיונית: (כא) יש חתעטר מתסכנותו, כלומר לואס ועתל ויחיס חיי לער כיתסכו
 לחרצות סונו ומסס נתעטר, וככל זאת לא יועיל לו עשרו: (כד) צני קום על ארמד,
 מחסיר על הצעחון והאנוניס, טלח תפול רוח אדם כאשר יארע לו לפעמים, אך יקום על
 ארמו כעתוד צרוז ולא ימוע, וישען צצחוניו וצחאונתו, ויחטר צס עד זקנס וסיצס:
 (כה) אל תקנא צליס חן, כי תרחס שלום רשעים עתקו גס בצרו חיל, ולחס ערוס
 וערים: אך קום אל ה', וצת"ל לא תתדור: לא תזכיר צועללי רשע: סכח"ו צעח
 וקיס, כמו חזק, סצרו וצטל סכוין (סוכס ס"ד): כי קרוב קל הוא צעני ה' (כז)
 תכלן עד פסק ל"ג, הוא מוסח סיונית, חסן חלסים גמול יראיו, סלדיק לא יקטס רוי
 לפעוית חסן חלסים וזה תנחילו, או חסן חלסים לגמול טוב על יראיו, וחסרס יסחו רוי
 עמלס: (כח) מה צנע כאשר יצוה צרע לאדם לא יחמר מה יועיל חס חלליח צעמיד
 ועתה

בן סירה יא

אל תאמר מה בצע באשר יבוא אם אין לי עתה: (כט) לתאמר
 הן כביר מצאח יהי ואיכה יחסר לי: (ל) בטוב לה ראה ביום
 רע וביום רע הוחל לטוב: (לא) כי ביד יי להרע ולהיטיב
 ולגמול איש ואיש כפרי מעליו: (לב) רע רגע משחית ענג רב
 ובמות אנוש נודע חייו: (לג) עד לא מת איש כל תאשרנו
 אך בקצו יודע בראדם: (לד) מנע רבים מתוך ביתה כי אנשי
 מרמה רב: (לה) פרשת לצפור לב מרמה וכצופה שומר
 הוא עלי צלע: (לו) כלב בכל בית יבא יחטף בליעל בכל בית
 יבוא יגרה מרון: (לז) הופך טוב לרע ובכלי חמדה ישים
 כשילון: (לח) גיצוץ קל מעלה להבה ואיש דמים לצור נפש:
 (לט) גור מרע כי לרע גבון ותהי לדראון עולם: (מ) אל תתירע
 אל בליעל פן ישחית ארחה ויהדפך ממעמדיה: (מא) אל
 תשכן זר בתוך ביתה פן יפריע שלותה ויטרדה מגו נגה:

אם

מיט דער פראמאטן זעהן, וועלכעס אונס ליגליך פריכטע טרעגט: ("כת)
 דענקע ניכט! וואס הייליגט איר דאס לוקינפטיגע, וואס האבע מיך יעלט פיר
 פארטהייל דאסען? ("כט) דענקע. חבר מויך ניכט: דא מיך יעלט זא פיל
 האבע, וויא קאן עס איר יעמאלס אמגאנן? ("ל) מיט גויק פריגס דאס
 אונגליק ניכט; אונד מיט אונגליק העפעע דאס דאס מויך גליקליך ווערדן קאנסט:
 ("לא) דען גאט קאן גליק מונד אונגליק געבן, אונד מייענס יעדען נאך זיינעס
 פרייהנסט פראנצוטן: ("לב) מייענס במוע טטונדע בערויבט מייענס אעמע פרי-
 גינגען מיט טארע זייגט עס זיך וויא דער מענט גאעבט העסט: (לג) פאר דעס
 טארע פרייע נימאחד גליקליך, דען דורך זיין ענדע ווירד דער אמן ערקאנט:
 (לד) זאס ניכט יעדן מיין דיין הויז געהן, דען בטרירג גיבט'ס פילע: (לה)
 וויא דער איסטניג יאגר טוינגען לעגט, זא לוירט דאס הערן דעם באוהעפטן,
 אונד לויסט וויא מיין וועלכער מויך דען פאלל: (לו) זויא מיין בעשד הונד ווא ער הין
 קאמאט, בעלל אונד רחפט, זא דער רובאזע ווא ער הין קאמאט טטיפטט פרי
 אונמיניגקייט אונד לאנק: (לז) הנטעראיסטיג קעהרט ער דאס גוטע לוס בעזן
 אונד טארעט דיא פארטרעפליכסטע דינגע: (לח) מיין פייערפונקע גויאטט לי
 אקעהע מויך, אונד מיין זאסטרהעפטער מענט טעאלט ביי מויך דעס טארע נאך;
 (לט) היטע דיק פאר דעם גאטלומען, דען ער העסט במוע אנסאעגס, דאס ער
 דיק ניכט מויך מימאר בעטיאפעע: (מ) געניצע דיק לי דען גאטלומען ניכט,
 דען ער פריירבט דייע זיטטן, אונד טטירנט דיק פאן דייענס טטאנדארט:
 (מא) ניס קיינען פראעדען מיין דיין הויז, דען ער אעלע דיר פיל אונרוהע, אונד
 פרייגט דיק הרינאך גאר פאן דייענס מייגטוהע:

תרגום ארמית

כה

עלוהי [מסר חיה סקוסים]: (לג) עד לא תבקא לאנש לא
 תשכחיוהי מטל דבאחריתא הי משתכח בר אנשא: (לד) לא
 לכל בר אנש למועלו לביתך כמאנוהי גיר דנכלותא סגיאון אנון:
 (לה) איך תגלא צידא בקלוביא (בכלוביא) לבה דנאייא ואיך
 דוקא דתאר למפולתא מא סגיאון חוכיהון דעולא: (לו) איך
 כלבא דלכל בי עאל וחטף הכנא עולא לכל בי עאל ושנש:
 (לז) וטבתא לבישא הפך ובמאני רגתא יהב תוקלתא: (לח)
 מן קליל סרכתא יקרא נורא הכנא בר אנשא עולא אשד דמא
 איך מוא: (לט) דחל מן בישא מטל דלביש ברא דלמא מומא
 דעלמא תסב: (מ) לא תתרבק לעולא דלמא נקלקל אורחך
 ונהפכך מן קימר: (מא) לא תשרי נוכריא גו ביתך דלא נבמליך
 מן שלותיך ונפטרך מן דירתך:

אן

ועתה הנני צמוקר כל: (*כט) וכן להיסק, צהללת האדם לא ירוס לנצו ולא יצטע,
 לצטחינו צעטרו וידמה כי ח' סיסור ממנו: (*ל) צטו לכ כו' אם יזכור צהללתו כי
 איסטד שתסור ממנו לא יצטע ולא ירוס לנצו, ואם יזכור ציוס רעה כי עוד יש תקוה,
 יגאל נוחם לנפטו, ויעזוב יגון ואנחה: (*לב) רע רגע אחד חלי הוא רגע סמות:
 נבלה צמות. כי צמות סאדס יודע איכס חי, אז כלס יסיחו צו, לשצח או לנגות פיות
 תגדנה, כי חין לו משא סנים אז, וסאמת תגלה: (לג) לא תאשר איס כמרו' אל
 תאמין צעלמך עד יום מותך: כי צאחרית כו'. דומה לתקרא טלפניו' אך הלו מדצר
 צעניו לדיק ורטע, וז' מדצר צעניו הללחת הקנינים, לא נודע הללחת האדם צעטר
 וצקנינים עד אשר נרא' מה יהיה אחריתו, כי יש מתהלל צעטר ועת הנס חין כל, ולהסך'
 ולסי נוסח יונית סונגר סמקרא, כי צצניו ינכר סאצ' פי' צהללת סצניס נודע הללחת סצ'
 (לד) מנע רציס כו'. סובצ צנמ' יצמות (קד סב) סנסהדרין (קד ק) וסונגר סמקרא
 ציצמות, ולא רובל סצניא צית' וצנסהדרין, ולא סכל סצניא ציתך' וסנכי סעתקתי לפי
 נוסח סארמית טלפני' לא למעלו כו', לא סצניא כל איס אל ציתך' כמאנוסי, סארציס
 ונוריס צמרמה לרמות סן רציס עתה על פני סאדמה: (לה) מן קליל סרכתא' נון
 קל כו' כן סנצל על סגרה קלס יסעוס ויארצו לסעוך דס: (*ו) אל תשכן כו'. כן דרך
 קלת גריס' צתחלה סוה אורח' וסח"כ טושצ, וסח"כ סצר, וסח"כ אדון' וז"ט סן
 פריעך ממנוסח וסח"כ יגרס סותך ויסי' יליצא צארעא וגיורא צמתי' והוה סיוס
 לאחרו מנע רציס כו' טלח לסאמין כל אדם לקרצו אל ציתו עד לא סכיר סחלת טצנו
 ומסוהו:

יב (א) אם הטבת לנצל' ואינו חכיר טובה: (ב) גמול על ישר' מלת גמול מורה
 סחלת מעטס לעסות לרעהו אם לטוב ואם לרעה, וצמעסה סרעס יבוא סמיד
 סחוצר לרעה' כי רעה גמולך' וצמעסה סטוב יצוא צכתס כי גמל עלי, גמול נפטו'
 ועיין צצצורי סלמוד לסון עצרי (§ ישנ) (ו) סעינעס לטוביס' וכוונת סמקראות
 סאלה, ללמד דרך יטר למטיב, כי חין ז' לצד מחוצת סמטיב לחלק סתנותיו וצלי ססנחה,
 סצל לדיק סיתצונן צחלוקת סתנותיו למי, ולמה ועל איזה אופן ועל איזה סעור יעסה,
 כי סמטיב לעלל וצטל סתרסס צמלסכתו, טונצתו רעה סיה צלמח, כי עי"ז סרעה סעללות
 וסצטלס וסעעמוס צמקצל, ואס יגיעוהו מלכסה, או מסקר לסססר צו זס טובה צלמת
 ומסחדת

בן סירא יב

יב (א) אם היטבת לנבל כלא היטבת גמול על טובתך אין:
 (ב) גמול על ישר כי יש שכר אם לא ממנו מיד עושהו:
 (ג) חן רשע לא טוב ומחונן צדיק לא אכר: (ד) כפלים רעה
 גמול טובה ישיבה רשע ביום אידה: (ה) כלי זינה לא תתן לו
 כי בו ילחם עמך: (ו) היטיבה לטובים וחדל מרשעים הב למך
 ומנע מיהיר: (ז) ואף יי שונא יהיר ועל יד ישים אף: (ח) לא
 נפר אוהב ביום טובה וביום רעה גם שונא לא יתנקר: (ט)
 בטובה יקצוף שונא וברעה יפרד אוהב: (י) לא תאמין בשונא
 עוד כל ימך: (יא) כפרול לא יסור זהמו משטמת אויב לא
 תחדל: (יב) אף כי ידפה ישוח לפניך תנה לכה עליו: (יג)
 מראה לטושה תהי נגדו כל פתמיו יבעו קך: (יד) לא תעמידהו
 לצרה פן ירחק ממקומך: (טו) לא תושיבנו לימינה פן יבקש
 כסאך ובאחריתך תזכור בדברי ונהמת: (טז) מי ירחם איפוא
 על חבר חבר נשכו נחש או על קרב לחית טרף כי תרמסנו:
 (יז) כן מתחבר אל בליעל לא ישוב עד אשר תאכלהו אשו:
 בראשיתו

יב (א) טוהטט דוא איינעס רובל אונען גוטעס, איינעס אלס העטטעסט דוא
 ניכטס געטמהן; דוא העטט קיינען דענק דאסיר: (ב) טוהע דעס רעכט-
 סאענען ומהל, זק ווירד עס דיר פערגאטטען, ווען ניכט פלן מיהס, דעך פלס
 אונערהעכטען: (ג) דער אונדמקבארע פרייהנט קיינע ווקהאלטהטן, דער דעס
 פראממען גוטס עלזייגט פעהלט ניכט: (ד) יענר פראגלט דיר דעס גוטע איט
 דאספעהלט זק פיל במועס אין דיינען אונעמאל: (ה) טרויע מיהס קיין שרדערב-
 ליכס ווערקלייג, דען ער גברויכט עס ווירד דיק: (ו) סטעהע דעס פראממען
 ב' יא אונד אעס דען זינד פמהרען; גיב דעס דעהאיטיגן, אונד פרומג דעס רוכ-
 אונען: (ז) גאטט זעלבסט העסט דען העכאיהטיגען, אונד טטרמאשט דען אעסטר-
 העלשטן: (ח) מיס גליק ערקענטט זמן דען פריינד ניכט, אבר מיס אונגליק קאלן
 אויך דער פריינד ניכט פארטענקט בלייבען: (ט) געהטס איינעס ווקהאל פראגן
 זיך דיא פיינדע; טריפט מיהן אונגליק — טרענטט זיך אויך דער פריינד: (י)
 טרויע דיינעס פיינדע נישאר: (יא) דען וויא מיינען דען רעסט ניכט לעסט, זיך
 איינגווארלעלטער גראול לעסט דען העס ניכט: (יב) ווען ער זיך אויך טאויגט
 אונד ביגט, זייע דעך אויך דיינר הוט: (יג) זייע מיהס מיין פמאירטר טפילג,
 מיין דען זיך אלע פאעקן זייגן: (יד) אעס מיהן דיר ניכט לז נמה קאממען, דאמיט
 ער דיק ניכט פלן דיינער טעאלע סטעמסט: (טז) ער העבע מיהן ניכט, דאמיט

יב (א) אן תטאב אנת לבישא לא הוא מדס עבד אנת ואף לא
 אית טיבו לטיבותך: (ב) אטאב לודיקא ותשכח פורענא
 אן לא מנה מן קדם מרה: (ג) לית טיבותא למן דמיקר לבישא
 ומן דעבד לודיקא לא מוכר: (ד) חד תרין בישא משכח לך
 בעדנא דצריכותך: (ה) מאני זינך לא תתל לה דלמא בהון
 נתכתש עמך: (ו) ואף אלהא סנא לבישא ועל עולא מיתא
 פורענא: (ז) אטאב לטבא וכלי מן בישא הב למכיכא וכלי מן
 מרחא: (ח) לא תתחכם בטבתא רחמא ולא נתמשא בכישתא
 סנאא: (ט) בטבתא גיר דגברא בעל דבבוהי בכריותא הוין
 וכבישתא מתפרש רחמא: (י) לא תהימן בסנאה לעלם: (יא)
 מטל דאיך נחשא הו דמטנף חברה: (יב) אף אן משתמע לך
 ומהלך קדמיך כפיף הב לכר למדחל מנה: (יג) הוי לה איך
 גלא ראזא ולא נשכח למחבלותך ותדע חרתא דקנאתה: (יד)
 לא תקימיוהי לותך דלא נתהפך נקום בדוכתך: (טו) לא
 תותביוהי מן ימינך דלמא נבעא כורסיך ובחרתא תדע מלי
 ובמאמרי תתדמר: (טז) מנו גיר נרחם על אשופא דנכת לה
 חויא הכנא אף כל מן דקרב לחיות שנא: (יז) הכנא כל מן
 דמשתותף לגבר עולא לא נעבר עד מא דתאקרי בה נורא:
 כמא

ער ניכט נאך דיינעס פאָסטן שטרעבע, אונד דואַ ענדליך אן איינע וואַרענע אַיט
 סאַערן דערריבר גרעקסט: (טז) ווער האַט אַיט זיינען לויברר אַיטלידען,
 ווען מײן דיאָ שאַנגע בייטט, פֿור אַיט אַלען, דיאָ יך גיטטיגען טיהרן נעמן:
 (יז) זאָ אַיך (ניאַמנד אַיט דעס) דער אַיט טאַלעטן אַענסן אַוואַגעהט (אונד יך מין
 מײהרע

ותחמת • וכן האדם אשר הופך עונת רעהו על פניו, וכמוי עונה ואינה מכירה, גם הוא
 אינו מוכשר להענה • והשכם הזסיר תהטיב לאיש, אשר ידוע למיטיב • כי כוונתו להסיקו
 לו גם דרבות טובותיו חליו, בצמרו כלי זינך לא תתן לו • וחלוי כוונתו שלא יחזק ידיו ע"י
 טובותיו ויוסיף אמן להרע לו, וגדמה הוא כאלו נתן כלי הפסן צידו להשחיתו; אבל זולת זה
 ראוי להטיב לכל אדם אם אהב ואם שונא: (יז) לא גבר אהב ציוס עונה • כי שונאי
 עשיר רצום, ורצום מחלים פני נדיב • ואף השונא מתראה לפעמים אהב אם מלד הייחול
 לו מלד הרעות • וציוס רעה גם שונא לא יקטר • סי' אהוב יכבד לו, אך גם השונא אינו
 יקטר, כי לא יוכל לעגור עצמו להראות נקמתו, ויבקש להרע לו ולהסילו יותר, וה"כ
 שניסם כרצום ציוס רעה: (יא) אם נאלץ הצרול • צרול אשר העלה חלודס צהיותו
 צתקוס לחי צרן • עוד לא יסיר זוהמתו וסחלודס, כי סחלודס הולך ומכלס, כן
 אסעמת סחיוצ תגלו ותרנע צו ולא חסור: (יג) מרחס לטוסה כ"י סי' כמו מרחס לטוסה
 ומרוטה

בן סירא יב יג

(יח) פראשיתו יתראה לך אמון ונפלת כל תמצא ידו: (יט) בשפתיו יגיד עליה ובלבו מחשיך עצה עמוקה: (כ) דמעות תרדנה עיניו ואם השיגה ידו לא ישבע מדמה: (כא) אם תאנה אליה רעה יהי כאיש מושיע והוא לעקר עקביה יבקש: (כב) נוד יגיד ראשו וישנה פניו כפיו יספק ובקרבו ישים ארבו:

יג (א) מאהו בזפת ידבק בידיו ומתחבר לרשע יאלף ארחותיו: (ב) משא כבד ממה לא תעמוס ולעשיר ממה לא תתחבר: (ג) למה יקרב כלי הרש אל כלי נחשת אם יבקש בו ישבר: (ד) או למה יתחבר רש לעשיר עשיר יעשק ויעזו רש יסבל ויודה: (ה) מדי הועילה לו יסכן אותה וחדלת יעזבה: (ו) אם עשרת יתן לך אמרי שפר ינצל אותה ולא יחוש: (ז) בצרכו אליה יפתה אותה ובתשואורת חן חן ישר יבנה: (ח) במשתהו

מיהרע זינדן מיסט) קאמאט ניכט גוט דאפען: (יח) מיינע לייטאמג ווירד ער דיר טרייט בלייבען *) טאעגט דיין גליק מוס, זא דויערט ער בייט דיר ניכט מוים: (יט) זיססע ווקרטע זינד מויל זיינען ליספין, אבר איך הערן זנסאנענע דין לוטטירן: (כ) זיין מויער פרגיסט טרעהנון, אבר ווען ער גאעגנהייט פינדט, קען ער דעם באוט'ס ניכט זאטט ווערדען: (כא) טטעסט דיר איין מונגליק לו, זיך ספרינגט ער לו אלס וואלט ער דיר העלפן; אונד טאעגט דיר איין ביין מונטר: (כב) טיטאט דען דען קאפף, אונד פערענדרט זיינע אינענע: קאמטסט מין דיט הענרע, מיננרליך הינטרגעהט ער דין:

יג (א) ווער פעך אנגרייפט בעסאולט זיך, ווער מיט מיינען רוצאזען מואם גאנג פלאעגט, לערנט זיינע מונלכט: (ב) דוא מיאסט דאך קיינע גרמערע זאסט אלס דוא טרעגען קאנסט; זיך האבע מיט מיינעס מעלטיגן מונד רייכער אלס דוא ביסט קיינע גאיינטאלט: (ג) וויא פאסט איין טאפף מונד איין קעסטל לו זעממען? דויער דערך נור אנטאגען זיך לרברייכט יענר: (ד) וויא קען זיך דער רייכע מיט דעם מראען פארטראגן, יענר איבט מונרעכט מונד טרעלט דערזיך, דויער לידעט מונד און נאך דעפיר דענקן: (ה) זא זאגענע ער דין קען ברויכט ער דין: בייט דוא עם ניכט מעהר, פראעסט ער דין: (ו) זא זאגענע דו פראעגן האסט, מיט ער דיין געוואלטהעטער: לערט דין מוים, מונד זעלטעסט ניכט: (ז) ער בדערף דויער טייטט ער דין, ער ספריכט פריינרליך לו דיר, נענט דין רעכטעלענער אמן: (ח) דורך מין געסטאמעהו זוכט ער דין לו בטעהאן.

בי

(יח) כמא דעאל עמך לא מתגלא לך ואן תפול אנת לא מצא
 אנת חילה: (יט) בספותה רמו סנאא ובלבה כתרעא תרעיתא
 עמיקתא: (כ) אפן מן עינוהי מאחת דמעא אן נשכח ליה אתרא
 לא נסבע מן דמך: (כא) אן תארעך בישתא תשכחוי תמן
 איך גברא מעדרנא ונבעא למעקרו עקבך: (כב) ברישה מניד
 ומניף באידה וסגי מלחש ומסנא אפוהי:

יג (א) דקרב לזפת דבק באידוהי ודמשתתף לעולא לבש מן
 אורחתה: (ב) דיקיר מנך לא תבעא ולדעתיר מנך לא
 תשתוחף: (ג) מנא תשתותפי קדרא דפחרא לאירא דנחשא
 דנקשא לה ותברא לה: (ד) או מנא נשתותף עתירא למסכנא
 עתיר גיר חטא ומהמא ומסכנא חטא ומצלא: (ה) אן תהוא
 כשיר נבלוח כך ואן תתמסכן נשבקך: (ו) אן אית לך נשפר
 שועיתה עמך ונסרקך והוא לא נחוש: (ז) עד עבד צבינה עמך
 נתרעא לך דעבד לך צבינא ונכסך וגברא כשירא נקריך: (ח)
 ונבהרך

ומרוטת קלל מגלה כל כחמי הרוחא, כן חסיה לנך להסניח עליו ועל כל עניינו ותראה
 לך כל כחמיו: (יד) לא תעמידנו. לא תרצה להקריבו אליך, כי אח"כ יתאמן עליך,
 ויסדסך ממקומך. והאופן הזה קרס הרצם פעמים איש בחמונתו קרב את רעשו, והראה
 לו כל מולאו ומצולו, זין צעסקי מר"מ וזין צטאר דצרים, ואח"כ עמד רעהו עליו והסג
 את גזולו. והסצ עסק רעשו אליו, וכן צטאר ענינים: (טו) לא תוסיצו לייניך.
 מעתיקי נוסח סיוונית הסצו הכוונה, שלא ירים אותו אל יקרו וגדולתו. כי אח"כ ירע
 אותו ויזוח על נוקמתו והוא יתסול צו: (יז) חוצר, מהציע נחסיס. וענין הסמל, כמו
 שהמתעסק בנחשים וצחיתו ערף לא ימלט מנוק, כן המתדבק לחצר צוגדים לא ינקס, עד
 אשר נכשל בקרצם: (יח) צראחיתו כו'. מוסצ עוד על מקרא שלמעלה לא תאמין
 צטונחך כו', חפי' חס יתראה לך כאוסצ כל עוד אשר ייעצ לך אך צנפלך לא תמלא תשועת
 ממנו. ולמען הלאותך. (יט) יקרון צטפתיו כאיש מתחלל וכואצ על לרת רעשו, וצלצו
 מחסיד נכלי מרמה להסחיתך: (כ) דמעות חרדנה ענינו, ומראה פניס כמלצער עליך,
 ולעת תסיג ידו להרע לך לא תמצע נשטו צנקמתו מדמדך: (כב) צראשו יגוד עליך לנחמד,
 וסניו יסנה להראות פניס זועפות על לרתך, וצכפיו יספיק אל רעתך, אזל בקרצו יסיס
 חרצו. והוא ליור אחתי מחגטי מרמה, שאין להצתם שלמה, אך צוגדים ועוקצים סתם
 לרעות חצריהס. צעת טובס ידמו אחצים. וצעת רעה לא ידלו לגלות מזמתס ועשנו
 מעשס מראה פניס לעוז ומזיפסיס גלוייס וצתוכס חרצס:

יג (א) תלחצו צפת נדצק צידיו. כן המתחצר לרשע ולצוגדים ידק צידיו ומעשיהס.
 והנחשל דומה למשל בכל צד, כמו שהצפת נמאס ודצק, כן מעשי רשעים: (ב)
 דיקיר מנך לא תבעא. כצד ממך לא תצקס לנשוא. כן לא תתחצר לעמיר ממך כי כצדס
 מטאו עליך. כי בכל דבר אשר הוטל על העשיר ועל הדל יחדיו, יטיל העשיר רוב העול על
 העני, והענין מוסכס מכל ההכמים כי החצרה שהצתס והרעות לא תכוון, כי חס צב
 רעים שהס כוסיס צערך וצמדננה, ואין השתוות זין גדול וזין קטון בכל אופן: (ג) למס
 תני כו'. המשל הזה ג"כ נכון מאוד. והעשיר דומס ליורס נחשתס והעני לקדרת חרס.
 סב

בן סירא יג

בְּמִשְׁתָּהוּ יִתְפִּיר אוֹתָהּ עַד עֲשׂוֹתוֹ מִזְמָרוֹ בָּךְ : (ט) פְּעָמִים
 וְשִׁלֵּשׁ יָמִין לָהּ וְבַח וְאַחֵר יִשְׁחַק עֲלֶיךָ כְּבוֹד וְכִלְמָה יִשׁוּר בָּךְ : (י)
 הַשְּׁמֵר מִפְּנֵיו וְאֵל תַּחֲפֹתָהּ בְּמִזְמוֹתָיו : (יא) אִם יִקְרַבְךָ מוֹשֵׁל
 הַסּוּג אַחֲרָיו וּבְכָל עֵת קִרְבָּתָהּ יִחְפוֹץ : (יב) לֹא תִקְרַב
 פֶּן יִרְחֶקְךָ וְלֹא תִתְרַחֵק פֶּן יִשְׁנֶאֱכֶךָ : (יג) אֵל תִּבְטַח
 בְּדַבְּרָהּ עִמּוֹ וְלֹא תִתְאַמֵּן בְּחִלְקֵלְקוֹת אֲמָרָיו : (יד)
 כִּי לְמַעַן תִּקְוֶה אוֹתָהּ יִרְבֶּה דְבָרִים לְתוֹר וְלִדְעַת אֶת
 אֲשֶׁר פִּלְבְּכָהּ : (טו) וּבְיוֹם חֲרוֹת אִפּוֹ לֹא יִחְמוֹל וְלֹא יִחוּס
 בְּיוֹם נֶקֶם : (טז) הַשְּׁמֵר וְשִׁמּוֹר נִפְשֶׁךָ מֵאֵד כִּי בְּאִישׁ חֹזֵק אֲתָה
 הוֹלֵךְ : (יז) כָּל בֶּשֶׂר אוֹהֵב לְמִינֵהוּ וּבֶן-אָדָם לְרֵעֵו : (יח) קָל חַי
 לְמִינֵו יִשְׁכּוֹן וּבֶן-אָדָם לְדוֹמָה לוֹ : (יט) מִה יִתְחַבֵּר וְיֵאָב עִם בְּבֶשֶׂת

ורשע

בֵּין עַר וְיֵינֵע אֵב עֵרְרִיכֵט הַטַּט : (ט) חַיִּינֵע אַהֵל וְאַדְעַט עַר דִּיך לֹא זִיך ,
 חוּץ דִּיא לַעֲלֵט שְׁרִלְצֵט עַר דִּיך , עַר אִיִּדֵט דִּיך , חוּנְד זִיהֵט דִּיר אִיט פֶּרְצֵטוֹנְג
 נֶאֱכֶ : (י) אֲמַט דִּיך נִיכֵט פֶּתָן אִיהֵט בַּעֲטִיִּהֲרֵטן , חוּנְד פֶּתָן זִינְפֶר אִיסֵט פֶּרֶ-
 פִּיהֲרֵט וּנְעֲרֵדן : (יא) רוֹפֵט דִּיך חַיִּין פֶּתְרֵנֵה אַמֶּר לֹא זִיך , זֵא זִיִּח בַּעֲטִיִּדְרֵטן ,
 דַּעַן וְיִירֵד עַר דִּיך דַּעֲטֵט פֶּתְרֵט רוֹפֵטן : (יב) דִּרִינֵגֶע דִּיך נִיכֵט לֹא אִיהֵט , דֶּאֱט
 דוּח נִיכֵט לֹא רִיק גִּטְטִפֶּטֶט וְיִירֵט , הַאֲטֵט דִּיך אַבֵּר חוּץ נִיכֵט לֹא עֲנֵטֶעֶרֶנט ,
 דַּעַט עַר דִּיך נִיכֵט הַנְּטֵט : (יג) הִיטֵט דִּיך אִיהֵט חַאֵט דִּינֵט גְּלִיכֵטֶטן לֹא כְּנַעֲנֵטן ,
 חוּנְד פֶּרֶאֱט דִּיך נִיכֵט וּנְטֵט עַר פֶּרִיִּינִדִּיך אִיט דִּיר טַעֲרִיכֵט : (יד) דִּיך לֹא עַר-
 פֶּתְרֵטֶטֶטן טַעֲרִיכֵט עַר פֶּיל , חוּס לֹא עַרֶפֶהֲרֵטן וּחַאֵט דוּח אִיט זִינֵט חַאֵט : (טו)
 וְיִירֵד עַר אַבֵּר חַיִּינֵטֶהֶל חִיבֵר דִּיך-חִוִּילְבֵּרֶאכֵט , זֵט טַעֲרֵפֶטֶט עַר קֹהֵנֵט עַרְבֵּר-
 אַעַן , חוּנְד חַיִּין זִינְפֶר רֶאכֶע שְׁרֵטֶטֶט עַר נִיכֵטֶט : (טז) נִיט דִּיך אַחֲזִיכֵטֶט חַיִּין
 זִיכֵט : דַּעַן דוּח הַאֲטֵט אִיט חַיִּינֵטֶט גּוּחֵטֶטֶטֶטֶט אַמֵּן לֹא טוֹהֵן : (יז) יַעֲרֵט
 גַּעֲטֵטֶטֶטן לִיבֵטֶט זִינְפֶט גְּלִיכֵטֶטן , זֵא חוּץ דִּיר אַעֲנֵט דַּעַן דִּיר אִיהֵט גְּלִיכֵט :
 (יח) יַעֲרֵט טִיהֵר הַעֲלֵט זִיך לֹא זִינְפֶר מֶרֶט ; זֵט חוּס חוּץ דִּיר אַעֲנֵט זִיך לֹא זִינְפֶט
 גְּלִיכֵטֶטֶטן : (יט) זֵט וּנְעִיג זִיך דִּיר וּחֵלְטֵט חוּנְד דֶּאֱט אֲמַט פֶּרֶאֲזִינִיג , זֵט
 וּנְעִיג

חַס יִכֵּה צו מַהֲרֵט יִסְדֵּר : (ך) עֲסִיר יַעֲשֶׂק וַיַּעַז כּוֹס רִחִינוּ צַעֲיִינוּ , כָּל עוֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 תַּעֲשִׂיר חַיִּין מִי יַעֲלֹד צִידוֹ וַיּוֹנַעֲנוּ , וְהַעֲנִי חֶף חַס יִסְצוֹל הַעוֹל מִכְרַח חוּל לְסַצוֹל לְהַחֲדוֹת
 לֹא תִפְנִי חִימָתוֹ : (ד) כָּל עוֹד חֲסִכּוֹן-לוֹ , וַיֵּט לֵאל יִדְך לַעֲשׂוֹת תּוֹעֲלָתוֹ יַעֲבֹד צָך , אֲתָה
 כְּלִי תִשְׁמִישׁוֹ לְתַקֵּן צָך כָּל חֲפִצֵּי וְחַס מַטֵּס יִדְך יַעֲזֹך , וְלֹא יִכִּיר סוֹב חוֹתֶךָ . וְהוּל אֲחֵד לֵי-
 טַחִין מִקְרִיצִין לוֹ לְחַדֵּס אֵלֶס לְלוֹרֵך עֲלֵמֵס , נִרְחִיס כְּאוֹתִיס צַעֲת סַנְחַתֵּס וְחִין עוֹמִידֵס לוֹ
 צַעֲת דַּחְקוֹ : (ו) חֵן אִיִּת לָךְ נִסְפֵר שׁוֹעִיִּתֵס . יִדְר עוֹמֵד דְּצִרִיס רִכִּיס וְחֵמֵרִיס סַפֵּר וַיִּתְלִיק
 לְסוֹן כְּחֹנֶף . וַיַּעֲרוֹק חוֹתֶךָ , כְּתַרְנוֹמוֹ וּנְסִרְקֶךָ . יִרִיק חוֹתֶךָ וַיִּכְלֵס כָּל אֲשֶׁר לָךְ וְלֹא יִחוּס :
 (ז) יִחוּתֵס . יִרְחֵס לָךְ לַעֲשׂוֹת כָּל חֲפִצֵּי כְּתַרְנוֹמוֹ נִתְרַעֵא . וְנִכְלָך , יִרְחֵס וַיּוֹנֵס חוֹתֶךָ
 צַחֲלֵקֵלְקוֹת לְסוּנוֹ , לַהֲלַךְ צַעֲס חַיִּיס יִסֵּר וְכַשֵּׁר : (ח) וַיִּכְלִימֵךְ צַחֲרוֹתוֹ . כְּתַרְנוֹמוֹ וַיִּצִּיס
 חוֹתֶךָ צַתְקִין סַעֲדָתוֹ , וְסַכּוּסֵס , כִּי תִרְחֵס שִׁיעֵסֵס לוֹ חֲצִירוֹ דְּצֵר וַיִּירֵא סַלָּא וַיִּמְנַעֲנוּ , יִכִּין
 חִיטו

ונבהתך בתוקנוהי עד מא דנעבד צבינא כך: (ט) זבנתא וותרתין
 תעשן עליך והי דין נהויך ונתטשא מנך וכרישא נגיד עליך: (י)
 אזדהר לא תתידב באידוהי, ולא תטעא בחסירות מדעא: (יא)
 מתקרב לך עתירא הוית מתרחק מנה ובכל זמן נקל'בך: (יב)
 לא תתקרב דלא תתרחק ולא תתרחק דלא תסתנא: (יג) לא
 תתכל לממללו עמה ולא תחיימן לסוגא דשועיתה: (יד) מטל
 דסוגא דשועיתה נסיונא ומאללא לך עד מא דנדע חרתך:
 (טו) ודלא רחמא מתפרע פורענותא ולא חאס על נפשתיא
 דסגי'אא: (טז) אזדהר והוית זהיר דעס חטופא אנת מהלך: (יז)
 כל בשר נרחס גינסה ובר אנשא לאינש דדמא לה: (יח) מין כל
 בשר לותה ולגינסה הו מתדבק בר אנשא: (יט) מנא נשתותף

דאבא

אותו איזום פעמים לחטתם ויכין סעודה לפניו, ואז לא יכול להעזי לו פנים וזום ממנו
 למנוע טאלתו, ומטתה סחתר לעד: (ט) וכן יעשה אחת ושתיים. ואזי כאשר תלאת
 חפלו ישור כך צציון ויסחוק עליך, ולעת לרכך אליו יתעלם מעיניך, וזרלשו ינוד עליך,
 כאשר הונס אותך, והוא יצט אחריו וילעג: (י) הסמר ולא תחמגן צידיו.
 כתרגומו, ולא תתיקצ אידוסי, לא תצטח על כל קרצתו, ולא תתפתח צמזמותיו וצמזמתו.
 ולפי ת"א ולא תטעא בחסירות מדעא: (יא) אס יקריצן מטל. התרחק ממנו. תסוג
 אחור ועמוזי מנגד ולא תמחר לגשת אליו, כי עי' יתאוס יותר לנקט קרצתך, ע"ד סוקר
 רגל מצית רעך. בכל מקום סגדרסת לא תסי' מורגל יותר מדאי, כי אז תסחר כצדודך.
 ותהיה חצי צעיני מנקטך: כי דצר סמתקט יוקר יותר מדצר המוטג: לכן (יב) לא
 סתקד, מעומך אליו לפרוך קרצתך אליו יותר מדאי סן ירחיקך. וכן לא תתרחק יותר
 מדאי אס יצקטך, סן יסנאך על סתרחקותך ממנו. ולפי נוסח היונית, לא תתרחק הרצה
 פן תסכת: (יג) לא תצטח מאד צדצרך עמו ומטפיל עזמו אליך לא תדמה כי הוא יסיה
 לך. ולפי נוסח סיונית לא תהיה לו כאשר אתה לאיש כערכך (היטע דיק איהס אולט
 דיינעס ג'אייטן לו בעגענגען): (יד) כי למען מקור איתך כו' הוא נכנס עמך צדצרים
 רבים, ומתוך רוב הצדור יחקור ויתור את אשר חפלו לדעת ממך, כי מתוך רוב סיחה
 יגיד אדם כל לבו: וצתרגומו ומאללא. ויתורו את ארץ כניען (צמד' ג) ת' ויאללו: (יז)
 אוהב למינסו. כמו ואהבצ לרעך. את מינסו ומטפתו. וכן צן אדם יאהב רעסו סתיה
 לו. וצת"א לנינסה. ת' מטפתה: (יח) כל מי למינו יסכין. כן צן האדם ראו סיחצצר
 לדומה לו והמקרה סיה סויצ צמו' צ"ק (דף צ) ו"ל ח"ל רצא לרצה צר מרי, מנה סה
 מילתא דאמרי אינשא: מעייל ואלו דקלא ציטא גבי קניא דסדכא, (דרך דקל רע להגדל צלד
 אילן סרק?) ח"ל דצר זה כחצו צתורה וסגוי צנצי'אס ומטלס צכתוצים. כחצו צתורה וילך
 עשו אלל ישתעאל, וסגוי צנצי'אס ויתלקעו אליו אנסים פוחזים וריקים, ומטלס צכתוצים
 סג' כל עוף למינו יסכון וצן אדם לדומה לו ע"כ: (כב) ונדח. רק סעס אחד, כי עזרי
 סעשיר רבים, ולא יעצוסו לסול כתומו, כי מהר יקימוסו: אך צנסול הרש, יודח מדעת
 אל רעה כי אין עזר לו: (כד) יסוסו ישתיקוסו, ואף כי דצרי'ו עוצים וכחוסים וסווע
 אין להס' ע"ד חכמת מסכן צויה: (כו) סהלה. סחוק ולעג. ולפי ת"א. ואן נתתקל
 נכחפונה, אס נכסל צדצרי'ו יעס. יסדוף ת' נסחוף: (כז) וריש לחוטא ענין רע.
 יתכן לסרס, צעיני החוטא רישות נצום ונמאס, וידמה סעוני צעיניו כאין ורעה? אז
 יתכן לסרס, וחוטא סהוא דל רעתו כסולה, כי סהוא מלך עניו יעשה כל ערמס ומרמס.
 ולפי

בן סירא יג

וְרָשַׁע עִם צָרִיק: (כ) הַיְשָׁלֵם אֶפְעָה לְכָלֵב וְעֵשִׂיר לְאִישׁ מִסְכֵּן:
 (כא) אַרְיָה טוֹרֵף פָּרָא מְדַבֵּר וְרֵשׁ מְרַעֵה לְעֵשִׂיר: (כב) עֵשִׂיר
 יְפוֹל וְנִהַח רֵשׁ יְפוֹל וְנִדַּח מִדְּחֵי אֵל דְּחֵי: (כג) עֵשִׂיר יְדַבֵּר
 עוֹזְרֵי רַבִּים גַּם שִׁנְאוֹי דְּבָרָיו יִהְלָלוּ: (כד) רֵשׁ יְדַבֵּר יִהְסוּהוּ לוֹ
 דְּבָרָיו טוֹבִים וְנִבְוָחִים שׁוֹמְעֵי אֵין לָהֶם: (כה) עֵשִׂיר יְדַבֵּר כָּלֵם
 כִּמְקִשְׁבִּים וְעַד מָרוֹם מְנַשְׂאִים מִרְיוֹ: (כו) רֵשׁ יְדַבֵּר שׁוֹאֲלִים
 מִי זֶה וְכַדְבָּרָיו יִשְׁמָו תְּהַלָּה: (כז) טוֹב עֵשֶׂר פְּלֵא עוֹל וְרֵישׁ
 לְהוֹטֵא עֲנָן רַע: (כח) יָלֵב אָדָם מִשְׁנָה פְּנָיו אִם לְטוֹב וְאִם לְרַע:
 (כט) טוֹב יָלֵב פְּנִים מֵאִירוֹת וְסוּג לְשׁוֹן חוֹרֵשׁ אָוֶן:

יד (א) אֲשֶׁרֵי הַגִּבֹּר נוֹצֵר פִּיּו מִהַוֹת וְלֹא הִסְיַח מִיִּשְׁרִים
 מִעֵינָיו: (ב) אֲשֶׁרֵי הַגִּבֹּר לֹא תִרְשִׁיעֶנּוּ נַפְשׁוֹ וְאִישׁ לֹא כָלָה
 מִבְּטָחוֹ: (ג) לֹא נֶאֱוָה לְכִילֵי עֵשֶׂר וְהוֹן לְרַע עֵין: (ד) מִחֶסֶד
 מִנְפֶּשׁוֹ אוֹסֵף לְאַחֵרִים וּבְטוֹבוֹ זָרִים יְגִילוּ: (ה) עֵבֶר שְׂאֵרוֹ אֵיךְ
 יִיטִיב

וְעֵינָיָה דְעַר זִינְדֵר אִיט דַּעַם פֶּרְזֵאָוּעֵן? : (ב) וַיִּשׁ פֶּרְטֵרֵעֵט זֵיךְ דִּישׁ הִיִּמְע
 אִיט דַּעַם הוֹנֵד? וַיִּשׁ דְּעַר רִיִּיעַ אִיט דַּעַם אַרְאֵן? : (כא) דְּעַר אֶוּוֹנֵן רֹיב
 זִינֵד וַיִּלְרַע עוֹעוֹ: זֵךְ וְעַרְדֵּן דִּישׁ אַרְאֵן פֶּמֶן דַּעַן רִיִּיעֵן פֶּרְלַעֲהַרַט: (כב)
 וְעַן דֵר רִיִּיעַ פֶּעֻלֵט, גִּיבַט עַר זֵיךְ נוֹר אִיִּיעֵן סֵטְקֵם (דַּעַן עַר פִּינְדַעַט גִּזִּיךְ
 אֹוֹטֵרֵטִילֹוֹן) * פֶּעֻלֵט דְּעַר פֶּרְאֵעַ אַבֵּר, וַיִּרְדַּ עַר נֶאֶךְ אַעֲהַר נִידֵר גִּדְרִיקַט:
 (כג) וְעַן דְּעַר רִיִּיעַ סִפְרִיכֵט, זֵא פִינְרַט עַר בִּימֶפֶלֶל; וְזֶמְגֵר זִינַע פִּינְרַע
 בִּילִיגֵעֵן זִיִּיעֵן פֶּרְטֵרֵעֵן: (כד) וַיִּלֵּל דְּעַר אַרְאֵע סִפְרַעֲכֵט, זֵךְ אֶעֱסַט אַחַן מִיהַן
 נִיכַט לֹסַךְ וְוַרְטַע קֶאָוֵעֵן, זִינַע גִּרִינַע אֶמְגֵּעֵן נֶאֶךְ זֵא רִיכְטִיג זִיין: זֵא פִינְרַע
 קִיין גַּעֲהַר: (כה) דְּעַר רִיִּיעַ סִפְרִיכֵט, אֶלֶעֱסַט טוֹוִיגַט, אַחַן עַרְהַבַּט זִיִּיעֵן
 פֶּרְטֵרֵעֵן בִּי לֹסַךְ הִיאַוֵל: (כו) רַעֲדַט דְּעַר אַרְאֵע, דַּעַן הִיִּטְט'ס: וְעַר אִיט
 דְּעַר? אַחַן פֶּעַרְהֶאָנַט זִינַע וְוַרְטַע: (כז) רִיִּיעַוֶהַס אַהֲנַע זִינַע חִיט פֶּרְטֵרֵ
 טֵרַעֲפִיךְ, אַבֵּר אַרְאֵוֶהַט דַּעַם גֶּאָטֶאָוֵעֵן, אַעֲהַרַט מִיהַן פִּיל בַּעֲוַעַס, (יֵאֵב אַבֵּר
 אַרְאֵוֶהַט הַעֻלֵט דְּעַר זִינֵדֵר פִּיר עֹלַעַנֵד): (כח) דַּאֵס הַעֲרַן פֶּרְוֹאֶקְעֻלֵט דַּאֵס
 גִּיכַט דַּעַם אַעֲגֵן, נֶאֶךְ דַּעַם עַר גוֹט אַדֵּר מִיבֹל גִּינַט אִיט, (ר. ה. חִיט גַּעֲוִיכֵט
 זִיִּיעַט אַחַן אֵן וַיִּישׁ דַּאֵס הַעֲרַן גַּעֲוִינַט אִיט): (כט) דְּעַר גוֹטֶאָוִינַטֵט הַאֵט אִיין
 הִיִּטְרַעַס גִּיכַט; לוֹוִיִּמְרִיִּיעֵן וְוַרְטַע קֶאָוֵעֵן פֶּמֶן פִּינְגֶּסֶפֶּמֶנֶען אַנְטֶאָנֶען:
יך (א) הִייל דַּעַם אַמְנַע, דַּעַסֶטֶן אֹוֹנֵד נִיכַט פֶּעֻהַט: אֹוֹנֵד דְּעַר דִּישׁ
 רַעֲדִילִיקִיִּיט נִיכַט אִוִּים דַּעַן אִוִּיגֵעֵן אֶעֱסַט: (ב) הִייל דַּעַם, דַּעַן זִיין גוֹיִסֶט
 סַעַן נִיכַט פֶּרְזֵאָוּעֵט, דַּעַם דִּישׁ הַפֶּמֶנֶג נִיכַט עַנטֶפֶּלִיִּיהַט: (ג) דַּעַם גִּילִיגֵעֵן
 נִילַט רִיִּיעַוֶהַס נִיכַט; וְוַאֵט זֶאָלֵטֶן סַעֲטֵלַע דַּעַם נִיִּדִיעֵן? : (ד) וְוַעֲרֵ זִיכְסֵט
 סִפְרַט, זֶאָוֵעֻלֵט פִּיר אַגֵּרַע, אֹוֹנֵד פֶּרַעֲאֵרֵעֵן וַיִּרְדַּ זִיין גוֹט וְוַאֵהֶלְבַּהֲפֶמֶנֶען:

דאבא לאמרא הכנא עולא לגברא זדיקא: (כ) מנא תשלם אפעא לכלבא או מנא נשלם עתירא למסכנא: (כא) מאכולתה דאריא עדרא דמדברא הכנא מרעיתא דעתירא מסכנא: (כב) עתירא נפל ומתדחא לביש ומסכנא נפל ומתדחא מן ביש לביש: (כד) מסכנא ממלל ואמרינן לה גוע ואן אמר דשפיר לא יהבין לה אתרא: (כה) עתירא ממלל וכלהון ציתין ומטא בנוהי עדמא לעננא ממוטין לה: (כו) מסכנא ממלל ואמרינן מנא אמר ואן נתתקל נסחפונד: (כז) טב עותרא דלא חובא ובישא מסכנותא על גנב חטהא: (כח) לבא דבר אנשא נשנא אפוהי אן לטב ואן לביש: (כט) עקבתא דלבא טבא אפא נהירתא וסוגאא דשועיתא תרעיתא דחטיא:

יד (א) טובוהי לגברא דלא קלקלא פומיה ולא אתכסש דינא מן עינוהי: (ב) טובוהי לגברא דלא בסרתה נפשה ולא בטלו כל סוערנוהי: (ג) ללבא זעורא לא יאא עותרא ולגברא דבישא עינא לא יאא ממונא: (ד) דכלא מן נפשה מכנש לאחרנא ובטבתה נחרא נוכריא: (ה) דביש לנפשה למן מטאב

לפי ל' הארמית ובישא מסכנותא על גנב חטהא, מסכנות רעה חטאתו כגנב, כיוונתו בעלמא: (כח) לבא חסד משנה פניו, כלומר הכרת פניו ענתה צו, וחזותו מוכיח עליו חסד הגיונו לבו טוב או רע: (כט) טוב לב פנים מאירות, חסד מחשבת הלב טוב, גם פניו מאירות. וטוב לב. כמו כטוב לב המלך, והוא לב שמח ייטיב גסה. וצ"ל א עקבתא דלבא טבא, מחשבת לב טוב תאיר פנים: וסוגאא דשועיתא. רוב דברים ומעורבים. תרעיתא דחטהא. חות כי עלתו ומחשבתו רעה, ולכונה הזאת העתקתי, וסוג לסון. לסון חסיא סוגה דדבריה, ודוברת מליס דמסתמעיס לתרי חסי, הוא סימון כי חורש און הוא, ואיך הדבר נופל מרחס פנים לדבריו כי כה דבר גם הוא. ומתחמה שלא הסוס סוגר המקרא לראשו. והיה לו לסייס ודורש און פנים נועמים. כי הסולך צמחצנות רעות אין לו מנוחה ושמחה כלל ע"כ פניו רעים:

יד (א) נולד פיו מהות. ותרומתו לא קלקל צמותיס, ע"ד סומר פיו ולסונו סומר תורת נפשו. ולא הסיח. לא העתיק מיסרס מגנב עיניו, אך עיניו לנכח ציטו ועפעפיו ייסירו נגדו. ולפי נוסח סיונית סוגר המקרא. ונצר לא ידאג מרעה, לא עשה רעה אשר ידאג עליה. (דעק ניכט ביטטרע רייהע פלאגט): (ב) לא תצר לו נפשו. תרומתו לא צברתה נפסיה, כלומר לא צותה אותה, דבר ה' צוה, תר' פתמיא דה' צבר. והיינו סך, אשר לא עשה רעה ורעה אשר עליהם תצר לו נפשו ותצוהו צעיניו, ותצוהו לו על עונו. ונצטחו לא חזד. כלומר עוד אשר רוח לו לצעוה צה' וכיוונת המקרא בכלל, להודיע כי הרשע מרשיע את עצמו, כי המרשיע אין לו מנוחה צרעתו, והוא תמיד תלא סחד וחימת מעונס, וגם תוחלתו ומצטחו חזדו ממנו, כי על מי יצטח צרעתו? אך צהלות וערצות כל רגעיו, לכן פתח צאכרי חסיס אשר ספתיו נקיים ונפשו זכה מאלה, וצטחאו צה' חוק. ות"ל לא צטלו סוערנוהי. עיין לעיל פרשה ז', לה: (ג) לא נחוס לכילי

בן סירא י"ד

ייטיב לאתור הוא לא יצלח בעשרו: (ו) מהסר מטוב נפשו אין
 רע ממנו והוא גמול רעתו: (ז) גם בהיטיב ידיו רעה בלבבו
 ומקץ ימים נגלה מזמתו: (ח) הכילי לא ישבע בחבלו ועל מנת
 רעהו רעה עינו: (ט) גורל רעהו רב בעיניו ואשר בידו מצער
 הוא: (י) לא יערב לכילי כל אכל ומצרת עינו ירה: (יא) בפת
 פיו תצר עינו ובארוחת שלחנו יתן מגרעת: (יב) בני גמול
 נפשך באשר לך ואם יש לך היטיב לך: (יג) כי אין התמהמה
 לפנות ולא בשאול תענוג: (יד) עת מותך לא ידעת ותזות
 שאול מי הראה לך: (טו) חילך לאתרים תעזוב ועמלק אל
 מפילי גורל: (טז) לא תכלא לבך מטובת היום ומאויי זרון לא
 תתאו: (יז) בטרים תמות היטיב לאוהביך ושואל ממה תזלזל:
 (יח) רב ושא ורצה נפשך והטוב בעיני אלהים עשה: (יט)
 כל-בשר בלה יבלה וכל דורי עולם מות ימותון: (כ) פעלים

בעין

(ה) דער זיך ועלכסט ניכט גוטס טוהט, וויא וקאל דער אנדערן גוטעס טוהן?
 ניא אכלען מיהן ויינע טעטלע פֿרעה: (ו) סענדליכר מיינט ניאמאנד האס דער,
 דער זיך ועלכסט אימסגענט, דינעס מיינט דער אקען זינר נידרטראכטיגקייט,
 (מיין גייליגער טערמֿעט זיך ועלכסט): (ז) טוהט ער אויך מיין אמהל ווקהל, וק
 מיינט'ס בטרונ, אונד ענדליך ענטדעקט זיך ויינע במוהייט: (ח) דער גייליגע
 מיינט מיט דעם איהק בטידנען טהייל ניאמאס לו פֿרידען, אונד העפֿטט מיאמור
 דאס אויגע אויך דעם אנדרן פֿעראגען: (ט) דעם אנדרן סיינט מיהק מיאמור לו
 פֿיל, דאס וייניגע אבר לו וונניג: (י) דעם גייליגען טלעקט קיין עססן, אונד קאן
 פֿקר אימסגונסט ניכט גדייהען: (יא) דער גייליגע בניידעט זיך דאס ברמרט.
 אונד לעסט'ס אן ויינעס טיטע פֿעהאלן: (יב) מיין ומהל! טוהע דיר ועלכסט גו=
 טעט פֿען דעם דיינען, העסט דו פֿראגען וק טוהע דיר ווקהל: (יג) דענקע
 דאס דער טמרט ניכט למגרע, אונד איק גראבע בעדארף אמן דעם ווקהלעבענט
 ניכט אפער: (יד) דיא טערעסטונדע מיינט דיר אונדקאנט, אונד דיין פֿרהעג=
 גניס לוק גראבע, ווער זייגט דיר'ס פֿון: (טז) דיין פֿעראמען אווט דוה דקך
 אנדערן הינטראמסען, אונד מיכר דיין מייגענטוהק ווירד געלוקט: (טז) פֿר
 זאגע דיר קיין גוטן טעג (אמס דמס פֿרגניגען ניכט פֿר בייא געהן, לור זייט ווען
 עט זיך דיר פֿרביטעט), איסטרו אבר דירפסט דוה ניכט ויין (ייק טהייל אן
 זאלען פֿרגניגען, וועלכס דוה מיט גוטס גוויסן גניסן קענט): (יז) טוהע
 דיינק פֿריידע פֿאר דיינק טמרט ווקהל, אונד גיב דעם דער פֿען דיר פֿראמנט:
 (יח) גיב אונד עאספֿעק טייטע וק דיינע זעעלע, (ג. א. טהיילע מיט וק ווירסט
 דוה ווירד עאספֿענגען, ערקוויקע דיינע זעעלע) אונד טוהע וואס גאט גפעלייג

מיינט

מטאב ולא נקרא (נחדא) בטבתא: (ו) דביש לנפשה לית דביש
 מנה והו מקבל פורענא בישא: (ז) ואן גדש ואטאב מטעא
 הו טעא ובאחריתיה נחזא כבישתיה: (ח) בעיניהי דסכלא
 זעוריא הי מנתה ומן דנסב דחברה מוכד נפשה: (ט) עינא
 בישתא מסניא לחברא ובישא רמיא על פתורא: (יג) אן אית
 לך ברי שמש נפש ואין אית לך אטאב לך: (יד) ואתדכר דעד
 מא להשתא מותאך אחזית וגזירת שיוול לא אתחזית לך: (טו)
 לאחרנא גיר שבק אנת נכסיך ולאיתך לאילין דרמיין פצא: (טז)
 לא תתכלא מן טבתא דיומא וריגתא סניתא לא תארג: (יז) עד
 לא תמות אטאב לרחמך ומדס דשאל לך הב לך: (יח) הב
 וסב ותרסא נפשך וכל מדס דשפיר למעבד קדם אלהא עבד:
 (יט) מטל דכלהון בני אנשא מבלא בלין ודרא דעלמא ממת
 גיתין: (ב) איך טרפא דאילנא דהלין נתרין והלין נציין הכנא
 אנון

לכילי עטר • ס"א ללצח זעירא • סוף נבל וכילי, כי אין לו לצ להחנוד, לכן נקרא לצח
 זעירא: (ד) רע לנפשו • הכילי סהוא מתאכזר ולא ייטיב לנפשו • אין רע ממנו, כי אם
 על לפשו לא חס איכה יחוס על נפש זולתו, והסנתאכזר לעלמו חף כי לאחרים: ורעתו
 תגמול עליו • הכילי מעניש עלמו, כל טוב יש לו ולא יסנה ממנו ויחיה צחיי לער, הוא
 גמול רעתו: (ז) גם טובתו, אם יקרה לפעמים סהכילי ייטיב לזולתו יש לו סניה דצד
 לסטיב צו איזה תועלת • ואח"כ נגלה מזמתו, ונראה מה סיהס כוונתו, כי לא צחמת
 וצחמים עשה • ולפי ת"א ואן גדש ואטאב בר' משמעות הלסון, הכילי ייטיב לפעמים
 צעטות טלס דרזון ואח"כ יתחרט עליה, אך חככי סעתקתי לפי נוסח סיונית וסוף יותר
 יכון: (ח) לא תצבע בו • הכילי על סרוצ ג"כ לר עין צלל זולתו, וחוסצ תמיד כל מה
 פים לזולתו כאלו נטלס ממנו • כמזכור צח"ה ראש סער הצחניה, ומה יפה סתפל סזה
 על כילו, אשר טמן חולר צנן ציתו, סכנו ראס מרחוק מעטסו, ויקס צלילה ויקח אס
 סתעמון ויחס אצן מקומו, ויסי סיוס ויטצ סכילי לראות אל חולרו, וירא וסנה אצן וייעק
 לעקס גדולה ונרה • ויאתר לליו רעסו מדוע חרה לך? ולמה אהס צוכס? מה לך אס
 חולר מונח צררן או אצן? ויען סכילי, לא על זה יתחד לצי על אשר חסר לי, רק על אשר
 יתענג צו זולתי דזה לצי • כן טעב רע עין, לא לצד סוף יחיה צחיי לער, לא יוכל לראות
 עוד, אם זולתו יחיה צנעמיים: (ועיין צחאספס לחדס תשרי תקת"ט, חצרתי סיר נחמד על
 סכילי, סהס כילי, לו אללי, ציוס ילצור, וצלילה יקצור, יסבל עמך, לרה ולחן:
 אך כספ צרור, לא ילצור: כצצת נולר, סהס צחולר, ולכל יחסן, יד יקסן: אצין
 זרס, אסוף יגרס, כי סוף חורס, סן יורס: לנפשו אכזר, מרכוסו מזר: צחצול וענין,
 לחסוף קנין, כלה ימים, צהצל ואימים, ואחרי צלותו, יטוב לאדמתו, וסאפו למיס,
 חיל ודימים • סה סככלת, למי עמלת? אספת סון, צכח ואון, פה עמלת, ולא אכלת,
 וצחט סהס, סהצחט אמונס? כו"ו ע"ס): (יא) וצחרותם טלחנו יתן מנרעת, לא
 יכין לאררות טלחנו די מחסורו, כי סוף מקמך ומחסר ומסרצות סון ולא לאכול ממנו:
 (יב) צני גמול נפסך • אחר אשר ספר תכונת לר עין ורוע מקרסו יטוב לדצר על לצ טעו,
 לחתר, גמול נפסך צעטר ונכסים אשר חננך אלהים • ואס יש לך עטר ונכסים סייטי לך •
 ולפי סתמקראות סאלס סוצלו צתלמוד עירונין (דף נג) אציא צחלס נוסח סגנ' ואח"כ
 אסוב

בן סירא יד

בַּעַן אֱלֹהַ נֹבְלִים וְאֱלֹהַ יַצִּיעוּ בֶן בְּנֵי אָדָם אֱלֹהַ מֵתִים וְאֱלֹהַ
 נֹדְדִים: (כא) וְכָל-מַעֲשָׂיו יִחְפְּשׂוּ לִפְנֵינוּ וּפְעֵל יָדָיו הוֹלֵךְ אַחֲרָיו;
 (כב) אֲשֶׁר־יִהְיֶה הַגֹּבֵר בְּחֻמָּה וְאָדָם יִתְנַהֵל בְּתַבּוּנָה: (כג)
 שֵׁם לְבוֹ עַל אֲרֻחוֹתֶיהָ וְעַל דְּרָכֶיהָ יִשְׁפִּיל: (כד) הוֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ
 בְּתָר וּבְאֹרֶב צוּדָה עַל דְּרָכָה: (כה) מִצִּיץ אֶל חִלּוֹן בֵּיתָהּ וְעַל
 שַׁעֲרֶיהָ יִשְׁקוֹד: (כו) יִשְׁכּוֹן בְּצֶל קוֹרְתָהּ וּבְחֻמוֹתֶיהָ יִתְקַע
 יְתֻדוֹתָיו: (כז) סִבְתָּהּ תִּסְדָּדְלוּ וּבֵין סַעֲפִיפֶיהָ יִתְלוּנָן: (כח) וַיַּחֲסֶה
 בְּצֶלָהּ מִיִּשְׂרָב וּמִגּוֹרָה תִּגּוּנָן עָלָיו:

טו (א) יֵרָא יְיָ יַעֲשֶׂה בֶן וְנוֹצֵר פִּקְדָיו יִהְלֶךְ-בָּהּ: (ב) בָּאִם
 תִּשְׁאַהֲוֶה וּבְאִשְׁתֵּי נְעוּרִים תִּתְחַבְּקֶנּוּ: (ג) תִּרְוְהוּ לֶחֶם חֻמָּה
 וּמִי

אִיוֹט: (יט) וּואַס פֿלייט אִיוֹט און פֿערמאטן, אונד מאלע אענטן גמאלעכטער אִיוֹט
 סען טטערבן: (כ) וויא בלומטער מויץ דעס בויע, אייניגע פֿמאלטן מכ אנדערע
 בליהען עאפֿער, וף דיא אענטען, דייע טטערבן אנדערע ווערדן געבֿקֿהרן: (כא)
 און איהרע האנדלונגען ווערדן אונטרוכט, אונד איהרע טפהטען פֿמאלטן איהנען;
פב הייל דעס אענע דער דיא ווייזיהייט נאכגענדלעכט, אונד נאך דער פֿער-
 מלעט יך פֿיהרט: (כג) דער זיין הערץ מויץ איהרע וועגע פֿרווענדט, אונד מין
 איהרן פֿפֿער פֿערטט: (כד) טאייכט איהר נאך וויא מין קונדט צעטר, וויא מין
 אויספֿערט טפעהט איהרע גמלע: (כה) ער טילט דורך מיהר פֿענסטער
 הייין, אונד לויסט פֿער מיהרער טיהרע: (כו) ער הערבערגט נאה בייא מיהר
 רעס הוייע, אונד בעפעטיגט מן איהרר וואנד ויינע לעלטן נעגל: (כז) ער טלעגט
 זיין לעלט נאה מיהר מויץ, אונד פינדט ויינען טירס אונט איהרע אַסטע: (כח)
 איהר טלעטען טילט מיהר פֿער דער הילע, אונד לעסט מיהר העררליך וואהן:
טו (א) ווער גלעט פֿירכטט האַנדלט יא; אונד ווער דאס געטן פֿוניאט,
 האנדלט מין איהר: (ב) וויא איינע אונטער ווירד יא איהס ענטגעגן
 קלמאן; אונד וויא איינע יונגע עהעפֿרויא עאפֿמלגען: (ג) אִיוֹט גייסטס נאָהרונג
 ווירד

אשכּוּז לזכּאר לפי נוקס הארמית אשר לפני ח"ל ח"ל סמואל לרז יסודא סינכה
 חטוף אכול חטוף וסתה דעלמא דאזלינן מינה לזי סילולא דמיה
 (פרס' יסוס יטנו וסכל סמחיס ולמחר אינו) ח"ל רז לרז סמנונא, זניאס יס
 לך סיטיז לך, כי מין זשארל תענוג ואין למות סתמסמס. (עכז)
 כי סתאוס אדם מת) ואס תאמר אניחלצני ולצנתי חק (מזון ופרנסה)
 זשארל מי יגיד לך (אס נשאר צידס או יאזרוסו) זני אדם כעסזי ססדה
 חלס נולזיס ואלס נולזיס עכ"ל: (יד) עת מיתך לא ידעת כי אסילורגע
 לפני מותו לא ידע מתי ימות. ונת"א סתזכר דעד מל לסתמא מותא לא מותי. מעתה
 ועד עולם (תזליס קי"ג) תר' מסתמא. וגזרת שאל כו' לא סרשא לך מתי נגזר עליו
 לרדת קגרי. יסוא כלל ענין זאלות סונות. וזעצדית יחות שאל כו' ע"ד סאמור
 זישעיס

אנן דרא דבסרא ודמא, דרא מאת ואחרנן מתילד: (כא) וכל
 עבדוהי מתבדקין קדמוהי ועבד אידוהי אול בתרה: (כב)
 טובוהי לגברא דבחכמתא נהו רנא ובסכולתנותא נתהנא:
 (כד) דנפנא על אורחתה לכה ובשביליה נסתבל: (כה) ולמפק
 בתרה איך מעקבנא ועל שביליה נהוא כמין: (כו) ונדיק עליה
 מן כוין ועל תרעיה נהוא צאת: (כוז) ונשרא הדרא ביתה
 ובאסיה נקוש סבוהי: (כז) ונשרא במשריא טבא, דנרמא
 אידוהי על סוכיה ובית סרעיפיתה נהוא עמר: (כח) ונתב
 בטללה מן שרבא ובמדיריה נהוא מטיל:

- טו** (א) דדחל אלהא נעבד הבנא ודילף נמוסה נהלך בה:
 (ב) ותקבליוהי איך אמא ואיך אנתת עלימותא תקרבויהי:
 (ג) ותאכליוהי לחמא דהכמתא ומיא דסכולתנותא תשקויהי:
 ונסתמך

(ציעי' כח) ועס שאלו עשינו חסה: צול וקן מתי ירד שאלו: (טז) ועילך אל מפילי
 גורל - רוח ליוורסיס חולקיס ירוסת נחלת מוריסס צנורל: וכן הוא צארמית, לחילין
 דרמין סילא, כמו סיסא צמ"ך ועל לצוהי יסילו גרל, תר' רמין פיסא - וחלוק סמ"ך
 צלד"י וכ"ץ צקוק יתלא הרצס צארמית - וסעיר צס לז הכילי סהזכיר, כי חין סוכת יוטר
 ציוס סמות ממנו, כי למס זס סון מסבל יקצון על ידו, ולא יאכל ממנו, אלו סס אל לצו
 כי לא לעולם מסן ונזר לזר דר: (טז) לכן לא תכלא לצן מטוצת סיוס, סטוצס צעתו לא
 תעציר אך סתענג וססתעסע צס, כי סטוצס עוצרת ולא תסוצ, כמאמר ר' יוסי צן קסמא
 ווי לחדא דלזלא ולא אחיל (סצת דף קנא) - וסמול אמר לר' שדי סקייך ועייל לחמא (סס)
 ע"כ סתענג צני צענג אסר יגיע לידך, אך צתנחי - מאווי זדון לא תתחי - לא תחמוד חמדה
 רעה צתלות סמדומות רק מוטר לך לסתענג צארגוע ציוטר וצלדק: וכן סוה צת"א - ולסי
 ג"י סוגר סמקרא ולא תצעט צענג צעטו: (יז) צטרס סמות היטוי לרעך -
 כלומר גס לרעך תיטוי מטוצתך ולא תחי לך לצדך סטוצס - וסעני סטואל מחד תן לו די
 מחקור, ולא תמנע ממנו מסאלתו: (יח) סז וסא ורלס נפסך - צת"א ותרסס נפסך,
 ולסי טלא מלאתי למלס הזאתי פ', סעתקתי כמו ותרלס צלד"י כמ"ס ססחלוק צסן הרצס -
 וסכונס צסתי מלות כולל מנסג אלוס צימי חלדו, לסלת ולקחת - וי"ל עוד אס סתן
 תקבל עליס טוצס - וצס תרלס נעשך - וסמקראות סאלס סוצציס על קטצ מאמר קתלת,
 עוב אסר סלחז צוס וגס מוס אל תנח ידך, כי ירל חלסיס ילא אס סניסס, יאכל ויסתס
 ויסענג צעמלו, ויסנסג צלדק וצמיטריס, ולזס סייס ססכס הזס, סוף דצר וסטוצ צעיני
 חלסיס עסס: [ולא סצחתי צפניס מקרא וסא תאמר חניכ כו' סזוכר צגמ' סנ"ל לעיל
 צ"ג, לפי טלא מלאתיו לא צארמית ולא צנוסח סיונית]: (כ) כעליס צען כו' - מליזס
 נלס לסרלות סבל סיי חדס, ודוגמתו חצר סמלין רלס סטודרי יון (דאמרט) צספרו - ר' או
 ח' סו רפי סיער, חלס יסריחו ואלס יפיל ססער - כן צני חדס
 ידיס ונעיס - חלס סולכיס ואלס צחיס: (כא) וכל מעסיו כו' - ע"ד
 ועל כל חלס יצו"ח חלסיס צמספט, וזריך חלדס לתת דין וחסצון על מעסיו - ופעל ידיו
 סולך אחריו, לפי מעסיו כן נגמולו צעוס"צ: וצנ"י כחוצ צמקוס הזס, כל מעיס ס
 סצל כלס יכלס וכמוסו יסיו עוסיסס (סר גענגליכי מרבייט סערט אויך, אונד לזס
 גלייך איט מיהר, דער ויך דמאיט כטעפטיגט) - וסארמית יוטר נכון: (כד)
 כתר

בן סירא מו

כִּי תְבוֹנוֹת תִּשְׁקָהוּ: (ד) יִשְׁעֵן עָלֶיהָ וְלֹא יִפּוֹל יִבְמַח בָּהּ וְלֹא יִבוֹשׁ: (ה) תְּרוֹמְמָנָהּוּ מִכָּל רֵעִיו וּבִקְהָל עִם תִּפְתַּח פִּיו: (ו) תִּמְלֵא לְבוֹ מְשׁוֹשׁ וְשֵׁם עוֹלָם תּוֹרִישְׁנוּ: (ז) חֲטָאִים לֹא יִהְלְכוּ בָּהּ וּפּוֹעֲלֵי אֵין לֹא יִבְתְּרוּהָ: (ח) רְחוּקָה הִיא מֵרֵהַב וְאֲנִישֵׁי לְצֹן לֹא יִשְׁגוּהָ: (ט) לֹא נֶאֱוָה תְּהַלְתָּה בְּפִי רָשָׁע כִּי לֹא מִי נִתְּנָה לוֹ: (י) פִּי יִשְׂרָאֵל תְּהַלְלָנָה וַיִּיט אֱלֹהֵינוּ חֶסֶד: (יא) לֹא תֵאמַר מֵאֵת יְיָ חֲמָא וְעוֹן כִּי אֲשֶׁר שָׁנֵא לֹא עָשָׂה: (יב) כִּן תֵּאמַר הוּא הִכְשִׁילֵנִי כִּי אֵין חֲפִץ לוֹ בְּבֵן מְרִי: (יג) כָּל נִבְלָה וְגֵאוֹן שָׁנֵא וּפְצָה מֵהֶם אוֹהֲבִיו: (יד) הוּא בְּרָא אָדָם מֵרֵאשׁ וְעֹזְבוּ בְּיַד יִצְרוֹ: (טו) אִם תֵּאמְרָה תִּנְצוֹר פְּקָדֵינוּ וְאִם תֵּאמְרִין בּוֹ תִּמְצָא חֶסֶן: (טז) אִישׁ וּמִים הֵצִג לְפָנֶיהָ שְׁלַח יָדָהּ בְּאֲשֶׁר תִּרְצָה: (יז) חַיִּים וּמּוֹת נָתַן לִבְנֵי אָדָם בְּחַר בְּחַיִּים וְסוֹר מִמּוֹת: (יח) מָה רַבָּה חֲכָמַת אֱלֹהִים וּמְרָה עֲצָמוֹ פְּעֻלוֹתָיו: (יט) עֵינָיו כָּל תְּצַפִּינָה וְכָל עֲשֵׂתָנּוֹת אָדָם יִבְחוֹן: (כ) לֹא פָקַד לִבְנֵי אָדָם לְהַטֵּא לֹא אָמַר לִבְנֵי

ווירד זיא מיהר טפייין, אונד מיט ווייהייטטרענקן אומבאן: (ד) ער טיילט זיך אויף זיא, אונד ווענקט זיא, ער פֿרטרױט מיהר אונד ווירד ניכט בטרענקן: (ה) זיא ווירד מיהר פֿאר מונרן ערהעבן, אונד מין אַפֿטליכען פֿרוֹמאואונגן בערערט אומבאן: (ו) זיא ערפֿיללעט זיין הערן מיט וועקע, אונד פֿרעפֿט מיהר מױן עוויגען נחאמען: (ז) זינדער ערלונגן זיא ניכט, אונד אַפֿטערהאפֿטע האבען קײן געפֿאלען מן זיא: (ח) זיא מיט פֿערן פֿאן דעסן טעפֿאלען, אונד ספֿעטטער בעי גרייפען זיא ניכט: (ט) מיהר אַמב גלייחט ניכט דעסן אונדע דעס רובל אַווען, דען עט קאמט ניכט פֿאן גאט: (י) נור רערליכע קענען זיא אומבאן, אונד גאט גיבט גנאדע דאלן: (יא) ער פֿינדעט וועהוגעפֿאלען דערטן: (יב) טפֿריך ניכט: פֿאן גאט קעמט זינדע אונד מִבֿפֿאלן, דען ער אומבאן ניכט וואס האפֿטענסונערהט מיט: (יג) דא דירפֿסט אויך ניכט וואגען: ער אים אויך מין מיררעטהן גראטהעלן; דען ער האט קײן געפֿאלן מן זינדען: (יד) רובל מױגקייט אונד סטאן האפֿטענסט ער; אונד זיינע פֿרעהרר אַיבען זיא עבן ווא וועניג: (יז) וויא ער דען מענטן פֿאן מני פֿאנג ערשאפען, מיבראים ער מיהן זיינעס פֿרעטאנדע: (טז) ווילסט דא נור, זא קאמט דא זיינע געבאקטע האלטען, פֿרטרױעסט דא מיהן זא פֿינדסט דא טוטן: (טז) פֿייער אונד וואסער האט ער דיר פֿאר גסטעלל, גרייפע נאך וועלן כֶּעס דא ווילסט: (יז) לעבן אונד טקרט אַיגט פֿאָר דעסן מענטן, יענס לון וועהן דיועס לון מונטרומסען: (יח) גרעס מיט דיא ווייהייט גאטעס, גוואלטיג זיינע אומבאן: (יט) מאלענען זיין מױגע, אונד פֿריפט מאלע אעגאליכי גראנקען: (כ)

(ד) ונסתמך עליה ולא נפל ועליה נתתכל ולא נבהת: (ה)
 ותרמיוהי מן כלהון חברוהי ובגו בנישתא תפתח פומה: (ו)
 חרותא וראזא תמלויה ושמא דעלמא תורתיוהי: (ז) לא
 נהלכון בה חטיא ואנשא דעולא לא נחזונא: (ח) רחיקא הי מן
 מרודא ודאמרינ בישתא לא נדרכונר: (ט) לא הות יאיא
 בפומה דעולא מטול דלא הוא מן קדם אלהא אתיהבת להון:
 (י) בפומה דחנימא תתאמרי תשבוחתה ודשליט בה נאלפיה:
 (יא) לא תאמר מן קדם אלהא סרחת וחטיא מטול דמדם
 דסנא לא עבד: (יב) דלמא תאמר דהוא אתקלני לית ליה גיר
 חנינא בכר אנשא דעולא: (יג) כל בישתא ומרחותא סנא ולא
 נתל אנון לרחמוהי: (יד) הוא מן בראשית כרא בני אנשא
 ואשלם אנון ביד יצרהון: (טו) אן תצבא תנטור פקודוהי
 זאן תהימן ביה אף אנת תאחא: (טז) שביקין קדמיך נורא
 ומיא בעינא דצבא אנת אושיט אידך: (יז) אתיהב גיר
 לבני אנשא היא ומותא דיגבון היא ונשבקן מותא: (יח)
 מטול דיגנברא הי חכמתא דאלהא ותקיף גנבורתא הי:
 (יט) וכל מדם עינוהי חזין וחכם כלהין תרעיתיהון דבני
 אנשא: (כ) לא פקר לבני אנשא דנחטהון ולא אמר לבני

בסרא

כתר, כמו מן הסתרים את הארץ; ונארמית חיד מעקצנא, מעקצ צסתר לארוצ על דצר:
 (כה) מלין ומלין: (כו) ובאסיס, קורות צית חכמהר נקוט יפרוס סוכתו:
 (כז) סרעפסיס, סעפסיס וענפסיס: (כח) מן טוצא, מטרצ וחס; וצמדיריה, צדירתה:
 מעיל, יגוין צללה:

טו (א) ירא ה' יעשה זאת ומאלף תורתו יסלך צה. צחכמה: (ז) לא נהלכון צה
 חטיא. סחוטא לא יתסלך צחכמה, כי חין אדם חוטא אח"כ נכנס צו רוח שטות:
 (ח) רחוקה היא מרעצ. ממתגסה, כארז"ל (פסחים כז) כל המתסגר אס חכם הוא
 חכמתו מתלקת כו': (ט) לא נאות תסלתס צפי רשע. ע"ד ולרשע אמר מה לך לספר
 חקי ותסא צדיתי עלי סיד. כי לא מיי נתנה לוי. כלומר חין תסלתו אותס צלמת, כי אס
 לתספתרות: (י) ודסליט צה נאלסיה. סכוונה צל"א מצוארת, ולפי נוסח סיונית ספסי'
 וס' יע חלוי חסד: וכן הוא צהעתקס סעצרות: (יא) לא תאמר כו'. צו יורנו סחכס
 כי סלדס צעל צחירס וחינונו מוכרס צמעטיו, לכן לא תאמר, אס חני רשע מלח ס' סיסס
 לי זלח, וס' חינו, כי חיד יעסס ס' דצר אסר הוא טונא, וס"כ תלחו לא תלס סרעות.
 וצדולי סלדס סצת סעולותיו סרעות: (יב) דלמא תאמר דהוא סתקלני, צאסר נתן לי
 סתוקס רעס לחטול. כי חין לו חסן וסנלס צצני עול: (יג) ציסתל ונורחות. רעס
 ונאות טנא ס' ולא נתן תלות כללס לחוהציו: (יד) וסלסלס אנון ציד ילרסון. מסרו ציד
 ילר לצו, וסיינו סרעות נתונה לו לצחור צעוצ או צרע, וכל סענין מוסיק וסולך ללסר
 חמר ארון סנציליס. סחייס וסמות נחתי לסניך וצירת צחייס. ולא פקר מעולס על צו
 אדם סיחטל ולא אמר לצני צער סורו ממני, אף סכל צחירס גמורס:

בן סירא טז

לְבַנֵי כֶשֶׁר סוּרוּ וְאִין לֹו חֲפִין בְּעוֹשֵׁי עוֹל:

טז (א) אַל תִּתְּאוּ בְּנִים רַבִּים לֹא טוֹבִים וְאֵל תִּשְׁמַח בְּהַמוֹנִם
 בְּאִין יְרֵאת יי: (ב) אַל תִּכְּטַח בְּחֵייהֶם כִּי לֹא תִקְוֶה מֵהֶם
 אַחֲרִית: (ג) טוֹב בֶּן אֶחָד וְיִשֶׁר מֵאֶלֶף וְהוֹלֵךְ עִרְרֵי מֵאֲבֵי בְּנֵי
 רִשָּׁע: (ד) כִּי בֶן צַדִּיק יִבּוֹן קָרִיָּה וְרַכְסֵי בְּנֵי רִשָּׁע יִהְרַסוּהָ: (ה)
 כִּי רַב מֵאֵלֶּה רֵאֲתָה עֵינֵי וְעֵצוֹם מֵהֶם שְׁמֵעָה אֹזְנִי: (ו) בְּקֹהֶל
 מְרַעִים אֶכְלָה אִישׁ וּבְעַם מְרִי נִתְּכָה חֲמַת אָף: (ז) לֹא נִשְׂא פְּנֵי
 מַלְכֵי קָדָם כִּי מְלֹאוּ תִבֵּל בְּעוֹלָתָם: (ח) וְלֹא חָסָה עֵינֹו עַל
 יוֹשְׁבֵי קְרִית לוֹט כִּי הִרְשִׁיעוּ בְּגֵאוֹתָם: (ט) וְלֹא רָחַם עַל עַם
 חֲרָמוֹ וַיִּשְׁלַחֵם בְּיַד פְּשָׁעִים: (י) הֵן יִשֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רְגְלֵי תַמוּ
 לְגוֹעַ בְּמָרְדָם בְּיִי: (יב) וְאִישׁ אֶחָד מִקְּשָׁה עֲרַפּוֹ הֲלֵא יִפְלֵא
 כִּי יִנְקָה: (יג) כִּי רַחֲמִים וְרָגֹו עֲמֹו רַב לְנִשְׁוֹא וְעוֹ בְּחֲמָתוֹ:
 (יד) הוּא פּוֹקֵד עָנֹו וְאִישׁ כְּפִי דְרָפּוֹ יִמְצִיאֵנוּ: (טו) בְּרַעְתּוֹ
 לֹא

ער בפאהו קיינעס גאטטאָן לֹו זיין, ער טפראך ניא לֹאן ערדן זאהן וויך מכ.
 ער פֿאַנד ניא גפאלען מן אונרעכט:

טז (א) ווינטע ניכט פֿילע קינדער לֹו האבען, ווען זיא ניכט ווקהאָגראָהטען.
 אונד פֿרייע דיק ניכט איבר מיהרר אעגע, ווען זיא אַמסטרעהשט זינד:
 (ב) פֿערטריע ניכט אויף מיהר לעבן, דוא האטט קיין גוטעם ענדע פֿען מיהק לֹו
 ערווארטען: (ג) בעסער זיין קינד אונד גוט, אַלס טויענד, אונד קינדער-
 אַלוטטערבען (זייט בעסר) אַלס גאטטאָקיע האַבען: (ד) דורך זיינען קאָנגען קאַן
 זיינע גאַנצע סטאדט ענטסטעהן: דיא לונגט דער גאַטאָזען אבר לרטטעהרן זיא:
 (ה) פֿיל זקלע בייטפֿילע האַבן איינע זויגען געוועהן, אונד גרעסרע אַלס דויע
 האט זיין קהר פֿערנקאָמען: (ו) זיין הויפֿען פֿען גאטטאָזען פֿרעגערטע דאס
 פֿייער, אונד איבער אונגעהאָרזיקאָמען ענטבראָנטע דיא ראַכע: (ז) גאט טהֿהני-
 טע ניכט, יענע אַלטע העלן, דיא אויף מיהרע סטעדקע פֿערטרויענד פֿען מיהק
 אַבפֿילען: (ח) ער פֿערטטהאָנטע ניכט דיא סטאדט זייטע אַוט'ס, דערן ליגעל-
 אָזויגקייט מיהק פֿרהאַסט אומר: (ט) ער האטטע קיין ערבאָראָען איבר דאס
 סטראַכבארע פֿאַרק (וועלכעס זיך איט זיינען זינדען עאפערטע) אונד פֿרוואַרן
 זיא וועגן מיהרר עאפערונג, לֹאן טקֿעדע פֿערדאָמאט: (יב) ווען זיינער סטאָררויניג
 אייט, ווערע עט ניכט וואונדערבאר, ווען ער מיהן אונגעסטראַשט הינגעהן אַיס-
 (יג) דען ביידעס, ערבאָראָען אונד לֿעקן זינד בייא מיהק: גרָאָסאָהיטיג איט
 פֿרלייגען, אונד אַעכטיג איט סטראַפען: (יד) ער מיהרט זינדע, אונד ריכטט
 יערן נאך זיינען פֿרדיהאָסט: (טו) דער זינד ענטקאָמט ניכט איט זיינען פֿרע-
 פֿען

בסרא דנעולון ולא מרחם על עובדי שקרא:
 טז (א) לא תתרגג לסוגא רבניא חטיא ולא תחדא בכל
 בני רשוקרא אף אן סגיו לא תחדא בהון מטול דלא
 איתהון בדחלתא דאלהא: (ב) לא תתכל על חייהון ולא
 תהימן דהויא להון חרתא טבתא: (ג) מטול דטב הי חד
 דעבר צבינא מן אלפא: (ד) והוא דמאת דלא בניא מן הוא
 דהוא ליה בניא סגיאא דעולא: (ה) מן חד גיר דדחל אלהא
 תתמלא כלה קריתא ומן סוגאא דבני אנשא עולא תחרבי: (ו)
 דסגיאין מן הלין חות עיני ודעשנין מן הלין שמעת אדני: (ז)
 בכנישתא דעולא יקרא נורא ובעמא דמרגא שלטה חמתא:
 (ח) לא שבק למלכא קדמיא דמלו עלמא בגנברותהון: (ט)
 ולא חס על עמורא דקריתא דלוט דארשיעו מטל גאיותהון:
 (י) ולא רחם על עמא חרמא וגזר עליהון למאברו מטול
 חטהיהון: (יא) בהו זבנא שית מאא אלפין רגליין ארוקפסו
 מטול רטוניהון: (יב) אף חד אין נקשה קדליה הנו תמהא
 אין נזכא: (יג) מטול דרחמא ורוגזא עמה ומסנא למשבק
 אף סגיאא חמתיה: (יד) ואף תבע חטהא ואנש איך עברוהי
 דאן ליה: (טו) לא נפלט לעבדי שוקרא ולגלוזא ולא נבטל
 סברהון

טז (א) לא תתאוס כו' - אחת מהסלחת האלם הישראלני הוא צניס, כאשר נראה
 מן חזות העולם וכל קדושים אשר צארן, וכן עוד סיוס, ולזה אמר אחת
 כי צניס מקונ הסלחת - אך צנחני סיסיו טווציס וישרים: (ז) נקסל מרעים כו'
 רמוז לחנסי סדוס: וצחרמית - וצעתא דמרגא - ל' דחוי, ונדחם ידו (דצ' ט) תר'
 ותתמריג: (ח) למלכא קדמיא, לא ידעתי למי ירמוז סחכס, ולפי כ"י נראה
 רמוז להסנפיליס אשר סיו צימיס סחס (צרח' ו): (ט) עמירח - קסל ועדה: (י)
 עס חרמו - דור המדבר, ססיו כמגודיס למקוס: (יא) אחתקסו מעול רטוניהון,
 נכלאו צמדבר על עפוזתס ומרדותס: (יב) נקשה קדליה, מקסס ערמו סלח ימלא
 חס ינלל, סן ת"ר חלף חיס לא חס הקצ"ס עליהס בצסעס חף כי חיס אחד יחטא: (יג)
 רב לנשא - לשאר ראוי לנסוא פסעיו, חף רב רגז לעומדיס צמרדס: (יד) צרעתו
 לא ימלט רשע, חף חס חין פתגס מעסיו נעסיס מחרס, סוף סוף יענש, ולא ימלט
 צרעתו - ותקות לדיקים, חף חס סס צלער ימיס רציס סוף סוף יקבלו סכרס: (יח)
 דחמיה מתחזין לכל צריס - ואור וחסך חלק לצני אדס, סחסן ילך צבור וירחס לדקמי,
 ומשעס עיניו לא ירחס רחמיו, סוא כסיל צחסך סולך: (יט) לא תאמר כו', צא
 להסציר דעת מכחיסי סססנחס, סחמריס תז חנוס כי יזכרנו חל וצן אדס יסקדנו'
 וכחומר צחויב לפי דעת סכווצס, מה חנוס כי תגדלנו וכי תסית חלוי לצדך: (יז) וכענין
 סוס חרס סחכס סחח תאמר אקסר תפני ס', כי סוא חוג סמיס יחסך, סיוכור צי ססל
 פיר

בן סירא טו

לא ימלט רשע ותקנת צדיק לא תאבד: (טו) כל טוב ימצא
 תגמולו וכל איש לפי מעשהו פעלו: (יז) הקשה לב
 פרעה אשר לא ידעו למען הראות גדלו תחת השמים:
 (יח) רחמי נגלו לכל חי ואור וחשך חלק לבני אדם:
 (יט) אל תאמר נסתרה דרכי מיי ובמרום שמיו מי יזכרני:
 (פ) בעולם הגדול לא נודעתי ובין רכבות יצורים מה אני:
 (כא) הן שמים ושמי הארץ וכל תהומות פספר נגלו
 לפניו: (כב) שרשי הרים ומוסדות תבל כי יביט עלימו
 ירגזו: (כג) העלי לא ישים לבו ואם ארהי לא יתבונן:
 (כד) אם חטאתי לא תשורני עין ואם אפשע במסתרים אין
 מי ידעני: (כה) חסרי לב יאמרו בן ואנשי רשע כזאת
 יתוו: (*כו) הלא בסופה אשר לא שופתה עין בן דרכי יי
 ומעליו: (*כז) מי זה יבשר משפטו ומי יחיל יום בואו
 כי יזהיר וישבטו יאחר: (*כח) קצר לב אנוש מהבין
 ומשטר ממשלתו מי יכיל: (*כט) לב נבון יחוש למו
 וכסיל

צטו, חונד דעס פראוואען האפמונג ווילד ניכט פערמיטעלט: (טז) יערעם
 גוטס פינרעט ויינע באהמונג, חונד יערעס ווירד ויינע האנדלונג פערגעלטעט:
 (יז) גאט פערשטמקטע דאס הערן פרעהיס, דאס ער איהן ניכט ער-
 קען וואלטע, חוס ויינע גרמסע מאלער וועלט לו ליגען: (יח) ויינע בארא-
 הערליגקייט מיט מאלען גאטעפען אפגענוכארט, חונד ער האטטע דעס אעני
 טען דאס איכט פאן פייסטערניט אבגטידען: (יט) דענקע ניכט: איך וויל
 איך פאר גאט פערבערגען: וואלטע מיינער איך היאמען וויינער דענקען?
 (כ) איך דען אונגהיירען וועלטאלו באייב איך אונבאערקט, וויא אונבעטרעכטי
 איך מיט וויינע פערזאן אונטער איליאנען גאטעפען? (כא) זיהע! דיא
 היאמען חונד מאלער היאמען היאמען, דיא ערדע חונד דאס אענער, זינד וויא
 מייך בוך פאר מיהס אויסגעברייטעט: (כב) דיא בערגע חונד דיא פלעסטע
 דערערדע בעבען, ווען ער חויף יא הצראב זיהט: (כג) חונד איך וואלטע
 ער ניכט באערקען? איינע וועגע ניכט פריפען? (כד) איך זינדיגע איך
 זיהט קיין חויגע, חונד וואס איך מינס גהייס בעגעהע וואלטע עס ניאמנד בע-
 אערקען? (כה) ניין; וא דענקען פערמונפלאמו אענטען. מור פריעפלאער
 אפרעכען וא: (*כו) וויא סטוראווינדע, דיא מור באערקט אבר) ניכט גענען
 ווערדען ייך גאטעס וועגע: (כז) ווער וויל גאטעס גריכטע פארהער
 פערקיידיגן (וואמיט ער סטרחן גריכט מיכט)? ווער וויל יא אבווארטען?
 דען

סברהון דודיקא לעלם : (טז) לכל מן דעבר דזיקותא אית ליה אגרא וכל אנש איך עבדוהי משכח קדמוהי : (יז) מריא קשי לבה דפרעה דלא נרעויהי דנתחון עבדוהי תחית שמיא : (יח) רחמוהי מתחזין לכלהין בריתא ונהורא וחשיכא פלג לבני אנשא : (יט) לא תאמר מן קדם מריא אתמשא וכמרומא דשמיא מנו נתדברני : (כ) ובעלמא סגיא לא אתנדע או מנא הי נפשי בנת רחותא דכלהון בני אנשא : (כא) הא שמיא ושמי שמיא ותהומא וארעא כגלינה דעליהון קימין : (כב) עקרי דטורא ושתאסא דתאביל כד מתחזא עליהון זיעין : (כג) אף אנא לא אסיס על לבי ובאורחתי מנו נסתכל : (כד) אן אחטא לא תחויני עינא ואין אדגל ככל אתר דמטשי מנו ידע : (כה) חסירי לבא נאמרון הלין וגברא עולא נתרעא הכנא

דען ער חייט גטווינד חיס דראהען, אבר לן גרענד חיס אויסמיבן : (*כח) דאס מענטליכע הערץ קאן דיועס ניכט דורך דענקען, אונד ווער קאן דא גאטליכע רעגירונגסארט פאסטן : (*כט) דער אויפריכטיגע אכטעט דארין, דער

ערך : (כ) וצעולם הגדול לא נודעתי למעוט ערכי, ומה אני צין סמוך ילודים, אשר חלף אלסים ורצח רצנן משמטין לפניו : (כא) לא כן תדמה, הן שמים ושמי השמים תסוס והארץ כספר נגלו לפניו, כן הצינתי מל' ארמי כגלינה דעליהון קימין. אף שחינו תכוון בלשון העלי לא כו' ההא לתמה, ונקודת צבגל לפני אות גרונית קהולה כמו האנכי הריתי את העם (צמד' יא) כחצוחר צספרי תלמוד לסון עברי (§ ל'ג) : (כד) אין מי ידענו הסטע : (*כו) הלא כסופה כו' צו יורה החכם דרכי ה' והוסן משפטיו : ומדמה פעולותיו לסקר וסופה, אשר עלמותו חיינו נראה לחוס הרשות, אך הוא מורגם מלד פעולותיו הסזקות, כן נכר ה' מלד משפטו ופניו לא יראה : (*כז) מי יצטר כו' מי יגיד תלפנים צמה ישפט ה' את הארץ ? ומה זה ימתין עד אשר יצואו ? יוסיר וצטנו יאחר. מדמה חסדי ה' לאז רחס על צנו צעת מוסרו לא ימסר לסעיטו, אף ירים טצטו ויוסיררו צו לתמד חדל לך פן אכך ולא ימסר להכותו. לכן לא יחיל חיס יוכ צוה התפטט כי אף אם הסהיר והסחיד צענט יאחר טצטו אולי יסוצו. וכמעט נינוה ציונה. וכלל כוונת הענין להוכיח, אף ע"פ צצספקסה הרחשונה לא נגלה צצדור חיכה יגיע לכל חיס כפי מעשיו, הנו כן הוא, אף דרכי ה' עמוקים לסטיג, וע"י סצות ועלולים יתגלגל הדצר, שללדיק יגיע כמעט דזק ולרשע יגיע כמעט רשע, ואין להרסר אחר מדותיו ודרכי השגתו. ולום הוסיף : (*כח) קלר לצ אנוש מהצין, הסצות והעללים אשר צהס יסצו סטי"ת צאלמעוהס לתת לאיס גליס כפי דרכיו. ומטטר ממסלתו מייכיל. סדר ממסלתו לא יכיל חיס ואין צכחו לרהוה סוף הסצות, כי סמה רבים ומסלשלי זס מוח, כסלסלת עצמה נתלה צחצרתה, כן סדר המסצות ערוכות וסמורות, אשר צפרט כל אחד וחדל לא נגלה סתלית העוצ, וצכללס סוצציס כלס חל סתלית העוצ : (*כט) לצ נכון וחסד לתו, יודע קלר כח הסגתו לסחקיף סוף העסצות ולא יעס רגלו מן חסוריו, ולא ימוט לצו צרהוה דצרים מפליחים צסדר ההסגה. וכסיל לא יצין ומתעצב, כי ידמה אין סדר ואין ההסגה ס"ו יעס חסד בדג. חיס וכרמס חן מוסל צו : וסלסט

בן סירא טז יז

וְכִסִּיל מִתְעַבֵּר וְלֹא יָבִין : (ל) שְׁמֵעוּנִי וְשִׂאוּ לִקְחֵי וְלִדְרָבֵי
 הָבוּ לִבְנֵם : (לא) בְּמִשְׁקַל שְׁקֻלָּתִי מְלִי וּבַחֲכָמָה אַחֲוֵה
 לִקְחֵי : (לב) מֵרֹאשׁ בְּרֵא אֱלֹהִים יְצוּרִיו וּפְלַג אוֹתָם בְּמִשְׁטָרָם
 (לג) וְאַצֵּל אֶל כָּל מַעֲנָהוּ עַד תִּכְלִית וּמִמְשַׁלְתָּם לְדוּרוֹת עוֹלָם ;
 (לד) לֹא יִרְעִבוּ וְלֹא יִצְמָאוּ לֹא יִיעָפוּ וְלֹא יִיגְעוּ אִישׁ כְּחוֹ לֹא
 נִעְדָּר : (לה) לֹא יִפְרִיעוּ זֶה אֶת זֶה וְלַעֲדֵי עַד פִּיּוֹ לֹא יַעֲבוּרוּ :
 (לו) אִזּוּ הַשְּׁקִיף אֶרְצָה וּבִרְכָה בְּכָל צְאֲצְאֵיהָ : (לז) בְּנִפְשׁ
 כָּל־חֵי מִלֵּא פְּגִיָּה וְכָל מַחֲיָתָם עֶרְךָ בְּקִרְבָּה :

יז (א) אֱלֹהִים בְּרֵא אֶת הָאָדָם מֵעַפָּר וַיְשִׁיבֵהוּ לְעַפָּר :
 (ב) מִסְפַּר יָמִים חָלַק לוֹ וַיִּמְשִׁלֵּהוּ בְּכָל : (ג) וַיִּלְבֵּשׁ
 אוֹתָם חֲכָמָה וּגְבוּרָה וְעִטָּרָם בַּמּוֹרָא : (ד) וְהַטִּיל
 חֲתִימָתָם עַל כָּל בָּשָׂר עַל כָּל חַי וְעַל כָּל עוֹף : (ה) בַּחֲכָמָה
 וְעִצְרָה מִלֵּא לָבָם טוֹב וְרַע אֶלְפָּה לְמוֹ : (ו) פֶּה וְלִשׁוֹן עֵינַי
 וְאוֹן

דַּעַר אֲוֹנוֹתָאֵנְעוּ חֶבֶר וַיִּנְדִּיגַט אַהֲנַע חִיבְרָאֵנְוֹנִי : (ל) הַאֲרַע זֹאחַן אִינַע
 לְעֹהֲרַע, אֲוֹנֵד אַעֲרַקַע חוּיָךְ אִינַע וְאֲרַטַע : (לא) רִיכְטִיג וַיִּיאַ חֲבִגְוֹאֲגִטַּן
 חִיטַּט אִינַן פֶּאֲרַטְרַאג, אֲוֹנֵד אִינַן אֲוֹנְטַעֲרִיכְטֵי אִיט וַיִּוִּיהִיט : (לב) אֹס
 גַּמַּט פֶּאֲן אֲנַפְאֲנִיג דִּיא טַעֲפֹאֲנִיג חִיטַּט דִּאֲוִינַן בְּרַאכְטַע, הַאֲט עַר זִיחַ נֹאךְ זִיחַ=
 דַּעַר אֲרַדְוֹנִיג אַבְנַעֲטַהִיט : (לג) עַר לַעֲגַטַע יַעֲרַעַס זִינַע גַּעֲטַעֲפַטַע
 חוּיָךְ, דִּיא לֹו זִינַעַס לְוֹעַק אַבְלִיט, אֲוֹנֵד זִיחַדַּע הַעֲרַטְאֲפַטַעַן וְאֹאֲטַעַן
 וְעֹאֲטַאֲטַעַר וְוֹחֲהַרַן : (לד) זִיחַ הֲוֹנַעַרַן נִיכְט, דִּירַטְטַעַן נִיכְט, אֲוֹנֵד עַר=
 אִיחַדַּעַן נִיכְט, אֲוֹנֵד זִיחַדַּעַר וַיִּירַקֹואֲקִיט הַאֲרַטַע נִיכְט חוּיָךְ ; (לה) אִינַעַס
 הַקְּדַעַרַט דַּאֲס אֲנֹדַרַע נִיכְט, עֲוִיג וַיִּדַּעֲרַטְרַעֲבַט זִיחַ זִינַעַס גַּעֲבַאֲטַע נִיכְט :
 (לו) דִּאֲרוּיָךְ זֹאחַ גַּמַּט חוּיָךְ דִּיא עַרַדַע, אֲוֹנֵד זַעֲגַנַעֲטַע זִיחַ אִיט זִיחַדַּעַרַן
 גִּיטַעַרַן : (לז) טִיחַרַע אֲלֹאֲרַ חַרַט דַּעֲקַטַע זִיחַדַּעַר חֲבַרְבְּלַעֲכַע, אֲוֹנֵד בְּרִיִּי
 טַעַטַע אֲלֹו זִיחַרַע בַּעֲדִירַפְטִיט אִין זִיחַרַע :

יז (א) גַּמַּט סוּף דַּעַן אֲדַם חִיטַּט עַרַדַע, אֲוֹנֵד פֶּאֲרַוֹאֲנֹדַעֲטַע זִיחַן וַיִּדַּעַר
 דִּאֲרִין : (ב) עַר בַּסְטִיאַטַעַר דִּיא לַעֲבַעַסֲטַאֲנַע דַּעַר אַעֲטַעַן,
 אֲוֹנֵד גַּאֲב זִיחַהֲנַעַן דִּיא הַעֲרַרַסֲחַפַּט חִיבַר אֲלֹאֲעַס חוּיָךְ דַּעַר עַרַדַע : (ג) עַר
 רִיטַעַטַע זִיחַ אִיט קֹאֲוִגִיטַּט אֲוֹנֵד אַחְכְּט חִיטַּט, אֲוֹנֵד אֲוֹאֲגַאֲב זִיחַ אִיט עַהֲרִי
 פֹּרְכְט : (ד) עַר אַחְכְּטַע זִיחַ אֲלֹאֲעַן גַּעֲטַעֲפַעַן פֹּרְכְטִבַּאֲר, אֲוֹנֵד אִיט זִיחַ
 חִיבַר טִיחַרַע חוּיָךְ דַּעַר עַרַדַע אֲוֹנֵד חִיבַר דַּעַן גַּאֲלִיגַעַן אִין דַּעַר לֹאֲפַט הַעֲרַרִי
 טַעַן : (ה) עַר גַּאֲב זִיחַהֲנַעַן וַיִּוִּיהִיט אֲוֹנֵד אִינַיִכְטַעַן, אֲוֹנֵד לְעֹהֲרַטַע זִיחַ
 גֹּוֹטַעַס פֶּאֲן בַּיִעַסֲסִי מֹוֹנְטַעֲרַטִּידַעַן : (ו) עַר עַרַסוּף זִיחַהֲנַעַן סַפְרַחֲכַעֲהִיגִי
 קִיט

תרגום ארמית לה

בְּחַנְיָא : (ל) שְׁמַעוּנִי וּקְבִילוּ יוֹלְפָנִי וְלִכְל מְלִי הִבּוּ לִבְכוּן :
 (לא) אָמַר בְּמַתְקְלָא מְלִי וּבְחַכְמַתָּא אַחֵוּא יוֹלְפָנִי : (לב) כִּד
 בְּרָא אֱלֹהָא עֲבֻדוּהִי מִן לְקוּדְמִין עִם בְּרִיתְהוֹן פְּלַג נְמוּסִיהוֹן :
 (לג) וַיְהִי עַד מָא לְחַרְתָּא עֲבַדִּיחוֹן וּשׁוֹלְטַנְיָהוֹן לְכָל דְּרֵי
 דְּעֵלְמָא : (לד) לֹא כַפְנִין וְלֹא צַחִין וְלֹא עַמְלִין וְלֹא לְאֵאִין
 וְלֹא חֶסְרִין מִן גַּנְבוֹתְהוֹן : (לה) חַד לְחַד לֹא סַנִּין וְעַד מָא
 לְעֵלַם לֹא מַעְבְּרִין מִלְתָּה : (לו) מִן בְּתַר הַלִּין עַל אַרְעָא
 אַדִּיק וּבְרַכְהָ בְּכָל עֵלְלָתָה : (לז) נַפְשָׁתָא דְכָל חֵיא מְלֵא
 אַפִּיָּה וּקְפַס לְגוּהָ כָּל עֲבַדִּיחוֹן :

י (א) אֱלֹהָא מִן אַרְעָא בְּרִיהִי לְאָדָם וּמַחְפֵּךְ נַהֲפַכְיָהוּ
 לְגוּהָ : (ב) מְנִינָא דְיוֹמַתָּא פְּלַג לְהוֹן דְּנַהוֹן קִימִין
 וְאַשְׁלֵט אַנּוֹן בְּכָל מַדָּם : (ג) בְּחַכְמַתָּא אֲלִבְשׁ אַנּוֹן
 וּבְגַנְבוֹתָא וְכַסִּי אַנּוֹן דְּחַלְתָּא : (ד) וְאַרְמֵי דְחַלְתָּהוֹן עַל כָּל
 בְּסַר עַל חֵיתָא וְעַל פְּרַחְתָּא : (ה) חַכְמַתָּא וְתַרְעִיתָא מְלֵא
 לְבָהוֹן טַב וּבִישָׂא אֲלֵף אִינּוֹן : (ו) וּבְרָא לְהוֹן פּוּמָא וְלִשְׁנָא
 וְעֵינָא

וְסַלְטַת הַסְּקוּקִים הַאֲלֵה לְקוּחִים מְנוּסַח הַיּוֹנִית : (ז) שְׁמַעוּנִי • צַח לְסוּרוֹת צְקוֹר
 סַדְר הַצְּדִיחָא, וּמַקְדִּים לְקַרוֹה לְטוֹמַעִיו כְּדַרְכוֹ צְדָדִים יִקְרִי עַרְךָ מַעִיבַת חַמְלַס לְצַטְמוּעִים
 עֵלִיס : וְאָמַר שְׁמַעוּנִי סַחֵוּ לְטוֹן סַנְסָה וְסַחֵוּ וּקְבִילוּ לְקַחֵי כו' : (לב) עִם צְדִיתְהוֹן
 פְּלַג וּמוּסָהוֹן • תַּכְף כְּסַנְדְרָוֹ לְדַעַתְן נַצְרָו לְקוּמַתְן נַצְרָו לְצִוּוֹנִים, נַצְרָו : וְסַס לְכָל
 יִיד חֶקוֹ וְדַרְכוֹ, וְכֵן צַעֲבִית פְּלַג חוֹתַם צַמְטָרַס צְסָדָרַס : (לג) וְאַזְל אִל כָּל
 מַעֲנָהוּ • עַסְקוֹ וּמַלְאכְתּוֹ • עַד תַּכְלִית • וְסָדְרַס לְדוֹרוֹת עוֹלָם • וְצוֹ יִדְצַר מַכְלִלֵי הַיִּזְרִים
 הַטַּעֲבִים, סַסַס עוֹמְדִים עַל חַסְקַס וּמַסְמַרְתַּם לֹא יַעֲצוּרֵי, הַטַּעֲמַס יוֹלָא כְּכָל יוֹם מַמְזַרְתָּא
 צַמְטָרַס, וְסִקְרַת צִלִּים, חוֹרַע וּקְלִיד וְקַר וְחַס וּקִין וְחַרְף וְיוֹם וְלִילַס כָּל יַמֵּי עוֹלָם לֹא
 יִשְׁצוּתוֹ : (לד) לֹא יִרְעֻזוּ כו' • מַכְלֵ דְצְרִיו נַרְחָס כִּי עַד סַנְסָה יִדְצַר מַלְצָחוֹת הַטַּעֲבִים
 וּמַעֲרַכַת הַכּוּכְבָּדִים וְהַמְזוֹלוֹת, וְעֵלִיסַס אָמַר לֹא יַיעֲסוּ, ע"ד הַאֲמוֹר (צִיטְעִים מ) מְרוּב
 חוֹנִים וְחַמִּין כַּח חֵיס לֹא נַעֲדַר : וְלִכֵּן אָמַר צַמְקָרָא שְׁלַסְנֵיו וּמַתְסַלְטַס כו' • ע"ד הַאֲמוֹר
 לְמַתְסַלְטַת הַיּוֹם וְלְמַתְסַלְטַת הַלִּילַס : (לו) צַנְטַס כָּל חֵי מַלְא כו' ע"ד הַאֲמוֹר תּוֹלַא הַאֲרָן
 נַפְשׁ חֵיס : וְכָל מַחִיתַס עַרְךָ צְקָרְנָה • כֵּן הַעֲתַקְתִּי לְפִי נוּסַח הַאֲרַמִּית, וּקְפַס לְגוּהָ כָּל
 עַבְדֵי סוֹן • וּקְפַס כְּמוֹ וּקְפַס לְטוֹן סִגְרָה וְסַתִּימָס • וּמַסְמַעוֹת נוּסַח הַיּוֹנִית • נַפְשׁ כָּל חֵיס
 מְלֵא פִנֵי הַאֲדָמָה וְחֵיס יִשְׁצוּן :

י (א) הַחַכְסַס חֶלֶק כְּצוֹר לְאָדָם, וְהַצְּדִיל חוֹתוֹ מַשְׁחַר חֵי, ע"כ הַסַּלַס לוֹ סַרְטַס
 צַס"ע, אַעֲס"י הַטַּעֲבִין נַתְּחַךְ לְמַה שְׁלַסְנֵיו צְסָדַר הַצְּדִיחָא : (ג) וְעַטְרַס
 צַמְרוֹח • חַנָּא וּמְרוֹחַכַס וְחַתְכַס יִסִּי כו' : וְלִפִּי נוּסַח הַיּוֹנִית • וַיִּצְרָח חוֹתַם כְּלַמּוֹ •
 (ד) רִיסְטַעֲטַע יוֹא אִיט אַחְבַּט חוֹיס וַיִּזַּח עַר וְעַבְסַט הַאֲט. אֲזַנְר סוֹן יוֹא נַאךְ
 וַיִּנְעַס עַבְעוּבִיִּדַע (ט) צְרִיתוֹ טַס צַס • הַחַכְסַס צַסְטוֹרוֹ הַקְלָר יִכִּיל עֵינִין וְהַמַּחְסַךְ
 צ' חֵלְפִים טַכָּה וּמְדַלַג מַעֲנִין לַעֲנִין עַד הַגִּיעַ לְמַתָּן חוֹרַס, וְסַס צוֹ מְדַלַג מַעֲנִין לַעֲנִין עַד
 סוֹצוֹ לְכוּנְתוֹ לְהַרְאוֹת הַטַּעֲבִים צַמְטָה צְנִי חֵיס • וּמִן הַטַּעֲבִים יִסְצַס פִּנֵי לְגַמּוֹל
 וְעַטַס, וּמַמְנוֹ יִסּוֹב לְסוּרוֹת דְּרַכֵּי חַטְוֹתָא לְחוֹטָאִים זַס עַקַר עֵינִין הַטַּרְטַס עַד פְּסוּקַס כ"צ :

בן סירא יז

ואזן ברא להם ולב מבין חלק למו: (ז) לראות גבורת
 פעלותיו ולהשפיל נפלאותיו: (ח) לשים יראתו עליהם
 ואת שם קדשו יהללו: (ט) בריתו שם בהם והקי תיים
 הורה למו: (י) ברית עולם פרת אתם ומשפטיו הודיעם:
 (יא) עין בעין ראו תפארתו ודברת קדשו באזנם שמעו:
 (יב) לאמר השמרו לכם ולא תסורו ופקד גבר על עמיתו:
 (יג) ארחותם לפניו נגלו ולא יעברו מנגד עיניו: (יד) לכל
 העמים הקים מלך וישראל מנת אלהים: (טו) כל
 מעשיהם נגלו לפניו כשמש וכל מחשבותם לו נודעו: (טז)
 לא נעלמה רעתם ממנו ואשמתם כתובה לפניו: (יז)
 ישמור בחותם צדקת אדם וישרו כבבת עין: (יח) אז
 יחשוף ידו לגמול ואשמים בראשם ישיב: (יט) אפס
 לשבים יתן יד והממהרים לרע יאכרו: (כ) שובו אל יי
 ותשובון פן תאכרו: (כא) שובו מהטאתכם ואל תרגזו:
 (כב) כי מה הפץ לאל במתי אובד כי אם חי חי יודנו:

מה

קייט, אויגנן, אהרן, אונד איין דענקענדעס הערן: (ז) דאזיט זיא זיינע
 קאונדערהערקע זעהן, אונד זיא בעטראכטען; (ח) זיא ווערדען זיא עהר-
 פארט פיר איהן האבען, אונד זיינען הייליגען נאמען ואכפרייטען: (ט) זיא
 דיעס מאכט ער איין בינדיגט זיט זיהענען, אונד זעהרעט זיא געזעלע דעס זעי-
 בענס: (י) ער מאכטעט זיט זיהענען איין עוויגן בונד, אונד אפגעכאפטע
 איהענען זיינע רעכטע: (יא) פאן גייכט לז גייכט זאהן זיא זיינע גראסע
 זאייטטעט, אונד הערטען זיינע ווארטע: (יב) ער בעפארהל איהענען זיך
 פאר אלעס אונרעכט לז היטען, אונד פערארדנעטע, וויא זיך זיינער זעגען
 דען אנדערן פערזאטען זאל: (יג) איהרע אויפפיהרונג זיט זיהען טטעטעס
 בעקאנט, אונד זיינען אויגען ניכט פערבארגן: (יד) יעדע נאזיאן בעקאנט
 איהרן אייגענע רעגענטען, אבר ישרא זיט גאטעס טהייל: (טז) אלע
 איהרע ווערקע זינד זיהען זיכטבאר וויא דיא זאנע, אונד אלע איהרע גע-
 דאנקען זינד זיהען בעקאנט: (טז) אויך איהרע אונגערעכטיקייטען זינד
 זיהען ניכט פערבארגען, אונד איהרע זינדען זינד בייא זיהען אויפגעזייכעטע:
 (יז) דיא ווקהאלטעהטיגקייט דעס זענטען בואהרט ער וויא זיינען זיגורונג.
 אונד איהרע רעדליכקייט וויא זיינען אויגאפפען: (יח) בארד ווירד ער זיינע
 האנד לז פערזעלטונג דער זינדען זייגען, אונד איהר פערברעכען אויך איהרן
 קאפף פערזעלטונג: (יט) יעדן דענען, דיא זיך בעקעהרן רייכט ער זיינע

האנד

עניא ואדנא ולבו למסתכלו פלג להון: (ז) למחוי אנון
 גנברותא דעברוהי דנסתכלון פרישתה: (ח) דנהון משתעין
 בעלמא דחלתה ולשמא דקורשא נהון משבחין: (ט) סם
 קדמיהון קימא ונמוסא דחיא אלף אנון: (י) קימא דעלמא
 אקים עמהון ודינוהי אודע אינון: (יא) ותושבחתא דאיקרא
 חזו בעיניהון ואיקר ממללא שמעו באדניהון: (יב) ואמר
 להון אודיהו ולא תכרכון ופקד אנון גבר על חכריה: (יג)
 אורחתהון קדמוהי גלין ולא עברין מן לוקבל אפוהי: (יד)
 על כלהון עממיא אקים שליטנא ומנתה דמריא ישראל:
 (טו) כלהין עבריהון איך שמשא דניחין קדמוהי וגלין ליה
 בלהין תרעיתהון: (טז) לא כסין חוכיהון מן קדמוהי וחטהא
 דכלהון בני אנשא כתיבין לקובלה: (יז) זכותא דכלהון בני
 אנשא חתימא וסימא לותיה וטיבותא דכלהון בני אנשא איך
 בכתא דעינא נטירא קדמוהי: (יח) ובתר הלין נתגל ונפרע
 אנון וחוכיהון ברישהון נתל: (יט) ברם לתיבא יהב תיבותא
 ונובר לכל דלזריקא ממהרין: (כ) תובו לות מריא ותתובין
 מן דלמאבר: (כא) תובו מן דלמחטא ולא למרגזו: (כב)
 מטול דמנא אית ליה הנינא לאלהא בכל מן דאברו בעלמא
 חלף

האמר, דיה אבר מין מיהרער באוהייט אוכזאונטן פארטוואנרען, געהן לו
 גרודע: (כ) בעקעהרט מיך מלוא לו גאט, אונד טוהט בוסע, דאזיט
 מיהר ניכט אוואקאטט: (כא) זאסט אב פאן מייערן זינדען, אונד זירנט
 זיכט: (כב) דען גאט האט קיין גפאלטן מן דיה פערדראוואונג, זאנדערן אן
 דיה

(יב) ופקד גבר על עמיתו • רומז לדעת הסלם סלל והאצת לרעך כמוך זה גוף חסודה
 וחיך פירוסה ניסור: (טז) איך סמטא דיחין • זורחיס • ויזרח לו סמטס • ת' ודנח
 לים סמטס: (יז) חתימא וסימא • חתום תלור וטמון: (יט) דלזריקא ממערין •
 הלח זריקא, סתרונו בכל מקום צספר סזה לפי ענינו רעס ורעס, והוונתורגמין לח סזיחו,
 זצערך חיינו, וגם צמעריך לח פירשו: (כב) סנינא, הנשא ותועלת • לא יעילו
 (משלי יז) ת' לא יתקון • וסנתי ערצס לי ת' והנתי סנסני: חלף חלין דחין, ודצרי סחכס
 מכוונים למקראו' כי חין צמות זכרך צטאלו מי יודס לך (סהל' ז) ולדצרי יחוקי' כי לא סאלו
 סודד מות יסללך לח יסצרו יורדי צור אל אמתך, מי מי סול יודך כמוני (ישעי' לח) •
 וכונתס סלח יאריך החדס צתסוצתו עד אסרי סמות • כי חין סס מקום לתסוצס כי אס
 עלס סגמול, ומי סטרס צע"ס יאכל צצצת, ומכוין עוד לדצרי (יחוקאל לג) כי לא יחפון
 חלסיס צמות סמת כי אס צצצו רעס מדרכו וחיס: (*) מס יזכס חנוס • סול מנוכס
 חיונית, לח ימאל צצן חנוס דצר סלס לפי ססול צן סמותס, ועגל לחטוא ע"ד יר לצ
 חדס

בן סירא יז

(כג) מה שגיא רחמי אל נושא עון שבים : (כד) כי לא
 כבן אדם אל ולא כעצת בני בשר עצתו : (כה) מה יזכה
 אנוש והוא בן תמותה : (כו) מה בהיר משמש והשך
 ישפנו אף כי יצר אנוש בשר ודם : (כז) כל חילי מרום
 ידן אל ואף כי בני בשר עפר ואפר : (כח) מי יכל למלל
 עלילותיו או מי יספר גבורותיו : (כט) תבל ומלאה יחדיו
 תבלנה וי לבהו חי לנצח : (ל) יך וישר י ואפס בלעדו
 וכל מעשיו תמים יחדיו : (לא) הוא ערך מעשיו במשטר
 סדרים ובדברו כלם יעמדו : (לב) עליהם אין להוסיף
 ומהם אין לגרוע ומה לב אנוש כי יכילם : (לג) בהשלים
 עוד רב השאיר ואם ישוב יתמה : (לד) מה אנוש מה
 חסרונו ומה יתרונו מה טובתו ומה רעתו : (לה) וצבא
 אנוש אם רבו ימיו מאה שנה בטפיה מן הים וכנגריר מן
 החול : (לו) וארף שנים כאין כיום אחד מחיי עולם :
 על

דיא אעבענדיגען וועלכע איהן אָפּפרייען : (כג) וויא גראס איזט דיא
 בארהערליגקייט גאטטעס, אונד זיינע פֿערוועהליקקייט געגען דיא גוריק-
 קעהרענדע : (כד) דען גאט איזט ניכט וויא איין אענט, אונד זיין ראהט
 גלייכט ניכט דעם ראהט זיינעם פֿלייטליכען וועטן : (כה) וויא קאן זיין
 אענט, דער איין טערבליכעס וועטן איזט, ריין זיין : (כו) וואס איזט
 העלער אלס דיא זאָנע, אונד דאָך אואַגיבט זיח פֿינסטערניס, פֿיאַערה דער
 טוואַכע אענט, וועלכער בלוט אונד פֿלייט איזט (וויא ווילן דער פֿאן פֿעהלערן
 בעפֿרייט זיין) : (כז) אַלע איהמעס-העערע ריכטעט גאט, און דיא פֿלייט-
 איכע וועטן, דא זיח דאך אַללזאמל אַטע אונד טטויב זינד : (כח) ווער פֿער-
 אאז זיינע ווערקע זי בעגרייפֿען? ווער קאן זיינע וואונדערטאטן אַלע טר-
 זעהן? (כט) דיא וועלט זאמט איהרן גיטערן זינד פֿערגענגליך, גאט אַלזיין
 איזט זיין עוויג אעבענד וועטן : (ל) ריין אונד טאדעלאז איזט דער עוויגע,
 ניכטס איזט אויסר איהם, זיינע האנדלונגען זינד אינסגאמט פֿאלקאמטן :
 (לא) ער ארדנעטע זיינע ווערקע געהעריג, אונד און זיין גהייס טטעהט
 דאס גאנצע וועלטאן : (לב) עס איזט ניכטס הינלוטוהן, נאך דאפֿאן זי
 נעהטן, וואס איזט דאז אענטליכע הערף, זיח פֿאסטען זי קאנגען : (לג)
 ווען דער אענט דענקט פֿאללענדט זי האבען, זא האט ער נאך פֿילן איבריג גע-
 אַססען, אונד ווען ער זיך אואויהט ווירד ער לזוייפֿעהלעפט : (לד) וואס
 איזט דער אענט? וואס זיינע פֿעהלער? וואס זיינע פֿארליגע? וואס זיין
 גליק

תרגום ארמית

לו

חלף אילין דחיין ויהבין ליה תודיתא: (כג) מה סגי אין
 דחמוהי דאלהא דשבק לאילין דתבין לותיה: (כד) מטול
 דלא הוא איך הלין בני אנשא אף לא תרעיתה איך דבני
 בשרא: (כה) מא דעבר שמשא מן ימא אף הוא לה
 חשוכא היכנא הו בר אנש דלא כבש יצריה מטול דבשרא
 ודמא הוא: (כו) חילותא דשמיא דאן אלהא אף לבני בשרא
 דהנון עפרא וקטמא: (כז) מנו משכח למחוי עבדוהי או
 מנו נמנא גנברותיה: (כח) עלמא כלא מתנקא אכחדא
 ומריא בלחודוהי זכי: (כט) בשולמהון דבני אנשא הנון
 משרין ואם נתובין נתמהון: (ל) מנו אנון בני אנשא ומנא
 הסרנהון ומנא יתרנהון ומנא טיבותהון ומנא בישותהון: (לה)
 וכינינא דחיוהי דבר אנשא כד נסנא למחאא מאא שנין איך
 דממלא גורא מן ימא ואיך פרדתא מן חלא: (לו) אלף שנין
 מן עלמא הנא לא איתהון איך חד יומא בעלמא דזדיקא: (לז)
 כחול

ג'ק? וואס זיין אונגיק? (לח) זיין לעבענסליעל זענען אונג דויערט,
 איזט הונדערט יאהרע, וויא זיין וואססער טראפפען אויס דעם אלעפן,
 וויא זיין זאנדקארנלען אויס דען זאנד עבענטן: (לן) אויך טויענד יאהרע
 זינד

אדם דק רע כל היום, ומציא ראי' משמש: (כה) הן שמש הוא עלם זך וצפיר
 וזכל זאת חסך ישופנו, אף שאין לקוי השמש זעלס, כי אם מקצת חולה לו, (ולא רייתי
 לצאר דצרוי סיכוי לזעת הסוכנים האחרונים, אשר נלו זכלי הצעתם כתמים צמט,
 לפי צימתי הסכס לא נודע עוד דצר ממנו) וסוצ דצרוי על תאמר הן שמים לא זכו צעיניו
 וצעד כוכבים יחמוס אף כי אדם שותה כמים עולם. ודצרי תרגום הארמית סתומים
 מאד: וחולי כוונתו. אף כי השמש צהיר ציוס וזכל זאת צלילה מאפיל זא, ולא יראה
 אורו. ואיך יקום צן אדם חלס צ"ו. אשר מלא יר והרפורים דעים? וגם צזה איך
 דעתי נוחה כי איך הנמשל דומה למשל: (כח) מנו כ' אחרי הודיעו רפיון צן אנוס
 ומעוט ערכו, יקום לנגדו יתרון הצוה ורוממותו, ולזה אמר: (כט) תצל ומלאס
 יחדיו תצלנס, ווי לצדו זך ונקי: (ל) מכאן עד ל"ג חסר צארמית, ולקוח מנוסח
 היונית: וכל מעשיו תמים יחדיו, שלמים ומתאימים צערכס: (לא) ודצרו כלס
 יעמדו, כי יצל חפלו יתקיים כל היקוס, לו הסיר הסגחתו ממנו רגע יסוצ הכל לתסו
 וצוהו: (לב) צטולמסון דצני אנשא הנון משרין. צלתי מצוחר מה הוא. וחולי יראה
 לומר, כאשר ידמה האדם כי הסלים מעשהו צתכלית הסלמות עוד רצ הסאיר, ואם
 יסוצ אל מעשהו יתפלל ולא ידע מה חסר. ולפי נוסח היונית. פענין מי יחקיר
 נפלאותיו? ומי תכן עלם כחו? מי יפאר רחמיו? כי שלס הוא ולמעשיו איך חקר.
 ואם ידמה אדם כי כלה לספר אותס, עוד לא החל. וצחצחו כי צא עד תכליתס אז יכיר
 קצר כחו ורפיונו: (לד) מה אנוס, הסכס יסוצ הן, רוממות הצורא לספלת ערך
 האדם. מה אנוס ומה חקרונותיו ומה יתרונותיו: (לז) ואלף שנים נחצים כאין
 כערך

בן סירא יז יח

(לו) על בן האריך להם רוחו ושפך רחמיו עליהם: (לת)
 כי ידע מה אחריתם עליכן הרבה לסלוח: (לט) רחמי
 אנוש על שאר בשרו ורחמי יי על כל מעשיו: (מ) מורה
 וכי יסר מאלף ומוכיח אותם ברועה נאמן ינהל עדרו:
 (מא) אשרי אדם ישבר לרחמיו ואיש משפטו ישא:

יח (א) בני אם תיטיב כל תבזה ואם תתן לא תרע עינך:
 (*ב) טוב אשר לא תתן משתתן ותחת בנערה:
 (ג) בצנת מטר עלי הרב ואמרים רבים עלי מתת: (ד) יש
 איפא אמרי נעם טובים ממתן ונאמן רוח יחונן בשניהם:
 (ה) אויל מתחסד לפני נדבתו ומתת רשע מבלה עינים:
 (ו) נדבת פיו רבה ומתת ידהו מעט מזער: (ז) פושק
 שפתיו פהמון ולעת יתן אין כל מאומה: (ח) עד לא
 הדבר התבונן ולמד טרם תלמד: (ט) עד בוא צרה בקש
 עור

ינד איין ניכטס, וויא איין טאג פאן דער עוויגקייט: (לז) דארום אייט גאט
 לאנגמיהטיג געגען זיח, אונד גאס זיינע באראהערליגקייט איבר זיח אויס:
 (לח) ער ווייס גאר וואהל וויא ניכטיג אייהר ענדע אייט, דארום פארנייהט
 ער זיח: (לט) איין מענט אייט נור באראהערליג געגען זיינעם גלייכען,
 גאטטעס באראהערליגקייט אבער, ערטטרעקט זיך געגען אלע גטעפליע:
 (מ) ער אונטערווייטעט, ליכטיגט, אעהרט, אונד סטראפט זיח וויא איין
 הירט זיינע העערדע: (מא) הייל דעס וואנעט, דער אויף זיינע גארדע
 הקפט, אונד דער געדורדיג זיינע סטראפגעריכטע אנוואוט:

יח (א) איין וואהן! ווען דוח וואהל טוהסט, זא פארזאכטע ניכט
 (ד"ה) ווען דוח אלאמזען גיבסט, זא געבע עם ניכט אייט
 פארזאכטונג דעס עאפפענגער, אדער אייט פאררוירטען אונד ביטטערן רע-
 דען, אונד זיח בייח דיינעס געבען ניכט אייסגינסטיג: (*ב) בעססער גאר
 ניכט געבען, אלס אייט הארטעס אנרעדען געבען: (ג) וויא רעגען דיח
 ברענגענדע היטלע לינדערט, זא זינד גוטע ווארטע בייח איינער גאבע: (ד)
 יח קפט אייט איין גוט ווארט בעססער אלס איינע גאבע; איין הקורעליגער
 און גיבט זיח ביידע: (ה) דער אובערנע פראהלט טאהן פארהער עה ער
 נאך גיבט, אונד דאס פערטפרעכען דעס רוכלאזען אומכט נור הערץ וועה:
 (ו) דאס פערטפרעכען אייט פיל אונד דיח גאבע וועניג: (ז) קפט זאגט
 ער פיל לו אייט דעס אונד, אונד גיבט גאר ניכט: (ח) בעדענקע ערטט
 עהע דוח רעדעסט, אונד לערנע ערטט, עהע דוח אעהרטט: (ט)
 פערזייעדיך אייט היילעט עהע דיח נאיהט קאמט, אונד אייט היילונגסאיטטעל
 עהע

כטול הנא מאגר רוחיה עמהון ואשר עליהון רחמוהי: (לח)
 כטול דייע דחרתהון בישא הי מטול הנא אסגי שובקנהון:
 (לט) רחמא דבר אנשא על קריב בסריה ורחמה דאלהא על
 כלהון עבדוהי: (מ) מחכס ורדא ומלף להון ומהפך להון
 איך רעיא טבא דרעא לגוריה: (מא) טביהון לאילין דמסכרין
 לרחמוהי ואילין דמקבלין לדינוהי:

יח (א) כרי לזמן דמטאב לחכריה לא תכלא וכמן
 דיהב לא תבאש עינד: (ג) איך מטרא דמבטל
 לשוכא היכנא מלתא מהפכא מוהבתא: (ד) אית גיר
 מלתא טבתא דמן מוהבתא טבא הי תרתיהון על אנשא
 כשרא: (ה) סכלא גיר מחסר עד לא עבד טיבותא מוהבתא
 דרשיעא כתיבא עינא: (ט) עד לא תתכתש בעי לך עדורא
 ועד

כערך יום אחד מול הנלחמים * ובתרגום ארמית, ויום אחד מן העולם הזה אינו נחשב
 לכלום מול יום אחד בעולם הנדיקים עולם שכלו ארוך * ע"ד יפה שעה אחת קורת רוח
 דחיי עוה"ז מכל חיי עוה"ב, אך כפי המשך הענין מתישב יותר נוסח היונית לפי העתקתי,
 זה תוספת דאחר מהמעתיק הארמי:

יח (א) בני אם תיטיב כל תצנא, נפש עני צתחך לו * ולא תרע עינד צתחך
 לו, אך צעוב עין תן אשר ידבנו לצך * ולפי לשון הארמית, לא תחניע
 אחרך צתחך וצדקתך, ובנותן מתנות לא תרע עינד כי יש לא יתן ולא יתנו אחרים, כי
 עינו רעה צל אחרים: ושניהם נכונים, והראשון נותן יותר להמשך הענין: (ג)
 כלנת מטר עלי חרב, כן אחרים רכים עלי מתת * כי כל עוד שהמקבל לא יראה כי הנותן
 עוב לבו צמתתו, מתנתו לא יעז לו, כי ידמה תמיד המתנה כחוב אשר מוטל עליו
 לשלם לעת הזדמן * אך צדלותו חסן נפש המתנדב בכל לבו, אז המתנה כלה שלו, והחסן
 לא יתגלה כי אם ע"י אחרים נעימים עם הנותן: ולא עוד אלא: (ד) לפעמים
 אחרים נעימים טובים לנכחם רוח מכסף וחס אשר יתן לו * כי התנחומים לצדנה
 יזקיקוהו יותר ויאלמו רוחו מתנת יד * ולא עוד אלא דצדדים טובים ונחומים לא יחוייב
 צתשלוס גמול כאשר צקצול חסן * והחכם העיר דצדדיו לצ הנותן על שני עיניים * האחד,
 אלא יכריז למקבל דצדדי נויסה עם הנעת נדצחו, כדרך קלת מתנדבים, יזכירו לעני
 חטאיו ורעתו, לא להטיב לצס אך למען הצאים והסמיר אותם * והשני שהנותן יראה
 להמקבל פנים מקצרות צנת וצאמרי חן, ולא ישליך לו נדצחו דדרך ציוון, או צנערה,
 שלא להכלים פני המקבל ופניו לא יחורו * כארו"ל אזל חירורא ואלתא סותקא * ודמו נשפך
 כמים: (ז) חיל ונתחמד כו' כלומר עוד לא נתן, כדורך צנת יקרא דצקתו דקיל
 גדול, ויתחלצה יותר מכדי שויה * ומתת רשע מכלס עינים, כי מצטיח ימים רבים
 ולא יתן ועיני העני כלות ונכספות לה, ותוחלת מווסכה מכלס עינים ומדיצת נפש *
 ועוב לא להצטיח, מהצטיח ולא לקיים * לכן המתנדב יתן חכף לנדצחו ולא יחירך לבו
 ימים רבים: (ח) עד לא תדבר התצונן * את אשר תדבר כדי שתדבר צמדה וצמטרס
 וכהלכה * וערס תורה לאחרים חאלך לעליך: (י) הוכח כו' ע"ד קשט עזמך
 ואח"כ קשט אחרים * וכפי עזמך ערס תפישט אחרים, כי אם ל"כ אם תאמר ט"ל
 היס

בן סירא יח

עזר וטרם תחלה בקש מרפא : (י) הונח טרם תוכיח
 והשפט טרם תשפוט : (יא) עד בוא צוקה התפלל ולעת
 רעה תמצא מענה : (יב) עד לא כשלת התחנן ועד לא
 תחטא תן צדקה : (יג) לא תתמהמה לעשות חובה ולא
 תאחר לשוב עד שכנף על ערש דוי בעוד חילך לחטא
 תיטיב דרכך : (יד) לא תשים מועד לשוב זכור כי המות
 לא יאחר : (טו) עד לא נדרת בין נדרך ולא תהיה כמנסה
 את יי : (טז) אל תוסיף חטא על חטאה כי בראשונה
 לא נקית : (יז) זכור כי רגז אחרית כל חטא ובעת צרה
 לא ישוב אפן ממך : (יח) זכור רעבון בימי שבע ועני
 בימי עשר : (יט) מבקר לערב מתהפך עתך וכיד יי אין
 מעצור : (כ) וגבר חכם יצף מלפנים וכיום צרה לא ירא :
 (כא) נאווה לנכון אלף חכמה ויודעיה יפיקו משלי דעת :
 (כב) אוהב לקח יחכם ועד קצו ידע משלי תבונה אמרי
 דעת ואלפי נפש : בני

עהע דוא קראנק ווערעפט : (י) סטראפע דיק, עהע דוא אנדרע סטרא-
 פעסט, אונד ריכטע דיק עהע דוא אנדרע ריכטעסט : (יא) בעטע עהע
 דאס אונליק איינטריפט, זא ווירסט דוא לור לייט דער הייאווונג בעגנא-
 דיגט ווערדען : (יב) עהע דוא סטרויעלסט פלעהע, אונד גיב אומאמען
 עהע עס דיר אמתעלט : (יג) פערזיימע ניכט דיינע פפליכט לז ערפילטן ;
 פערלעגערע דיינע רייע ניכט ביו דוא אויף דעם קראנקענכעטע איגסט, לייגע
 ווען דוא נאך זינדיגען קאנטט, דיינע כעססרונג : (יד) זעלע קיינע בע-
 סטיאומטע לייט פעסט ווען דוא דיק בעקעהרן ווילסט, בערענקע דאס דער
 טקרט ניכט לזגערט : (טז) עהע דוא געזיכרע טוהסט זא איברלעגע עס
 דעכט, דאזיט דוא ניכט גאט גלייכזאם אויף דיא פראכע סטעלסט : (טז)
 בעגעהע ניכט זינדע אויף זינדע, דען טאן פאן איינער ווירסט דוא ניכט
 אונגסטראלעט בלייבען : (יז) בעדענקע דאס פערדרום דער אויסגאנג אלער
 זינדען איזט, אונד לור לייט דער ראכע ווירסט דוא זיינעם לארן ניכט ענגעהן :
 (יח) האסט דוא זאטט לז ווערדען זא דענקע אן הונגערסנאהט, אן אראוהט
 אונד דירעטיגקייט מיט וואהלטאנדע : (יט) לזויטען אהרגען אונד אבענד
 קאן זיך פיל אנדערן, אונד וואס גאט וויל עראייגעט זיך מהנע אויפהאלט :
 (כ) דער וויינע איברלעגט אלעס פארהער, ער דארף אונז קיין אונליק בע-
 פירכטען ווען עס קאמוט : (כא) דעם פערטטענדיגען געליאט עס זיך וויי-
 הייט לז אעהרן, אונד דער זא קענטט ברינגט וויינע ספריע הערפאר : (כב)
 דער

ועש לא תתכרה בעי לך אסיא: (יא) עד לא תמטיך עקתא
 צלא ובזבנא דעקתא תשכחיה ותעניך: (יב) עד לא תתקל
 צלא ובעא ועד לא תחטא הב זדקתא: (יג) לא תתכל
 למעברו חוביך ולא תהוא מדיש עד מא דתעוק לך: (יד) לא
 תתל זבנא למתב מן חטהיך אתדכר דמותא לא משתוחר:
 (טו) עד לא תדור טיב נדרך ולא תהוא איך גברא דמנסא
 מריה: (טז) לא תוסף לכחטא חטהא דבקדמיא לא זבית:
 (יז) אתדכר דרוגוא בחרתא הו דכלהון חטהא ובזבנא דעקתא
 לא נהפך מנך אפא: (יח) הוית דכיר לכפנא ביומי סבעא
 ומסכנותא ועניותא ביומי עותרא: (יט) מצפרא לרמשא
 משנא עדנא וכלהין הלין שפירן אנון קדם אלהא: (כ) גבר
 חכימא נאצף להלין כלהין וביומתא דרושעא לא נדחל מן
 בישא: (כא) לכל דחכים למלפו חכמתא ולידועיה למתל
 תוריתא: (כב) חכמי יולפנא אף הנון נתחכמין ונדעון עד
 מא לחרתא מלא דמתלא מלא דחכמתא ויולפנא דנפשא:

ברי

קיסם חזן עיניך יאמר לך טול קורס חזין סיניך: (יא) עד צא זרס הספלל טלא
 חזוהך, טלא חסיס כחשא תנעק מירס מחצלי סידה ואחר תעבורנה טעוס תחנח, ו
 ותצחר את אשר מחסה. חלל סנקידים לסתפלל צתוס לצב וצנקיון כפיו יעשה לכן תפלטו
 נשמעת: (יב) הססוק הזה כפל ענין עם הססוק טלפניו, הז זדקתא, כדי טלא
 תחטא: (יג) לא תתכל למעצדו חוביך, הכוונה סתומה, וסיס דעתי לומר לה צבעח
 למעציר פסעיך אך חיינו מתישב עם הנמשך אחריו. אך לפי נוסח היונית. לא תתחמסם
 לשלם נדריך. ולפי הכוונה הזאת העתקתי צעזרית קרוב לארמית לא תחמסם לעשות
 חובך: ולא תסווא מדש כו'. לא תאחר עד אשר ילית לך. כדאיתא טוציס לדשמע ואדיס
 חלפס ציטתא מאה מניס (סנהדרין ס"ק) סי' אשרי גבר טומע רעחו ואינו מסיב ומחשה,
 וחלפו מרעותיו מאה. וסי' מדש סתיקס. ואנכי העתקתי לפי נוסח היונית. לא תאחר
 לשב עד אשר תחלה ואין כך כח עוד לחטוא, כי אז אין האדם עוזב חטאיו, אך חטאיו
 עתזים איתו, וחסריה לניב, נפשה לסלמא נקט. חלל צעוד כח כך לחטוא טעוב, כי
 אז נגלה סחרטה מזד אחצת הטוב ולא מזד סעדר סיכולת: (טז) צין אל נדרך.
 כלומר סחצונן חחלה סיטיצ חס תוכל לקיים סנדר עליך. ואין הכוונה על נדרי תמון
 לצד, אך כל דבר טוב אשר יקבל האדם על נפשו לעשות. לאסר אסר לענות נפש, או
 לסיטיצ צדרכי המוסר והמיסדים קרא סחכס נדר, ולז' טלא יסיס צנדר כמנסה את
 ה' וחס יעשה ספלו אז יקיים נדרו, חלל לריך סיקיים סנדר חחלה ויצעח צס': (טז)
 עיין לעיל ט"ז ט"ז: (יז) זכור רעבון צימי טוצע. גם זה מוסר נאס, ונאמר כבר
 כעין זה לעיל פרש' יג'. ונשנה סנה צמלות טוגות: (יט) תצקר לערב מחספך
 הזמן מרע לטוב ומטוב לרע כטוב צעיני חלסיס. ומלת עתך מורה ג"כ מעמד האדם
 והצלחתו. כמו שמעתיק סיכס סרמנת', צידך עתותי (ססל' קח) (אין דיינער מאכט
 אייט איין טיקואל): (כ) יף סרשו לסס. סי' סחכס לופס ומציע מלפניס את
 אשר יצוה ויצין סחחצולות לסדר עניינו כראוי, לכן צימי רע לא יירח רעס:

בן סירא יט

יט (א) בְּנֵי אַחֲרֵי מִשְׁאֲלוֹת לְבָהּ לֹא תִלַּךְ וּמִתְשׁוֹקֶתָהּ
 חֲדָל: (ב) כִּי אִם אֵיפּוֹא כָּל מֵאוּיָהּ תִּמְלִיא
 לְחִרְפַּת אוֹיְבֶיהָ תִּהְיֶה: (ג) לֹא תִפְנֹק בְּמַעֲדָנִים לְבָהּ פֶּן
 חֵישׁ קָל תִּוְרֵשׁ: (ד) אֶל תִּשְׁרַת יָרֵךְ עִם מַעֲרֵכֵי אַרוּחוֹת
 פֶּן תִּדָּל וּמָאוֹם בְּכִיסָהּ אֵינִן: (*ה) נְשִׁים כֶּה יִפְגְּעוּ בְּגִדְהָ
 חֲבוּלוֹת וּכְלִיָּהּ כַּעֲבוֹט וּקְלוֹנָה יִצַּע לְרַבִּים: (ו) פּוֹעֵל סוֹבֵא
 לֹא יַעֲשִׂיר וְאוֹהֵב בְּשֵׁר יִתְרוֹשֵׁשׁ: (ז) יֵין וְאִשָּׁה מִסְכָּלִים
 לֵב וְרוּעָה זוֹנוֹת יֵאבֵד: (ח) נֶפֶשׁ עֲזָה תִדְרִים בְּעַלְיָהּ וּנְמַהֵר
 לְהֵאֱמִין חֶסֶר לֵב וְרַבָּה רָעָתוֹ: (ט) שְׂמַח לְאִיד קָרוֹב שִׁבְרוּ
 וְשׁוֹנֵה דָבָר חֶסֶר רָעָת: (י) אֶל תִּשְׁנֶה דְבָר וְלֹא יִחַסְדְּךָ
 אֵישׁ: (יא) עִם אוֹהֵב וְעִם שׁוֹנֵא לֹא תִרְבֶּה דְבָרִים וְאִם
 לֹא יִחַשֵׁב לָךְ עֵזוֹן חֲחֵרֶשׁ: (*יב) לֹא תוֹצִיא פִּיהַּ כָּל-אֲשֶׁר
 יִדַּע.

דער גאנצער אקטיט ליבט ווירד וויינע, אונד ווייס ביו אן וויינעס ענדע פֿערֿ
 מונטע = טפריכע, אונד פֿערניכטיג רעדען, אונד ריכטיגע גרונדעלע:

יט (א) איין זעה! הענגע ניכט דיינען בעגירדען נאך, אונטערדריקע
 דיינע איידענשאפטען: (ב) ווא דאס דען דיינע ווינטע אונט
 פֿאלברייגסט, זא ווירסט דאס לוק ספֿאטטע דיינער פֿיינדע ווערדען: (ג)
 ערגאנע דיק ניכט אן קעמטליכען טפיינע, זאנסט ווירסט דאס באהר פֿערֿא-
 זען: (ד) אנס דיק ניכט מיין טאוינערייען מיט איינפֿאלעכטען, דאס דאס ניכט
 לוק בעטטער ווערדעסט, אונד ניכט מיין בייעל בעהעלטסט: (ה) דאן
 ווערדען דיק דיע גלייביגער אנהאנגען, דיינע קליידער פֿערֿפֿאנדען, דיינע
 גרעהטשאפטען דעקן וואלכער, אונד דאס זעלבסט דער סאנדע פֿריי געגעבען:
 (ו) איין פֿערֿטרונקער מרבייטער קאן ניכט רייך ווערדען, אונד ווער דאס
 פֿאייס ליבט (ד"ה דען לעקערביסמען ערגעבן מינט) ווירד פֿערֿאראט: (ז)
 וויין אונד ווייבר כעטאָהרן דאס הערן, ווער זיך אן הולטן הענגט אאט זיך אונ-
 גליקליך: (ח) איינע פֿרעכע זעעלע (ד"ה דער אונטע פֿערֿוורלט אונד
 ניכטס גלויבט) טטירלט זיך מינס אונגליק, אונד דער זייטגלייבונג מינט אונ-
 וויסענער, אונד ריכטעט פֿיל עאנדע אן: (ט) ווער אייבר איינס אונדערן אונגליק
 פֿראמקט, דעסמען אונטערזאמל מינט נאה; ווער איינע רעדע ווילדערהאלט,
 מינט אונטוויספענער: (י) ערלעהלע קיין געריכט נאך (פֿאן הערן זאגען),
 זא ווירד דיק נאמאנד סענדען: (יא) ווערער געגען פֿריינד נאך פֿיינד
 זייט טוואלעהאלט, אונד ווא עס קיינע זינדע מינט (ד"ה דאס אפֿענבארונג
 דעס גריכטעס זענען קיין פֿארטהייל ברינגט) זא טווייגע: (*יב) דער
 אונד אום ניכט אונטע הערויס זאגען וואס דאס הערן ווייס: (*יג) ער-
 זעה.

תרגום ארמית

מ

יט (א) ברי בתר שאלת נפשך לא תאזל ומן רגתא כליה:
 (ב) אן גיר תעבר צבינה דנפשך א'ך הו הו יעבר צבינה
 דסנאא: (ג) לא תחדא בסניאיתא דתפנוקא דליא
 חר תרין תהוא מסכין: (ד) לא תהוי מסכין ורוי ווליל ופקק
 כד מדס לית: (ו) פעלא רויא לא נעתר ודרתס בסרא נארת
 מסכנותא: (ז) חמרא ואנתתא מפחזין לבא ודמתרבק
 לזניתא נאבד: (ח) נפשא חציפתא תאבדי מרה ודמהימן
 בעגל חסיר רעינא הו דמחבל נפשה וסגי בישתה: (ט) דחדא
 על בישתא נהוא תברא ודתנא מלתא חסיר רעינא: (י) לעלם
 אל תתנא מלתא ואנש לא נחסדך: (יא) ברחמא ובסנאא
 לא תרגל ואן אית לך חטהא בעי עליהון ולעלם קרצא דאנשא
 לא

יט (א) צני אחר תשאלות כו'. צני יורה תחכם מדת הסתפקות וסכלכול, שלא
 יתאום האדם למותרות ולמאכלי ענג: ומתסוקתך חדל. גם אם נפסד
 מאכלים הפנוקים תתאום מנע אותך מהם וכזוט את ילדך: (ב) כי אם תסיק כל
 זממך ותצקט לנוול כל תאום העולה על רוחך, מהר תורט ותחסר לחם, ואויציד
 ילעגו על מחסורך, וסמכלה קרנו צרצוי מאכל ומשתה וצתפנוקים לא ירחם איש על
 עניו: (ג) לא תסנוק לצד צמעדיס. כי סמרניל נפשו צתפנוקים יקרים, ויליא עליהם
 כסף רב, ונוסג מנהג זה כמה פעמים, יורט וכיסו יורק: (ד) לא תכלה סונך כו'.
 הכונה לא תשית ידך עם צני ענג, עושים כל ימיסם כחגים, ועורכים ארוחות ומשתאות,
 והולכים וקוראים לרעיסם, וככה יעשו כל הימים צית איש יומו, סיום צות ומחר
 לאחר, ככה יקישו יתי השצוב צמתתה וארוחות. אך מה אחרית הארוחות האלס, המס
 מריקים טקיסם, והכסף אזל מכלי, ואיש לא השיגה ידו, והוא מחויב לשלם חטיצא מול
 חטיצא, ואין לו, יעצט כל צדייו וכליו וכל אשר לו, וסוף סוף יהיה ללעג ולקלקל, זה
 תוכן כונת המקראות למי נוסח סיוגית. וצארמית קלור צלטון. ומלת ופקק ל' אמות,
 תאלמנה שפתי סקר ת' ותתסק: (ז) פועל קוצא, סכור לשחות יין, ודבר סכתוב
 צשווה, כי דרך הסועלים והסכירים להסתכר: ואוהב צטר. לאו דוקא, אלא כל תענוגי
 סמותרות כולל צטס צטר. למי טגס הוא מותר על מזונות השצעיות מפת ולפת וירק
 וסרי: ולמי נוסח סיוגית סוף המקרא וכז למצער מהר יורש: וזס מתיצט ג' כ' לראשו,
 כי על כל כוס וכוס לצדו ידמה הסכור מעט הולאתו, כי ערכו מלער וכוס לכוס אחת
 לאחת למזרח לחצון: (ז) יין ואשה כו'. הוא מקרא מלא זנות ויין וסירוש יקח
 ג' (סוטע ד): (ח) נטע עזס. כתרנומו נפשא חליפתא איש חליף ומעיז לכפור
 הכל, ולא יאצה, ולא ישמע לכל דבר, ולא יאמין בכל; מדיח עליו רעס. וכן ספכו
 הנמסר להאמין בכל הוא חסר דעת, ע"ד פתי יאמין לכל דבר, ויפקל להאמין משחית
 נפשו, ורצה רעתו לאחרים; כי הוא נקל להסתפות מאנשים נוכלים ורמאים, סמסיתיס
 ומדיחיס אותו לכל דבר רעס אך היטר והנצין הוא אשר יסקול כל דבר צמאזני סכלו,
 וצחין צלטס צמונתו צין אחת וצין סקר: (ט) סמח לאיד, זולתו, קרוצ סצרו.
 ע"ד צנטול אוצד אל סממח כו'. וסונה דצר. ס' שמע דצר וסונה סספור ססוא לספר
 אותו לאחרים, הוא חסר דעת, כי סמרצה דצרים וספוריס צכל שמועותיו אשר שמע
 מצני סצמס על אחתסס הוא פתי: (י) לא תשנס כו'. ולא יחסדך איש לא יחרף
 ויגט אותך, כי ע"י ססור ססמויות ירצה אדם שונאים לנפשו, ומסס מלא מחלקות
 ומריצות

בן סירא י"ט

ידע לִבָּךְ : (*יג) מִסְדֵּר בֵּית שְׁכֵנְךָ לֹא תִסְפֵּר וְלֹא תִתְחַקֵּךְ
 עַל דְּרָכֹוֹ : (יד) כִּי שׁוֹמֵעַךְ יִשִּׁים דְּבָרְךָ אֶל לְבֹו וְאַחַר גְּבָךְ
 בּוֹז יִבּוֹז לָךְ : (טו) שְׁמֵעַת דְּבָר בְּלִבָּךְ יָמוּת הַרְגִיעַ כִּי
 בִטְנָךְ לֹא תִבְקַע מִמָּנוֹ : (טז) אֲוִיל עֶבֶר שְׁמוּעָה יִתְבַּלְּלוּ
 כְּחִבְלֵי אִשָּׁה הָרָה יִמְעוּלָהּ : (יז) חֵץ תִּקְוַע בְּיָרֵךְ שְׁמוּעָה
 כְּלִב סָכַל : (יח) הוֹכַח אֶת עַמִּיתְךָ אֲוִיל לֹא עָשָׂה וְאִם
 עָשָׂה אֶל יוֹסִיף : (יט) הוֹכַח אֶת עַמִּיתְךָ אֲוִיל לֹא דָבַר
 וְאִם דָּבַר אֶל יִשְׁנָה : (כ) הוֹכַח אֶת עַמִּיתְךָ כִּי הוֹלְכֵי
 רַקִּיל רַבִּים וְאֵל יֶאֱמִין לִבָּךְ לְכָל דְּבָר : (כא) יֵשׁ חוֹטֵא
 וְלֹא מְלָכֹו וּמְעוֹרֹת וְלֹא מְרַעֲתוֹ : (כב) הוֹכַח לְרָשָׁע וְאַחַר
 תִּעַנְשׁ וּבִקְצָפְךָ אֶל תִּבְהַל : (כג) תּוֹרֹת אֶל חֲכָמָה וּיְרֵאת
 יִ תְּבוֹנָה נוֹצֵר אֱלֹה מִשְׁכִּיל : (כד) אֵין חֲכָמָה בְּמִזְמוֹת
 רָשָׁע

לְעֵהָע נִיכֵט נֹאךְ, וּויא עִם כִּיִּי דִינֵעַן נֹאכְבָּאָרֵן לִגְעֵהָט, אֲוִנֵד כַּעֲקִיִוְוֹרֵעַ
 דִּיךְ חוֹס וּיִינַעַר הִיִּזְוִיכֵעַן וּוִירֵטִטֵּאֵלֵט נִיכֵט : (י"ד) דַּעַן דַּעַר דִּיר לִזְהַעֲרֵט
 אַעֲרָקֵט וּמָהֵל אֲוִיךְ דִּינֵעַ וּוֹאֲרֵטַע (וּויא זַעֲהַר אֲמֵן וְיֵךְ פֶּאָר דִּיר חֵין אִכֵּט נַעֲהֲמֵן
 אֲוִם), אֲוִנֵד זַאכְבָּאָר דוּחַ דַּעַן רִיקָקֵעַן וּוַעֲנֵדֵעֵט, פֶּעֲרַחֲכֵטַע עַר דִּיךְ (וּוַעֲנֵן
 דִּינֵעַר טוֹמֵחֵהָטִיקִיט) : (ט"ו) הֲחֵטֵט דוּחַ וּוֹחֵט גֵּהַעֲרֵט, אִלֵּם עִם אִיט
 דִּיר טַעֲעֲרֵכֵעַן, וּויא נֹור גַּעֲטֵרֵחֵטֵט, דוּחַ וּוִירֵטֵט נִיכֵט דֹּאפֵּאָן כַּעֲרֵטֵטֵן :
 (ט"ז) דַּעַן אֲוִנוּיִסִּסֵּעֲנֵדֵעַן אֲחֵטֵט חִינֵעַ גֵּהַעֲרֵטַע נִיחִיגִיקִיט טַאֲעֲרֵלֵעַן, וּויא
 חִינֵעַר גַּעֲבָהָרַעֲרִין דֹּחֵט קִינֵד : (י"ז) וּויא חִיין פֶּתִייל חֵין דַּעַר הִיפֵּטַע,
 זֹא טַאֲעֲרֵלֵט דַּעַק טַאֲהַרֵעַן חִינֵעַ חֲנַפֶּעֲרֵטֵרֵוּעֵטַע רַעֲדַע : (י"ח) טַעֲעֲלֵעַ
 דַּעַן פֶּרִינֵד לֹור רַעֲדַע (וּוַעַן דוּחַ חִיהֵן חֵין פֶּעֲרַחֲכֵטֵט הֲחֵטֵט), פִּילִזְוִיכֵט הֲחֵט
 עַר דִּיחַ טַאֲהַט נִיכֵט פֶּעֲרַחֲיֵבֵט, אֲוִנֵד הֲחֵט עַר עִם עֵטוּחַ גַּעֲטֵמֵהֵן, דֹּחֵט
 עַר'ס נִיכֵט וּוִידַעַר טוּהַע : (י"ט) טַעֲעֲלֵעַ דַּעַן פֶּרִינֵד לֹור רַעֲדַע, פִּילִזְוִיכֵט
 הֲחֵט עַר דֹּחֵט וּוֹחֵרֵט נִיכֵט גַּטֶּפֶרֵחֵכֵעַן, אֲוִנֵד הֲחֵט עַר עִם גַּעֲטֵמֵהֵן, דֹּחֵט עַר'ס
 נִיכֵט וּוִידַעֲרַהֲמֵעַן : (כ) טַעֲעֲלֵעַ דִּינֵעַן פֶּרִינֵד לֹור רַעֲדַע, דַּעַן חֲפֵט חִיט'ס
 פֶּעֲרַחֲיִדוּגֵן, אֲוִנֵד גִּיב נִיכֵט יַעֲדַעַר רַעֲדַע גְּלוּיֵכֵעַן : (כ"א) אֲמֵן קֵאל
 פֶּעֲהֵלן חֲהִנֵּעַ פֶּאָרִזֵן, אֲוִנֵד אֲוִנֵרֵכֵט חֲהִנֵּעַ פֶּאָרוּיִסֵּעַן טוּהֵן : (כ"ב) חִיבֵרֵ
 פִּיהַרַע עֲרֵטֵט דַּעַן חֲוִנֵרֵכֵטֵעַן, דַּחַן טַטֵרֵחֲפֵעַן; אֲוִנֵד חִיבֵרֵחִילֵעַ דִּיךְ נִיכֵט חֵין
 דִּינֵעַק לֹאָרֵן : (כ"ג) קַעֲנֵטִים חִיט גַּעֲזֵעַן גַּחֲטֵטֵעֵט, חִיט וּוֹאֲהַרַע וּוִיזִיהִיט,
 אֲוִנֵד דִּיחַ פֶּוֹרֵכֵט גַּחֲטֵטֵעֵט פֶּעֲרֵטֵטֵחֵד, וּוַעַר זֹא כַּעֲבָאֲכֵטַעַט חִיט פֶּעֲרֵ
 נִיפֵטִיג : (כ"ד) חֲרָגִוּיִסִּיגִיקִיט חִיט נִיכֵט וּוִיזִיהִיט, אֲוִנֵד חִיטֵרִיגִיטַע חֲהֵ

תרגום ארמית

מא

לא תאכול: (יד) דלא מאן דשמע נסניך ואיך סרוחא
 נחשכך: (טו) שמעת מלתא תמותי בלבך לא הות גארא
 דתבוועך ותפוקי: (טז) מן קדם מלתא מחבל סבלא איך
 דמחבל ילדתא מן קדם עולה: (יז) איך גארא דמחא
 בחרותה דגברא הננא מלתא במעוהי דסבלא: (יח) אכס
 רחמך דלא נעבד דביש ואין עבד דלא גוסף: (יט) אכס
 קרבך דלא נאמר ואין אמר דלא נתנה: (כ) אכס רחמך
 במזול דכמה זבנין הוא מאכל קורצא סריקא ולא לכל מלא
 נהימן לבך: (כא) אית גיר דחטא ולא מן לכה ואית דמתתק
 ולא מלשנא: (כב) אכס בישא דלסניאא טלס ולא לכל
 מלא תהימניה: (כג) מלא דנביותא סבל חכמתא דחלתא
 דמריא ודחלתא דאלהא הי הי הכמתא: (כד) לית חכימא

דביש

ומריבות ושנאת חנם: ויש דרזים להעתיק. לא תשנה דבר עממי כי בלחץ יודע:
 הנוספר דבר ולא יעזב צעיני שומע, ישנה לספר דאיתו ויחשוב כי צום יוסר הדבר,
 ואינו כן, כי דבר ישר צעם הרשון יונק, ואם לא ישר הוא, הרי זה ככלב שז אל
 קיחו: (יא) ואם לא יחשב לך עון. פי' כי ים דבר שמועס אשר ראוי לגלות לאשר
 לו, כדי שידע להסתיר, צעד יש עת כי אז הסתיקה און, אזל אם אין תועלת לזולתו
 דעתו את הדבר אשר תהד עליו אם לטוב ואם לרע, אז הסתיקה יספ מדבורי. (יב)
 מקדר בית סכך כו'. פי' לא תספר מנהגו מוטב ביתו, מאכל שלחני ומעמד משרתיו וכה
 וכה הכל וכה וכה עשם כמנהג צוערים צעם צטיחם. ולא תחקה, לא תחקור ותשאל
 על דרכו ומנהגו ציתו וצאשר לו. כמו ועל שרטי רגלי תחקה (אית כד). חס כוונת
 מתרגם ארמית. ולעלם קרלא דאנשא לא תאכול, כי על פסוק ולא תלך רכיל צעמך ת'
 אינקלוס לא תיכול קורציון, חסו רכילות ולה. (יד) כי שומעך יסיס דברו אל
 לבך, וייראם כי צעל למון סרע אחס והולך רכיל, יסיס אל לבו להסדר, ואף כי צעת דברך
 אליו יקטיב וישמע ויודיק דברך, אך בצפנות סכמך ללכת מעמו רוח אחרת איתו. ויבז
 לך על סמורך: ולא יחמין אותך על עיניו. וצת"א גליך סרוחא נחשונך, כעבר מוכרח
 יחשב הולך רכיל: (טז) חויל עבר כו'. המסל הזה נאות מאוד לעיני, כולד צצטן
 אכס הרה מלאו ימים ללדת, יסצב לה יירים וחצלים עד לאתו, כן אין מעזור לכסיל
 צטייתו מעבר שמועס אין לו מנוחה עד אשר יסיחנה: (יז) סוכה את עמיתך. אם
 שמעת עליו דבר לאמר כה וכה עשם לך אל תמחר להענישו, אך תסוכה צו תחלה וקרא
 לו ושלל את סיו, הנה שמעתי עליך כי כה וכה עשית לי, ושמע עם יענה לך, כי חולי
 סקר ענו צו וסוף לא עשם. ואף אם אמת נכון הדבר, הסויר צו כי לא יוסוף, כי טוב
 לכבוש את חייבו דצברי רלוי מהסכס עמו צדן וצמסס: וצת"א אכס, הוא ל' ווכוח
 ותוכחם, אל באסף תוכיחי (תהל' ו') ת' תכסין: (כא) יש חושב כו'. גם זה נתינת
 יעסם לדבריו, כי לפעמים ירע אדם לזולתו צלי כוונה, רק צנגגס או צעעות צדמותו
 לטוב וגססך לרע שלל מדעתו: (כב) סוכה לרעס. סודע אליו חטאתו תחלה ואם
 אינו מודה ועוז אח"כ תקרב לענס. ובלשון ארמית אכס צישא דלסניאא טלס, פי' אשר
 הרבה לעול אותך, ולאיש כזה אל תאמין לכל דבריו, אף אם יציעי לך שלל יוסוף, כי
 שמועד לרעס לא יוכל לקור מרשעתו: (כד) און חכמה כו'. אחרי אשר חייב
 סודוק שלל סותרו, כי מזמות הנוכלים וסחרזים לרשעי, אינא חכמים צאמת כ"א

רחמים

בן סטרא יט כ

רשע ולא שָׁבַל בְּנִבְלֵי מְרָמָה: (כה) יש ערום לעולל
 עלילות ברשע בער ונקי חסא: (כו) יש חסר מדע ונקי
 מעון ורב מדע וחוסא: (כז) טוב מעט תבונה פתס-ללב
 ממדע רב ורשע: (כח) יש מתראה מך מטה ראשו ורוח
 נשברה ולבו מלא נבלים: (כט) מטה פניו מכניע רוחו
 ובמקום לא נודע ישר יקרא: (ל) והוא באפס פה יעצור
 רשעו ותמצא ידו יבאיש ויחפיר: (לא) בתאר אפיו נבר
 גבר ועיניו על מחשבתו תעידנה: (לב) חזרת אפים
 ומלבוש יוכיחו מה מעשיו צחקו ומהלכו יעידו מה ענינו:

- כ** (א) חוכח לץ לא טוב ולהלל איש לא לו תהלה:
 (ב) מוכיח בלא עתו לו החריש חכם יחשב:
 (*ג) טוב הוכיח עמיתו בפיו מנשא שנאתו בלבבו: (*ד)
 מודה הטאיו מלבו מציל מכניעה נפשו: (ה) שופט מעול
 משפט

סאגע זינד ניכט קאוגהייט: (כה) אאנלער איזט איסטויג אונס סאקהייט
 אויסלואיבען, מיין אנדרער איזט חיינפעלטיג אבער אונסארזיג: (כו) אאנלער
 איזט אומזיססענד אונד פון זינדען פרייט, אונד אאנלער האט פיל טערעין
 אונד איזט מיין טאלק: (כז) בעססער וועניג פערסטאנד אונד אויפריכטיגעס
 הערץ, אלס רייך דארמן זיין אונד רולאמו: (כח) אאנלער לייגט זיך דע-
 איהטיג, איט געבייגטעס קאפף אונד נידעריגטאנגענעס געאיהטע, אונד
 דאס הערץ איזט פלאנער טיקקע: (כט) ער געהט געביקט חייטהער איט
 דעאואט, אונד ווא אמן איהן ניכט קענט, ווירד ער פיר חיינען רעכט-
 טאפנען אמן געהאטען: (ל) האלט אונדעראנגען זיינע בטהייט מיין, ווא
 באור פיר אבר גאנענהייט פינדעט לייגט ער זיח: (לא) אן דער אינע
 פרקענט אמן דען אמן, אונד דאס געזיכט לייגט זיינע געוונאנגען: (לב)
 געבערדען אונד קליידונג בווייטען אויף זיינע האנדלונגען; דאס למהלגינענדע
 אכטען, אונד דער גאנץ חיינעס אאנעס לייגטן אויף דען קהרמקטער:

- כ** (א) אונגיטן איזט עס חיינען סעסטער סטרומען, דער דען
 דיהאטן, דער קיינען פערדיהט: (ב) אאנלע סטראלע
 געסיהט לוד אונלייט, אונד טעהטע ווייזליכער ווען ער סוויגע: (*ג) בעס-
 סער חייט'ס פרייט סטרומען, אלס אינערליך גראון נאלטראנגען: (*ד)
 ווער חיבר זיינע פעהלער מיין פרייעס גסטענדיס אבאעגט, ערספארט זיך
 דעאיהטיגונג: (ה) דער ריכטער וועלכער גוואלטשטיגקייט איס גע-
 ריכטע סיבט, גלייכס חיינעק פערפייטעהן, דער זיינע מיהק אונדערווייטע

תרגום ארמית

מב

דביש ולית תרעיתא דחטיא דסכולתנותא : (כה) אית ערימותא דבריא חטהא ואית סכלא דחסיר חטהא : (כו) ואית חסיר מדעא דמתפצא מן חטהא ואית יתיר מדעא דחטא : (כז) אית ערים רצבא למדגלא ומתעקס למגלו דינא : (כח) אית דמתחוא איך מבינא ואיך תביר נפשא וגו לבה מלא נכלא : (כט) אית דמרכין אפוהי ומתרעא בישתא ובאתר דלא ידעין ליה קרין ליה כאנא : (ל) אית מיבול דלית ביה הילא מתכל מן דלמחטא ואין משכח ליה למבאישא כבאש : (לא) אית דמן חווא דאפוהי פרש ליה גברא ומן קבול ידע ליה חכימא : (לב) חווא דגברא מתוא עבדוהי ופסעתיה דבר אנשא מסהרן עלוהי :

כ (א) לית ליה טיבותא למאן דמכס לעולא ומשתבח מן בר דלא ולא ליה למשתבחו : (ב) אית מכסנותא

דלא יאיא ואית דשתיק והו חכים : (ג) טב הי מכסנותא בפומא מן דלמנטר סניא בנו לבא : (ה) מתרגג פהימנא לברמך

דחאים, ומא גדלה סעות סאנשים, זראותם איש מערים וידיו רז לו צמזמות סמרמה לסינות חנשים, וקוראים אותו חכם, ואין זה חכם אצל ערוס ונצל: ות"ל: אחר לית חכימא דביש, והוא חספט עתסדן ויסחר לודק אין רשע חכם: (כה) יש ערוס צו חכמים להרע כזה ימלאו הרבה, אשר פונים חרירות סצונותם לרמות סאנשים, וקייטוב אין אותם ולעומתו צער נקי מחטא, כי הוא איש חס ולא ידע רע: ולכן ימלא לפעמים: (כו) צער מדעת ולדיק, ואיש רז מדע לו אצל מקצב מדעו להרע, ואס חטאל מי משנייה טוב? יאמר: (כז) טוב זה אשר מעט סצונה לו ולצו חמים, מאיש רז מדע ולצו רע כן הוא לפי נוסח סיונית וצארמית כתוב ואית ערוס דלנא למדגלא ס' לכוז ולסקר ומתעקס למגלא דינא יודע צחצולות ערמה להלדיק דינו אשר לו עם זולתו (ער סערדרעהט אאלס חוס ויינען פראלעם לו בעשעניגען): (כח) אית דמתחוא איך חכימא גם זה תין מוכלים, ידכס יטות ומספיל נפשו תראה טלפיו כחזיר ולצו כנחש: (כט) וכן איש נובל כזה, ראשו מטס לארן, ועושה עלמו אינו רואה ואינו שומע, ומתחסט עד סצנקוס טאין חכירים אותו ישימוהו ללדיק ויסר: (ל) או מחקר כח ימנע ורשע, וחכירים לגנב נפסה למלאה נקט ולעת מזול ססיגה ידו להרע, יראה כל רשעתו: (לא) ואחרי סודיעו מיני סרמאים יתן סמנים להכיר צה צני חדם והס ס' סמנים, קוי סניו, מראית עיניו, לצום, וסלוד, ולחוק יסמנים סאלס סס איתיים, אך לריך סצונות רז מי סיצנים ואתת הוא אס יעסה סערס כל מיני סצנולות לזייף גלויין, צכל זאת נכר הוא, מתמונות סניו, סהצט עיניו, כי סערס ע"ס רוב, לא יוכל להביע צפני עמיתו כי ידבר צו, גם מלוצסיו וססיעות דגליו מעידים עליו וכן סחוק סערס הוא צטקר, כי ידחוק עלמו לסחוק צגליו סניו, ולצו צל עמיו אך לצ סצין לריך סיסים סאיש אשר יכיר כל חדם וספרלוד סניו (סיוי סאמאית): ואחר חכם אחד, סהס ערוס כנחש ולחון כיונסי: כי זראשון יצונן ערמת ס' סנכל יצני ייסר נססו ליסרים וסס: אף סוצר סחכס צתקוס סזה ססכרת סנים, צכל זאת

בן סירא כ

מִשְׁפָּט סָרִיס מְעַנֶּה נְעִירָה הַפְּקֻדָּה אֵתוֹ : (ו) יֵשׁ מַחְרִישׁ
 חֶכֶם יִהְיֶה וּמְרֻבָּה דְבָרִים יִשְׁנֵא : (ז) יֵשׁ מַחְרִישׁ כִּי אֵין
 בְּפִיו מְעַנֶּה וְיֵשׁ עוֹצֵר מְעַנְהוּ לְעֵתוֹ : (ח) נָבוֹן מַחְרִישׁ
 וְנוֹצֵר עֵתוֹ וּפְתִי נִמְהָר בְּדַבְּרָיו וְלֹא יִחִיל : (ט) יִטַּל כְּבֹד
 מְרֻבָּה דְבָרִים וּמִתְקַשֶּׁה בְּדַבְּרָיו יִשְׁנֵא : (י) מְרֻבָּה דְבָרִים
 כִּמְרֻבָּה כּוֹזֵבִים וּמְרִים נִפְשׁוּ קִלּוֹן אַחֲרֵיתוֹ : (יא) מִשְׁלֵךְ
 אֶבֶן מִפְּרִיחַ צִפְרִים וְדַבְּרֵי נִרְגָז מִפְּרִיד רַעִים : (*יב) הוֹפֵךְ
 בְּמוֹסָר לְבוֹ פוֹרֵק עַל מִנְפֶּשׁוֹ : (*יג) יֵשׁ נִזְק נִהְפֵךְ לְמִשְׁכַּרְת
 וּמִשְׁכַּרְת תִּהְפֵךְ לְמַחְסוֹר : (יד) יֵשׁ קוֹנֶה דָבָר בְּמַחִיר
 מְעַט וְאַחַר יִשְׁלֵם שְׁבַעֲתַיִם : (*טו) יֵשׁ מִתֵּן לֹלֵא יוֹעִיל
 וְיֵשׁ יִפְיֵק פְּרִי שְׁבַעֲתַיִם : (טז) מִתַּת כֶּסֶל לֹא תִרְצֶה כִּי
 עֵינָיו עַד גְּמוּל שְׁבַעֲתַיִם תִּצְפְּנֶה : (יז) מְעַט יִתֵּן וְרַב מְחַסֵּד
 וְכַדוּרֶךְ בְּגַת יִקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל : (יח) הַיּוֹם נִשָּׂה וּמַחֵר נִגְשׁ
 וְכָל נְדָבָתוֹ קִלּוֹן וְחִרְפָּה : (*יט) בְּמִתְק שְׁפָתַיִם יִתֵּן נְדִיב
 יִיטִיב

וּנְגַרְוִיחַ סַנְהֶדֶן וְיִלּוֹן : (ו) וְעַר סוּיִיגַט וְוִירַד פִּיר וְוִיזַע גְּהַזְטַעַן, וְעַר
 פִּיל סוּאֵלַט, גְּעַהֲסַט : (ז) אִינְלֵכֶר סוּיִיגַט חוּיס אִמְנֶעַל אֵן אִנְטוּוֹרַט,
 חִיין אִנְרֵרַע סוּיִיגַט בּוּי לֹו אִינְעַר סִיקֵאִיכְעַן לִיִּט : (ח) דַּעַר פֶּעַרְנִיכְטִיגַע
 בַּעֲקֵב־כֶּחֶסֶטֶט דִּיא גְּעֻעַנְנֶע לִיִּט, דַּעַר טוּעֵלַעַר אַבֵּר קֵאָן וְיֵחַ נִיכְט אַבּוּוֹאֵרִי
 טַעַן אֹונֵד לִיִּילַט חֵיהֵר פֶּאָר : (ט) וְעַר פִּיל רַעֲדַעַט וְוִירַד אֹונַעֲרַטֶרַעֲגֹוֶן,
 אֹונֵד וְעַר חֵיק גַּסֶּפֶר־עֵבֶע הַעֲרַרְטַעַן וְיִלּוֹן (ד"ה רַעֲכֵט בַּהַזְטַעַן) וְוִירַד גַּמֵּי
 הַחֶסֶט : (י) פִּיל רַעֲדַעַן גְּוועֶהֶנט אֵן פִּיל אִיגַעַן, אֹונֵד יַעֲלֵכְטֶעֶרֶהֶבֶנֶב
 בְּרִיגַט פֶּעַר־אֲכֻטֹונֵג : (יא) וְעַר אִינְעַן סַטִיין לֹוִיסַעַן אִינְעַ טֶרֶפֶט פֶּלְגַעַל
 וְוִירַפֶּט, פֶּעַר־סִיכְט וְיֵחַ, וַח טַרַעֲנֹונַעַן פֶּעַר־אִיִּדַעֲרִיסַע וְוִירַטַע, פֶּרִיִּירַע :
 (יב) וְעַר דִּירֶךְ סַטֶר־אֶפֶע זִיךְ בַּעֲסַסֶּעֶרַט, עַנְטֹוֹעֲרִיגַט זִיךְ פֶּאָן אִינְעַס
 יִפְּעֶע : (יג) אִמְנֵלֶּעַר סַחֲדַעַן וְוִירַד לֹוס גְּוִיין, אֹונֵד אִמְנֵלֶּעַר גְּוִיין לֹוס פֶּעַר־
 לֹוסט : (יד) אִמְן סַפֶּט זִיךְ אִינְעַ וַחֲכַע, אִמְנֵלֶּעַס אַמְהֹו וּמְלֶפֶיל אֵן, אֹונֵד
 אֹוס עַס הַעֲרֶפֶךְ יִבְנַפֶּעֲלֹוֹטִיג בַּעֲלֶהֶלן : (טו) עַס גִּיבַט גִּאֲכַעַן דִּיא קִיִּיסַעַן
 נֹונַעַן פֶּעַר־סַפֶּעַטַעַן, אֹונֵד אִנְרַעֲרַע דִּיא יִבְנַפֶּעֲלֹוֹטִיג פֶּאָרֶטִייל בְּרִיגַעַן : (טז)
 דֶּס טַעֲרֵן גִּאֲכַעֲרַע חֵיזַט אֹונֵאֲגַנְעַס, דַּעַן עַר בּוֹיקַט חֵיאַמַּעַר חוּיף יִבְנַפֶּעֲלֹוֹטִיגַע
 פֶּעַר־גְּעֻלֹוֹטֹונֵג : (יז) וְעֵינִיג גִּיבַט עַד אֹונֵד פִּיל רִיקַט עַר חוּיף, אֹונֵד סֶרִיִּיעַט
 עַס חוּיס וְיֵחַ חִיין וְוִינְטֶרַעֲטַעַר : (יח) הֵיִיסַעֲרַע לִיִּיהַט עַר אֹונֵד אִמְרַעַעַן
 פֶּאָרַדַּעֲרַט עַר עַס וְוִירַד, וְיִינַע וּמְלֶהֶלֶטֶטַעַן וְוִירַד נֹור טַאָךְ אֹונֵד כַּמְרַעֲרַע :
 (יט) דִּירֶךְ טַעַע וְוִירַטַע אִמְלֵט דַּעַר פֶּרִיִּיגַעֲכִיגַע וְיִינַע גִּאֲכַעֲרַע אֹונְגַעֲהַס.

תרגום ארמית

מב

למדוך עם בתולתא הכנא מאן דעבר דינא באולצנא: (ו)
 אית דבר שתיק מתחשב חכימא ואית דמסתנא בסוגאא
 דשועיתה: (ז) אית דממלל איכא דלא ולא ליה לממללו:
 (ח) גברא חכימא נטר עדנא וגברא עולא ומרחא לא נטר
 עדנא: (ט) אית דבסוגאא דשועיתה מסתנא ודמתניאא
 נסתנון חיוהי: (י) אית מדס דלבישתא הי דגברא ואית
 שועיתא דלחוסרניה: (יא) איכנא דתשרי כאפא בעופא
 דתפרחיוהי הכנא רתובד רחמתא דרחמך דשררא ולא
 השכחיוהי: (יד) אית דסגי יוף איך ועור ופרע ליה חד
 בשבעא: (טז) מוהבתא דסכלא לא שויא ליה מטול דעינוהי
 חד בשבעא סימן לפורענותא: (יז) ועור יחב וסגי מחסר
 ופתח פומה וממלל דביש וסרב: (יח) יומנא מוזה ומחר
 תבע וגביתה גביתה היא דפורענותא, אילין דהיכנא איתהון
 לאלהא

לא נחלא המאחר המוצא צנח' צנח צן סירה (סנסדרין דף ק) וזלקון קורטמן עבדקן
 סכסן. חס לי ליטועס, כי חין זס ספר צן סירה אטר עליו אמר רבי יוסף (סס) אף
 צספר צן סירה אסור לתקרי:

ב (ד) תחש חטאיו כו' המאחר הזס נכון מאד, כי המודס למצרו, כס וכה
 עסיתי לך סלה לי, מטר ימחול, ויטוב להיות כדראשונה, והמודס צקנס
 קטור, וחינונו לריך כניעס דכס לסימחול לו' חלל סממחין עד סיחרס עליו סמעוול,
 ויחצעכו לזין, אז לריך כניעס דכס, סינקס ויחמנן לו סיטכלו לו: (ד) סריס מעסס
 כו'. יודע סוף מנהג מלכי צני קדס לסיס סריסיס סומרי צית סנססיס, (וימעסס אחרסרס
 יוכיח) והס גדול עונס סריסיס אטר יענס אחס מן סבתולת אטר סוף הוסס סומר עליסן.
 וכן הוסס סמוסס על סמספט לעסות סמפט לזק, וחס יעוסי סמפט סוף דנחס ככל וכל
 לסריס מענס צתולה, והספל נחות מאד: (ז) כי חין צספו מענס. חס סוף צדצר
 אטר ידע וחסס, ולא ידע חס יענה, לפי סחמח סוף סחמח, ולא ידע צחס יחגלל על
 ססעו, או ססדצור סוף צכחמס ולצו רייה, והיח אטר דעת, ואין לי ססונס צדצר סחלה
 צנזון סהוא. ויש יודע להסיצ, אך יסמור עת סנכון לסחצונס. וסוף חכס ויודע לערוך
 דצרו לפי עת ותקוס ותכונס. כי אוחת סחכס סוף אטר יודע עת לצדד ועת לסחסו,
 והכל יסס צעמו! ודצרי סמחרנס סרדמיסי צססוקיס סחלה ק'רי סננס: (יא) מסליד
 אצן, צין סצרת לטריס ספריסיס, כן דצרי איש סילך רכיל ולסון סרע, מצרית סצרת
 דעיסי: (יב) יס נוק כו'. סענין הזס יקרס עד למרצס ע"י נוק יולד לפעמיס דיוח,
 וע"י ריוח יקרס נוק. וספסיק סחצרו מנחר סענין הזס יותר: (יד) יס יקרס דצר
 צמחיר מעס כו'. יסכן לעסור חליו על כחס אופניס, יס ק נס ספן גרוע צבור וחרס,
 ויסמח כי קנע אוחסו צול ויחלקלל ככל עת, ולריך סיוניח עליו דמי הקן כפלי כפליס
 מדמי סיוי. ואלו סיס קונס סדצר סוס אחדס, לא רצחס כסך מק סו מלצר יוליש על
 סיסן ומקולקל. והספורסס: כל דצר זול יקר, וכל דצר יקר זול: וכן יס לסצרו על
 סיקנע אדס סס והסמנוס דרסס (ראנז אונד טיטעו). ומקנע סס סכצוד כזס צדמיס מעסיס,
 אך לריך חס"כ סוללות רצות כדי סימננס על פי מדות סכצוד סוס, צנצדיו, צמסכנו,
 צמאלכו וצמסססו, וכדומס לזס, לקייס כצוד: ויש לסצרו נ"כ לפעמיס יקנע אדס

בן סירא כ

יטיב וקולו פל ישמע: (כ) אמר סבל חסרת רעים ואין
 גומל על טובתי: (ג) גם אוכלי לחמי דורשי הוהי עד
 מה תרבה חרפתו: (*כב) מוקש רגל קטן מוקשו ומוקש
 לשון יחבל נפשו: (כג) מים על אבן חלק לשון פסיל בין
 נכונים: (כד) מאכל תפל בלי מלח דבר דבר בלא עתו:
 (כה) חקמה כפי סבל נשחתה כי בלא עתה ידבר: (*כו)
 גם בהגות פי כסיל תבונה סר טעמה כי משפטה יסלה:
 (כז) יש ברישו ימנע מחטא ומך ערכו נצל מנסיונות:
 (כח) יש אובר מפני בשתו ומכלמת פניו ישחת: (כט)
 יש מבטיח מפני הרפה וקנה לו שונא חנם: (ל) אין רע
 כאיש כזב ורבה היא כפי אוילים: (לא) טוב גנב מאיש
 כזב

ער חיבת וקהלטהטען אהנע עם זיך פערלויטען לו אהסען: (כ) דער
 טקהר קאגט: איר פעהוט'ט אן פריינדען; ניאמנד דמוקט איר איינע
 ווקהלטהטען: (כא) אויך דיא איין ברעדט עססען, וזען איין אונגליק;
 וויא אפט ווירד זאלטער פערטפאטטעט: (כב) איין אנטפאם איט דעסן
 פוסע חייט פאן לייכטעס טארען, איין אנטפאם איט דער לונגע חבר גרייכט
 לוס פערדערבען: (כג) וויא וואסער אויף איינען גלאטטען סטיין, זא דעם
 טקהרן רעדע אונטער פערטטענדיגען, (ר"ה) ויא זינד פארבראנהענד
 אהנע דאס און דארף אהטעט: (כד) אונלייטיג גספרעך חייט וויא מוג-
 גואלנע ספיינע: (כה) ווייהייט אויט דעס אונדע דעס טקהרען חייט פער-
 ווערפליך, דען ער זאגט זיא גיכט לור טיקליכען לייט: (כו) ווען ער אויך
 וואס פערניגטיגעס טפריכט, האט ער דאך קיינען גטאזאך, דען ער טרעגט
 עם אונטערהעריג פאר: (כז) אהנלער ווירד דורך מראוהט פאן זינדען חב-
 געהאלטען, מוגר זיין טיילאעס לעבען חייט קיינער פערזוכונגן אויסגייעלט:
 (כח) אהנלער לעסט דאס לעבען אום דער טהנדע וויאלטן איר ריכטעט
 זיך לו גרונדע אום איינער שאאס וויאלטן: (כט) אהנלער פערטפריכט
 דעס אנדערען עטוואס אויט שאאס, מוגר אהכט איהן זיך אונטעהטגער וויינע
 לוס פיינדע: (ל) גיכט טהנדליכער חאס איין איגנער, חיס אונדע דער אה-
 טטער אהטען ווירד דיא איגע בטטענדיג געפונדען: (לא) איבער איין דיב
 חאס

חסן גנוז וזכוד צול, ונדע הדזר ולריך סיביז חסן ההוא לצעליו חסם, ונפעמים
 יתחייב עוד חסם הדוע קנה אחרו וכלם תחישצים וככונים ואלת ואלת, כמו ואלת
 נגט יוסף: (מ) יש מתן לנח יועיל לסעתיסיתן חדם שלא כראוי, או שלא יתן
 לסנדרך די לרכו, או שלא צונתו ולא היעיל צנתינתו נאותם, או שיתן לזעל כפוי טובה,
 והתחלים רבו מספור צהתנדז חיס, כי לפעמים יועיל פרוטה אחת כראוי צתנו, יותר
 ממאה בלא זמנו, וכדוהא לם: (מז) מתת כסיל כו יורה כי חסיל לא ייעזי
 צתורה

לאלה ולבני אנשא סניאון אינון: (כ) סכלא אמר לית לי
 רחמא ולית טיבו לטיבותי :: (כא) אכלי לחמי איך שועא
 דכאפא אלא אבותיה נמיקון עלוהי: (כב) איך טיא ראשידין
 על שועא דכאפא הכנא לשנא דעולא בית זדיקא: (כג) איכנא
 דלא משבחה אליה דמהאכלי דלא מלחה הכנא מלת
 דמתאמר דלא בערניה: (כד) בפומה דסכלא תתקלי
 מלתא מטול דלא אמר לה בערניה: (כו) אית דמתפלס מן
 חשהא מטול צריכותה מנו הנא דהוא זדיקא ועל עותריה
 כתגניה: (כז) אית דמובר נפשיה מן בהתתא ומן כוסי
 אפוהי גמר: (כח) אית דמן בהתתה מתכל חבריה וקנא
 ליה סנאא מגן: (כט) מדם דביש כאנשא כדבותא וכאנשא
 דסכלא סניאא הי: (לא) מתרגג למגנב אף למכדבו
 ותרתיהון

צורת דרש וחסד, אך מלפס לתשלום נמול על טוונתו טענה פעמים יותר מכדי חסד
 נדנת יוד, וכל נדקחו לכבוד עלמו הוא דורס: (יז) מתנתו מעטס ומרפתו מרנס,
 ומלת מחסד נסיעל כזר התנזר שהוא ל' חרפס וזופס' ומפרסס נדקחו צדדים, כי
 חין כוונתו לעזב רק להתגדל זה: (יח) אמר סכל כו' סכילי והנוכל אשר לא יתנדב
 צחמת, רק להועלת עלמו, חין לו רעים וחושבים, כי כמו שהוא חינו עושה רק
 לפנים כן הם חנים עושים רק לפנים, נראים כחושבים צמעת קנחתס, ואין צומדים
 לו צמעת דחקו, לפי שפונאים חוטו עגל מעטיו הטעחתיס ומלד רוע תכונתו ויחגור
 ולכן יתערעס הסכל כי חין לו חושבים ורעים, ואין מוזה ומצת לו על טוונתו, ולא יסיס
 אל לבו כי הוא מלד רוע תכונתו גורס לזה' ואל ידמס הסכל סכילי ולבו רע, סימל
 חושבים ורעים, כי כן אמר החכס שלפניו, רדים יחלו פני נדיב וכל סרע לויס מתן -
 ואס יבקט אדם חזרות ורעות לריך שיחננד צמס סיס לו, והס יתנדבו חלו צמס שיש
 לסס' והס חינו כן, לא יתערעס צהעד רעים כי מי יחל לו פנים חנס? -
 (בא) עד מה כו' דברי החכס סס' כי צחמת על חיס כזה יחקו וילעגו אשר יתערעס
 על דבר אשר הוא הגורס: ודברי ת"א איך שועא דכאפא, קי' כחלס חזן' דבר יסול
 עליו מחר יתגולל, וחנסיס כחוסו ימחסו: (בב) חיס על כו' כמו חיס על חזן
 חלק לא יקומו ומחר יסולו' כן דברי כסיל חנים נכנסים בלב נצון, ואינו חס עליהם,
 כי חסס סס: (בג) יש דבריו כו' מה יפס המחמד הזה ומה כניס דבריו, כי כמה
 וכמה, חלו הון עשירים חיו מרצים לחטוא, אך צענים חין לאל ידס' חס להתנאות
 ולסרע לאחרים, או להטעף צומס, ורצות כחלס, ולזה אמר: ומך ערכו תלילו מנסיונות,
 כי העמיד מעולל יותר לעשות מה שלצו חסן, כי הכסף יענה את הסכל, וס"כ סוף מנוקס
 דכספו ובעשרו, חס לא יתפחה ע"י לרעות רצות אשר ישנס צידו לעשותס' חלל הרע
 מצלתי יכלת על הרעות החלה לא יסול חמת הנסיון, כי הנסיון לא יסול חלל כסיס יכלת
 על עשות דבר והסכו: (כד) יש חונד כו' כמה חנסיס חנדו חייסס על כבוד מדומס,
 חס לא ינלח בצור מצלחמת, נוטל את נפשו לתען לא יסיס לחרפס, וליק וחין לו לטלס'
 חו לפעמיס, צעד הצמעת דבר ואינו יכול לקיים, ורצים כדומים לחלס, חתיס, חן
 נוטלים חייסס חמני צומס: (כה) וכן מצטיח אדם לרעו דבר אשר חין יכלת לו
 עליו, רק מפני שהוא צום לומר חחין לו יכלת על זה, וסוף סוף חינו מקיים דבריו,
 נחלח המצטח נעמס טונל למצטיח על לא דבר: (לז) טוב גנב כו' כאשר אמרתי
 כזר

בן סירא ב' כ"א

כֹּזֵב וּשְׁנִיחִים לִבְשׁוֹ בִּשְׁת: (ל"ב) אַחֲרֵית פִּי כִּיב מֵאֲרֵחַ
 כִּבּוֹ וּכְחֻדְפָּה יֵאָכֵד: (ל"ג) פִּי חֲכָם תִּצְלִיחַ דְּרָבּוֹ וּפְעֵל
 מִשְׁכִּיל לִפְנֵי גֹחֲלִים יִנְחֵנו: (*ל"ד) נָר זִירוּ יִרְבֶּה אֶלְמָתוֹ
 וְנִשׂוּא חֵן בְּעֵינֵי שְׁלִיט יִצְדִּיק עוֹל: (ל"ה) שֶׁחַד וּמִתָּן מִכֶּסֶף
 לְעֵינַיִם וְרִסָן לְשִׁפְתַיִם לְהִשְׁבִּית מוֹסֵר: (ל"ו) חֲכָמָה
 נִסְתָּרָה וְאוֹצֵר טָמוֹן מֶה יוֹעִילוּ גַם שְׁנֵיהֶם: (ל"ז) טוֹב
 יִתְחַבֵּא הָאוּלַּל בְּאוֹלָתוֹ וְאֵל חֲכָם בְּחֲכָמָתוֹ:

כ"א (א) בְּנֵי הַטָּאֵרֶת חָדַל בְּקִשׁ עַל הַעוֹבְרוֹת וַיִּכְפְּרוּ לָךְ:
 (*ב) בָּרַח לָךְ כִּיעוֹן כְּמִפְנֵי נַחֵשׁ אִם תִּקְרַב
 אֵלָיו יִשְׁכַּךְ: (ג) שְׁנֵיהֶ שְׁנֵי אַרְיָה נִפְשׁ אָדָם חוֹבֶלֶת: (ד)
 חֲרָפָה חָרַב בִּפְיֹתַי אֵין כְּיוֹזֵר לְמַכְתָּה: (ה) עֵשֶׂק וְעוֹל
 יִרוּשׁוֹ וַיְהִרְסוּ אַרְכִּיזֵי גַאִים: (ו) שְׁוֹעַת עֵשׂוֹק כִּפְהָ לְאוֹן
 וּלְפָנֵי שׁוֹכֵט הָאָרֶץ תַּעֲלֶה: (ז) שׁוֹנֵא תוֹכַחַת אִישׁ בְּלִיעֵל
 וְאוֹהֵב

אִם חֵיין וַיִּגְעֵר, דִּמְךָ בִידַע עֵרֵאֲנִיטֵן טַנְרַע: (ל"ב) דִּאִם עוֹדַע חֵינַעס
 וַיִּגְעֵרִם חֵיט פֶּלֶךְ, אִיט סַפְחֵטט אֹונד פֶּעֶרֶסְכֵטוֹג וַיִּירַד עַר פֶּעֶרֶיכֵטַעט:
 (ל"ג) דַּעס וַיִּינַען אֹונד בַּעֲפֶרֶדֶרֶט אִיהֵן לֹסֵן גַּיִק, אֹונד וַיִּינַע האַנדֶלֶוֹנַען
 בְּמֵהֵנַען אִיהֵק דַּען וַעג לֹסֵן חֵינַגֶּמֶג בִּיֵא גֶרְמַסֶּען: (*ל"ד) וַעַר וַיִּינַען
 סַקְקַעַר פֶּלִיסיִג בַּעֲרַבִיטַעט פֶּעֶרְגֶּרֶסֶטִיט וַיִּינַען קֶרְנֵהוּיִפֶּען, וַעַר בִּיֵא
 דַּען גֶּרְמַסֶּען חֲנֻעֵהֵן חֵיט, אִמֶּלֶט אִמֶּלֶע חֹונרֶעֶלֶטִיגִיקִיט גוֹט: (ל"ה) גַּעִי
 סַעִקַע אֹונד גַּחֲכַען בַּעֲנַרֶען דִּיא חֵיגֶבֶן, אֹונד יַעַר חֵיין לֹיִס פִּיר דַּען אֹונד,
 דִּאִם וַחֵן נִיכֵט טַעֶרֶאֶפֶּען קֶאֵן: (ל"ו) פֶּעֶרֶהֲמֹונַע וַיִּיזֵהִיט אֹונד פֶּעֶרְגֶּרְמַכֵּע
 טַעַע — וַחֵלֹו לִינַען בִּידַע? (ל"ז) בַּעֲטַעַר דַּעַר טַמְהַר פֶּעֶרֶסֶטַעקַט יִךְ
 אִישׁ וַיִּיעַר טַמְהַרֶּהִיט, אִם דַּעַר וַיִּיזַע אִישׁ וַיִּיעַר וַיִּיזֵהִיט:

כ"א (א) אִיין יִקְהֵן! הַאִסֵּט דוּחַ גַּעֲפֵהֵאט, זֵא פֶּהֶרַע גִּיכֵט סֶאֶרַט,
 בִּיטַע גַּטֶּאט פִּיר דִּאֵו פֶּעֶרְגַּמֶּנַעט, זֵא וַיִּירַד עַר דִּיא פֶּעֶרֶ-
 גַּעֲבַען: (ב) פֶּלִיהַע פֶּאֶר דַּעַר יִנְדַע וַיִּיא פֶּאֶר חֵינַעַר טֶאֲמַנַע, דַּען נַעֶהֶפֶרֶסֶט
 דוּחַ דִּיךְ אִיהֵר זֵא בִיטֵט יִיא דִּיךְ: (ג) אִיהֵרַע לְמֵהַנַע יַנְדֵּר לַעֲנוּטֵן - לְמֵהַנַע
 דִּיא דַּעַק אַנַּעסֶען דִּאִם לַעֲכַען דִּויבַען: (ד) וַיִּיא חֵיין לוֹויטִימִידִיג טוֹנַעֲרִדַט
 חֵיט דִּיא יִנְדַע, אִיהֵרַע וַחֲוֹנְדַע חֵיט אֲוֵהִיִּלְבֶּאֶר: (ה) גֹּוֹאֵלֵט אֹונד אֲוֵרֶעֶלֵט
 אִמֶּכַען לֹסֵן בַּעֲטַטֶּאֶר, אֹונד לַעֲרַטַעֶהֶרן דַּעַר טַמְלֹונַען פֶּאֲלֹונַעסֶט: (ו)
 דִּאִם פֶּלִיגֵהֵן דַּעס חֹונַעֲרִדִּיקַקֶּעֶן, גַּעֶהַט פֶּאֶסֵן אֹונד לֹסֵן קֶהֶר, אֹונד רִינֹוט
 לֹסֵן וַעֲלִטֶרִיכֵטַעַר הִיטוּן: (ז) וַעַר טַעֶרֶאֶפֶּע הַאִסֵּט חֵיט נִידַעֲרֶטֶעֶלֶטִיג.
 יַעַר

ותרתיהון אוררתא' בהתתא נורתון : (לכ) מטול דחרתה
 גיר דבר אנשא כדבא ללוטתא ובהתתה עמה תאבדי : (לג)
 מלא מתלא דחכמתא איך ועורא נחוא נפשיה ועבדא חכימא
 גשתלט ברורבנא : (לה) קורבנא ושוחדא מכהתין עינא
 ומסכרין פומא ומכטל מכסנותא : (לו) חכמתא טמירתא
 וסיכתא דמטשיא מנא הנינא אית בתרתיהון : (לז) טב הי
 גברא דמטשיא סכלותה מן גברא דמטשיא חכמתיה :

כא (ב) ברי סגי הות עריק מן חמהא ואן תקרב לותרה
 נכתך : (ג) איך שני אריא הי כדבותא
 ומחבלא נפשתא דבני אנשא : (ד) סיפא דתרין פומוהי
 זניתא ולנחותה לית אסיותא : (ה) מן צפרא לרמשא
 מחרבא כיריא ואפדנא סגינא עקרא : (ו) צלותא דמסכנא
 איך דמן פומא לאדנא וקדם דינא דעלמא סלקא : (ז) סנא
 מכסנותא

כבר, כי גם הכוזב נגז, אך זה יגנוז כסף או טוס כסף, ויש לו תשלומים, ויודעים
 יותר לסוטר ממנו, אבל זה יגנוז דעת, יחלל כבוד וטע, אשר אין לו תשלומים, ואינם
 יודעים להזהר ממנו : (לד) נשוא חן כו' יתכן לספרו על פנים מתחלפים לסנח
 ולגנאי, או לפי טעם נשוא פנים ונושא חן צעירי השלישי ינהלסו ע"פ מדות סוטר
 וסדרק, וימנעו מעשות רשע ועול, ואם עות לפעמים צלא דעת, יתקן סוא בחכמתו
 שמעות ההוא ויסיי אחרו' או יתכן לספרו, כי הנשוא פנים בגדול יתניף לו, ויעסה
 הרכסים לצקעה, ויודע לסאר כל חסרון וכל עול צמיעס סוטר וסדרק, ויצואו מזה
 קלקולים רבים, כאשר סמפורסס יורס לנו דמיונות רבות מזה, מטנס יועץ וסליס, אשר
 סוא נשוא חן צעירי מלך, יסיחתו וידיחתו לכל רשע, ויפתה אחרו צללקלות דבריו, כי
 בניס סס' ועל פני סטירוסים לא ידעתי לכוין ללעות סמקרא, סיסיס הנמטל דומס
 למטל, ומ"מ יותר מתיטב לפי ספרון הראשון : (לז) חכמה נקטרס כו' זו יורס
 דרך להחכס טלא יסתיר חכמתו ומדעו מסועיל צסס לאנשי סחצרה, כי איס אשר סננו
 ס' סכל דעת ותצונה, סוא יכול לסועיל צסס לקצון סמדייני צכל אופן, ומדוע יסמון איס
 כזה אח ידו, מלהראות ססכנות אשר נתנו לו מלהסתדל צסס לחועלת סאנטיס, ויסיס
 כאלור סממון סספור צארק אשר לא יועיל לאיס, וצו ירמו על כל מין סככטיס, כי כל
 איס ואיס אשר סוא צבל מעלס מה צאיז מין ססוא, רלוי סיטתדל צסכנחו לסועיל
 צה לחצרת מוין, ססכס סספור יודע לחשוב מתצרות יחצר ספרים צמיני ססכמס,
 סיוען סמסניג צסנמנת סמדייס, סנצור צצצרותו למחלס, סלויין צלומנחו צמללכת
 חרס ומחוצ, איס איס כמי מחנת ידו אשר צרכו יי' ודע כי רוב סעקת ספרסס סזלז
 סוא לפי נוסח סיוניג, כי דצרי מתרגס ארמית צפרסס ססוא רונס סתומיס, ומלליס
 סעות ומסרון, ולא רליתי לסארין צצאורו' ויס מוסיפיס עוד מקרא אחד צקינס סכרסס
 (בעססטר אונערביטטליכע סטאנדהאלטינקייט אויס גאטטעססורלכט, אאס
 איין אבענסאויף אהנע העררן אונר גענען, ולא סעקתי לעצרי כי מעט
 קסס סננתה :

כא (ו) טעות עשוקים כו' כלומר מפי עניי לאון ס', וירמו צזה כי קרוב ססלת
 עני אל יי' כקצרת פס לאון' ומעתיקי נוסח יוניתי לא סצינו כן (ד)
 חכימא

בן סירה כא

ואזהב מוסר ירא : (ח) איש מהתל נודע מרחוק וכל
 יודעיו יסבלו טמנו וינורו : (ט) בונה ביתו פחיל זרים בונים
 אבנים לקברו : (י) נטל חול על שכם זקן איש אויל
 בחברת גבונים : (יא) רכסי רשע חבל קש גץ אחד תקרה
 בו בלה יקר יקוד : (יב) ראש ארח רשע על משכית שש
 ואחריתו שוחר עמוקה : (יג) נוצר תורה שליט ביצרו
 וירא : לא יחסר לו כל : (יד) לב חכם מעין נובע
 ומחשבתו מקור מים חיים : (טו) לב כסיל סיר נקוב כל
 ימיו לא יאלף חכמה : (טז) משפיל מקשיב חכמה
 יהללה ועליה יוסף : (יז) כסיל שומע יהתל בה
 וישליכנה אחרי גיו : (יח) שיח רשעים כמשא בדרך
 ומלל צדיק געים לאון : (יט) בקהל עם פי חכם יבקש
 ולדבריו ישימו לב : (כ) בית הרום דברי כסיל ומדעו

אמרים

דער גאטטעספירכטיגע אבר, קעברט זיך דארטן : (ח) דער ווילויג האט
 איינען אויסגעברייטעטן רוף, דיא מיהן קענען נעהאען זיך פאר מיהן אין
 פלעט, אונד גיידען זיינען אונגאנג : (ט) ווער זיין הויז פלון אונרעכט ער-
 ווארבען גוט באוועט, טרעגט גלייכזאם טטיגע פיר זיין גראב לונגאמען :
 (י) וויא איינע טווערע אסט אויף דער טאטער איינעם אטען, זא אונרע-
 טרעגליך מיט דער אומויססענדע אין דער ווייטן געוואלטהאפט : (יא) דיא
 קאטע דער רעלואען מיט וויא זיין כאלאסן ווערן, ווען זיין פינקליין דארטן
 קעמאט, געהט ער גאנץ אין פלאמאען אויף : (יב) דיא באהן דער גאט-
 לאוען מיט אפלאגס מיט אראמאר געפלאסטערט, אבר לואעלט פיהרט זי
 אינ'ס גראב : (יג) ווער דיא געלע באאגט מיט הערר זיינער איידענסאש-
 טען, דעם גאטטעספירכטיגען אומגעלט עם אן ניכטס, (ווייל ער ניכט פיל
 פערלונגט, אונד מיהער מיט דעם מיהן בעסידענען טהיין לופידען מיט) :
 (יד) דאס הערץ דעם ווייטען אעכסט וויא זיין פליסענדער קוועל, זיין פער-
 טטאנד מיט וויא זיין ברונען לעבעריגס וואססער : (טו) דעם טאהרן הערץ
 מיט וויא זיין געוואלכערטער טאשץ, ער מיט לור לעהרע אונגאפגענוגליך :
 (טז) הערט דער וויינע וואס פערניכטיגעס זא אכט ער עם, אונד טוהט
 נאך הינלו : (יז) דער אונגעוואנענע הערט עם, פערלאכט עם אונד ווירכט
 עם הינטער זיך : (יח) דאס גספרעך דער טאהרען מיט וויא איינע אסט
 אויף דער ריינע, אבר דער ווייטען אונטעררעדונג מיט אנגענעהן לו הערן :
 (יט) דער ווייטען אונד ווירד זיין פערזאמאונגען גוולט, אונד אויף זיינע
 ווארטע מיט אמן אויפאערקומט : (כ) דעם טאהרן גספרעך מיט וויא

תרגום ארמית

מו

מכסנותא לגברא עולא ודדחל אלהא תאב מן לבה: (ח)
 חכימא מן לוקבל עינוהי משתודע ובקא הו כעגל לעולא: (ט)
 דגנא ביתה בחילא דחברוהי מכנש כאפא ליגרה: (י) איך
 מסקתא דחלא ברגלוהי דגברא קשישא הכנא תוקפהון דעולא
 לות נורא: (יא) שבילה דרשיעא תוקלתא הי לה מטל
 דחרותה גובא הי עמיקא: (יג) דנטר נמוסא אלץ יצרה
 ודדחל אלהא לא נחסר לה מרס: (יד) מדעא דחכימא איך
 כבוע דמיא נסנא ותרעיתרה איך מיא דחיא: (טו) לבה
 דרשיעא איך גובא תבירא וכל יומי חיוהי חכמתא לא יאלף:
 (טז) כילתה דחכימא שמע לה חכימא ולה מורא ועליה
 מוסף: (יז) ושמע לה סכלא ועליה גחך ורמא לה לחר מן
 גבוהי: (יח) שועיתה דרשיעא איך טענא יקירא באורחא
 וכל ממללה דודיקא טובותא: (יט) פומה דחכימא מתבעא
 בכנושתא ולממללה נסימון לבהון: (כ) איך בית אמירא הי
 חכמתא

חכימא מן לוקבל עיונהי משתודע, נראה מזרות לשונו, כי סכרת עינים מודיעים מי
 הוא חכם, וסופים סתום ומעתיקי נ"י סעתיקו, צעל קול חזק נחמע מרחוק נבון
 עוזר נסתר מפניו, וגם צום לא תמות נפשי, לכן ראיתי לשים כונת התקרא על איש
 מסתל, וכונתי צאיש מסתל (אייין ויולינג) כדרך קנת בני אדם לסתל צולתם דצדרי
 תזמות וחדי הסכל, יגנו זולתם צלון דצרי מרינות (זמטייטן, באנגאאט) ואיש
 שתלוצן כזה, יורס חלים וחקי מות ויחמר חך מסתל הוא, הוא ידוע לכל צבוי דצרי
 כדוקרות רצו, וסנוח הוא להם, ונשמרים מפניו, בכל דבר שלא יסתל צום דצדרי
 חדודין: (יא) רכסי רעע כו' חצור הרעעים אין לו קיום, כי בכל דבר קל יתפרד
 חצילתם, כחצל קט אש טגע צו נן אחד יעלה צלצת אש: (יג) נווד תורה שליש
 צינורי כחרו"ל צרדתי יס"ר צרדתי תורה תצלין. ואיש אמונים נווד דת וחק, יכבוש
 יגרו ותאחוזיו צרפן הספוק והכלכול, ולז"א וירא יי' לא יחסר לו כל, לא מפני שיש
 להם כל טוב וכל ענג, כי כצר מלאנו ירחים וכן שלמים טסס נעדרים מהם, אלא מפני
 טסס מתפתקים צמועט ושמחים צחלקס, ולא יצקשו המותרות, ואיש אשר ירגיע צמה
 שיש לו יגיע תמיד לדי ספוקו ואין לו מחסור. וי"ל עוד כי סחכמא וסירדא תחיינה את
 צעליהן, וכבר אמר חכם אחד (אריסטיפוס) לאחד ססליטיס, כי סחכמים אין להם
 מחסור. לימים, צקט ממנו מתת כסף, אמר ססליט איה איפוא דצריך, ויען סחכס
 מן לי צתחלה ואח"כ אשיצ לך, וכאשר נתן לו אמר הלא אחת דצדתי: (יד) כמעין
 גוצע, אשר הולך ומתגבר, כן סחכס מרחיב מדעו וסחכתו, ולא עוד אלא סחיא דיה
 ומסקה לאחרים כמקור מים חיים: יפולו ונעיינותיו חוזה, רבים ישתו והס: (יז)
 וחלופיהן צלצ כסיל סהוא סיר נקוב וכמכפך מוליא כל מה סמכנים ולא יכול מיימיו, ע"כ
 כל ימיו לא ילמד דבר חכמה: ומרחיב דצרי עוד: (מז) כי סחכס לפי סהוא מטה
 חזנו להקטיב חכמה ויקבל אותה ויסללנה, ומוסיף עליה עוד מדעו ומרוח צינתי:
 (יז) וסכסיל יסתל צחכמה, יתן צה דופי, ולא יאצם סמוע אליה ויסליכנה אחריו:
 (כ) צית סרוס כו'. כי סכסיל אין לו סדור דצדרי, אך צערצו צדרי ויהסוך סעליון
 לתחתון וסחכתון לעליון. ומדעו כו'. כן דרך סכל ערוס אין צפיו חכמה ויצקס לסללות
 סאנטיס

בן סירא כא כב

אמרים אין להם שחר: (כא) חכמה לסבל סוגר לירי
 וסד לרגליו ולחכם חלי פז לראשו ואצעדה לזרועו: (כב)
 שחוק בער בקול גדול וחכם בנחת ישחק: (כג) פתי ירוץ
 בתאום בית רעו ונבר חכם מתנהל לאטו: (כד) אויל
 מציץ כפתח הבית פנימה ויקר רוח בחוץ יעמוד: (כה)
 כמה אנו אחורי דלת רעהו אולת היא לו וכלמה ומשכיל
 אל הדר יביט: (כו) דברי פתי שיה סיג בלא דעת ובפלים
 כשקל ידבר נבון: (כז) לב כסיל בפיו וכי משכיל בלבו:
 (כח) כחרף נבל רשע נפשו הוא מחרף: (כט) כבד על
 משכיל פתי כי לא ידע מה ידבר אתו:

כב (א) אכן צחן באשפה איש עצל כל עוכר ירחק
 מפניו: (ב) גלל צואה איש עצל מרימו
 יטרוף ידיו: (ג) בן מביש חרפת אב וכת אולת למכשל
 נולדה

חיים לערסטעהרט חויו, זיינע קלוגהייט בטטעהט זיין זינלאזען ווארטען:
 (כא) וזייהייט חיוט דען אונזערניפטטיגען קעטטען אן דען האנדען אונד
 פעסטען אן דען פיסטען, דען וזייען זכער חיוט זיא חיים לירליכער טאוק.
 אונד חיים פערעכטיגעס פראכטונד אן וזייער רעכטע: (כב) דער נאמל
 ערהעכט חיים לויטעס גאזכטער, דער פערטטפונדיגע לעכעלט זענעט: (כג)
 דער אונזיטטע אויפט טענאל חיוס חויו, דער וואהאזיטטע זכער זעהט געזאמט
 סען: (כד) דער אונגעלאנגע זוקט דרוך דיא טיהר חיל'ס ליאמער הייין.
 דער כסיידנע זכער באייבט דרויסען סטעהן: (כה) ווער זיין אהר הינטער
 דער טיהרע הינהעלט, דעס גרייכט עס לור ספונדע, דער פערנינפטגע זיהט
 חויל' דאס זעסטענדיגע: (כו) דעס טאהרן גספרעך חיוט חיינע מיטונג פאן
 אאזעהאנד אונערהעבליכען דיגען, דעס קלוגען ווארטע זינד אבגוואנגען:
 (כז) דיא טאהרען האבען איהרען פערסטאנד מיט אונדע, דער וזייען
 אונד זכער חיוט מיט פערסטאנדע: (כח) ווען דער סאוק דעס רובאזען
 פאזכט, זא פאזכט ער יך זעלכסט: (כט) דעס פערנינפטטיגען פעאזט
 דער טאהרען אונגאזען זעסטיג, וזייל ער ניכט ווייס וואס ער מיט איהס
 ספרעכען זאל:

כב (א) דער פאזע גלייכט חיינעק מיט קאט כסאזעטען סטיין, יערער
 פארבייגעהנדע וזיכט איהס חיוס: (ב) דער פאזע
 גלייכט חיינעק קאטהויעטען, ווער איהן אויפהעכט, און דיא הענדע ווארטען:
 (ג) דער אונגעלאנגע זאהן גרייכט דעס פמטער לור ספונדע, דיא טאזכטער
 זכער

חכמתא לסכלא ומדעא לשטימא איך גזכרא דנורא : (כא)
 איך מצידתא הו יולפנא בגלוהי דסכלא ואיך אסורא על
 ימינה : (כב) סכלא בנוחכא מרים קלה וגכרא חכימא בניחא
 נחך . איך קולבא דדהבא חכמתא לסכולתנא ואיך צפתא על
 אידה דימינא : (כג) רגלוהי דסכלא עאלן בעגל לגו ביתא
 וגברא חכימא מרכן אפוהי : (כד) סכלא מדיק מן תרעא לגו
 ביתא ואיקרא דגברא דנקום מן לבר וגמלל : (כה) סכולתא
 הי לבר אנשא דצתא על תרעא ולחכימא קשא צערה : (כו)
 פומא דרשיעא בנושמא דנפשה ממלל ובמתקלא ממלל
 חכימא : (כז) פומא דסכלא הויו לבה ופומא דחכימא בלבה :
 (כח) כד לאט סכלא למן דלא הטא לה הויו מליט לנפשה :
 (כט) עייקא נפשה דחכימא על סכלא מטל דלא ידע מנא
 נאמר לה :

כב (א) איך כאפא צחנתא דרמיא בשוקא וכל אנש ערק
 מן ריחה הכנא איתוהי סכלא וכל אנש מתרחק
 מנה : (ב) עד נפק אנש לבר לשוקא ומצער נפשה וכל מן
 דחזא לה מטרף אידוהי : (ג) בהתתא הו לאבא ברא סכלא
 ונקבתא

האנשים כי דצר חכמתא ידצו , יחזר מליס אשר לא חזרו , ואין תוכן וענין צהס , ויאחר
 חכמתא היא : (כב) צו יורה החכם מוסר ודרך ארץ צנהנתא האדם , הנכנס תחת
 נחש ומצוה (זאם חנסטענדיג אדער זאם אונגנסטענדיג איזט) . ואחר כי לוח כסיל
 שחקו בקול רם , והוא מדע צווי , ותנתן צוערים סממלאים פיה' שחוק וכל גוסס מתגועע צס
 צמחקס ; אצל וודת מוסר הנסנתא שחכס לשחוק צנתא , צלאלת פנים מרחיצי כמעט צסתיו
 וקולו צל ישמע : (כג) סתי ירוח כו' . גם זס הנסנתא מוסר טלא לסכנס צית חזרו
 צמרוס פתלותית , אך צחוק יעמוד האורח ודועק על הדלת וממתין עד טיקראנו צעל
 סצית טיכנס , ולז"א סתי ירוח פתלוס כו' ואיש מוסר , הוא סמתוכן מנעוריו צהנסנתא
 יסרה וצמדות , מעס פניו דרך צוסי . וסעצתתי לפי לשון סארמית , מרכין אסופי ,
 וסכונה כסה , ולפי נוסח סיונית (דער וואהאן גייטע האט עהרלורכט פאר אייטע) :
 (כד) כסיל מלין כו' . גם זס מדת אולת להציט צית טכנו דרך חלניו או דרך דלחו צעת
 ספתחו לראות מעס נעסס צו' . או ידצו דרך סחלון ודרך הדלת גם זס סכלות הוא , ויקר
 דוח יעמוד צחוק וידצו כי יכיר ננות מעשים כאלס : (כה) מעס אזנו כו' . כי תטל
 סוא צפי סמון , סעויד אחורי סקיר מוסר כלימתו ישמע : (כו) פי כסיל סית
 סיג כו' דצדיס מעורצים וצלוליס , ולפי ת"א צגוסחת דנססה , צנסות קול ועצס ותגועס
 ורעדת סנוף וצעניניס פחותיס וקליס , אצל סחכס ישקול דצרוי צכף מלזניס , מעס ידצו
 ואיך ידצו וכמה ומתי ואנה : (כז) לז כסיל צפיו , כל רוחו יוליח כסיל וכל אשר
 ידע לצו יסית צפיו , ולא נסחר צו מלוות , וא"כ כל לצו צפיו , כי לא יסגס צלז כלל
 רק ידצו צלי סצחנת , ופי מטייל צלצו , לא ידצו רק מעס טלצו חסן וכל דצרוי יולאיס מלב
 סהצוהס וצסצווננות רצ : (*כח) מחרף רעע נצל כו' , אס יקלל רעעס אס סרעסעיס
 וסננליס

בן סירא כב

נולדה: (ד) אב ואם יקלו בבת פתיות ושנואה היא בעיני
 כל רואיה: (ה) שיר בבית אבל דבר בלא עתו מוסר
 ולקח בכל עת נכונים: (ו) מורה לב בער מדבק מכת ישי
 חרם ומעורר נרדם משנתו: (ז) מאלה לסכל מאכיל לחם
 ללא רעב ואחרי בלותך ישאל מה הוא: (ח) בכה למת
 כי חדל חיים ועל סכל כי חדל דעת: (ט) אל תבכו למת
 כי בא שלום יגוח על משכבו בכו בכה לסכל כי יהיה חיי
 רעים: (י) למת יספרו שבעה ימים ועל סכל כל ימיו:
 (יא) אל תתן לאויל אמרי שפר ועם חזיר אל תאזל בדרך:
 (יב) הרחק מעליו פן יציק לך ולא יטנפה כאשר יתנפין:
 (יג) הרחק מעליו ויגוח לך ולא יבדירו דבריו עליה עב טיט:

מה

חבבר לנס סטרוילען: (ד) דורך חיינע אונגעלנגע טעכטער ווערדען
 פאטער מור אוטטער פערמלעטע, ים ווער יא מטיהט העסטע יא: (ה)
 ערלעהונג לור מונלייט חייט חיינע אוויק חייט טרויערהוינע, בלעהרונג חוט
 לנכט חבבר סיקקען זיך לו יעדער לייט: (ו) ווער חיינען טעהרן בלעהרט
 זייטט טערבען לונאמאען (ר"ה) ער אונטערניאמט פערגעבליכע ארבייט,
 וועקט דען טאמלענדען חייט דעם טיפען טאמל: (ז) ווער חיינען טעהרן
 לעהרע גיבט, אלס געבע ער חיינען וועטטען ברקדט לו עסטען, ווען דאס
 דינע רעדע טאן פאלענדעט האסט, פערענט ער ערסט, וואס חייט'ס:
 (ח) אמן וויינט איבר דען טערטען, דען ער האט דאס לעבן פערלעהרן,
 איבר דען טעהרן, דען ער האט דען פערסטאנד פערלעהרן: (ט) דורך
 חייט איבר דען פערסטארבענען ניכט יא העלטיג לו קאמפן, דען ער האט
 רוהע געלונדען, דעסטע וועהר חייט לו קאמפן איבר דאס עלענדע לעבן
 חיינעס אונזיסטענדען: (י) איבר חיינען טערטען קאמפן אמן נור ויבען
 טאגע, איבר חיינען טעהר חבבר זיין לעבענסאמן: (יא) פערטווענדע אן
 דעם טעהר ניכט פארטרעפליכע רעדע, מור געהע ניכט לונאמאען איט
 חיינען סוויינע, (ר"ה) חייין גרמבער אונגעלנגער אענט: (יב) ענט-
 פערנע דרך פאן חיהם דאס ער דרך ניכט בעלזידיגעט, מור אינדעם ער
 זיך מבטיטעלט, דרך ניכט בעוועלט: (יג) האטע דרך פאן חיהם, יא
 וירסט דאס רוהע האבען, מור ניכט דורך ויינע אונגעלנגע רעדענסארטען

בע=

והנזלים גם הוא נכלל בו, ועסה זס, כי כל חיס ישר צעיניו: ומעתיקי נ"י מעתיקים
 צחקים הזה (וושן דער גאטלאזע דען טייפען פאזכט, זא פאזכט ער זיך ועלכט)
 וזהו חמם נכון מאד, כי חין סען מזלעדי חיס המרשיע ונח"ח ים כאן כוונה אחרת
 אם יקלל סכל איש לא חטא לו נפשו הוא מקלל, כי קללת חסם לו חנח: וזהו

תרגום ארמית

מח

ונקבתא לחוסריא הו מתילדא : (ד) אבנה ואמה תבהתי
 סבלתא ומן תריהון הי תצטערי : (ה) איך זמרא בית בכא
 שועיתא דלא בעדנא ומרדותא ויולפנא בכל עדן חכמתא הי :
 (ו) איך אנש דמרבק חצפא הכנא מן דמלף לסכלא ואיך
 אנש דמעיר דמכא מן שנתא עמיקתא : (ז) ואיך אנש דאכל
 לחמא כד לא כפן הכנא מן דמלף לסכלא ומן דגמרי מליך אמר
 לך מנא אמרת : (ח) על מיתא (למכנא) דאתכלי מן נהורא
 ועל סכלא דאתכלי מן חכמתא : (ט) לית למכנא על מיתא
 דמתתניח בישין אנון גיר מותא חיא בישא : (יא) בית בכא
 גיר דמיתא שבעא יומין ובית בכא דסכלא כל יומי היוהי :
 (יב) עם סכלא לא תשפר שועיתא ועם חזירא לא תאול
 באורחא : (יג) ארחק מנו דלא נעיק לך ולא נטנפך כד הו
 מתנפין

צני ! סיס נח דצרי החכם האלה אל לצך, כי מה שסורה צדק הסרסה, אף כי אינו נכלל
 בטוב רוע, ת"מ הוא נכלל תחת סגולה והמנוסה, וחורחות ישרים כאלה הנעמיים אותך
 למלא חן ושכל טוב צעיני אלקים ואדם :

כב (ב) כגלל נואה כו' - צו יורה כי אין תקוה לעלל, כי אף אם ימלא לפעמים
 אים אשר רואה את העלל חובק את ידיו ואוכל את צטרו, ויבקש
 לעזור, צתחו לו עסקים לסתעדל בסם למזלח חסן, אך העלל הסורגל צטעמוס וצצטלס,
 לא יסיר וזהמתו, והסם סוכב סוף צחיק סעללות וידי חלנו לעשות והוא. מנועל צוואתו
 דצראשונס, וירחן סליס סהוא את ידיו ממנו, כלומר לא יסיס עוד עין ססגחתו עליו
 ויניחיסו חתגולל צעללותו, לראותו, אחרי סנסיון אותו כמס פעמים כי לא ילח לכל
 מלאכה : ומלת יטרוף ל' נדנדו ותנועס, כאדס סטורף ידיו והגענע אותס צתפטו דצר
 צלתי נקי : (ד) למכסול - כי צח צלי מוסר מכסלת אחרים צומתס : (ז) מדבק
 מכתמי חרס, כלומר פוטס סעולס צעלס לריק כי לא יועיל. וצת"ל חספס, כמו
 חספס : (ח) מחביל ללא דעב, כמו ססצע אין לו תחום לחבילס, כן ססכל אין
 לו תחום לחכמה. ולא עוד חלל סליס חויל חכס צעיניו וחוטב תמיד סהוא טעב מחכמה
 ואינו נריך עוד אל סלמוד : (יב) אל חתן כו' - דומס לתאחר צאזני כסיל אל
 חדצר סן יצח לסכל מליך. כי סמדצר דצר יקד ערך לפני ססכל כמסליך פניינל לפני
 סחזיר. ועס חזיר אל תחול דודך, סעחקתי לפי נוסח סארמית. אך סעתיקי נוסח
 סיניית סעתיקי (מונד געהע ניכט מיט אונפערסטענדיגטן אום) : (יג) סן יניק
 לך. סהייל קרוב להייד ולהלך לחכס דצדריו צמעטיו וצמנהגיו. ומעתיקי כ"י סעתיקי
 (דאס דוא ניכט דורך ויינע בעאיידיגונג בעסיאפלט ווערדעסט) : [ווען ויינע
 בעסיאפונגען אויך גרונדאקיי ויין יקאאטען, זא אססען יזא דקך בייט לז=
 הערער איאמער עטוואס פערדריכט געגטן אונס לוריק, אן דעס וויר דורך
 אונרע פערבינדונגען מיט דעס טעהרען זעבאסט סואר וינד] וסרעס סוזלס
 ודקס חלד, כי אין סלדס נטוי יותר לסקטיזי גנות זולתו ואס סוא מפי קל סצקליס,
 ולסחמין צסס, ואס סוא מפי כוז, מאסר יקטיזי ויחמין סצחו ותפלתו, ואס סוא מפי
 אים ככד - ומי קרוב יותר לגנות זולתו צכל דצר קל מצער פתי וחסר לז ? ע"כ סטרקס
 ממנו עזס סטונס לסנלל מסעס גנאי. ואוכי סעחקתי צעצרי לפי לטח סארמית, לפי סדמס

צסקוק

בן סירא כב

(יד) מה כבוד מעפרת ומה שמו סבל : (טו) חול מלח
 וכחול קלים לנשא מסבל : (טז) בית חזקו אשיותיו אמצו
 מאסריו נכונים עמדיו לא יירא מפעה וסער לב נכון
 בעשתונותיו כל חרדה לא תזעזענו : (יז) לב נכון
 במחשבתו בפטורי צצים על קיר שיד : (יח) כצבת צמר
 בהר גבוה ורוח סערה לב סבל על כל צרה רוחו נשברה :
 (יט) מחאת עין תדלף דמעה מהאת לב תוציא חמה :
 (כ) משליך צרור כצפרים יעט אותם גוער ברעהו מגרש
 אהבתו : (כא) שלוף חרב על רעו עוד יש תקוה להשיבה
 לא

באסטניגט ווערדען : (יד) וואס איזט טווערער אלס בלייב? אונד וועט
 קענטע אען דיכטיגער רייען נאמען ביילען אלס דעס נעררען? (טו)
 זינד, וואן אונד איינען, אעסט זיך איינער ערטראגען אלס איינען אונפערסטמי
 דיגטן : (טז) וויא מיין הוי, דעססען גרונד פעסט, אונד דורך ספערדען
 פערברען מיט, קיין טורן פאן סטורס ווירד בעירעטעט, זא אויך מיין
 הערן, דאס נאך פאסטען גרונדעלען האנדעלט, קיין פערקען ערטיט
 טערט : (יז) מיין הערן דאס וויינער זיכע גוויס איזט, (ר"ה) אין יערער
 זיכע גפאסט אונד ענטסלעטען גלייכט איינער איזט קלאק פערלירונגען פאן
 גלעגטען ווענד : (יח) וויא מיין וואלבינדל אויך איינען הפהען בערג וויר
 איינען העלטיגטן וויר (ניכט בטעהן קאן), זא העלט אויך דער טליטערנע
 אונד פורכטנאמע טפהר בייא דער גרינגסטען גפעהר ניכט אויס, (ער וויר
 גלייך קליינאיהטיג אונד פערלעגט) : (יט) ווער דאס אויגע רייכט אקקט
 טרקהענען הערויס, ווער דאס הערן טריכט ריינט זיינע עאפאפיראליכייט.
 (איינע גרעכע בלייריגות גרייפט דאס הערן זק פון, דאס עס דורך ריכע
 זיינע איידענאפסטען זייגט) : (כ) ווער איינען טטיין אונטער דיא פאגל
 ווידעט, סייכט זא אויס איינענער, ווער איינען פריינד פארווירפע אפלט,
 טרענגט דיא פריינדעלט : (כא) וואלעסט דאס אויך דאס טווערט געטן
 דינע

נסוק סלפניו, איז דער צלי חנוך ומוסר לחיור, תסלים בתקרא סזס תמטל כתומו,
 כי תחזיר אחרי אשר סתגולל צנלס וצנלס כל גופו יולא תחנסן ותחנעע הלואה, וכל
 הקרב אליו יעוף צנדיו מן סנלנות סנמזיס עליס. כן ססכל יתגלל ויזלזל נפשו
 צכל מעסה חולת, וכאשר נפשו עליס, וירלה להדיק נפשו ולנקותו מען ידיחס צעלילות
 דצרים על איס סתקורצ עמו לחאר כי סוא עשאס : (טו) ומה סמו סכל. סרי זס
 תקרא קור, וסכוונס, סעוסרת סתכות סכצד צמא, וסחיל ג"כ כצד מנשא, ח"כ
 רחי סוא סיקרא סחיל עוסרת : (טז) מן דלמעמרי כל ל' עמר צת"א סזס, סוא
 ל' חבור וקנת : וצמסרי סחרנוס לא מלחסיא : (יז) איך ערקתא דקיסא, ס' קסור
 קורית סצית צמוק. סכנא לצא מכוונא. נגיד חסר סצונות, ס' חסיר סוינא. ויסכק
 מחוקק ס' ותטע סמוך. וסוא לסון סצונות. וסכוונס כלס צמטל סזס לסורות, כי איס
 מסכיל

תרגום ארמית

מט

כַּתְּנָפֶיךָ: (יד) אַרְחֵק מִנָּה וּתְשַׁבֵּחַ נִיחָא וְלֹא נֶאֱלִיךְ כַּסּוּנָא
 דְּשׁוּעִיתָהּ: (טו) מִן אַבְרָא גִיר סְגִי יִקִּיר וּמְנוּ שְׂמָה אֵלֵא
 סְכְלָא: (טז) חֵלָא וּמִלְחָא וּמִטְעָנָא דְּפְרֹזְלָא נִיחָ לְמִשְׁקַל מִן
 דְּלִמְעַמְרָ עִם גְּבֵרָא סְכְלָא: (יז) אִיךְ עַרְקָתָא דְּקִיסָא
 דְּאִסִּירָא כֹּאסָא דְּזוּיָתָא דְּבִיתָא הִכְנָא לְבָא מִהוּנָא בְּמִלְכָא
 דְּרִיעֵנָה וּכְלָ דְּחֵלָא לֹא תוּעִיּוּהִי: (יח) לְבָא שְׂרִירָא
 בְּמִחְשַׁבְתָּא דְּרִיעֵנָה אִיךְ צְבִתָּא דְּגִלְפָּא עַל אִסָּא מִצְבַּתָּא:
 (*) צִרְרָא זְעוּרָא עַל כֹּאפָא דְּרִמָּא וּדְקִלִּיל טַב קְדָם רוּחָא לֹא
 מִשְׁכַּת לְמִקְסָ: (יט) אִיךְ דְּמֵאנָא דְּכַתְנָא וּדְעֵמְרָא חוּרָא
 קְדָם עֵלְעֵלָא לֹא נְתִקִּימוֹן הִכְנָא לְבָה דְּסְכְלָא בְּמַעוּהִי תְבִיר
 וּקְדָם עִקְתָּא לֹא מִשְׁכַּח לְמִקְסָ: (כ) מַחוּתָא דְּעִינָא מַחַתָּא
 דְּמַעָא וּמַחוּתָא דְּלְבָא מְעַבְרָא רַחְמוּתָא: (כא) דְּשַׁחֲרָא
 כֹּאפָא בְּצִפְרָא מְפַרַח לָהּ וּמִן דְּנַעָא הִבְרָה מְעַבְרָ רַחְמוּתָהּ:
 עַל

תְּסַכִּיל אֲשֶׁר טַס דְּרַכּוֹ צְמַעְרַכְתָּ הַשְׁכַּל, וְטוֹס טַס לֹו חֵק וּמִטְעָנָא לְמַעֲשִׂי וְלַחְלָגִיּוֹ, עַל סִיחָן
 יֵאֵל וְעַל סִיחָן יִצְחָא וְחֹקֵר וּמַחְזוֹן סַנְתָּ כֹל סְדָרִים, יוּדַע לְחַשְׁבֹּן כֹּל דְּזַר לְפִי עֲרֹכוֹ, הוּא
 חֵמִין לִצְנִזְרוּרִים (סְטֵאנְדֵּהֲאֵט) לֹא יִסְחִילֵהוּ כֹל חֲרָדָה, וְלֹא יִרְךְ לִצְנוֹן לְכָל מַקְרָא וּפְגַע,
 וְלוֹ חֵסִים הַסְכִּנָה צְתִכְלִית סְקִרֹּז, הוּא טוֹה וּמִיּוֹסֵר צְתִכְוֹתוֹ, וּיַחְסוֹז מֵהּ לְעַשׂוֹת
 לְסַנְלֵל מִמֵּנָה: חֵקֹו כְּזִית אֲשֶׁר יִסְדּוּתִיּוֹ חֹזְקִים וּמֵאֲסָרִי סְקִרֹּת אֲדוּקִים סִיטַע, וְעַמְרִי
 סִיטַע נְכוּוִים, כֹּל הַרְחֹחַת צְעוּלָס חֵין חִיּוּזִין חֲרָדוֹ. כִּן לִצְנִזְנוֹן צְמֹעְנוּתִיּוֹ לֹא יִתְצַלֵּל
 וּיִכְנַע כְּכֹל חֲרָדָה: (יך) וְחֹמֵר עוֹד כִּי תְּסַכִּיל אֲשֶׁר עֲרַךְ כֹּל מַעֲשִׂי עַל כְּלָלִים סְכְלָיִים,
 וּיִתְנַסֵּב כֹּל יִתְיוֹ צַחַק וּמִטְעָט אַחַד אֲשֶׁר מֵלֵא לְפִי טַכְלוֹ כִּי יִסֵּר הוּא, נְדַמָּה צְקִיר מְלִיּוּר
 צְסִיד צְטוּרִי נְלִים וּפְרַחִים, צְעִינִין חֲחֹזֵק וְהַסְדּוֹר. וְכֵן הוּא צְתֵּ"א לְבָא שְׂרִירָא
 צְמַחְשַׁבְתָּא דְּרִיעֵנָה, פִּי"ה סְחִכְסָ סְסוּתָּ עַל מַחְשַׁבְתָּ לְנוֹ, אֲשֶׁר חֵקֵר וְהַשְׁכִּיל צְשַׁכְלוֹ, כִּי אֲחַפֵּי
 אֲשֶׁר צַחַר וּקְרַז טוֹב, וְאֲשֶׁר הַרְחִיק וְהַכּוֹיֵב רַע הַדָּר הוּא לְכָל חֵיסֵי תְּסַכִּיל: (נאך) לְעַפְטָטֵן
 גְּרוּזוֹתֵנָע הַחִנְדֵּעִין, סְטֵאנְדֵּהֲאֵטִי גִיקִיט חֵיאַמְעֵר גִּיטְעֵרֵא חֵין בֵּיחָ אֲכַבֵּי
 וְצַכְסֵאנְעֵרֵכֵן גִּיקִיקֵס, חוּדָּ גַעְגַּעְנוֹמְרֵט דַּעֵס גִּיטְטַעֵס בֵּיחָ גַעְטֵאֲהֵרֵעֵן, זִינְד
 דִּיחָ חֵינְעֵנְסֵאֲטֵטֵן חֵינְעֵס גֵּרֵאֲסֵטֵן אֲחֹנְעֵס דְּגִלְפָּא, לִיּוֹר חֲטוֹס עֵינִין מַעֲרִין
 מַעֲרַכְתָּ. עַל אֲסָא מִצְנַחֲחָ. לֹא יִדַּעְתִּי פִירוּסָ, וְהַכּוֹנֵן צְכַלֵּל כְּמִי הַעֲתַקָּה סַעֲזִרִית:
 (*) זֵרָא זְעוּרָא פִי"כְּ לְכַרְדּוֹר קָטָן וְהוּא קָל אַחַד לֹא יוּכַל לְקוֹס מַעֲנִי הַרֹּחַ כִּי מַסֵּר יִנְצַנּוּ
 מַחְקִימוֹ: (יט) וְאִיךְ צַנֵּד סַעֲתִים אֲוֹ זֹמֵר, קְדָם עֵלְעֵלָא. צַפְעֵרֵס הַשְׂמִים (מ"צ צ)
 סֵר' צַעֲלֵלָא דְּשִׁמִּים. וְגִלְגִּלְיוֹ כְּסוּסָ (יִסְעִי י"ו) ת' צַעֲלֵעוּלָא. כִּן לִצְנִזְנוֹן צְרוּחַ נַסְדָּר.
 פִּי"ל סְכַכֵּל הַסֵּךְ לִצְ חִכְסָ אֲנֹכְרִי כִי לִצְנֹו לֹא נְכוּן צְעוּחַ צְמַחְשַׁבְתָּ רַעִיּוּי, עַל כֵּן הוּא רַעֵס
 רַחֵ וְלִצְ מוֹרֵךְ. יִרָה וְחֲרָד, אֵל כֹּל מַקְרָא וּפְגַע קָל יִסְעֵל וְיַחְדָּר, וּיַחְלָדוֹ כֹּל עַשְׂתַּנּוּתִיּוֹ.
 וְאֵל קָל עֵלֵס נִדָּף נֹוּשָׁא חֵימָס אֲפֹנָה, לְפִי טַחִין לוֹ כַּח צְחִינָס לְנַחְוֹן עֲרַךְ סְדָרִים, ע"כ
 הוּא תַמִּיד מֵלֵא חֲרָדָה וְצַהֲלָה יִרָה וְרַךְ לִצְ: (כ) מַחַחֵת עֵין, סְאֲכוּךְ. כְּמוֹ אֲכֹלָה
 וּמַחַחֵת אֲחַ סִיטָ, וְהַל' יִתְחַלּוֹ כֵּף. מַחַחֵת לִצְ. כְּלוּמַר סַעֲפֵסָ לְרַעֲשׂוֹ דְּזַר רַע הַנוּבַע אֵל
 לִצְ, צְדָרִי צוֹן נֶאֱלֹוֹת וּמַרְפָּה כִי אֲזִי יַחַס לִצְנוֹ, וְתַחְלָל צוֹ סַפְעִלִיּוּתִי וְיִוְלִית מַחַחֵת לְנִקּוּס
 עַל סֵרַעָה. אֵךְ לְפִי ת"א נִרְאָה סְכּוּסָ צְחֹוּשָׁא מְדָרָד הַכְּתוּב, וּמַחַחֵת דְּלִבָּא מַעֲרַבָּא רַחֲמָס,
 כְּלוּמַר מַחַחֵת עֵין כִּי יִתָּן לְרַעֲשׂוֹ, קָטָן נֹוּקוֹ כִי יוּלִיֵּס דְּמַעֲתָ, אֲכַל אֲחַ יִתְחַחֵן עַל לִצְ,
 צְעִינְתוֹ נְגִדוֹ צְעִינְיָס קָסִים יוּלִיֵּס מַמְנוֹ אֲהַצְחֹו: (כא) גּוּעֵר צְרַעֲשׂוֹ. צְנוּיֵסָה.

בן סירא כב כג

אֶל נְדָנָה : (כב) פֶּעוּר פִּיּוּ עַל רֵעוּ עוֹד יֵשׁ תִּקְוָה לְרִצּוֹתוֹ
 בְּאִמְרֵי שֹׁפֵר : (כג) גּוֹלָה רַחַב מְבַרָּה בְּסִתְרֵי וּנְכָלֵי מְרֻמָּה
 מְבַרְחִים רַע בְּאֵין הָיֵשׁב : (כד) הַחֹזֵק בְּרַעְיָה לַעַת מְטָה
 יָדוֹ לַמֵּעַן תִּגַּל בְּטוֹבוֹ : (כה) מְצַר בְּצַרְתָּ רַעְיוֹ גַּם בְּשִׂמְחָתוֹ
 יִתְעַרֵב לְבוֹ : (כו) אֵל תִּבְחַן רַע בִּי דַל הוּא בִּי אֵין אָדָם
 כִּבְלֵי לוֹ רִגַע צוֹלַח : (כז) לִפְנֵי הַיְהוָה קִיטַר עֵשֶׂן וּלְפָנַי
 שִׁפּוֹךְ דָּם קָלוֹן : (כח) אִם מִן רַעְיָה לֹא הִנְעַלְנוּ וּמִפְנֵי בַל
 תִּסְתַּר : (כט) אִם הִפְקִיד לָךְ רַעְיָה סוּדוֹ בַל תִּגְלַנּוּ בִּי
 שׁוֹמְעֵה יִזְהַר מִפֶּה וּבְרָמֵן יִחְשַׁבְךָ : (ל) מִי זֶה יֵשִׁים
 כִּישְׁכִּיר לְפִי וְחוֹתֵם עַל לְשׁוֹנֵי בַל תִּהְיֶה פִּי נִבְלָה וּלְשׁוֹנֵי
 בַל יִחְתְּנֵי :

כג (א) אֵל אָבִי וְאֲדוֹן חַיִּי הַצִּילָה נַפְשִׁי לְבַל אֲבַשָּׁל
 בְּמוֹצָא שִׁפְתָּי : (ב) מִי זֶה יֵשִׁים שׁוֹט עַל
 לְשׁוֹנֵי וְשִׁבְט מוֹסֵר עַל לְבִי : (ג) מִי יִגַּל מִשְׁנָתִי עַל פְּנֵי בַל
 אֲוֹסִיף עוֹד לִפְשַׁע : (ד) פֶּן תִּרְבִּינָה אֲשִׁמּוֹתַי וּמַעֲוֹתַי
 תִּגְדַּלְנָה

דיינען פריינד געלאנגען האבען, איינע דעננאך האפפונג, עס ווירד איינע-
 סטערקען : (כב) וואסעס דאס דיינען פריינד דורך ווארטע באיידיגט
 האבען, זייא געטרעסט, דאס קאנסט דין איינע אהיט אויסענהענען : (כג)
 מר ערעפענטעס געהיימיס, היימליכע אנטאנגע, מונד הינטערליסט —
 דייע פערמאגען דען פריינד מונדירערברייגליך, (אויטער אייסרוגען וואס פלאס-
 הייט לוק גרונדע איינע) : (כד) מונטערסטילע דיינען פריינד ווען ער פער-
 אשטעט ווירד, דאמיט דאס זון זיינעס וואהלטמנד לונגליך טהייל האבעסט :
 (כה) ווער זון זיינעס פריינדעס מונגליך אנטהייל ניאט, טהיילט איינע אהיט
 מונד זיין גליק : (כו) האלטע דען פריינד ניכט פערקלענליך ווייל ער ארט
 איינע, דען ניכט איין אענט איינע, דער ניכט איינאמאל איינע גליקליכע סטונדע
 האט, (וואס ער הייר סארען אדער מלען קאן) : (כז) דאמאך מונד רויך
 געהט דער פלאממע פאר, דעק באוטפערניסען לחנקערייט : (כח) סעהאט
 דין דיינעס פריינדעס ניכט ווייל ער ארט איינע, מונד פערברוגע דין פאר
 אהיט ניכט ; (כט) ענטדעקע דאס דיר אנטפערטויטע געהיימיס ניכט,
 דען דער דין אנהערט ניאט זיך פאר דיר זין אכט (דאס פערואהרסט
 דיינען קרעדיט), מונד פערמלעטעט דין : (ל) ק! דאס איינע זיינע וואלע
 פאר איינעס מונדע העטע, מונד איינע זיינע זיינע איינע לונגע, דאמיט
 איין מונד ניכט מונטלעס רעדע, מונד זיך דורך איינע לונגע ניכט לוק
 פאלע קאממע :

תרגום ארמית

ג

(*) על רחמך לא תשתדלף ואן אשתחלפא לא תסבר דאית
 גך עמת רחמותא: (כב) על רחמך אפן תשמוט סינא לא
 תחול אית לה גיר מפקנא: (כג) ואן על רחמך תפתח פומך
 לא תרחל מטל דאית לה גיר תרעותא: (כד) בר הסרא מן
 דגלא ראזא ומחזותא בסתרא מעברא רחמותא: (כה) סמוך
 חברך במסכנותך דאף בטבתה תשתתף: (כו) בעדן
 עקתא הוי לה חברא בירתותה תארת: (כז) קדם נורא
 עטר תננא וקדם אשר דמא צערא: (כט) אן אתמסכן
 רחמך לא תבהיתוהו ומן קדמוהי לא תתששא: (ל) אן
 גלא לך חברך ראזא לא תפקייהו דלא כל דנשמעך נזדהר
 מנך ואיך סרוחא נחשבך: (לא) מן דין אקים על פומי
 נטורא ועל ספותי חתמא דאי קרא דלא אמר בהון נבלא ולשני
 לא נוכרני:

כג (א) אלהא אבי ומרהון דחיי לא תתקלני מטלתהון:
 (ב) מן דין אקים על תרעיתי שוטא ועל לבי שוטא
 דיולפנא: (ג) דהו מריא נחוס על חובי ובכנושתהון לך
 נארתון ולא נרחמון למחברו: (ד) נסגון דלא נסגון חובי ולא
 נעשנן

כג (א) גאט, פאטער מור הערר איינעס לעבענס רעטטע איינע
 זעענע דאס מיך דורך איינען אונד ניכט. מונגליקוך ווערדע:
 (ב) ה! דהו מיך איינען לנכט אייסטער פיר איינען פערטטאנד, אונד איינען
 לעטסטמק פיר איין הערץ העטטע! (ג) מעכטע און איר איינע מיכרס,
 עיהאער ענטדעקקען, דהמיט מיך פאן גראסערן פעהלערן מבגעהאלטען
 ווערדע: (ד) דאס מיך איינע מענגעל ניכט פערפילפעלואטיגען, דיא פעהל
 ער

ומזויא עליו עליות דזרים ומאסיס חותו דזדרים לצו נקי מהס: (כד) פעור פיו על
 רע, כאשר יודמן לפעמים שני אוהבים מתקניס צמתה נמסרס על דבר קל, וכסך חמתה
 יסודו ויכסרו פניהם והמתחיל צמרינס יתרסס רעשו דזדרי דלוי לאמר חמתו גזרס עליו
 ומתחרט עתס, ומתנולל בחינס סנה, אס תלד סכרות אן חמה עזס, יסוד ויתחנס, ולצו
 טוב לו כנרשונה: (כה) חזל חסד גולה רז ויתכס צסטר, ונכלי מרמס, מעסיס כאלס
 יעסס סאדס צסתצוננות תחלס, ואין סתנלות עליסס, חזל סס מוריס על לצ רע ורות
 מרמס, אסר אין אסצחו אמתית, לכן סס מנדסיס סאוסנ צאין ססצו ומכס צסטר,
 סוח סיוען וחוסנ תחצילות צסטר לסדע לו, או סתלטינו לפני זולתו. כי מס סיעסס
 סיס לרעסו צנלוי איינו רע ומזיק כ"כ מאסר יעסס לו צסטר: (כז) אל תצו רע כו'
 קרוב לאר"ל, אל סחי' צו לכל אדס ואל סחי מסלוג לכל דבר. ומעתיקי נוסח סיונית,
 סעתיקו צמקס סוס (מיך ווייל) מיך ניכט טעהאען איינען פדיינד לו סיטלען, מור
 מיך פמר מיחס ניכט פערברעגנו:

בן סירא כג

תְּגַדְלֶנָּה וּמְחַרְפֵי יִשְׁיִשׁוּ וַיְגַדְלוּ עָלַי עֵקֶב : (ה) אֱלֹהֵי אָבִי
 וְאֶדְרוֹן חַיִּי פִלְטַנִי מֵרוּם עֵינַיִם וְלֵב פָּחוּ הִרְחַק מִמֶּנִּי : (ו)
 כֹּל יִשָּׁט לְבִי בִּיפֶת עֵין בְּמַחְמַדֵי זִוְלָלִים וְסוּכָאִים כֹּל אִפְתָּ
 וְלֹא יִהְיֶה לִי עוֹ מִצַּח : (ז) שָׁמְעוּ בָנִים תּוֹרַת פִּי וְשִׁם לְבוֹ
 לְדַבְרֵי לֹא יָבוֹשׁ : (ח) כִּפְּיוּ יִלְכַד רִשְׁעֵי וְאוֹיֵר בִּלְשׁוֹנוֹ
 יִכְשַׁל : (ט) אֵל תִּתֵּן פִּיהָ לְשִׁבְעָה וְלִשְׁאֵת הַשֵּׁם עַל
 שְׁפָתֶיהָ : (י) מִרְבָּה לְהִשְׁבַּע לֹא יִנְקָה מִעֲנֹשׁ וְלִשׁוֹן אֱלֹהִים
 לֹא תוֹכֶה מִחֲטָא : (יא) נִמְהָר לְהִשְׁבַּע נִמְהָר לְחַטּוֹא
 וְנִגַּע לֹא יִמוֹשׁ מִבֵּיתוֹ : (יב) נִשְׁבַּע בְּשִׁנְגָרָה חֲטָא בְּאַחַרְתָּ
 נִשְׁבַּע וְאִשָּׁם עֲנֹשׁוּ בְּפָלְיִים : (יג) שׁוֹמֵר פִּיו מֵאֱלֹהִים שׁוֹמֵר
 נַפְשׁוֹ מִמְּעוֹל וּבַחֲטָא לֹא יִחְלֹט : (יד) וְאִף לְנֶבֶל פִּיהָ לֹא
 תִּאֲלָף כִּי הוּא עֵמָל וְאִוֵּן : (טו) זְכוֹר אָבִיךָ וְאִמְךָ וְלֹא
 תִּבּוֹשׁ לְדַבֵּר בְּחָם בְּמוֹשֵׁב גְּדוּלִים : (טז) לֹא יִקְלוּ הוֹרֵיךָ
 כַּעֲיִנְךָ

אָרְךָ נִכְט אַעְהַרְטֵן, וּמַרְמִיבֵר פִּינִידַע פֶּרְמֹאֲחֶקֶטֶן אַוּד אִינַעַר סַפְקִטְטֵן :
 (ה) גַּחַט, פֶּאֲטַעַר אַוּד אַעְרַר אִינַעַם אַעֲבַעַם ; בַּהִיטַע אִיךְ פֶּאֲר פֶּרְעֶצֶטֶן
 בֹּאִיקֶקֶטֶן, עֲנִטְפֶּעֶרַנַע פֶּאֲן אִיר בַּעַע בַּעְגִּירְדֵּטֶן : (ו) דַּאס אִיךְ קִיִּן סַעֲנַעַם
 גִּיכְט פֶּעֶרְפִּיַהֲרַע, אַאס אִיךְ חִין פֶּעֲלֹעֲרִיַח אַוּד וּוַאֲלוֹסַט נִכְט פֶּעֶרְפֶּאֲלוֹסֵן,
 אַוּד נִכְט חִין אַוּנְפֶּרְסַעֲמַטְהִיִּט גֶּרַהֲטַעַן : (ז) אַעְרַעַט קִידַעַר אִינַע
 אַמִּוּוּיִוּוּן, אַוּד וּעַר אִוִּיפֶּאֲעֶרְקוּמַס דַּאֲרִוּךְ חִיט, וּוִירַד נִכְט לוֹ סַמַּנְטֵן
 וּעַרְדֵּטֶן : (ח) דוֹרְךְ דַּעַן אַוּד וּוִירַד דַּעַר זִינַעַר גֶּפֶאֲנַעַן, דַּעַר טַקְהַר
 פֶּעֲלֹאֵט דוֹרְךְ זִינַע לִוְנַע : (ט) גּוּעַהֲנַע דִּינַעַן אַוּד נִכְט לוֹס סוּעַהֲרַטֵן,
 אַוּד גַּחַט'ס נַאֲטֵן לוֹ פִּיַהֲרֵן : (י) דַּעַן וּעַר פִּיל סוּעַרַט קַאן פֶּאֲן סַטְרַחַפֶּע
 נִכְט רִיִּין זִיִּין, אַוּד וּעַר אִיידַע אַבֶּאֲגַט קַאן פֶּאֲן פֶּעֲהַאֲעֶרֶן נִכְט פֶּרִיַיַח
 זִיִּין : (יא) וּעַר זִיכְט סוּעַרַט זִינַדִּיגַט זִיכְט, דִּיחַ סַטְרַחַפֶּע וּוִירַד פֶּאֲר
 זִינַעַס דַּיַיַע בֹּאִיבַעַן : (יב) סוּאֹזַר עַר אַוּנִיבֶּרֶאֲעַט, זַח אַחַט עַר אִינַע
 זִינַע בַּעְגַּחְנַעַן, אַחַט עַר זִיךְ אִינִיידִיגַט גַּאֲחַכְט, זַח חִיט דִּיחַ סַטְרַחַפֶּע
 דַּאֲפַפַּאֵט : (יג) וּעַר זִינַעַן אַוּד פֶּאֲר חִייד חִין אַכְט נַאֲט, דַּעַר נִיַאֲט
 זִיךְ אִוִּיךְ פֶּאֲר אַוּרַעַכְט חִין אַכְט, אַוּד פֶּעֶרְפֶּעֲלֹאֵט חִין קִינַע זִינַעַן : (יד)
 גּוּעַהֲנַע אִוִּיךְ דִּינַעַן אַוּד נִכְט חִן סוּאִוִּיגַע אַוּנַעֲלַחְגַּנַע רַעֲדַעַסֶּאֲרַטֵן, דַּעַן
 זַח זִינַד זִינַדִּיכְט רַעֲרַעַן : (טו) עַרְמִינַרַע דִּיךְ דִּינַעַר עֲלֻטַעֲרֵן, וּוְטֵן דוּחַ
 בִּיסַט חִין דַּעַר גּוּעַלֶּאֲחַפֶּעַט דַּעַר פֶּאֲרַעֲהַאֲטֵן ; סַעֲהַאֲע דִּיךְ נִכְט פֶּאֲן מִיַהֲנַעַן
 לוֹ טַפְרַעַכְטֵן : (טז) אַחַטַע דִּינַע עֲלֻטַעֲרֵן נִכְט פֶּעֶרְקֶטֶאֲוִיךְ, דַּאס דוּחַ
 טַעֲרִיכְטַע וּוִינַסַע מִיַסַּעֲרֵן אַעֲכְטַעַסַט, נִכְט פֶּאֲן מִיַהֲנַעַן גַּעֲבַקְהַרְן לוֹ זִיִּין ;
 וּעַר

נעשנון חטאי ונגלונני קדם בעל רבכא ונחדא לי סנאא: (ה)
 אלהא אבי-ומרהון דחיי לא תרמיני בטעיותהון עינא רמתא
 לא תתל לי ולכא פחוא ארחק מיני: (ו) מדס דשפיר לא
 נפלטני ופחוא דבסררא לא נפחוני ונפשא הציפאת לא
 תשתלטי בי: (ז) יולפנא דפומי שמעו בניא ודמודהר לא
 נתחסר: (ח) בממללה גיר מתחר רשיעא וסכלא בפומה
 מתתקל: (ט) למומתא לא תאלף פומך ובינת דינא לא
 תהוא יתב: (י) מטל דכל בר אנשא דמיסנא למאמא מן
 מחותא לא זכא הכנא כל מין דמדגל וימא מן חובא לא זכא:
 (יא) גברא ימיא קנא חובא ולא נעבר מן ביתה מכתשא:
 (יב) אן בטועיי ימא חטהה עלוהי ואן בשררא לא נאמא מטל
 דכל דימא בכל עדן סניאהי ולא זכא: (יג) ואף אן אית
 אחרתא דפחמא לה לא תשתכחי בירתותה דיעקב ואף מן
 דאגר נפשה מן הלין נאחא ובחטהה לא נתהלט: (יד) ואף
 לסכלותא לא תאלף פומך מטל דאף בה אית בה מלא
 דשוקרא: (טו) אתדבר דאכא ואמא אית לך ומן אידא
 דחלתא תתפלט: (טז) דלא תתקל קדמיהון וביולפנך
 תצטער ותאמר דלהוי לא אתברית, וליומא דאתילדא בה
 תלוט

כג (ה) ולז פחו, סנמחר צלטס תשוקתו לצנע תחותו: (ו) ולא יהיה לי
 עז מלא - סחכס סולך צדצריו מהדרגס למדרגס כפי סדר תולדות
 סהפעלויות צאדס - סעיניס סמס פתח ומצוא לכל תלות, וחסרי מרלית סעיניס סולך
 סלז - סעין רושא וסלז חומד, כארו"ל עינא ולצוא סרי סרסורי דחטאס - וחסר חמדת
 סלז יצוא סחלוה וסחטוקה לזמה ולמותרות סמאל וסמטתס, וסליס סוס חסר סוא סוצצ
 צדרכיס סרעיס סאלס, סרוע סוא מיקוס סצוסס, וסוא עז פניס, ומלא חיס זינח
 לו תחין סכלס - חס סייס צדצריו ולא יהיה לי עז מלא, כי כל עוד שלל ספיכט סלסס
 מתקוס סצוסס עוד יס תקוס לו לעצור צחטוקתו, כי חין חוץ צפני סחלוה כצוסס -
 וחסר סצוסס סוא לצע סחיסריס; (יא) נתהר צצצועס כו' - סנסיין יורה לנו אמת
 סמאחר סוס, וחס מלאת חיס חסר סוא מקל צצצועס, ועל כל דבר קל רנייל על לסינו
 לסיות קופן ונצע, וחין חיס מכריחו לסצועס דע צרור כי חיס רוע מעלליס סוא
 ומחסר לחטוא, ונס צצציעס לא תחין צו; לא כן סיסריס סומריס סיסס ולסונס
 מסוניה סצועס על ספס, וסצצועס סחמורס חלס צאמת, ועל סי כולס חצעס:
 (יב) לא יחלטי לא יסאר צחטא לזמיות חף חס חטא ינלל, ולפי כ"י לא יסכסך: (יג)
 ואף לנבל - לדבר לינות ונבל סס, צעיניי זמס ומסגל וכדומה לאלה: (יד) ולא חצוס
 כו' - לסעמיס חדס-גולד מלעירי מספס, וסוא עולה לגדולה, וצמקס גדוליס יעמוד,
 וסמטרס על סכמו, וצוס לו לדבר מלצותיו לפי ססס דלי ערך, לכן סזכיר זמס - כי חף
 חס סוא רחס למכנדיס, זריך סלא יתצייס מערכי חצותיו: וצדרי מתרגס סארמית חין
 לסס

בן סירא כג

בעיניך זנהימת בי מהם נולדת: (יז) מסבן פיו לנאצות לא
 יחכם כל ימיו ונפחו בכיאווי יצרו לא יאלף דעת: (יח)
 שתיים הנה שנאה נפשי והשליש תעל חמתי: (יט) גבר
 נפחו בזמה לא ינוח עד תלהטנו אשו: (כ) כשחירת
 דרכו ארצה לא יחדל עד אם כלה שביבו: (כא) בעל
 זמה כל בשר ינעם לו ולא יחדל עד אם יבצע מזמתו:
 (כב) בעל מחלל יצע ערשו ואמר בלבו אין מי רואני:
 (כג) קורת ביתי סתר לי וחומות היכלי תסבנה בערי אין
 רואה עלי ומה ימנעני: (כד) ולא ידע כי עיני ביהירות
 כושמש ומחשבי מעשי אנוש נגלו לפניו: (כה) הן בטרם
 יהיו הכל צפוי לפניו אף כי אחרי היותם: (כו) ובטרם
 יבין פושע ילפת ברשעו ויגל קלונו בקהל: (כז) ואף אשה
 בונדת על בעלה ומזרים תלד בנים: (כח) על שלשה
 פשעיה

(יז) ווער זיך און טיאפערעדן גוועהנט, ווירד זייטלעבענס ניכט גויטטעט,
 חונד ווער טועל זיינען זיידענשאפטן נאכגיבט, קאן ניכט ווייזע ווערדען:
 (יח) לוויה אסטער האספעט איינע זעלע חונד דאס דריטע על-
 רעגס איינען זקן: (יט) איין מענט דער טועל אין זיינער וואלוסט מיט,
 גלייכט איינעס ברענגענדען פייער, וועלכעט ניכט אויפהערט ביו עס גאנץ
 פערלעהרט מיט: (כ) איין מולליכטיגער און זיינעס איינגען זייבע, זעלכער
 ניכט אויפהערט ביו דאס פייער פערלוקטען מיט: [(כא) איינעס
 וואלוסטלינג טאעקט אלעס זיס, חונד לעסט ניכט נאך ביו ער זיינע וואלוסט
 אויסגעמיכט]: (כב) איין און דער דאס עהעבעט פערלעלט, חונד בייח
 זיך דעקט, ווער זיהט איך? (כג) דיח באקען איינעס הוינעס פערברע-
 גען איך, עס זיהט איך יח ניחאנר, וואס וואל איך אבהאטען? (כד)
 ער ווייס אכר ניכט דאס גאטטעס חויגען העלער אלס דיח זאנע זינד, חונד
 דיח פערברארגסטע האנדלונגען בליקקען: (כה) דא גאט אלעס פאר דער
 ענטטעהונג קאנוטע, וויח פיל מעהר נאך נאכהער: (כו) עהע עס דער
 רולאזע נאך באערקט, ווירד ער סאן עפפענטליך בייח זיינער טאנדטאהט
 ערטאפט (חונד בטראפט): (כז) גלייכעט ווירערפעהרט דעס ווייבע,
 דאס מיהרן גאטטען פערלעסט, חונד פאן פראדען, קידער געבעהרט:
 (כח) מיהר פערברעכען מיט דרייפאך, (פיר'ס ערטע) מיט זיח דעס
 געלע גאטטעס אונגעהאדאס גווען, (לונג מנדען) פערזינדיגט זיח זיך און
 מיהרעס אונגע; (לוק דריטע) האט זיח פאן איינעס פראדען אונגע
 קי-

תלוט: (יז) גברא גיר דנאלף מלא בטלתא כל יומי חייהי
 חנמתא לא נאלף ולא יולפנא נקבל גברא דפחו בצערא
 דבסרה: (יח) תרין זנין שנת נפשי ודתלתא מסק רוגוא:
 (יט) גברא דפחו בצערא דבסרה לא נתניח עד מא דתאקרי
 בה נורא: (כא) לבסרא דגברא פהוא כל בסר בסים להולא
 נתכל עד מא דנאכר: (כב) גברא דמשקר על תשויתא
 דערסה ואמר בנפשה טנא חזא לי: (כג) הי אסא דביתי
 מסתין עלי וטללא דביתי טגן עלי ולית דחזא לי מנו כלא לי
 דאחמא: (כד) ולא ידע דעינוהי דאלהא דורבן חוד ברבו
 בשמשא וחזא אורחתא דכל בני אנשא ומסתכל בחשוכא
 קובללא דעבדיהון: (כה) מטל דעד לא הוא כל מדים גלא
 הי מן קדמוהי אף מן בתר גמוריה דעלמא הו דאן לה: (כו)
 ובמידם דלא סבר בר אנשא דכיתתחד חנא בשוקא דמדינתא
 נתפרסא: (כז) ואף אנתתא דסרחא על בעלה ומקימא
 ירתא מן אחרנא: (כח) חרא דכרכת בנמוסא דאלהא

ודרתין

לסס סגנא: (יז) מסכן סיו לנאזות • רגיליס דצדרס אחר כל סתים ושלט מלות יאררו
 ויקללו בחלפי אלפים סדים ודוחות וסענים, ומגדסים דצדרי נאזות וקללות חין מססר •
 ולפי שהוא חטא אשר חין האדם נענש עליהם מטוסטים הוא מרגיל כס, ואס הוא מורגל
 קסה לו להפטר מהס ולזה לא ימכס כלי ימיו לא יחזור למוטצ לססיר הרגל הרע הזה מנפסו:
 ונסח: דנחויי כו' • סנמחר ולהוט לתללות תסוקת חמדותיו, לא יאלף דעת, כי סחכמים
 דריכיס לאסור נפסס צרסן סספיות, והפריסה מקמותרות: (יז) גדר נפסו • מלת פחו
 יאמר ככל מקום שהוא, על קלי סדעת, ונמסרים להסגרות חילרס, דנמדת סגות •
 סחו כמים, ונאמר אז חללת וצנת, נסחכלתי צנחס שלי ופחו עלי יגרי (גדרים ע)
 סי' תחמת טרסס צורה נחס צא לסרסור עצירה • וכונת סמקרא חיס סוטף צומס וצבעילת
 זנות, נדמס לאס יקוד, אשר לא יכנס עד אשר כלה כל גוף הנסרף מען ומסמן או מכל
 דבר ססורף, כן אס תסוקת סגות לא ידעך צאסס ססטוף צו, עד סהיא מכלס מנפס ועד
 צבר, וכנס אס סחמדס מחמת רסיין כח ותחלואיס רעים: (כ) מסחית דרכו ארזיס •
 סמס אנסיס הרעים וחטאיים מחד, דסולאת זרע לנטיה, סמקסיס ענחס לדעת, וצאיס
 ליד סלול ומכוך צנוסס • וממקיס ענחס לרעס, (אנאניח, מדר ועלכסס • בעלעקונג) •
 וציותר רחוי לסיס עינח סקיחח על הנערים • והצמוריס, סלא יצולו ליד סמכסול
 סזס סמכלס רחשית כחס וחיונס, כאשר סזסירו על זס סחכמים הרופאיים ונאני סמסור •
 וחמר סחכס ע"ז כי סמרגיל ענחו צוס, יסוד לו סרגל חיוצ ולא יחדל עד אשר כנס סציו
 אשו, ומק נחס מחמר ר"י אשר קטן יס צאסס מסציעו רעצמרעיו סצע (סנאסדרין קז)
 סי' כל עוד סקוח סציעו דנמסיס סוח רעצ ציותר ומרצנז סחאוק: מרעיוצו וחינו לקוט
 אחרי סמיעסס, סצע וחינו מחאוס: (כא) צעל זמח כו' • נרסס ססוח מחמר מיסגר,
 לפי סחינו דננין ססלס • וחמר כי צעל סחוס, ססטיף דננות כל צבר יעס לו, ולא יצדיל
 סוד צין יפס וכעור, כל אשר יסיג ייטצ צעיניו, וכל מקום אשר ימלח סוחנס לזמס לא
 יסקוט ולא ינוח עד אס ינצע סמעסס: (כב) דנשויתח דערסס • ינועי עלס, מר'
 לטווי צרי סלקית: (כג) אסא • כותל: (כד) קוצללל, חסך ססמס, מר' קצל
 סמח

בן סירא כג כד

פִּשְׁעֵיהָ מִמְצוֹת יי סָהָה בְּרִית בְּעֵלָה הַפְּרָח וּבָנִים זָרִים
 יִלְדָה: (כט) הִיא תִּגְלָה חֲרָפְתָה בְּקֶהֱלָ וְעַל פְּרִי בְּטָנָה
 יִפְקֹד עֹנָה: (ל) יִלְדֶיהָ לֹא יַעֲשׂוּ שְׂרָשׁ לְמִטָּה וְעֹנֶפֶיהָ
 לֹא יִתְּנוּ בְּרִי מִמְּעַל: (לא) שָׁמָּה לִקְלָלָה יִשְׁאָר וְחַטָּאֵיהָ
 לֹא יִפְחוּ: (לב) לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ וַיְבִינוּ כָּל יוֹשְׁבֵי
 חֵבֶל כִּי אֵין טוֹב מִיִּרְאֵת יי וְלֹא נַעֲמִים מִנְּצוֹר פְּקָדֵיו:

תם ספר א

כד (א) החכמה תהלה נפשה ובקרב עם אלהים
 תתפאר: (ב) בעדת אל תפתח
 פיה ובתוך עמו תתהדר: (ג) כי מפי עליון יצאה וכערפל
 בסתרה ארץ: (ד) אנכי במרום עליון משכני וכסאי בעמוד
 הענן: (ה) בשמים עמו הייתי ובמעמקי תהומות שם
 אני: (ו) במעונות נכבדי מים ובמוסדות חבל הלכתי
 ובכל עם ואם שלטתי: (ז) בכל אלה מנוחה בקשתי
 ואיה איפה כקום מנוחתי: (ח) אז פקד עלי יוצר כל ואל
 עושני אמר לי: (ט) ביעקב תישכן וב ישראל תשתרר:
 (י) מראש קדמי חבל נבראתי ולעלמי עד לא יסוף זכרי:
 במשכן

קינדער לור וועלט געבראכט: (כט) יזא ווירד עפֿענטליך פֿאן דער פֿער-
 זאמלונג פֿערטעהאט, אונד אויף מיהרען קינדערן בלייבט דיא סטראפֿע:
 (ל) מיהרע קינדער ווערדען ניכט ווארלען סאמען, אונד מיהרע לוייגע
 ניכט פֿריכטע טראגען: (לא) יזא הינטערלעסט מיהרן נאמען לוק סאוך,
 אונד מיהרע סאנדע ווירד יזא פֿערלעסט: (לב) דמאט עס אזע פֿעלקער
 וויסען, אונד אזע ערדן - בואהנער מיינועהן, דמו ניכטס פֿקרטעפֿליכער
 יזא, אום גאטטעסלורכט, אונד ניכטס חתענעהאפֿער, אום בעמבאכטונג
 דער גוטע:

ענדע דעם ערשטען בוכם

כד (א) דיא ווייהייט פֿרייזט זיך, אונד אונטער דעם גֿמטליכען
 פֿאקע טפֿריכט יזא פֿאן מיהרעסן אָפֿע: (ב) מין דער
 גֿמטליכען גאיינדע פֿענעט יזא מיהרן אונד, אונד ריהאט זיך אין זיינער
 גֿמליקן: (ג) יזא פֿאָס אום דעם אונדע דעם העכסטען, אונד אואהילט
 גאָיך דעם נעבא דיא ערדע: (ד) זיין גֿעלט מיט מיס היאמבל, אונד
 איין

ודתרתין כבעל טליותה ודתלת בוניוהא דגורא דמן נוכריא
 אקימת ילדא: (כט) אף הי מן בנושתא תפוקי ועל ילדיה
 חטהיה נתדברון: (ל) לא נרמון בניה עקרא בארעא וסוכיה
 לא תעבר פארא: (לא) ונשתבק ללוטתא דוכרנה וחוכיה
 לא נתעטון: (לב) ונדעון כלהון עמוריה דארעא ונתכלון כל
 דמשתחרין בתביל דלית דטבא מן דחלתא דאלהא ולית
 דבסיס מן דלמטר פוקרנוהי:

תם ספר אשל א חרא

כד (א) חכמתה תשבחי נפשה ובגו עמה דאלהא
 תתיקרי: (ב) בכנושתא דאלהא תפתחי
 פומה ובגו חילותה תשתבחי: (ג) איך מן פומא דעליא
 נפקת ואיך ערפלא כסית ארעא: (ד) אנא כמרומא עליא
 נקשת משכני וכורסי בעמודא עננא: (ה) בשמיא אכהדא
 עמה שרית ובעקרא דתהומא אנא הלכת: (ו) במבועא
 דמיא וכשתאסא דתביל ובכלהון עממא ואמותא אשתלטת:
 (ז) ובהלין כלהין ניהא בעית לה דבאינא יורתנא אשרא: (ח)
 הידין פקרני מרא כל ומן דעברני ואשרי משכני אמר לי: (ט)
 דביעקב שרי ואשתררי בישראל: (י) מן קדם עלמא
 אתכרית

איין טרהן סיבר דיח וואקען: (ה) איס היאמעל וואר איך איט מיהס
 פערטרויט, מונד איס טיפען אפער וואר איך דא: (ו) אין דען וואטסער
 טוואנגערן קוואלען, אין דען גרונדפעסטען דער ערדע וואנדעלט איך,
 סיבר מאלע נאליאנען מונד פלאקער וואר איינע העררטאפט: (ז) בייא
 סאלען מוטע איך רוהע, ווא אבר האבע איך מוילנאהאט געפונען: (ח)
 דא בעפאהן איר דער וואלטעפעפער, דער מויך איך סוף ספרוך ל איר:
 (ט) „ואם ריך אין יעקב נירר, ישראל וייה דיין מייגענטהוס: (י)
 פאר בענין דער וואלט סוף ער איך מונד אין דער טווינקייט ווירד איין
 א-כ

טמאס: (כה) דמתחמד • פי' טרם סנין כי נודעו טעעו סוה ילפת עליו ונענס •
 כהרז'ל המחלל ס"ט צפתר כפרעין ממנו צנלוי: ואחרי סאוסרות סאלס סיים דצרוי:
 (לב) אין סוז מיראס יי ולא נעים מנלור עדותיו, וס' יאיר עינינו צכמתו ויטיס סלקנו
 מהילכי דרכיו כי יסרים סס חמן:

בן סירא כד

(יא) בְּמִשְׁכַּן קָדְשׁוֹ לִפְנֵי עֲבָדָי וְשֵׁם בְּצִיּוֹן אֶתוֹ קָמְתִי:
 (יב) קָרְיָה אֲהוּבַת אֲבוֹתַי נְחֵתַי וִירוּשָׁלַיִם עִיר מְמִיזֵלָתִי:
 (יג) רַבִּיתִי בְּעַם סֻגְרַת יִישְׂרָאֵל חֲבַל נִחְלָתוֹ: (יד)
 גְּדַלְתִּי כְּאֲרוֹ בְּלִבְנֹן בְּעֵץ זֵית בְּשֶׁנִיר וְחֶרְמוֹן: (טו) בַּתְּכִיר
 בְּעֵץ גְּדִי בְּשׁוֹשְׁנָה בְּעֶמְק יְרִיחוֹ: (טז) בְּזֵית הַרְחִיבוּ דְלֹוֹתַי
 וּכְעֵץ עַל פְּלָגֵי מַיִם פּוֹרוֹתַי: (יז) בְּקִנְמוֹן וּבְשִׁמְיִם רֹאשׁ
 בְּשָׁמִי וּכְמֹר דְּרֹר נָתַתִּי יְרִיחִי: (יח) בְּלִבְנוֹהַ וְחִלְבָּנָה
 וְאֲהָלִים וְצָרִי בְּשִׁמֹן הַטּוֹב יְרִיחִי: (יט) כְּאֵלֶּה הֵבֹו שְׂרָשֵׁי
 וְעֻנְפֵי עֻנְפֵי שֹׁבַח וְיָקָר: (כ) כְּהַדְרַת גִּפֶן שְׁפָרְתִי וּפְרָחִי
 פְּרָחִי הוֹר וְהָדָר: (כא) שְׁעוּ אֵלַי מִשְׁחָרֵי וּכְפָרֵי הַטּוֹב
 הַתְּעַנְגּוּ: (כב) כִּי כְּתוּק מִצּוּף לִקְחִי וּמִנְפֶת אֲמָרִי: (כג)
 אוֹכְלִי עוֹד יִרְעֹבוּ וְשׁוֹתֵי יִשׁוּבוּ יִצְמָאוּן לִי: (כד) שׁוֹמֵעַ לִי
 לֹא יִפּוֹל וְעוֹשֶׂה דְבָרֵי לֹא יִכָּשֵׁל: (כה) כָּל אֱלֹהִים בְּסִפְר
 בְּרִית יִי כְּתוּבִים: (כו) תּוֹרַה צְוָה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרְשָׁה קְהֵלַת
 יַעֲקֹב: (כז) מְלֵאָה חֲכָמָה בְּפִישׁוֹן וּכְנֵהָר חֲדָקֵל בִּימֵי
 הָאֲבִיב: (כח) מִפִּיפָה שֶׁכֵּל כְּנֵהָר פָּרַח וּכְיִרְדֵן בִּימֵי הַקְּצִיר:
 (כט) כִּיבִיעֶרָה לִקְחָה בִּיאֹר וּכְגִיחוֹן בִּימֵי הַבְּצִיר: (ל) לֹא

גמרו

אנדענקען ניכט מוֹיִפֶהֶרֶן: (יא) אִיךְ דִּיהֶנְטע פֶּאָר אִיהֶס אִיס הִילִיגֶען
 לְעֹלָמַי, אונד אִין צִיּוֹן סְטָמֵד אִיךְ פֶּאָר אִיהֶס: (יב) אִין דַּעַר גְּלוּב־
 טַעַן סְטָמֵדט (אִיינער פֶּאָרשְׁמֶהֶרֶן) אִיס אִיךְ אִיךְ נִידַעַר, יְרוּשָׁלַיִם וואַר אִיינע
 דַּעִידֶען: (יג) אִיךְ וואַרדע גְּרָמָס, אונטער אִיינעס ווִירדִיגֶען פֶּאָזֶק,
 אִין לִיבִינֵי גֶמְטִיס, אונטער יִישְׂרָאֵל זִין אִייגענטוּהֶס: (יד) וויא אִיינע
 לַעֲדַעַר מוּיִל לִבְנֹן עֲרַהֶב אִיךְ אִיךְ, וויא אִין קְלִיוֹעַן = בּוּיס מוּיִל שְׁנִיר
 אונד חֶרְמוֹן: (טו) וויא אִין פֶּאָס = בּוּיס אִין עֵץ גְּדִי, אונד וויא אִין
 רְעֻעַנְסְטֶקֶל לֹו יְרִיחוֹ: (טז) וויא אִין אֶמְנַעֶהֶעַר צֶהֱלֹבִיס מוּיִל דַּעַס
 פֶּעֹרֶדַע, בְּרִיטֶען זיך אִיינע פֶּסְטַע אִוִיס, אונד אִיינע לִוּוּיֶגע וויא אִין גְּרִינַעַר
 בּוּיס אַס בֶּאֶלֶע: (יז) וויא לִיאַעַט אונד גּוֹיֶרֶלֶב דּוֹפְטַעַט אִיךְ, אונד
 פֶּעֶרֶבֶרִיטַעַט אִיינען וּמֶהֶגֶרֶךְ וויא דִיא עֲדַעַפֶּטֶען אִירֶטֶען: (יח) וויא
 גֶּאֲבֹחַן, אֶיִךְ, אֶלְמַע, אונד בֶּאֱלֹמַס אונד וּמֶהֶרִיֶּעֶנְדַּעס צֶהֱלֹ: (יט)
 וויא אִין אִייֶצֶען = בּוּיס סֹאֲנַעַן אִיינע וואַרלֶען, אונד אִיינע לִוּוּיֶגע וואַרֶען
 פֶּרֶמְכְּטֶפֶּלֶן אונד רִיֶּלַעַד: (כ) אִין אֶמְנַעַהֶן וויא אִין סַעַנַעַר וויינ־
 סְטֶקֶק, אונד אִיינע בִּלְיֶהֶטע וואַר הַעֲרַרְלִיךְ אונד אִזַּעַסְטַעַטִיס: (כא)
 הַעֲרַט אִיר לֹו ווער אִיךְ פֶּעֶרֶלֶמַנְט, אונד עֲרַגֶּלֶט אִיךְ אִן אִיינען פֶּרִיֶּצֶטֶען:

אתברית ולעלם עלמין לא נבטל רוכני: (יא) במשכנא
 קדיש קדמוהי שמשת וחוב בצהיזן אנא קמת: (יב) בקריתא
 דרחימא לה אבותי אתתניחת זבאורשלים שולטני הוא: (יג)
 ואחרבית בעמא יקרא פמנתה דמריא נבגו ירתותה יסראיל:
 (יד) איך ארזא אתרבית בלבנון ואיך אילנא דמשחא בשניר
 טורא דתלגא: (טו) איך דקלא אתרבית בעיעדי ואיך
 ערבת ורדא באיריחו: (טז) איך ויתא אתרבית בפקעתא
 ואחרבית איך דולבא על מיא: (יז) איך קינומא ועטרא
 דבסמא ואיך מורא טבא אבסמת ריחי: (יח) ואיך לבונתא
 וחלבניתא וטפרא ופרסמא ואיך משחא טבא יהבת ריחי:
 (יט) אנא איך רורודפנא נקשת עקרי וסוכי תשבוחתא
 ואיקרא: (כ) אנא איך גפתא יאית שופרא ונורכי נורכי
 זיוא והדרא: (כא) סטו לותי כל דמתרגריני לי ומן עללת
 טבתא תתפנקון: (כב) מטול דיולפני מן דבשא חלא
 ולדירתין מן כבריתא: (כג) אכולי תוב נכפנון לי ושת"י תוב
 נצחון לי: (כד) דשמע לי לא נפל וכל עברוהי לא נתחבלון:
 (כה) בלהין הלין בספרא דקימה דמריא כתיבן: (כו) נמוסא
 דפקדן מושא יורתנא הו לכנשתה דיעקוב: (כז) דמליא
 איך נהרא פישון חכמתא ואיך חרקלא ביומי עללתה: (כח)
 ומטיפא איך פרת סכולתנותא ואיך יורדין ביומי ניסן: (כט)
 ומשכעא איך נהרא יולפנא ואיך גיחון ביומי קטפא: (ל) לא

נגמרונה

(כב) איינע לעהרע מיזט זיסר חלם הקניג, אונד איינע ווארטע אעהר
 חלם הקניגייט: (כג) ווער איך מיססט, הונגערט איאאער, ווער איך
 טרינקט, דורטטעט איאאער נאך איר (יע אעהר אמן פאן דער ווייזיהייט
 עראנגט, יע בעגרייגער מיזט אמן ווייטר לו קאזאען) (זיהע פסקו ל):
 (כד) ווער איר גהארעט, ווירד ניא זאלען, אונד דער איר לו גפאלען
 לעבט, קאן ליכט לזם סטורן קאזאען: (כה) דזיעט אועס סטעהט מין
 דעם געזעץ בוך גאטטעס נידער געטריבען: (כו) דיא לעהרע, דיא משה
 אונס געבנעט, לזם ערבטעהייל דער גאיינרע יעקב'ס: (כז) זיא ערגיסט
 ווייזיהייט וויא דער פישון אונד וויא דער טיגריס (חקדל) מיס פריה:
 זיט: (כח) זיא פליסט פערסטאנד וויא דער אייפראט (פרת) אונד
 ירדן מין דער ערנטע: (כט) זיא סטרעהאט היילומאע לעהרע וויא דער
 לזם שטראם, וויא גיחון לזר לזיס דער וויינלעזע: (ל) ווערער דיא

בן סירא כד כה

זָמְרוּ קַדְמוֹנִים הַחֲכָמָה וְהָאֲחֵרוֹנִים לֹא יִשְׁגוּהָ : (לא) פִּי
 דְּחִבָּה הִיא מִנִּי יָם וְעִמּוּקָה מִתְּהוֹם רִבְּהָ : (לב) אָף אָנִי
 פִּנְהָר מִשְׁקָה וּבְכִרְכַּת מִים עָלַי בֶּן יֶדֶק : (לג) אָמַרְתִּי
 אֲשַׁקֶּה גַּי וְאַרְוֶה עֲרוּגַת מִטְעִי : (לד) וְהִנֵּה הֵייתִי לְתַעֲלָה
 וּמִתְעֲלָה לְגַחַל וּמִגַּחַל לְנֶהָר וּמִנֶּהָר לְיָם : (לה) עוֹד יֵאָדְרוּ
 קַרְנֵי הַיּוֹד אָמְרֵי בְּשֹׁחַר וַיְפֹזוּ קוֹי לְקַחֵי עַל כָּל אַפְסִים :
 (לו) עוֹד בְּנִבּוֹאֹת יִי אֲמִיף מְלִתִּי וְלִקְחֵי אֲקִים לְדוֹר אַחֲרוֹן :
כה (א) שְׁלֹשׁ הֵנָּה תִּתְּאוּ נַפְשֵׁי וּבְעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם
 תִּשְׁפָּרְנָה : (ב) אֲחִים יִשְׁלִי שְׂבָנִים יֵאָהֲבוּ
 וְאִישׁ וְאִשְׁתּוֹ נֶאֱמָנוּ : (ג) שְׁלֹשׁ הֵנָּה שְׁנֵאָה נַפְשֵׁי וְצָר לִי
 מְאֹד בְּתֵיחֵם : (ד) דַּל גָּאָה וְעֹשִׂיר מְכַחֵשׁ וּזְקֵן בְּסִיל
 וְחָסֵר דַּעַת : (ה) בְּנִעוּרֶיךָ לֹא אִסְפַּת וְשִׁבְתָּ מֶה תִּמְצָא
 וְאִם יוֹם תַּעֲזֹבָה יוֹכִים תַּעֲזֹבְךָ : (ו) מֶה נֶאֱוָה מִשְׁפָּט לְזִקֵּן
 וּלְיֹשֵׁשׁ חֲכָמָה : (ז) מֶה יֶקֶר לְגִיד תְּבוּנָה וּלְנִכְבֵּד טוֹב
 טַעַם וְדַעַת : (ח) יֶקֶר יִשְׁיִשִׁים מְדַע וְיִרְאֵת יִי תִפְאָרְתָם :
 תִּשַׁע

ערסטען האבען זיא אויסגלערנט, נאך דיא לעלטען ווערדען זיא גאנץ ערפאר-
 טען: (לא) זיא מיט אויגערטעפלאיער אלס דאז אעער, אונד טיער אלס
 דער גראסע אבגורוד: (לב) איך וואר ערשט איין טיילליין, אונד אלס
 איינע וואססערלייטונג, וועלכער נאך קהאל - גארטען געלאנגען מיט: (לג)
 דא דאכטע איך איינמאהל: איך וויל איינען גארטען וואססערן אונד איינע
 בעעטע טרענקען: (לד) ון זיהע! אויף איינמאהל, וואורדע איך איין
 קאמאל, איין קאמאל לוק פאוק, אונד איין פאוס לוק סטראהק, אונד איין
 סטראהק לוק מעערע; (לה) איך סטראהלע נאך זיאמער וזיא דיא
 אקרגען - רעהטע בעלעהרונג, איינע לעהרע ערסטרעקט זיך אן אלען ענדן:
 (לו) נאך גיסע איך אונטערריכט אויס וזיא איין פראקעל, אונד למסע זיהן
 אויף דיא ספעטעסטען גסלעכטער לוריק:

כה (א) אן דרייא דינגען האבע איך איין פערדינגען, דיא פאר גאט
 אונד אענטען טעהן זינד: (ב) איינטראכט אונטער ברי
 דערן, פריינדשאפט אונטער נאכבארן, אונד זיבראייטיאונג לויסען
 אלן אונד פרויא: (ג) אבר דרייא דינגע האססע איך, אונד בין זיהרעס
 לעבען גראס: (ד) איינען סטאלען בעטלער, איינען זינגעהאפטען
 רייכען, אונד איינען אונערפאהרען פערסטאנדלוקען גריי: (ה) וואס
 דאז מין דער יוגער ניכט גאמאלעט האסט, זיח ווילסט דאז עס זיס
 אל.

עמרונה קדמיא לחכמתא ואחריא לא נדרכונה : (לא) מטל
 דמן ימא רבא סגית הכמתא ומחשבתא מן תהומא רבא :
 (לב) איף אנא איך נהרא דמשקא ואיך אמא דמיא דנחתא
 דגנא : (לג) אמרת דאשקא גנתי וארוא משכבתי : (לד)
 והאאך הו הוא לי נחלא ונהרי מטא על ימא : (לה) תוב
 יולפני בצפרא אמר ואשבקיה לדרא סגיאא : (לו) תוב
 יולפני בנביותא אמר ואחריתה עד מא לרוחקא :

כה (א) לתלת צבון אתרגנת נפשי והנין יאיא קדם אהא
 וקדם בני אנשא : (ב) אחורת אחין ורחמות
 רחמין וגברא ואנתתה כד נהוון שלמין : (ג) תלתא גנסין
 סנת נפשי ועקת לי טב בחייהון : (ד) מסכנא גאיא ועתירא
 כרבא וסכא סכלא וחסיר מדעא : (ה) אטליותך לא כנשת
 איכנא תשכחיה בשיבותך : (ו) מא יאא לסכא דינא
 ולעתיקי יומתא סכולתנותא : (ז) מא יאיא לרורבנא
 חכמתא ולמיקרא טעמא ורעינא : (ח) איקררוך דקשישא
 סגיאות רעינא ודחלתא דאלהא תשבוחתהון : (ט) תשע
 דלא

חוטער פירטען? אונד ווען דאז זיז (דיז וויזיהייט) זיינען טאג פערלעסט,
 יז פערלעסט זיז דין לזיז טאג: (ו) וויז סעגן זיזט דעס חלטען מור-
 טהייסספרוך, אונד דעס גרייע וויזיהייט; (ז) וויז עהרווירדיג זיזט'ס
 דעס פירסטען פערסטאנד, אונד דעס אומענהען אונטערונד אונד קענטניס;
 (ח) דיז ווירע דער גרויען הייפטער זיזט ערלעהרונג, אונד גלעטעס-
 פורכט

כה (ב) אחיס יסליו • לפי סדרך אחיס צעצתס יחדיו רמי תגרא צנייהס, לז"ח
 מה טוב ומה נעים צצת אחיס יחד צלום ושלום: רעים יאסנו • אהצת
 אחת: ואריסטו אמר כאשר נטאל מהו אהצה? נפש אחת צצתי גויות: וכאשר נטאל
 איך לסתנבן צהויצ? לעשות לו מה שספן ממנו: ולא כחותו אשר עליו אמר דיאגענעס,
 כאשר נטאל איך סוף מתנבן צהויציו? ואמר כאשר עושים צנקנים מקרבים • סמלא
 וסדיק חסיעים: (ד) דל גאה, לא גאוס גאוס לעסיר אף כי לדל: ועסיר מכחש •
 חומר וחינו כוסה מצטיח וחינו מקיים: חזקן סכל וחסר דעת • כי מרוב ימיח סיה רליו
 להיות צעל מדע • וסעתקת ל"י סעתיקו חזקן מנאף וחסר דעת • וכן איתא צעסחים
 (דף קג ע"ג) • ומוסיף עוד אחד ח"ל חרצעה חין הדעת סובלתן (פי' דס"י, דלסי' סן
 צעלמן מתחרטין לאחר זמן ונצוין צעיני עלמס' ואלו סן, דל גאה, עסיר מכחש, וקן
 מנאף, ופירנס סמתאג' על סצור צחנס (נוסג עליסס סררס וליון עומד לסס צעעת דחקס)
 עכ"ל • ונכחי סעתקתי לפי ס"ח: (ה) ואס יום סעזנס כו" • סונצ חלגרת ירושלמי
 סוף צרכות • צמגלת סתרים מלוא כחוצ, יום סעזוני (סחכמת) יומיס סעזון (סס
 סהיס יכול ללמוד אותו סיוס, ומה שלמד יום ח' סוכח, נחלא ספסיד צ' יחיס): (י)
 גר

בן סירא כה

(ט) תשע הנה יהלל לבי ועשר המאר פי: (י) גבר יצלח באחריתו ואיש חזה נקם עריו בימיו: (יא) אשרי בעל אשרת חן ולא ינהג צמד שור וחמור יחדיו: (יב) אשרי האיש לא הכשילו לשונו ונכבד לא נענה לנקלה: (יג) אשרי הנכר מצא אוהב נאמן ופה דובר על און שומעת: (יד) אשרי הנכר לא נשבר לבו בעני ובצרה לא רפתה רוחו: (טו) ויראת י על כלנה התרוממה ירא יי מי ידמה לו: (טז) ראשית יראת יי אהבתו וראשית אמונה לכת בארחותיו: (יז) הדבק בו ולא תרפינו כי אין דומה לו: (יח) כל פאב ולא פאב לב כל רעה ולא אשה רעה: (יט) כל לחץ ולא לחץ אויב כל מוסר ולא מוסר שונא: (כ) אין ראש ערום מראש נחש ואין צר מאשה צרה: (*כא) אין פחו ממים ולא משתנה מלכ אשה: (כב) טוב לשבת עם

פֹּרְכֵט חיהר רהס: (ט) ניין דיגע פרייע איך אין גערדאנקען זענליג, מונד דאס זעהנטע ריהאע איין אונד: (י) איינען אמן דער אין זיינעם אולטער בעגליקט, מונד דער דען אונטערזאנג זיינער (חונדערדענהילצען) פיינדע ערלעבט: (יא) גליקעליג איזט דער אמן דער איט איינער ווירדיג זען גאטטין לעבט, מונד ניכט אין גספחן פחן פֿכס מונד זענען לוזאמאטען פֿיהרן דארף: (יב) הייל דעס אממע-דער-דורך זיינע זונגע ניכט חונגליק-איך ווירד, מונד דעס עהרבארטן, דער ניכט איינעס ניכטסווירדיגען מונד טערווארפען לו זיין דארף: (יג) גליקעליג, ווער איינען וואהרן פֿריינד פֿיגרט, מונד דער, דעססען ווארטע מנגעהערט. ווערדען: (יד) גליקעליג זענליג, ווער דורך אראוהט ניכט נידערגעבייגט ווירד, מונד איס חונגליק ניכט דען וואהט פֿערויהרט: (טו) גאטעספורכט חבער מיבלטריפט אלעס, איין פֿרֿאמער אמן, וואמיט קאן דער פֿערגליכען ווערדען? (טז) דער גאטעספורכט אונפֿאג איזט ליבע לו איהק, אין זיינען וועגען וואג-דען, דער אונפֿאג דער טרייע: (יז) האלטע דייך לו גאט אהנע חבלאס, דען ניכטס קלאמט איהק. גלייך: (יח) אלעס וועה, מר ניכט הערלענסע וועה, אלעס בענע, מר ניכט איינע בענע פֿרויא: (יט) אלען דרוק, מר ניכט דרוק פֿאס פֿיינדע, אלע טרראפ, מר ניכט טרראפע פֿאס האסער: (כ) קיין קאפף איזט גלעהרליכער אלס איין סאמגען-קאפף, קיין פֿיינד איזט בליידגענערער אלס איין פֿיינדעליגעס ווייב: (כא) ניכטס טענאלער אלס וואסער, ניכטס מונבעטטענדיגער אלס ווייברוין: (כב) איבר איט זענליג

תרגום ארמית

נו

דלא עלי ללבא שבחת ועשר דלא מללת: (י) גברא דחדא
 באחריתא. עד הו חי נחוא במפולתא דסנאוהי: (יא)
 טובוהי לבעלדא דאנתתא טבתא דלא דבר פדנא בתורא
 ובחברא אנחדא: (יב) טובוהי לדלשנה לא קלקלה ולא
 פלח לדזעורא מנה: (יג) טובוהי לגברא דאשבה רחמא
 ומשתעא לאדנא דשמעא: (יד) טובוהי לגברא דלא
 תבררה מיסכנותא ולא תכרתה ענויותא: (טו) דחלתה
 דאלהא על כלהין הלין אתתרימת: (טז) ריש דחלתה
 דאלהא לכרחמא וריש היכנותא למאול בתרה: (יז)
 אחודיהי ברי ולא תרפיהי מיטל דלית אכותה: (יח) כל
 מחותא ולא איך מחותא דלבא ובל בישן ולא איך בישותא
 דאנתתא: (יט) כל אולצנין ולא איך אולצנא דסנא וכל
 פורענא ולא איך פורענא דבעל דבכא: (כ) לית רישא
 מרירא מן רישה דחויא ולית בעל דככותא דמרירא מן
 אנתתה: (כב) בקח למעמר לית אריא ולות תנינא מן
 דלמעמר

צד יללח צאחריחו * לפעמים אדם מלניח צימי נעוריו, וצימי זקנותו הוא נעזב וחסר
 לחס * ורעתו כפולה, לפי שהוא מרגל בטוב חמיד וחסים מכובד מאלד מעורו, קשה עליו
 עתה עוני ומחסור, יותר מלד ועני מעודו * וספני כי אז חס כמו וחדל ממנו תחזלות
 ויגיעות כנער ורך צניס, לכן אשרי האיש מלניח זקנותו, אף כי ראשיתו סים הלער:
 חזה נקס עריו, צסכרת וטונואים מחלטים מדצר, אשר אין חליפות לסנחתם, ונדודים
 לקחת נסס, כי זולת זה כצר אחר צנסול אויביך אל תסחמ כו * אכל כוונת
 סענין על רסעים ערליס ואכוריים אשר עליסם אמר * וחי ארסא צסנואי: (יא)
 ולא ינהג סור וחמור * חס אין דעת צעל ואסתו טוים * חס כלמד סור וחמור, כי לא
 יסתו צעולס, זס מוסך הנה חס מוסך סנה, ויס ערצו וקלקול ציניסם: (יב) וככד
 לא נענה לנקלס * כי רעה רצס היא על איס מכובד כי יקל כצודו, ולריך להכניע עלמו
 לאיס צווי, לנרכו אליו צענין חס * וסיה סקללס סגדולס אשר קלל יסעיסו סנציא: ירצו
 סנער צזק וסנקלס כככד: (יג) על און סומעת * דצר גדול דצר סככס צזס, כי כסס
 וכסס חכמים מחוכמים לצס מלל ענה דעת וחצונה, וסס צוים צערסם ואין דצריסם
 נסמעיס, ואס סס טוים וכוחיס לא יסימו להס לצ, וסוול ער גדול וציון לחכמים
 כללס * ומה גדל ענג סככס ומה גדלס סמחחו חס דצריו נסמעיס, צמלחו חגיסם חקסיציס
 אשר מסימים לצס לדצריו: (יד) לא נסצר לצו צעני * כי כל עוד לא חדד סאדס רוחו,
 עוד יס תקוה לו, לו יחסר לחמו, וכן צכל זרס אשר תניע אליו חס לאירפתס רוחו, יודע
 תחצולות לסעור צס, כמו ססחצחר לעיל סרסס כו * אכל נכלס רוח, ולצ מורך צרס,
 עוד חוצד ואין תקוה לנרתו: (כב) אין סחו צירולחו כמים * ולא תסחנת כדעת חסס *
 נסיס דעתן קלות ומחססכות צכל עת, ואין מחסצתן קיימת צסן, וקרוצ לסננון סזה אחר
 חכס חמד יוני (טטהוועס) כחצר נשאל, מה סיותר מרגיע? — העתיד סיותר
 חמונס? — סארן סיותר מוסנת? — סמים ומחסנת חסס: (כר) צמסצת
 ומרצות

בן סירא כח

עם כפיד ותנין מחברת אשת מדנים : (כג) אשה רעה
 חשנה עז אפיה ומראת פניה בשק : (כד) במסכת רעים
 יושב בעלה לבו נאנה בהזכר שמה פניו יאדימו : (כה)
 רבת הרעות כאפס מול רעת אשה גורל רשעים יפול עליה :
 (כו) בנתיב חול לרגלי יקן אשת הומיה לאיש מהריש :
 (כז) לא תתפתה לתאר אשה רעה ולא תחמוד עשרה
 בלבך : (כח) אשה מעשירה בעלה עבודתה קשה בשתה
 רבה וקלונה מי יכיל : (כט) חשכת עין שברון לב ורפה
 רוח אשה רעה : (ל) חלחלת ידים ובשלוץ ברכים אשת
 מבטישה : (לא) ראשית חטאת מאשה ועליה בלנו מתים :
 (לב) לא תתן מוצא למים חפץ יוד שלטת לאשה : (לג)
 כפטר מים הלכים הלוח ונטש בן אשה רעה תרבה רעתה :
 (לד) אם איננה בלבך כרות חצי גויתך ותן לה ומעל פניך
 תשלחנה :

כו

לעונן חזר רחלען וזקהנען, חלם איט חיינען לענקיסען ווייבע : (כג)
 דיח בזהייט חיינעם ווייבעם פערמנדערט מיהרע געבעהרדען, חונד ענט-
 טעוואט מיהר גויכט וויח חיינ וחק : (כד) מיהר אמן אייט בייט ויינען
 פריינדען לו טיסע, חוגד ויפלט ; ווען ער מיהרן נחאטן הערט, ווירד ער
 סאמרקהט : (כה) דאס גרעסטע איבל חייט קליין, געגען דיח קליינסטען
 איבל חיינעם בעוען ווייבעס ; ע דאס אמו דעם גאטלומען ווערדע מיהר לו
 טהיין ! (כו) וויח חיינ חאדיגער בארען פיר חיינען אטען וואנדערער,
 חייט חיינ לחנקיסעם ווייב פיר חיינען סטילאטן אמן : (כז) אהם דיך דיח
 סעהגהייט חיינעט בעוען ווייבעם ניכט פערפיהרן, חונד אהם דיך מיהרע
 רייכטיהאער ניכט געוויסעטען : (כח) טווערע ארבייט, גרחסע פאנדע,
 חונד חווערטערעגליכע פערחטטונג ענטטעהט, ווען דאס ווייב דעק אמן
 פערואעגען חיינברייט : (כט) טריבע חויגען, לערבכאנעם הערץ,
 נידערגאנגעם גאיהט, פערמוראכט חיינ בענעם ווייב : (ל) חיינע חונ-
 פערטעהאטע חבר, הענדע ליטטערן חונד וואנקענדע קניען : (לא) פון
 חיינען ווייבע האט דיח וינדע מיהרן אורספרונג, חונד רורך יח סטערבען
 וויר חאלע : (לב) דעק סטראהק אהם קיינע עפמנג, דעק בעוען ווייבע
 קיינען ווילאטן חונד גוואוט : (לג) דען וויח חיינ וואססערטין חין חיינע
 גרחסע פלוהט חויסברייכט, זח חייט דער חויסברוך חיינער בעוען פרויח :
 (לד) חייט יח דיר ניכט גהפרואק זח אק מיהר דען האלבען קערפער,
 חונד סיק יח פארט : (כו)

תרגום ארמית

נו

דלמעמר עם אנתתא בישתא בנו ביתא : (כג) בישותה
 דאנתתא בישתא תורקי אנין אפודי דבעלה ותוכס אנין איך
 גונא דסקא : (כד) בית חכרוהי יתב בעלה דסכלתא ודלא
 בצבינה מתתנה : (כה) סניאא בישתא ולא איך זעורות
 בישותה דאנתתא בישתא פצתא דחטהא תפלי עליה : (כו)
 איך מסקתא דחלא ברנלוהי דגברא קשישא הכנא הי אנתתא
 דלשנא אריך לות גברא מכיבא : (כז) לא תשתדל לשופרה
 דאנתתא בישתא ואפן אית לה וכסא לא תתרגוג לה : (כח)
 מפל דפולחנא קשיא וכהתתא בישתא אנתתא דסרתא על
 בעלה ולבא דעמה מחפיא : (כט) חשוכא ומחותא דלבא
 אנתתא בישתא : (ל) רפיותא דאידיא ותברא דכורכא
 אנתתא דלא מיקרא ומשבחה בעלה : (לא) מן אנתתא
 שריו חטהא וממלתה כלן מיתנין : (לב) לא תתל למיא
 מפקנא ולאנתתא אפא ושולטנא : (לג) איך תודעתא
 גיר דכויא דאולא וסניא הכנא אנתתא בישתא אולא
 וחטיא : (לד) ואן לא איתיה בתוך בסוך קציץ הב לה
 ושדיה מן ביתך :

נו

רעיס כו' : כאשר קרם להסילוסוף (פיטטמקוס), אשר קרא לחיות מרעיו אל המשתה
 אשר הכין להם וצחיות הכל ערוך על הסלחן, בלא אשתו הרעה, והכבו על פיך, וסוף
 בלא קוף חמר : אשם אולת סיא, חסרון דעתה כפרת עונס : וככה קרם לזאקרהטס
 עם אשתו כאשר כחצתי נספר חיי הסילוסופיס אשר יעזתי להולילו לאור זע"ס : (כח)
 אשה מעשירם כו' : כמה רבם בזה בעל המתרנסם ממעסה ידי אשתו ומס יפה המעל
 המוצא נספר מעלים מחכמי העמים, בחור אחד חסן לקחת אשה מאושרם, ויוען עם
 זקן לסגיד לו חיזה נצחרם ויען הזקן, כל אשר יוסיף אדם לזקש ולצחר, כל עוד תגדל
 רעתו וכאזו נעכר : אך אם חפנת אשה לתענוג ועדנים, קח לך יפת תאר וסדרת פנים
 ואם אהבז בלע אהם וצנדים יקרים, קח לך אחת מצנות סעשירים * ואם לתצונם ודעת
 ידך הדם קום צמר לך אשה תלמדס * — ויאמר הנער איך נסתי אחת מתנה לקחת, כי
 חפנתי אשה לחיות צם שלו וסקט צמנוחם ונחם * ויען זקן לאמר בני הקסית לשאול * אם
 כה חפנת לא חקת לך כל : וחז"ל נחוח דרנא ונקב אפתא * וחכמי סיון אמר בחור לך
 כערכך * אצל חיי לו לבעל סעשירתו האשה, כי הוא צווי ונקל צעינים וספל עד לעמר :
 (לג) סולך ונטס * יתרחב ויפתרע כל עוד ירחק ממקום מולאו, וסוף באור מקרא
 סלסניו, לא תחן מולא למים, כי דרך המים, לפתרחב מעט מעט אם ילחן דרך מקום
 לך, והספסף העמר ופתאום צמרן רחם יתאיו * כן אם יתנו לשה רעה חפסם מעט תרצ
 ותגדל רעתה עד למרנם : (לד) ברות חני צטרך * כי ספורס אמרם וסיו לצטר אחד,
 ואם תמרסה יכרת חני צצרו ולכן יקרא גס ספר כריתות * או כונתו, כל אשר לאדם יחן
 לאשה רעה ויפטר ממנה :

נו

I

בן סירא כו

כו (א) אִשָּׁה טוֹבָה אֲשֶׁרִי בַעֲלָהּ מִסֵּפֶר יָמָיו בְּפָלְיִים :
(ב) אִשָּׁה טוֹבָה מִתְנַה טוֹבָה בְּחֵיק יְרֵא אֱלֹהִים
(ג) תִּנְתָּן : אִשָּׁת חַיִל נָעַם בַּעֲלָהּ יִשְׁלִים יָמָיו בְּשִׂמְחָה :
(ד) אִם דָּל וְאִם עָשִׂיר לְבו טוֹב וּפְנָיו צְהָלוּ תָמִיד : **(ה)**
 עַל שְׁלֹשׁ יַחֲרֵד לְבִי וְתַחַת אַרְבַּע מְאֹד יֵרֵאתִי : **(ו)** מֵרַד
 בְּהַגּוֹן עִם מְרִי וּלְשׁוֹן שֶׁקֶר יַחֲדִיו רַעִים מְמוֹת : **(ז)** גֵּיר
 קָשָׁה אִשָּׁה רַעָה דִבֵּק בָּהּ דִּבֵּק בְּעַקְרָב : **(ח)** אִשָּׁה צוֹרֶרֶת
 רַעוּתָהּ מִחֶלֶת לֵב וְשׁוֹט לְשׁוֹנָה לֹא יָחוּס כָּל : **(ט)** אִשָּׁה
 סוֹבָאָה רַבַּת כּוֹן כִּי הַסֵּהר קָלוּנָה בַל תּוֹכַל : **(י)** אִשָּׁה
 זוֹנָה בְּמִרוּמַת עֵינֶיהָ וּבַעֲפֵפֶיָהּ תִתְוַדַּע : **(יא)** הָרֵב נִצּוֹר
 בַּת מְבִישָׁה כִּי לֹא תִשְׁקוּט עַד עֲשׂוֹת מְזֻמָּתָה : **(יב)** תִּנְה
 עֵינֶךָ עָלֶיהָ וְלֹא תִרְףֶּהּ פֶּן תִּרְפָּהּ וְתִתְנַבֵּל : **(יג)** בְּעֵף בְּצִיָּה
 צָחָה צָמָא כָּל מַיִם יִשְׁתָּהּ וּבְכָל עֵין יִשְׁעֵן : **(יד)** כֹּן דִּרְךָ
 אִשָּׁה זוֹנָה כָּל עוֹבֵר תִּתָּאוּ וְאֵל כָּל חַיִן אִשְׁפָּתָה פְּתוּחַ :
 אִשָּׁה

כו (א) גִּיּוֹקִיךְ חַיִּט דַּעַר אַחַן, דַּעַר חַיִּיעַ גּוֹטַע פֶּרוּיָהּ הַאֵט, זַיִיעַ
 אַעֲבַעֲנִסְטֶחְגַּע פֶּעֶרְדֶּחְפֶּפֶעֶן יִיךְ : **(ב)** חַיִּיעַ גּוֹטַע פֶּרוּיָהּ
 חַיִּיט חַיִּין גּוֹטַעַס גַּטְעַנְךָ, דַּעַס גַּחַטְטַעֲפִירְכִּטִּיגַעֵן וּוִירְד יִיא לֹסַס טַהִיל ;
(ג) חַיִּיעַ וּחֶקְקַרַע פֶּרוּיָהּ עֵרַהִיטַעֲרַט דַּעֵן אַחַן, אֹוִיר עֵנִירִיט זַיִיעַן אַעֲ-
 בַעֲנֹסוּלִיךְ חַיִּט פֶּעֶרְגִּיגַעֵן : **(ד)** עַר זַיִיחַ מֵרַס מְדַעַל רִיִּיךְ, זַיא חַיִּיט זַיִין
 הַעֲרָן לֹפֶרִידַעֵן, אֹוִיר זַיִין גִּיִּיכַט לֹו אַלְלַעֵן לַיִיעַן הַיִּיעַר : **(ה)** פֶּחֶר
 דַּרִּיִּיא דִּיגַעֵן עֵרַטְרִיקַט חַיִּין הַעֲרָן, אֹוִיר פִּיר דַּאֵס פִּירַטַע פִּירְכִּטַע חִיִּךְ חִיִּךְ
 זַעַהר : **(ו)** פֶּחֶר אֹוִירְוִהַר (רַעֲבַעֲלִיָּקֵן) דַּעַס פֶּעֲבַעֲלַס, פֶּעֶרַרַעֲטְרִיִּיא
 חִיִּס סַטְמַחַט אֹוִיר פֶּחֶלְטַעַס לַיִיגִיִּיס, זַיִיר אַלְלַע מְרַגַּעַר אַאֵס דַּעַר טַחֶד :
(ז) חַיִּין סַטְיִיגַּעַר מְקַקַּעַר חַיִּיט חַיִּין אֹוִיכַעֲנִירִיגַעַס וּוִיִּיב, וּוַעַר נַחֵךְ אִיַּהַר
 גִּרִּיִּיכַט, עֵרַהֲעַלַט חַיִּיעַן טַקְרַעֲפִיָּקֵן : **(ח)** קֹוִעַהֲלַעֲנִירַע הַעֲרַלְעִנְסַפִּיִן
 חַיִּיט חַיִּין וּוִיִּיב, דַּאֵס אֹוִיךְ אִיַּהַרַע נַעֲבַעֲנֹוִהֲרִין חַיִּיעַרִיכִּיטִיגַּ חַיִּיט, דַּיא
 גִּיִּיסֹו אִיַּהַרַעֲר לֹוִיגַע טַחֶהֲנַט נִיכַטַס : **(ט)** חַיִּין טְרוֹוִקַעַס וּוִיִּיב חַיִּיט חַיִּין
 גִּרְקַסַעֲר טַחֶדְפֶּלַעֵךְ, דַּעֵן זַיא קַמֵּן אִיַּהַרַע טַחֶנַרַע נִיכַט פֶּעֶרַכַּעֲרַגַעֵן :
(י) חַיִּיט אִיַּהַרַע בַּיִנוֹוִגַּסִּקְרַחֶפֶט עֵרַסַט חַיִּינוֹאֲחַל גַּעֲפַעַסֲסַעֲלַט, זַיא וּוִירְד זַיא
 פֶּרִיִּוִּילִיגַּ חַיִּין קַפֶּעַר דַּעַר וּחֶלְלֹוִסַט) : **(י)** חַיִּין וּחֶלְלִיסַטִיגַּעַס וּוִיִּיב
 פֶּעֶרַרַעֲהַט יִיךְ דֹוִרְךְ טַיִלַעֲנִירַע בַּיִקַּקַע, אֹוִיר דֹוִרְךְ אִיַּהַרַע אֹוִיגַעֲנַלִּירַעֲר :
(יא) דַּעַר סַחַאֲלַחֲעֵן טַחֶכַּטַעֲר פֶּעֶרְדֶּחְפֶּסַעֲר דַּיא וּחֶלְכַע, דַּעֵן זַיא אַחֶסַט
 נִיכַט נַחֵךְ בַּיִי זַיא אִיַּהַרַעֵן אֹוִהֲטוִילַעֵן פֶּעֶרַחִיכַט : **(יב)** הַאֲבַע אַהֲנַע

כו (א) אנתתא טבתא טובוהי לבעלה; מטל דיומתא דחיוהי עיפין לה: (ב) אנתתא טבתא תתיהבי לגברא דדחל מן נריית חלף עברוהי טבא: (ג) אנתתא חילתנתיא תבסמי בעלה ושני חיוהי-בחדותא נשלם: (ד) אן עתיר הו ואן מסכן לכה טב בכל עין ואפוהי נהיר: (ה) מן תלת זע לבי ומן ארבע סגי דחלת: (ו) רטוניה בסוגאא דעמא ומהותא דלשנא כלהין אנהרא: (ז) נירא קשיא אנתתא בישתא ומן דמסיבר לה אהד עקרבת: (ט) רוגוא רבא אנתתא רויתא ופהיתא דהי צערה לא מכסיא: (י) זניותא דאנתתא במרמות עיניה ומן גביניה תתידעי: (יא) על הציפתא אסגא נטורא מטל דלית לה ניחא אלא אן גנבת: (יב) בתר הציפא עינא הרט ולא תשתוחר דלמא תרגלי כך: (יג) איך צחיא אעל מן אורחא ופומא פתיח למיא קרירא ומן כל מין שתא ועל כל קיס מסתמך וקדם כל גאריא פתיח קטיקרה: (יד) הכנא הי אנתתא גירנתא דלכל אנש מחול

אונטערלאס דייע אויפאערקוואקייט אויף איהר, זאנסט ווא דוא מור מיין וועגן נאלעסיג בויט, זא סענדט זיא דיק: (יג) וויא מיין לעלענדרער וואנדערער, יעדעס וואססער דאס ער בעקקאט, טרינקט, אעהנט זיך אן יעדער סטיגע אן: (יד) זא מיין בואהרשעס ווייב, יעדער פארבייא-געהענדע מיט איהר וויילקאטען, אונד העלט געגען יעדע ספייגע איהרען קע-

כו (א) אסע טובא כו' הסמוק חס ושחריו חנולו צנמרא יצמות (דף סג) וצנסהדרין (דף ק) כחיו צספר צן סירא אסע טובא מתנה טובא וכתיו טובא צחיק ירא אלהים תנתן' אסע רעה זרעת לצעלה תחי תקנתיה יגרשנס ויתרסא מרעתו, (וואו התקרא צסוק ספרסא סקודמת): אסע יפא אשרי צעלה מספר ימיו כפלים ((פי רס"י מרוז הנאה חטוים כטולים): (ו) על מרד צהמון' חין דצר מצטיל ומסחיד יותר ממרידה צמדינס, כאשר ימרוד סמון עס אחרן סריקים וספוטוים צאדוני אחרן, ומצניחים סמתסלה, כי אז חין אים צטוח צאטר לו וולא יאמינן אדס צחיו, סענייס סמרודים גחלים טורפים וחומקים וחין מעגור לאפס כי עז ועצרתס כי קשתס' וסדמיון מזה סמענו צימינו צמדינת לרפת, צתחלה סמרידה, סיתס עיר (פאריו) מערת פרייס, תלאה רוחים, עד אשר סככה מתסס, וסאחרן סקעס כיוס צטלוס וצטלוס' וצת"א רטוניה צסוגאלא דעמא' י"ל רטיני מל' מרוזס (אויפאויף) כמו סרטנין יולאין צסודר (צצת דף קמז) ס' סרניס' אור רטוניה מל' תלונס' כמו רטונוס מתלוננת (מר' רצס ס' יצ'): (ח) אסע נוררת' צזמן סאדס נושא כמה נסיס סכתו מדצר: (יד) אל כל חן אשפתס סתוח' לא יסלא סמלינא סואת צעיני סקורא, צזכור צמאמר יחוקאל וחססק'

בן סירא כו

(טו) אִשָּׁה טוֹבָה כַּמֶּת אֱלֹהִים וְאִין עֶרְךָ לְנִקְיַת תְּשׁוּבָה:
 (טז) טוֹב עַל טוֹב אִשָּׁה כְּבוֹדָה וְאִין עֶרְךָ לַעֲצוּרַת רוּחַ:
 (יז) כְּאוֹר הַשֶּׁשֶׁשׁ כְּבִקְרָה לֹא עֲבֹת כְּבוֹדָתָהּ בַּת חֵן כְּמוֹשֵׁב
 בַּיְתָהּ: (יח) כִּינֹר כְּמִנְוֹרַת הַקֶּדֶשׁ יִפֹּת תֹּאֵר עַל טוֹבַת
 כְּעַם: (יט) כְּאֲדָנִי זָהָב עַל עֲמוּדֵי כֶסֶף רִגְלֵי אִשְׁתִּי חֵן
 צוֹפִיּוֹת הַלְיָכוֹת בַּיְתָהּ: (כ) בְּנֵי הַזְּהָר בִּימֵי הָעֲלֻמִּים וְאֵל
 תִּתֵּן לְנִכְרֵיהֶּ חֵילָהּ: (כא) כְּקִישׁ גּוֹרְלָהּ כָּכֵל הָאָרֶץ וּמִצָּאתָ
 חֲלָקָהּ טוֹבָה יָרַע וְרַעָה וּלְמִינָהּ תוֹצִיאָ לָהּ צֶמַח: (כב) אִין
 לֹא תִמְיֵשׁ מַעֲשֵׂוֹת פְּרִי וְשׁוֹכְתָהּ לֹא תִיָּבֵשׁ: (כג) חֵן אִשָּׁה
 בְּנַחַת

קעלער קעלען: (טו) איין גוטעס ווייב איזט איין גטענע גאטטעס,
 איין ענטהאלטאמאעס ווייב לעסט זיך אים ניכטס ערקויפען: (טז) פריידע
 מיכר פריידע איזט איין קייטעס ווייב מייע טיילע פרויז לעסט זיך אים
 קיינעס גוטע אויפויגען: (יז) וויא דיא אויפגעהענדע זאגען און מייענס
 הייטערן אהרגען, זא געללט דיא טענהייט מייער טוגענדהאפטען פרויז
 אים הוינע: (יח) וויא דאס זיכט אויף דעס הייזגען לייטער, זא
 געללט דיא טענהייט דעס גייטס אויף מייען עולען קארקטער, (ניכטס
 חיברטיקט מייע פרויז, ביא דער, טענהייט איט טוגענר פערבונדען
 זינד): (יט) וויא דיא גארנע זייטן אויף דעס זילבערנען גסטעלע זא אה-
 טענדיג דיא גייטע מייער טענען פרויז, דיא זיך נור אום דיא הייזליכע
 ווירטשאפט בעטעלטיגען: (כ) איין זאהן! ניס דייע יוגענדליהטע
 ווקהל חין קעט, דאס דוא ביא דער פעררוכטען דייע אהנס-קרעפטע
 ניכט פערטוועלגסט: (כא) זוכע דיר איין און אום אויף דער געללען
 ערדע, אונר ווא דוא מייע גוטע פורכע פינדסט, דא זאע דייע זאמט,
 זא ווירסט דוא גוועלסטע דייער פירט הערפאר בריגען: (כב) דאן
 ווערדען דייע פריכטע ווקהל גערההטען זיין, אונר דייע לוייגע ניכט פער-
 דקאר

וחססקי דגליך לכל עוזר (יחזק' טו): (טו) לנקיית תשובה • זת"א כתיב לצניות
 גיורתא • פי' מעט החלוט, ובעצירת לא ידעתי להעתיקה רק צמלות נקיות החסוקה,
 נקי ומחמדת זונה: (טז) עוז על עוז, עוז לנפש ועוז לנפש • כי נעם יסיה קסוע
 לצעלה חמיר • ונעם העיסיה חיי רוח: וזת"א • וליא מתקלח לצניות סומא, וכמוה
 צניברית פי' שאין לה ספחים סוסקות, ואיננה קולנית, גועס ופועה צניבה וצמחה וצקטסה
 כדרך חטט רעה חזל קולה צנחה וצמחי ספר: (יז) חומרא דדבא • חזני כסף
 (סמות טו) ת' חומרין דכסף • אסטונא • סמלך עומד על הסמוד (ת"צ יא) ת"י על
 האסטונא: יאין עקצתיה צמתקן ציתס • העסקת רק צנרכי הנית, כי זה רק חוצת
 האכה לסתדל צעניני זרכי הנית, להכין מאלל יאססה, ולתקן הכלים והצנדים וכדומה
 לזה ומעתיקי נ"י העתיקו וויא דיא גארנען זייטן אונטער דעס זילבערנען גסטעלע,
 זא דיא טענען פייסע אונטער דער גוועלכטען כרוסע • ותי לא ידאס כי התכל
 והנחל

פתיח רחמה : (טו) מוהבתא דמריא אנתתא טבתא
 ולית דמיא לבצירות גרתא : (טז) טיבותא על טיבותא
 אנתתא בהותתניתא ולית מתקלא לבצירות פומא : (יז)
 איך שמשא דדניח ברקיעא דשמיא הכנא שופרה דאנתתא
 טבתא כמותר ביתא : (יח) איך שרגא דמנהר על מנרתא
 דקודשא שופרה דאנתתא טבתא כמותב ביתא : (יט)
 איך חומרא דדהבא על אסטונא דסאמא יאין עקבתא
 כמתקן ביתא : (כ) בני אודהר בזבנא דעלימותך ולית
 תתר לנוכריא חילך : (כא) בעי פצתך מן כל ארעא
 פקעתא טבתא למזרע זרעך כתולדתך תכילאית : (כב)
 והכנא הוין עללתך ולא כר דהו תהוה שרכתך : (*)
 אנתתא גרתא ללא מדס תתחשבי אנתתא דגברא דין איך
 מגדלא הי דמותא לאילין דמתדבקין לה תתחשבי : (*)
 אנתתא רשיעתא במנתה דגברא עולא תתיהבי אנתתא
 דין צדיקתא לאינא דדחל מן אלהא תתיהבי : (*)
 לאנתתא אידא דלא בהתא צערא נכליה בריתא דין
 אסכימתניתא אף מן בעלה תתבהדי : (*) אנתתא דין
 דלא בהתא איך כלבא תתחשבי ואידא דדחל מן מריא
 אית בה בהתתא : (*) אנתתא דמיקרא בעלה חכימתא
 לכל אנש תתחשבי רשיעתא דין דמצערניא בגאיותה לכל
 אנש תתידעי : (*) אנתתא טבתא טובוהי לבעלה מנינא
 גיר דשניא דחיהי אעיפין אנון : (כג) חרינא דאנתתא
 במכיבותא

והנמשל טקרא ; ולא עוד , וכי דרכו של החכם לספר צחור נסים יפות כי כל דבריו הנה
 צמעות ונמדודת הנסיות אשר באשה , ולא ידבר כלל מפתונים וסדרת סגוף . וכיון הוא
 יותר צח"א אשר לפיה העתקתי צעצעי : (ב) צני הזכר צימי העלומים , צו יוסיר
 החכם הנערים והנחורים , אשר הם הנעורים דולק צהם , שיוסרו צימי העלומים , ולא
 יכלו כחם צטטף זמם זונות , כי רתימות טצע הצחורות נקל להצטרות מילורו , ללכת אחרי
 תאות לצם לכן ירחיק אותם מזה , ויזהירם כי ישמרו ראשית כחם וחונם צטריוסות ,
 ולא יתנו לנכרים וזונה חילם וחונם , כי לצ נפתם צזנות מוסך העון צצחלי טול וכעצות
 העגלה חטאה , וקסם לספרד חונם עד אשר יכלו כחות גופו , כי כחם וכחם טעפרו צזמם
 צנעוריהם צצתי זונות , ולעת מלוא זו אשה , לטול עמלו הצנוים , יטען על ציתו ולא
 יעמוד : (בא) צקס גורלך צכל הארץ . כתרונמו צעי פלחך , גורל . מן כל ארעא .
 סקעתא . סי' מיסור כחוצה צמעריך . וטול כנוי לאשה , סיצקס לו אשה אחת ועונם ,
 ע"ד סאמור צקסלי חילת האבים ויעלת חן כן . וצם יצקת : כתולדתך תמימת . תוליד
 כדמותך וכללמך , והמשל נאות מאד לענין . ולולי הכונס להזכיר על צעילם טלא כדרכה ,
 למנוע

בן סירא כו כז

בַּנְחֵרַת קוֹלָהּ וְהוֹמְיָהּ פְּמַחֵי קָבֵל וּכְאִילֵי בְרוּל בְּמִלְחָמָה :
 (כד) בַּעַל אֶשֶׁת מְדֻנִים כָּל יָמָיו רִיב וּמִצָּה וְחַיִּי לַחֵץ חַיִּיו :
 (כה) לְשֵׁתִים נִשְׁבַּר לְבָי וְעַל שְׁלֹשׁ יָרְעָה לִי נִפְשִׁי : (כו)
 עַל אִישׁ חֵיל כִּי יַחֲסֵר לָהֶם וְאִנְשֵׁי שֵׁם כִּי יִקַּל בְּכֹדֶם וְצַדִּיק
 נִהְפֵּךְ לְרָשָׁע : (כז) נִהְפֵּךְ מִטוֹב לְרָשָׁע אִם עוֹד יֵאָרֶךְ
 הַלַּא יוֹמוֹ יָבוֹא :

כו (א) סוֹחֵר לֹא יִנְקָה מִרְמְיָהּ וְרוֹכֵל מֵעוֹל : (ב) רוֹדֵף
 בָּצַע יַעֲשֶׂה עוֹל וְאֵין לְהַעֲשִׂיר מֵעֲלִים עֵינָיו : (ג)
 בֵּיתֵךְ בְּקִיר בֵּין אֲבֹן לְאֲבֹן כִּן מִרְמָה בֵּין מוֹכֵר לְקוֹנֶה : (ד)
 אִם לֹא יַחְזִיק בִּירְאֵת יְיָ בְּתַמִּים פְּתָאוּם בֵּיתוֹ יִהְיֶה : (ה)
 בעלות

דְּאֶרְרַעַן : (כג) דִּיא טַעְנֵהִיט אִינְעֵר פְּרוּחַ חַיִּוט אִינְעֵ וְאִנְפֵּטַט סְטִיאוּעֵ ,
 אִינְעֵ סְרִייעֵרִין אַבֵּר גְּאִיכְט אִינְעֵכַ פִּירְכְּטֵעֵרִיאִכְטֵן גֵּנְטְסְטֵס חִיט קְרִיגֵע ,
 (יעֵדֵר פֿוֹיֵהט פֿאַר אִיהֵר טַמְכֵטֵן אֹונד לֵערַק) : (כד) חִיין אֹוןד דֵער
 חִיין לֵאָנְקִיטֵעס וּוייב הַאט , אִיט כְּטַעֵנְדִיג סְטֵרִיט אֹונד הַאָדֵער אִויס־גֵעֵ=
 זַעלַט , אֹונד פֿיֵהֵרַט חִיין אִיט־פֵֿעֵרִגִיגֵטֵעס זַעבֵטֵן : (כה) לֹווייט דִינְגֵע
 קֵרעֵנְקֵטֵן חִיין הֵעֵרֵן , אֹונד דֵאס דֵרִיטֵטע אַאכְט אִיר פֵֿעֵרֵרוֹס : (כו)
 וּוען חִיין טַמְפֵֿרֵער אֹון , אִמֵּנְגֵעל אִידֵטֵן אֹוס , וּוען עֵהֵרוּוִירִיגֵע אֵעֵנְעֵר
 גֵרִינְג גֵטֵעלַט וּועֵרֵדֵטֵן , וּוען דֵער פֵֿרֵאֵאֵעֵ לֹור זִינְדֵע קֵהֵהֵרַט : (כז) דֵער
 פֿאַק גוֹטֵטֵן וּועג לֹוס כֵעוּטֵן זִיך וּועֵנְדֵעט , וּוען עֵר אֹויך אֵנְגֵע כֵעֵגִיקֵט , זֵא
 זַעפֿט אִיהֵן גֵאט נֹור לֹוס אֹונטֵעֵרִגֵאנְג רִיפֵֿטֵן :

כו (א) חִיין קוִיפֿאַאן קֵאָן נִיכְט כֵעֵפֵֿרִיט יִיין פֿאַן כֵעֵטֵרוֹג , אֹונד
 חִיין קֵרֵאֵאֵעֵר נִיכְט פֿאַק אֹונרֵעֵכְט : (ב) וּועֵר נֹאך גֵרֵקֵטֵעֵן
 פֵֿעֵרֵאֵעֵגֵטֵן סְטֵרֵעֵבֵט אִיבֵט אֹונרֵעֵכְט , אֹונד וּועֵר רִייד לֹו וּועֵרֵדֵטֵן טֵרֵאֵכְטֵטֵט
 וּועֵנְדֵעט יִיין אֹויגֵע וּועג (פֿאַן גֵאט אֹונד דֵער רֵעֵלִיכֵקִיט) : (ג) וּויא
 לֹוויטֵעֵן סְטִייעֵנְקֵעֵטֵן חִיין נֵאָגל אִינְגֵעֵטֵרִיבֵטֵן וּוִירֵד , זֵא דֵרֵעֵמֵט זִיך לֹוויטֵעֵן
 קִיפֵֿעֵר אֹונד פֵֿעֵרֵקִיפֵֿעֵר כֵעֵטֵרוֹג חִין דִיא אִיטֵטֵע : (ד) הַעלַט עֵר
 נִיכְט אִיט עֵרנֵטֵט אָן גֵאטֵטֵעֵפֵֿאָרֵכְט , זֵא וּוִירֵד יִיין הִוִיז פֵֿלַעלִיך לֵעֵרֵטֵטֵעֵהֵרַט
 וּועֵר =

למנוע פרי צטן, ויתכן הכתיב שלחריו, ולא תהיה שוכתך יצטח מעשות פרי. וכונת
 ת"א סתומה. וכן נמלחם צו איזם ספוקים מדצרים מענין הסדל אשה טובה נרעה ולא
 מלאחי חובלת בהסתקתם, לפי שנראה מהם כפל ענין אחד פעמים רבות : (כג)
 פרינא. כמו חינוא. חן אשה צעירה : ואיך אשתא. כותל וחומה. פי' הונעריך : דקיקתא.
 לא ידעתי פירוש : אנתתא קלניתא וככיתתא. אשת הנומים ורצת מדנים. איך קרנא
 ה'צנניתא וקרבא כקרן נוגח צמלחמה. ויהיה הסתקת העצרות. חן אשה צעירות
 רוח וכחומת מסגב פדמה : אשת הנומים ומדנים כקרני
 : יתחם צמלחמה נשתתם : ואוכי העתקתי הענין ולא המלות. חן אשה כפי

תרגום ארמית

ט

במכיבותא הו ואיך אשתא דקיקתא הכנא תחזוא אנתתא קהלניתא ופכניתא. איך קרנא מלבטניתא דקרנא תחזשבי: (כד) נפשא דין דכל בר אנש דאית להלין בלהין תתרמא בשגושיא דקרנא היא באולצנא נתרברון: (כה) על תרתין צבון תור לבי ועל תלת סגי אתבאש לי: (כו) על גברא בר חרמא דאתמסכן ואצטרך ועל אנשיא מרי שמא דאתבצרו מין איקררוון ועל מן דהפך מן דחלתא דאלהא: (כז) לעבד עולא אשלמיהי ליומא דקטלא:

כז (א) בקשיותא רבתא מתבצא תגרא מן חטהא אן לא אהדא אלא בהדא מתתקל חנוא דין לא מזודק מן חטהא: (ב) סגיאא דחמו מטל דלית בהון דחלתא ורצבו למסגיו חטהא מהנא עינוהי: (ג) בית כאפא להברתה עאלא סבתא ובית זבינא ומוזבנא מתתקפון חטהא: (ד) ברי אן על דחלתא דאלהא תעבר קליל זבנא

צנחת חזר, ותתק שפתיא חסוד עוז טעמא יותר מכל חזרת גוף, ואשה סימיה, צהמית קולה וצרעם דצדיק, היא ככלי חסן צמלחמה והכל צורחיה משמית קולה וליניס שוכה לי חס לגרס צה סהויצ: (כז) על איש חיל כי יחסר לחס, כאשר ימלא לרוח איש חיל ורצ פעלים וחרון צמעסיו יגע ועמל, וככל חס לא ילתיח ויחסר לחס, ע"ד כי לא למחתיס לחס ולא לנצוים עשר, והמפירסם יעיד על אמתתו. וצ"א גרדא צר חרמא והוא קרוב לענין זה. ואנשי הסס, צעלי יחיס ומספחה ומכוזדים צעלמס, כי יפלו לפעמים צין חנטיס פוחזיס ריקים נצוים וספלים אשר יד מוסלה לחס, והנעס מנייס ומחרפס חנטי הסס ומקלים צכודס נצוים ולועניס עליהס: כמאמר חיוצ אחדי ספרו כצוד עשרו ויקר ספארט גדולתו. ועמס סחקו עלי צעיריס אשר מאסתי חצותס לטית עם כלצי לחני (חיוצ ל'): וחוליי יש לדרוס סמיכות, כי סח צחא תליה, חס צגדס סזמץ צאנטי מעלס וכצוד, והמס חסרי לחס, יצוא ונחילא כי'ס נצוים צעיני תקלים אשר דריתס סעית חותס על צמתי סהללס. והצועריס והסוחזיס יכוזדו צעצוד ממונס, והמכוזדים יקלו צעצוד חסרונס: (כז) סלס יומו יצוא. סקצ"ס מאריץ לו עד אשר סלס עונו אז יענישו:

כז (א) סוחר לא ינקס ממרתס. נסיון גדול הוא לסוחר. חס ינלל מרמיה, וכן אחר הנצוים, כנען צידו מאזני מרמיה לעסק אהצ (הושע יצ). ונ"ל ספי, כי מלת מאזני תאר למרמס, הסוחר צידו משקלת סמרמס על חיוס חוסן ירמס סקונה, והוא חוסצ לעשוץ כי נכסל לסון הוא ומרמס סקונה או סמיקד ססחורה ולוקח יותר מעדך סרחי לסרתי צו, או סמקטין סחמס, או סמחליץ סעוז צגרוע, וכללו סל דצר צקוסי גדול ימלא סוחר משאו ומתנו צלמונס. כי כל סמסדלליס צפרנסס איש איש לפי דרכו, כלס יגיע כפס יחלכו, כמו סלומן סחרס סכפס סמייט סורף לכל עניניס סחלס ערך ידוע, וכל מה שנוטליס סכר עמלס ויגיעתס יחלכו. אך ססוחר לצדו, כי כל חותמתו סממון, איכס ירויח צדינר עוד דינר, וצו יתרצס סונו, ע"כ הוא צסול יוחר על ממון מכל זולתו, והוא עלול יותר למרמס מצעלי עסקיס אחרים: (ב) מעליס עינו. ח"דק רוסר. כי סמוכד יודע לרוצ יותר ערך ססחורה סמקונה, וסס יונס

בן סירא כז

בְּעֹלֹת־הַעֲשָׂן נֹדַע הָאֵשׁ וְשָׁקַל אֲנוּשׁ בְּשִׁיחָתוֹ : (ו) הַפְּרִי
 יִחַוּהוּ עַל עֲבֹדַת עֵצוֹ וְשִׁפְתֵי אָדָם עַל עֵצַת לְבוֹ : (ז) כְּלִי
 יוֹצֵר כְּכַבֶּשֶׂן יִצְרָף וְאָדָם בְּדַבְּרֵי יְפָחֵן : (ח) אֵל תְּהַלֵּל
 אִישׁ טָרַם תִּשְׁמְעֵנוּ כִּי זֶה כּוֹר בְּחִינָתוֹ : (ט) לְפִי מְרֹאֵהוּ
 יְהַלֵּל אִישׁ בְּבוֹאוֹ וּלְפִי דַבְּרֵי כִצְאָתוֹ : (י) אִם תְּחַפְּשׁ
 מִיִּשְׂרָאֵל תִּמְצָא וּתְלַבֵּשׁ אוֹתָם כְּמִדָּה תִּפְאָרַת : (יא) כֹּל
 עוֹף לְמִינֵהוּ יִשְׁכּוֹן וְהַיּוֹשֵׁר אֶצֶל אוֹהֲבָיו : (יב) כְּפָאֵרִי אוֹרֵב
 לְטָרֵף וְרִשְׁעֵי לְפֹעֲלֵי אֹן : (יג) בֵּין כְּסִילִים נִצּוֹר הַעֵת וּבֵין
 נְבוֹנִים לְכַטַּח תִּשָּׁב : (יד) דַּבְּרֵי חֲכָמִים כְּכֹל עֵת חֲכָמָה
 וּכְסִיל מִשְׁתַּנְּהָ בִּירַח : (טו) שִׁיחַ אוֹיֵל בּוֹ וְנֶאֱצָרָה וְצַחְקוֹ
 לְצוֹן וּדְבָרֵי פִי חֶכֶם חֵן וְשַׁחְקוֹ שְׁעֵשׂוּעַ : (טז) מִתַּת רִשְׁעֵי
 רִשְׁתָּהּ מְזוּרָה וּדְבָרֵי פֶה יְקוּשׁ : (יז) מֵרֹב אֱלֹתָהּ תִּסְמַר
 שְׁעַר וּמְגִדוֹפֵי תְּצַלֶּינָה אֲזַנִּים : (יח) בֵּין רִשְׁעִים לֹא תִשָּׁב
 וּבַחֲבֵל

וּנְעַרְעֵן : (יח) דוֹךְ דַּעַן אוֹיְסְטִיִּיגְעֵרְעֵן רוּיךְ אַעֲרַקְט אַמֹן דַּאס פֿייעֶר ,
 זא לייגט זיך דעם אַענטֶען פֿערטטאנד דוֹךְ זיין רערען : (י) וויא דיא
 פֿרוֹכְט פֿאן דעם בוֹיאַעס בעאַרכייטונג לייגט , זא פֿעררעהט דאס גֶטפֿרעך
 דיא גיינונג דעם הערלענס : (ז) טָאָגֶפֿעסע פֿריכְט דער פֿעֶען , דוֹךְ דיא
 אונטעררעווג ווירד דער אַענט געפֿריכְט : (ח) לְחַבֵּעַ נִיאַאנד בִּיו דוּא
 איהן ספֿרעכֶען הערסט , דען דיעס איזט דיא אַענטֶען = פֿרָכֶעב (זין אונד
 אַבִּיכְט לוֹ עֲרַקענטן) : (ט) אַמֹן טעלט דען אַמֹן בייס העררייקֶאמֶטן נאך
 זיינעס אַלונג , בייס וועגֶעהן אַבר נאך זיינעס ספֿרעכֶען : (י) ווען דוּא
 נאך טוגענד סטרעבסט , ווירסט דוּא זיא ערלֶאָנגען , אונד זיא וויא איין
 עהרן = קלייד טראָגטן : (יא) פֿעגֶעל הערכערען בייא איהרעס גלייכֶען ,
 זא דיא רעכְטֶאפֿענהייט בייא דענען דיא איהר ערגֶעכען זינד : (יב) וויא
 דער אַעווע נאך דעס רויבע לויערט , זא דיא זינדע דענען דיא אונטער פֿער-
 טוּהן : (יג) אונטער טָאָהרען זיהע דיא סיקליכֶע לייט אן , אונטער פֿער-
 טטענדיגן פֿערוויליע בעטטענדיג : (יד) דיא רעדע דער ווייזן איזט
 בטטענדיג ווייזייט , דער טָאָהרען , וועכְסלֶט וויא דער אַאָנד , (דען ניכְט
 אַמֹןאונדעבאַרע גרונדענע לייטען איהן , ניכְט וואהרהייט , ניכְט טוגענד
 זינד דיא ריכְטֶסנור נאך דענען ער זיינע רעדען פֿיהרט , ואנדערן לייט ,
 ארט , אונד אנדרע אַמֹסטענדיע , אין ערנסטהאַפֿטען טטונדען ספֿריכְט ער
 פֿילֶאייכְט פֿראַס , אין פֿרָהֶיליכֶען ערלויכְט ער זיך ספֿאָטט אונד אונגע-
 לֶאָגענהייטען א. ד. ג.) : (טז) דאס גֶטפֿרעך דעס אַמֹסטערהאַפֿטען איזט
 בעלידיגונג , אונד דעססען אַכְטֶען ספֿאָט , דעס ווייזן וואָרטֶט זינד גונסט ,

תרגום ארמית

סא

זבנא סגיאא תחסר: (ה) איך תננא סגיאא לעל מן נורא
 היכנא שועיתא דאנשא על חושבנא: (ו) איך דפולחנא
 דאילנא עבד פארוהי הכנא חושבניהון על תרעצהון דבני
 אנשא: (ז) אן תבעא קושתא תשכחיהי ותלכשיוהי
 איך נחתא דתשבוחתא: (יא) פרחתא דשמיא לות גנסה
 שכנא וקושתא לות עברוהי אזל: (יב) אריא לתברא כמן
 הכנא עולא לעבדי חטהא: (יג) בית סכלא למטר עדנא
 ובית חכימא לממללו אמינאית: (יד) שועיתהון דחכימא
 בחכמתא אנין בכל זבן וסכלא איך סהרא משתחלף: (טו)
 שועיתהון דסכלא סנין אנין וגוחכהון מרחותא הו: (טז)
 מוהבתא דרשיעא מוקפא מנא דסערא ודאשר דמא צארת
 מלא דעולא: (יח) בית רשיעא לא תתב ומא דגחכין סבר

אדניך

אונד זיין זלען פריידע: (טז) דעס גאטלעכען גטענען זייט זיין אויפגעגאנגען
 טעם נען, אונד זיינע ווארטע זיין געטעהרליכער פיל: (יז) זיינע פילע
 פליכטע (בייסן הארדער) העכט זיינעם דיא האארע אויף דעם קאפפע עמא
 פאר, פארן זיינען טאכטן אונד סאעהען געוואען דיא פארן: (יח) פערזוויילע
 גאר ניכט אונטער זאלען נידערטרעכטיגען אענטען, אונד אונטער זיינער
 רחם

יונה את הקונה מעלים עינו, כאלו איננו רואה ומרמה: (ג) כיתד צקיר צין און
 לאהן כו'. וחכם אחד מחכמי יון (אריסטופיס) אמר. התצל הוא טוק גדול צו יתקצנו
 האנשים לרמות איש את אחיו: (ד) סר מחזיק כו'. כן הוא לפי נוסח היונית,
 ובסוחר, מדבר הכתוב, אם איננו מחזיק ביראה לעסוק צמו"מ צלמונה, פתאום ציתו
 יארם, וכל תחזולותיו להצל ולריק ואם רצו עשרו בכל זאת ידל, כי עושה עשר ולא צמטע
 צחלי ימיו יעצנו. ומשמעות ת"א, צני אם תעבור מעט על יראת יי זמן רבה תאבד:
 (י) אם תחטט כו'. אם ישים האדם אל לבו ללכת צדרכי יוסר והמיסרים, מה נקל הוא
 לו להסיג. והצל לעשר מקעיין לו, רק טיכין האדם את לבו וישים צקרו לאהוב
 המיסרים והרה יתענג צדרכיו העוצים, והרה תתאמן רוחו צעוצ: (יג) שמור
 העת. שלא לסוויאה ציניהם לריק ולצטלה. ולתמר צכל מה דאוסטר להסטר מחצרתם,
 וכן לריך טיטמור העת מתי ידבר אם יבקט מהם דבר. לצטח טצז. כי היטיצם ציניהם
 טוצ תמיד ואין חכם נוקף אלצעו אם לא ינלא צה דבר נה, חכמה, תועלת, ויוסר:
 (יד) מפתנה כירח. לפי טצדריי אינם מיקודות מונחות צכמה וצמיסר, אך לפי מה
 טהוא מתפעל מהמושגים טזולתו, וכפי מה טהם פועלים עליו, צעת לרה דצריי מיראה
 ויוסר, עצה טרה מדבר דצרי לזון, וצול פה וכדומה לאלה: וכן הוא מפתנה
 ומתהטך צכל עת וצכל טעם לפי מה טהוא רואה וטומע ומפתה. והוא עין צעין
 כירח טחאפיל ומחיר לא מעלתה, אך לפי מה טתתרחק וטתקרב אל טהמע, ולפי מה
 טיגיעו אליו נלווי טהמע וכפי מה טייגענו מהטקך כדור טארן: (יז) מרוב אלתו
 כו'. הוא דרך טמון צמריצה קלה קופליים לארר ולקלל צכל מיני קללות וארורים.
 ומחרטים ומגדפים צקול רעם ורעם, ותהום טארן להמיתם, וכל טעומדים טציז נסוי
 לקולה

בן סירא כו

וּבְחֶבְלֵי מְלוֹצְצִים אָטַם אֲזִינָה : (יט) מְגִלְהָ סוּד מְאֹד
 אֲמוֹנָתוֹ אוֹהֵב יִבְקֶשׁ כֹּל יִמְצָא : (כ) נִסָּה רַעַף וּבִטָּח עָלָיו
 וְאִם מְגִלְהָ סוּד הוּא אֵל תִּלְךָ אַחֲרָיו : (כא) מְפָרִיד אוֹהֵב
 כִּמְלֵט אֲזִיב כְּצַפּוֹר מִיַּד לֹא תִשְׁיַגְנוּ : (כב) לֹא תִרְדּוּף
 אַחֲרָיו חָנֵם כְּצַפּוֹר נְמִלֵּט מִפֶּח וּבְצִבֵי מִקְיוֹשׁ : (כג) פִּצְעֵ
 יִרְפֵּא מִצָּחַ תִּבְקֶר וְגִלְהָ סוּד אֵין מְזוּר לוֹ : (כד) קוֹרֵץ
 גְּעִינֵי מְרֻמָּה בְּלִבּוֹ אֵין נְקִי מִמֶּנּוּ : (כה) עַל פְּגִיָּה יִמְתִּיק
 שְׂפָתָיו וַיְהִלֵּל דְּבָרֶיהָ וְאַחֲרֵי גִיָּה יִפְתֹּל אוֹתָם : (כו) רַבַּת
 שְׁנָאָה נִפְשִׁי וְאוֹתוֹ כִּכֹּל וְאַף יִי שׁוֹנֵא אוֹתוֹ וַיְהִדְפְּנוּ : (כז)
 זוֹרֵק אֶבֶן עַל רֵאשׁוֹ יָשׁוּב וּמִכָּה בְּסִתֵּר נִפְשׁוֹ חוֹבֵל : (כח)
 חוֹפֵר גּוֹמֵץ בְּקוֹמָתוֹ יִמְלֵאֲנוּ וּמִפִּיל פֶּח בּוֹ יִלְכֵד : (כט)
 חוֹרֵשׁ אֲוֹן בּוֹ יִכְשֵׁל וְלֹא יֵדַע אֵי מִזָּה יָבֵא : (ל) צָנִים
 וּפְחִים לְמִזְרֵיהֶם וְעַד יוֹם מוֹתָם לֹא יִמְלִטוּ : (לא) בּוֹ
 וְהַתּוֹל לְאֲשֵׁי לְצוֹן אָף אוֹרֵב עֲלֵיהֶם בְּכַפִּיר : (לב) שֵׁשׁ
 לְאִיד גְּקִי נִנְעַ וְקִלּוֹן אַחֲרֵיתוֹ : (לג) כַּעֵם וַחֲמָה תוֹעֵבָה
 גַּם שְׁנֵיהֶם שׁוֹמֵר נִפְשׁוֹ יִרְחַק מֵהֶם :

כח

רִקְטָטַע טַפְעֻטְטַעַר פֶּעֶרְטְטֶפֶץ דִּיז קְהָרן : (יט) ווער איין גהיימיגס
 פֶּעֶרְטְטֶפֶץ פֶּעֶרְטְטֶפֶץ דאס לוטרויען, ער אאג איינען פריינד זולען, ער
 פֶּינְדֶעט נִיכְטֵס : (כ) פֶּרִיעַ עֶרֶסְט דִּינְען פֶּרִינְד אונד דאן פֶּעֶרְטְטֶפֶץ
 אִיֶּהֶס, ענטדעקט ער אבר גהיימיגס, זא פֶּאָגַע אִיֶּהֶס נִיכְט ווייטער :
 (כא) אִינְען פֶּרִינְד פֶּעֶרְטְטֶפֶץ, הִיֶּסְט אִינְען פֶּינְד ענטאססען, דוז
 דֶּאָסְט אִיֶּהֶן עבן זא וועניג איין, אַזְט דען אַזִּים דער האנד ענטפֶּאָקֶהֶן
 פֶּאָגַע : (כב) זעלע אִיֶּהֶס נִיכְט פֶּעֶרְטְטֶפֶץ נאך, ער אַזִּים ענטספרוּג
 גען וויא אִיֶּהֶן פֶּאָגַע אַזִּים דעס קעפֶּיג, אונד וויא אִיֶּהֶן רעה אַזִּים דעס נעלע :
 (כג) אִינְע וואונדע אַסְט יִךְ הִיֶּלֶט, סאַעוואַרְטע ווערדען פֶּעֶרְטְטֶפֶץ,
 אבר ווער גהיימיגס ענטדעקט, האַט קִינְע דֶּאָסְט פֶּאָר יִךְ : (כד)
 ווער אַזִּים דען אַזִּים טוֹיֶה אַוּאַער טִיֶּט — כִּרִּיֶהֶט עט כעוועס, וויא
 טוועהר אַזִּים אִינְעס זאָלען לו ענטגען : (כה) פֶּאָר דיר ווירד ער
 זיס רעדען אונד דִּינְע וואַרְטע בואונדערן, הִינְטֶער דיר אבר פֶּעֶרְטְטֶפֶץ
 ער זיא דיר לֹס נאכְטֶהִיֶן : (כו) אַזִּים אַזִּים אַזִּים אַזִּים פֶּעֶרְטְטֶפֶץ, אבר ער
 אַזִּים אַזִּים, אַזִּים דער עוויגע האַסְט אִיֶּהֶן, בִּז לֹס פֶּעֶרְטְטֶפֶץ : (כז)
 ווער אִינְען סִיֶּין אִין דִּיא העהע ווירפֶּט, דעס פֶּעֶלֶט ער אַזִּים דעס קֶפֶץ,
 אונד ווער אִין גהייט טאַגֶט פֶּעֶרְטְטֶפֶץ יִךְ זעלסט : (כח) ווער אִינְע

אדניך : (יט) דגלא ראזא מוכד הימנותה ולא נשכח לה
 רחמא איך נפשה : (כ) נסא חברך ואתתכל עלוהי אן
 דין גלא ראזא דהימנותא לא תאזל בתרה : (כא) אכאנא
 גיר דגברא דאובר מנתה הכנא אוברת רחמותה דרחמך :
 (כב) ואיך עופא מן ירך אפרחתיוהי ולא תצוריוהי
 ולא תרדוף בתרה מטל דארטפלט איך טביא מן
 נשכא ואיך צפרא מן פחת : (כג) מטל דלצלפתא אית
 עצבא ולמצותא אית תרעותא ולמגלה דין ראזא פסק סכרא
 הו : (כד) ודרמא עינה גהוא תכרא : (כו) סגי סגירת
 ולא אכותה ואף אלהא נסניוהי ונלוטיוהי : (כז) דשדא
 כאפא עלוהי תהפוכי ודמחא בסתרא לאבדנא נתיחב :
 (כח) דחפר גומצא בקומתה נמליוהי ורצלא פחא בהון
 נתתחד : (כט) דחשל בישתא בה נפל ולא נדע מן
 אימכא תאתא עלוהי בישתא : (ל) פחא ומצידתא הלין
 לידועיהין והנון נלוין אנון ערמא ליומא דמותהון : (לא)
 קנאתא ורוגזא ואף הנין טמאן :

כה

גרובע גרעבט, פילאט יזא זעלבסט אויס, ווער איינען אנדערן איינע נעלע
 טטעאלט, ווירד זעלבסט דארין גפאנגען : (כט) ווער אויף איינען אנדערן
 בעזעס העגט, ווירד זעלבסט דארין פערטטריקט, אונד ווייס ניכט ווא הער
 עס געקאממען : (ל) דקרנען אונד נעלע זינד פיר דישיעניגע וועלכע
 זיח אין וועג לעגען, ביי אן מיהרען טאָד ענטקאממען זיח ניכט : (לא)
 טפעטער אכען אונד העהנען, אבר דער נאָרן אַוירט מיהנען וויח מין
 לעווע אויף : (לב) דער זיך איבר דעם פראממען אונגליק פרייעט,
 דעסען ענדע איזט טאערן אונד טאָרע : (לג) נאָרן אונד וואוהט זינד
 ביידע אבשייענסוועהרטע אַסטער, איינע ערלע זעעלע ענטפערט זיך
 דאָפּן :

כח

לקולם כי אונס תזילינה, כי יכס צדיקי ירקע צרגליו, ויתרגס ויתגעס זכל מאמיו כחי :
 (כ) נסא רעך כו' וצסיפס תפרט צמס ינסנו, והוא צגלוי סוד : (כא) תפריד
 אוהב' הוא כאלו סיס אויז תחת ידו ולא יכל להרע לו, וצמס ססרחיק האוהב יסוז
 הוא לאויז אסר יכל להרע לו, כי הוא ידע כל לצו : כלסור מיד' כלומר אוהב נאסך
 לאויז יותר קסס לסשיצו לאוהב מאויז צתחלה, כלסור הנלכד ונמלט יותר קסס ללכוד
 מאוהבו שלא נלכד מעולם חס ג'כ כוונת הכחוד שאחריו : (כג) לסעיס כו' הוא
 כעין חס שאמר לעיל (ס' כז פסוק כא) : (כד) קורן צעיניו כו' קרוינת העינים
 קמן הזכילים והרמאים החושצים מתחצת מרמס' וצין חצרת האנשים מציעים ציציותם
 חנה

בן סירא כח

כח (א) נוטר איבה משחית נפשו ונוקם פּרעהוּ יי נקום
 בו : (ב) עבֹר על פֶּשַׁע רַעַף וַיַּי עֵבֹר עַל
 פֶּשַׁעִיהּ : (ג) אָדָם פּוֹקֵד עֵוֹן רַעֲהוּ וַמַּיִי יִבְקֶשׁ חֶסֶד : (ד)
 עַל עֲמִיתוֹ לֹא יִרְחֵם וַיִּי יִרְחֵם עָלָיו : (ה) זְכוֹר קֶצֶף וְלֹא
 הַקֶּצֶף בִּשְׂאֵל וְאַבְרָהָ וְחִדְלָת מַחֲטָא : (ו) זְכוֹר מִצֹּת יִי
 וְלֹא תִשָּׂא אַחִיךָ לִפְנֵי אֱלֹהִים : (ז) הִרְחַק מִרִיב דְּרַבָּךְ
 וִירְחֲקוּ חֲטָאִים מִמֶּךָ : (ח) אִישׁ נִרְגָן יִסְכֶּסֶךְ רַעִים וּבִין
 אַחִים מִדְּנִים יִשְׁתָּה : (ט) מִרְבָּה יַעֲצִים מִרְבָּה לֵהֵב
 וּמִרְבָּה רִיב מִרְבָּה אָף : (י) זָפֶת וּגְפָרִית יַעֲלוּ הָאִשׁ בּוֹן
 וְחִרְפָּה יִרְבוּ זַעַם : (יא) גּוֹפֶת נִץ יַעֲלֶה לֵהֵב רַק עָלָיו כִּבְהָ
 יִכְבֶּה וְשִׁתִּי אֵלֶּה מִפִּיהּ יְבוֹאוּ : (יב) דְּבַר קָשׁוֹת יַעֲלֶה אָף
 וּמַעֲנֶה רַךְ מְשִׁיב חֲמָה : (יג) וְאָף לְשׁוֹן שְׁלִישִׁי הַתְּקַלָּל
 כִּי חִלְלִים רַבִּים הַפִּילָה : (יד) לְשׁוֹן שְׁלִישִׁי הוֹצִיא עַמִּים
 לְשִׁבִי וְגִרְשׁ אֹתָם מֵעַם לְעַם : (טו) הַפֶּךְ מַלְכִים מִכַּסְא
 וּנְגִידִים

כח (א) ווער העסט נאכטרעגט טאדעט זיך זעלבסט, ווער זיך
 רעכט, אן דעם ווירד גאט ראָכע מיבן : (ב) פֶּעֶר־
 לַיִהּע דִּינעם נעכטען דיא בליידִגונג, זא ווירד גאט דיר אויך פֶּעֶר־ליהן :
 (ג) איין מענט טרעגט דעם אנדערן ראָכע נאך, אונד ער פֶּעֶר־אונגט פֶּאן
 גאט פֶּעֶר־עבונג : (ד) ער וויל זיך מיבר זיינעם גלייכען ניכט ערבארען.
 אונד גאט זאל זיך מיבר זיהן ערבארען ? (ד) געדענקע אום ענדע אונד
 אום דיא פֶּינדטשאַפֿט פֶּאהרן, דענקע אן דיא פֶּעֶר־עוונג זא מירסט דא ניכט
 זינדיגען : (ו) דענקע אן דיא געזעלע גאטעס, אונד האַסע דיינען
 ברודער ניכט פֶּאר גאט : (ז) ענטפֶּעֶרנע דיך פֶּאן לענקערייטן, זא ווערדען
 זינדען פֶּאן דיר ענטפֶּעֶרנט זיין : (ח) דער לאַנקִיכִטיגע ליכט סטרייט אונד
 הַמֶּדֶר, ער פֶּעֶר־ווירט אויך ברירער געגן איינאנדער : (ט) יע אעהר
 הַמֶּדֶר, יע אעהר פֶּלאַמאט, יע אעהר סטרייט, יע אעהר לֶמֶךָ : (י)
 פֶּעך אונד טוועפֶּעל פֶּעֶר־גרעסערן דאס פֶּייער, פֶּעֶר־אכטונג אונד טאעהוואָרטע
 פֶּעֶר־אעהרן דיא וואהט : (יא) בלעסט און דען פֶּונקטן אן זא פֶּלאַמאט ער
 אויך, ספֶּיעט און דארניץ זא ערליטט ער, ביידעס קאָמאט אויס דיינעם
 אונדע : (יב) אויפֿפֶּאהרענדע וואָרטע ערהילטן דען סטרייט, זאנפֶּעט
 ווידערלעגונג קיהלט דיא הילע : (יג) אויך דער דרייאַלינגער זייא פֶּעֶר־
 ווינט, פֶּילע האט ער זא איינס עלענד גסטירלט : (יד) דער דרייאַלינגער
 האט נאליקען איינס געענגיגס געבראכט, אונד זיא פֶּאן איינעם פֶּאָרקע
 לֶסך אנדערן פֶּעֶר־יגט : (טו) האט קעניגע פֶּאסן טרָהנע גסטירלט,
 אונד

כח (א) גברא נכולתא מוכר אורחה ופורענא מן קדם
אלהא נשכח, מטל דכל חטהוהי מטר נטירא
לה: (ב) שבוך מא דבלבך ובתר כן צלא וכל חטהיך
נשבקון לך: (ג) בר אנשא דלבר נשא מטר רוגזא מן קדם
אלהא מנא בעא אסיותא: (ד) הו דבר אנשא הו לא
צבא למשבק לה, מנו שבק לה חטהוהי: (ה) אתדבר
מותא ואעבר בעל דכבותא ולשיוול ולא בדנא ואתכלי מן
דלמחטא: (ו) אתדבר פוקדנא ולא תסנא חברך קדם
אלהא והב לה מרס דחסיד לה: (ז) ארתק מן חרתא
ונתרהקון מנך חטהא: (ח) בר אנשא גיר עולא דרחם
דינא בעל דכבותא רמא בית אחא: (ט) כל דתרמא
בנורא נאקד וכמא דתסנא בדינא מסנא סנא: (*) איך
תשבוחתא דאידיא דאנשא הכנא רוגזא * ואיך סוגאת
נכסוהי הכנא רמא רוחה: (י) צרוא ועיטרנא מוסקדין
נורא ודינא כגיאת אשדין דמא: (יא) אן תפוח בנורא
תאקדי ואן תרום עליה מיא תדעכי ותרתיהין מנן אנין:
(יג) ואף לשנא תליתא לסגיאת בשביא אפיק וכדר אנון
מן עמא לעמא: (טו) ואף לאנשא מיקרא דמדינתא מן
בתיהן

אנס וחנס, מי ומי השומעים: (כח) ולא כשנאחתי. כי המראה צגלווי חוסר, וחיצה
צלצו סוה מכסול אשר לא ידע האדם להמלט ממנו, ומזיק גדול לצני אדם ורואי לשנא
אותו: (כח) ולא ידע כו'. כי המלשין על זולתו, סוף יאחד נאמנותו, ושומעו
ישיב לו פעלו צראשו, וצפועל כסיו נוקט הרעע, ע"כ לא ידע מאין יצוא תפלתו:

כח (ה) הוא צין אחיס כו'. איש צליעל אוהב להסתחם צנחלי חמת סמריצים,
ויגרס איש על רעשו להרצות חמתו, ולהגדיל תהלוכה, ולססות
הקטטה: (ט) ומרצס מדניס כו'. הוא אזורה שלל להחזיק צמחלות, צכניס
מריצים אס לא יסקוט אחד מנשיהס, אך ישיצו תמיד זה לזה על דצרי נאלותס הרי
הס כמרצים זסת ונפרית לאס מתלקחת, ואין לדבר סוף. ואס אחד מהס כובס כעסו
כמעט ואין עוגס על דצרי מעליצו, עד מהרה יסכך חמת זולתו, ותסקוט הזעס
והמריצס חנטס: (יא) ספח צנן כו'. מה יפה המשל הזה על ענין סמחלות, כי
כן קטן ראשית מדון. ותחלת המריצס לרוב ע"י דצר קל, ע"י דצור אחד שלל כהגון.
ומעתה נחלס צליש, אס יחזיק דצור סקל סהיא ולא יעצור עליו וידצר קשות, הרי הוא
כמפיה סק להעלותו ללסס גדול, ואס דצדרי רצוי צא חליו לסייסו ולהתנלל צענין מה,
הרי זה רוק על סנן וככה. ולו"א וסתי אלה צפיק המס. כי הסס שאסר הוא הסס
ססתיר; ולסון ססנית חמת רעשו צלסון סהוא יכול לסכך חמתו, רק נחלס אס ידצר
קשות או רכות. וספסוק שחלריו צציר למס סלפניו: (יד) וגרס אותס כו'. יתכן
להיות כונת הסכס, על אנשי סומרון וצלריו על ישיצי יהודה וירושלים, לפני מלך
כורס לנטל צנין צית שני כנזכר צעירא ד. והנס צת"א כחצו ואף לטנא תליתא: (אין)
דריילא

בן סירא כח

וּגְיָדִים מִהִכְלִיָּהֶם טָרַד : (טז) מִקְשִׁיב אֶל לְשׁוֹן רִגְלֵי אִין
 שְׁלוֹם בְּמַגּוּרוֹ כָּל יָמָיו : (יז) מִכַּת שִׁבְטֵי תַעֲשֶׂה פָצַע וּמִכַּת
 לְשׁוֹן תִּשְׁבֵּר גֵּרָם : (יח) רַבִּים חֲלָלִים הִפְלִיָּה חֶרֶב וְעֲצוּמִים
 מִהֶם הִרוּגֵי לְשׁוֹן : (יט) אִישׁ נִשְׁמַר בָּהּ אֲשֶׁרֵי וְחֻקְמָתוֹ
 לֹא נִצְמָתָהּ : (כ) בַּעֲלָהּ לֹא מִשְׁךְ וּבִכְבָּלָהּ לֹא בָאָה רִגְלוֹ :
 (כא) כִּי עַל כְּבֹד עָלָה וּכְבָלֶיהָ כְּבָלֵי בְרוּל : (כב) מוֹת
 מִר מוֹתָהּ וַיּוֹרְדֵי כּוֹר טוֹבִים מִמָּנָה : (כג) אֶל תֵּאחֲזוּ בְּאוֹר
 וְלֹא תִכּוּהַ הַפְּרֵד מֵאִישׁ תִּקְבִּים וְלֹא תִלְכֹּד : (כד) עוֹזְבֵי
 יְיָ הִכָּה יִכְשְׁלוּ בָּהּ וְאִשׁ עוֹלָם תּוֹקֵד בָּסָ : (כה) הֵן פְּרִמָּה
 בְּסִירִים תִּגְדּוֹר אֶף כִּי תִסְגֵּר פִּיָּהּ בְּדִלְתַיִם וּבְרִיחַ : (כו)
 בְּסַפָּה וְזִהְבָּהּ בְּמֵאוֹנִים תִּשְׁקַל אֶף־כִּי תִפְלֵם אֲמָרֵי פִיָּהּ :
 (כז) הַתּוֹם בְּסַפָּה וּבְלוֹם פִּיָּהּ וְתִנְצֵל נִבְשָׁה מִכָּל מִכְשָׁל :

כט

אוֹר פִּירִטְטֵן אוֹיִם אִיהֶרן פִּאֹלְטֵטֵן פִּעֶרוֹוִיעֵן : (טז) ווער אויף איהן
 הערט האט לייטלעכענס קיינע רוהע : (יז) מיין פייטסענאמאג האכט
 סטריוען, אבר מיין לונגן היב לערסאעטטערט דאז געביין : (יח) פילע
 זינד דורכ'ס טווערדט געפאלען, אבר ניכט זא פיל אלס דורך לונגען פילען :
 (יט) הייל דעס אונגע דער פאר איהר געויערעט מיט, אונד זיינע וויזיהייט
 ניכט אונטערדריקט ווירד : (כ) דער ניכט אין איהרעס יקלע ליהט,
 נאך איהרע פעססעלן טרענט : (כא) דען טוועהר אויט איהר יאך,
 אונד איהרע פעססעלן פאן ערן : (כב) איהר טאך אויט שרעקליך,
 אונד דיא אויט גראב פאהרן זינד בעססער אלס זיא : (כג) גרייפע דען
 בראנד ניכט אן, זא ווירסט דאז דין ניכט ברענגען, איידע דען סליען
 סוואלער, זא ווירסט דאז ניכט בטריקט : (כד) גאטטעסאיינענער ווער-
 דען דארין גפאנגען, מיין עוויגעס פייער פערלעהרט זיא : (כה) דאז
 אוואלינעסט יא דיינען ווייבער, אית דערנען, פילאעהר דאס דאז פאר די-
 נעס אונדע טאקס אונד ריגן פארלעגסט : (כו) וויגסט דאז דיין גאור אונד
 זיאבר אויף דער וואגע, פילאעהר דאס דאז דיינע ווארטע אבוועגען אוסט :
 (כז) לעגע מיין זיגן אויף דיינעס געלדע, אונד מיין טאקס פאר דיינעס
 אונדע, זא ביזט דאז זיכער פאר זאלעס אונטעקט :

כט

דריימלינגער • ונקרא כן האדם המתערב בין שתי כחות, צהיתו עם כח אחת ידבר
 כחה, ועם כח שנית ידבר אחרת, וצמקום שלישי ידבר לא כדעת שתי הכחות, כאשר
 עשו אנשי שומרון לחנני יסודם אמרו וצנה עמכם כי ככם נדרוש לאלהיכם (עם)
 לפני חלק כורש כחצו טענה על היהודים, והם צדעתם היה להם לצדס לצנת סיכל,
 ולסיה

בתי'הון מרד ובתא דמלכא מחרב : (טז) לשנא תליתא
 סגיא בשביה אפק וארחק אנון מן נכסהון : (יז) מחותא
 דחוטרא עבדא שוחנא ומחותא דלשנא תברא גרמא : (יח)
 כגיאין אנון קטילי חרבא ברס לא איך קטילי לשנא : (יט)
 מוכוהי לגברא דאתפצי מנה וחכמתה לא אתחלט : (כ)
 מוכוהי לגברא דלא נגד בניורה ובאסורוהי לא תתאמר :
 (כא) כימל דנירא קשייא נירה ואסורוהי אסורא אנון
 דפרולא : (כב) מותא בישא מותה וניחא אית בשיל טב
 מן דלותה : (כג) לא תאקד בזדיקא וזליקא דנורא לא
 נוקדונך : (כד) כל דשבקי דחולתא דאלהה בה נפלון
 ובהון תאקרי נורא ולא תדעכי ותשלט בהון איך אריא ואיך
 נמרא תבסבסי אנון : (כה) איכנא גיר דסאג אנת כרמך
 בהטטא היכנא אף לפומך תרעא וסוכרא : (כו) לכספך
 ולדהבך את עבד חתמא ולמלתך עבד מתקלא : (כז)
 אזרהר דלא תפל דלא תתרמא קדם סנאך :

כט

ולפי' העתקתי צעזרי לטון שלישיה, וגם חז"ל השתמשו בלשון הזו, חז"ל צמערבא
 אמרו לטון תליתאי קטיל תלתא הורגת למספרו ולמקצלו ולאומרו עליו (ערוזין טו) .
 ואמר החכם (דיאגנוס) כאשר שאלוהו איזה היה הרעם היותר נושך וממית, והשיב
 צין המדצירות "הסולך רכיל, וצין סבייתות החנוף : (טז) אין שלום צמגורו . איש
 מטה זלזו לקול מלחמים, בכל עת ימלא הולכי רכיל מפיחים אגניו צמלשינות ובלשון
 סרע, ומטילים שגאה צין איש לאשתו וצין רע לרעהו וצין אח לאחיו, ויוליא כל ימיו
 צמריצה וקטעה, וכאשר מלאנו צדוד קצל דלטורין, והיה תמיד מריצה צציתו ונענש
 צצליגת מלכותו . ומי איננו יודע מעשה הורדוס שהרג אשתו וצניו על לטון סרע : (יז)
 ועלומים כו' . כמעשה נוצ עיר הכהנים ע"י דויג, ורצים כאלה . וחז"ל אמרו לה"ר הורג
 שלם המספר והמקבל והאיש הנאמר עליו . ואין דצר חולץ צפני אנשי רכיל, כאלשימת
 אזנים שלא לשמוע להם, כי אז יסירו אנשים סרשעים האלה מאשלי אנשי ישר והם
 לצטח ישכנו, וזה כונת אמרו אשרי הנצר נלל ממנה ולא שמע למלשינות . וחכמתו לא
 נלמתה, לא צעלה חכמתו להשמר מהם : (כא) מות מר מותם . כי זולת מה שמאבד
 חייו ע"י המלשינות, הוא נשלל עמו הטוב על לא דצר . ולו ידענו צלמת, מתי חי סחכם
 הזה, היה נוכח לדרוש כל הססוקים האלה על הורדוס המלך ; כי הוא נות מיתם מרה,
 צכעס וצינון אחרי כי סתודע לו, כי ססך דס נקי דמי אשתו וצניו, וכי סחיה סוגאיו
 המחכים למותו . כמסופר ציוסיוסון ספר ו' פרק ס' : (כב) ספרד מאיש סככים,
 איש מרמה, אל תכנס עמו צצצרים . כי דרך איש רכיל, להכניס צצצרים, ידצר תחלה
 צצרים רכים וחלק משמן חכו, ודצרו דצרי טבח ותהלה, צאיס אשר ירלס להלשיין עליו
 ומתוך טבחו צל לידי נגותו, ע"כ עוז שספרד וסרחיק ממנו, וגם צצרים סעוצים לא
 תקבל ממנו, ולא חצצר עמו מטוב ועד רע, ואז תגלל נספך ולא תלכד צצצרו ולכן
 מדמה אותו לאוד, סמרלסו ען כצו, ותוכו גחלי אש, כן הוא איש סככים וצעל
 רכילות : (כד) דלתים וצריח . סמך לזה נמלא צמרא (ערכין דף טו) אמר הקצ"ס
 ללשון

בן סירא כט

כט (א) מְלוּה לְרַעְהוּ אִישׁ חֶסֶד וּמְחִינָק בּוּ נּוֹצֵר תּוֹרָה :
(ב) הִשָּׁה בְרַעְהָ לַעַת מַחְסוֹר וְהוּא בְיוֹמוֹ יָשִׁיב
פְּסָפוּ : **(ג)** שְׁמוֹר מוֹצָא פִיָּךְ כְּמוֹעְדוֹ וּבְכָל עַת יְדוּ פְתוּחָה
תְּמוֹצָא : **(ד)** רַבִּים יָלוּ לַעַת מַחְסוֹר וְלַיּוֹם שְׁלוֹם יֵאָחֲרוּ
מוֹעֵד : **(ה)** יִשְׁק יָדָיו לַעַת קַחַת וְעַל כַּיִם רַעוּ יִרְחִיב לְיִשׁוֹן :
(ו) וּבַיּוֹם שְׁלוֹם מִפָּח נִפְשׁוּ לַיָּמִים רַבִּים יָשִׁיב לוֹ : **(ז)** גַּם
כִּי הִשְׁיִגָה יְדוּ הַחֲצִי יִשְׁלַם וַיְהִי בְעֵינָיו כְּמוֹצָא חֶפְצָן : (ח)
וַיֵּשׁ יָשִׁיב פָּנָי נּוֹשֵׂהוּ רִיקָם וַיִּזְכֶּה לְבוֹ בַיָּמִים לֹא טוֹבִים :
(ט) וַיֵּשׁ תַּחַת כֶּסֶף יָשִׁיב בּוֹ וַחֲלָף תּוֹרָה קָלוֹן : **(י)**
**רַבִּים מוֹנְעִים טוֹב לֹא מֵרַע לְבָם אֶךְ עַל אֲבָדָן רְבוּשֵׁם חֶסֶה
 עֵינָם : (יא) אֶפֶס חֲלָץ עֲנִיבְעֵנִי וּפָנִי נִפְשׁ דְּאֲבָה אֶל תְּשִׁיב
 רִיקָם : (יב) טוֹב תֵּאֲבֹד בְּכֶסֶף בְּאֵחַ וּבְרַע מֵהִשְׁחַת פָּנָיו
 תַּחַת אֶבֶן : (יג) שִׁים מִטְּמוֹנָה בְּצַדֵּק וַיִּוָּשֶׁר כִּי הוּא טוֹב
 לְךְ :**

כט (א) ווער דיינעם נעכסטען געאר לייט מיט מיין וועלטהעטע
 טיגער אמן, מוז ווער דען דירשטיגען אונטערסטען, האלט
 גאטטעס געבאָט : **(ב)** לייט דיינעם נעכסטען ווען ער מיין נאָהט מיט,
 יענער אבר אום עס אויך לור בטטיאטען לייט ווידר געבן : **(ג)** האלטע
 דיין ווערט לור בטטיאטען לייט, זא ווריסט דאס טעטעס ביים מיהק מיינע
 פֿלענע האנד פֿינערען : **(ד)** פֿילע אנהענג זיך ווען זיך כרויכען, מוזר ווען
 דיך לייט לור בעלמהונג קאָממט טיכן זיך אויף : **(ה)** ווען ער דען דער-
 אנהן ניהאט קיסטע ער דיך הענדע, מוזר סוואַלט אום דעם געארט ווילאָט
 פֿיל פֿאר : **(ו)** קאָממט דיך לייט אבר לוס בעלמהונג, זא ליהט ער מיהן
 אויף, ער ווירד'ט מיהק מיין מיינער לייטלונג געבן : **(ז)** מיט ער אויך
 ביים געארט, זא גיבט ער מיהק קויפן דיך העלפֿטע, מוזר רעכנעט עס מאָס
 געוונענע גוט און : **(ח)** אהנלעך ברייגט מיהן גאר אום זיין געאר, מוזר
 ענטסוואַריגט זיך, דיך לייטען זינד טאָיט : **(ט)** נאָך מיין אַנדערע טאָעהט
 מיט טיאָפֿלואַרטע טעטעט דער בעלמהונג, מוזר ערווייט מיהק טעטעט
 דעם דאָנקס פֿעראַכטונג : **(י)** פֿילע ענטליהן זיך וועגען דער בעטריגערֿייט,
 זיך בוקרעגן מונפֿערטואַרט אום איהר פֿעראַטען לור קאָממען : **(יא)** מינדעם
 רעטעט דען נאָטאָידענדען, מוזר טראַגע מיהק גערואַר, ווען דאָס אום עט-
 וואָס קאָממט, זא פֿעראַיהרסט דאָס נאָך ניכט אַלעס : **(יב)** פֿעראַיהרע
 לִיבֿר דיין געאר אום דיינעם ברודערס מוזר פֿריינדעס ווילאָט, אַלס דאָס עס
 מונטער מיינעם סטיין פֿערהאַלטען וואָל : **(יג)** לעגע דיינען סאָטן מיט
 טוגענד מוזר רעדליכקייט און, ער ווירד דיר אַעהר ניטלען, אַלס אַלעס
 וואָס

כט (א) רמא חובלא טבא מן דמוף לחברא ודאחד באירא נטר פוקדנא הו: (ב) אוף לחברך בעדנא דצריכותה ואתקים עם חברך ובכל עון תשכח צבינך מנה: (ג) סגיאא גיר יאופא דבעו יופתא ואחרו למוזפניהון: (ה) בעדנה גיר דיוף נשק לידה דמוזפנא ועל נכסיה דחברה מרים קלה: (ו) ובעדנא דמיתא יופתא מפיה נפשה ולזבנא סגיאא יתב לה: (ז) ואן נשכח נתברע פלגא וחשב לה דאיך דמשכחו אשכחה: (ח) וסלקו אידוהי מן נכסוהי סריקאית וקנא לה סנאא ואשתוף דין מגן: (ט) מצותא וצוחיתא פרע לה וחלף איקרא צערא: (י) סגיאא דלא הוא מן בישותא אתכליו למוזפו אלא מטל דדחלין מן הרתא סריקתא: (יא) ברם עם מסכנא אגר רוחך עמה ואיך דלמטר פוקדנא ארוחיה ואין נהוא חוסרנא לא תיתא על כלך: (יב) אובר כספך על אחוך ועל חברך ולא תסימיוהי תחית כאפא ואסתא: (יג) סים לך סימתא בודיקותא ובהובא והו טבא לך מן כלמא דאית לך: (יד) צור זדקתא וסים בית גוך והי תפרקן מן

צלטון כל אצרייטל אדם זקופין ואחס מועל, כל אצריי מצחק ואחס מצענים ולא עון אלא ספקסתי לך סני חומות אחד טל צטר ואחד טל עלים ע"כ וע"ט דרשות נחמדות על מקסרי לה"ה:

כט (ב) וסגא * אסרם ללוה סיסוי סחוז לתועד אטר סצטית לך: (ה) ירחיב קולוי יתינף לו צדצרים רכים ומרחיב סדצרים למטון את ללו: (ז) ויסיי צעיניו כחלא חסן * סי' סתלוס מדמס סחי ססטיב לו כאלו מלאו אחרי טרוסה קסת יד סלוה * וכן ארז'ל: מארי רסותיך פארי אטרע (צ"צ דף זצ) * מצ"ח רע קח סוצין * וסמכס מוגס כחן ארצעס דעות צלוה: (א) יס לו ומאריך זמן סתסלומים צלך וטו ומאחר עוד טצויע עוד יום, אצל יסלס כלו: (ב) מטלס חליו צדרך סטולת * (ג) מטיב פני סוולוה ריקס ולא יסלס לו כלל, אך עם כל זס אינו מעיז דק מצקס ומתנגל סעתיס רעות וסכר לא נהיט, סמטסכר מטסכר אל צרור נקוב, וסוללות מרובות: (ד) וסוה סגרוע מטלס לא די טלא יסלס, רק עוד: (ט) צריב וצנאלס יסטייר את סמלוס * סלוחי לא סלויח לי, וכספך לא סלליח לי * ותסת אטר סיס לו לסודות יצסו * וסמלוס אטר צעת נתינתו סיס סטוב סצטוצים, יטו אללו סגרוע סצגרועים, כאטר יצקס את סלו * ומי לא ירסה ויכיר מזה כי מתסצת לצ אדם תמיד סוס צכל דור ודור (וייח גלייך אייט זיך דאך דער מענט דורך אלע יאהרהונדערטע! יא) אסס כו' * כלומר אף כי סרתאליס רבים וכסויי טונס עזומים, צכל זאת לא סאחן את ייך כו': (יד) זר כו' * כחוצר סעודה, קסור וכמאמר מונצו סתלך (צ"צ דף יא): (טז) ערב כו' * אחר סתלוס יצוה אחרס לערב * וערצ ערצו עז מלח * ויין דמוצר צסתתא ערס מן ערצס, איס סעצז את ערצו ולא יסלס * הוה עז פניס ואלד צסתו, כי סיס לו (ססצניס) K

בן סירא כ"ט

לך מכל מחמדי עין: (יד) צר צדקה באסמה ומכל רעה
 תפדך: (טו) צנה וסוחרה תהי לך בעד אויב מחסרה
 ומסתר מכל צרה: (טז) ערב בעד רעהו איש חסד ועוב
 ערכו עו מצח: (יז) חסד מערבה כל תשה פי נפשו תקע
 בערף: (יח) בערבה רבים יורשו והונם בגלי חים: (יט)
 אנשי הון הריקה ועל ערכתם מארצם ערקו: (כ) נפש
 החומאת תבשל בערבה ומתערב במענים שונים נטען ברין
 ומשפט: (כא) ערוב בעד רעה באשר תמצא ידה אך את
 נפשך שמור: (כב) ראשית מחית אדם לחם ומים פסות
 לערוה ובית בקרה: (כג) טוב לחם צר בצל קורתו
 פמישמה שמנים בבית נכרי: (כד) אם רב ואם מעט רגיע
 בי לא ידע איש אשר אתו בפית: (כה) חיי רעים מבית
 לבית ובמקום זר פיו כל יפתח: (כו) בפנים גועמים ישאו
 פני

וזאם כעוילטנט: (י"ד) זעגע אלמאנען חין דיינעק בהעלטנים ביים,
 זא ווערדען זיא דיק מוים אלער נאָהט רעטטען: (ט"ו) זיא ווירד דיק
 זיכערן וויה סילד אונד אמלע געגען דען פיינד, אונד חיינ טטארקער סוטף-
 וועהר געגן דיא נאָהט: (ט"ז) חיינ גוטטהינגער אמן בירגט פיר זיינען
 נעכטסטן, אונד חיינ טאמאלאנער לעפט זיחן פיר זיך האלפטען: (י"ז) פער-
 גיס דיא ווקאלטמחט דעם בירגען ניכט: דען ער האט זיך ועלכסט פיר דיק
 פערזעלט: (י"ח) פירגסמחט האט פילע אונגליקליך גזאכט, אונד זייהרע
 גראסע סעטלע זינד זא אונזער וויה חויף אענערטסוועלען: (י"ט) האט
 גראסע זייטע לו גרונדע געריכטעט, אונד פאר טאמק זייהר אונד זיידען
 אויספען: (כ) דער זינדל ווירד דורך בירגסמחט אונגליקליך, אונד ווער זיך
 חין פילטראייח גסעפטע אענגט, ווירד חין פקלעסע אונד סטרייטיגקייט
 פערזווקעלט: (כ"א) בירגע ווקאל פיר דיינען נעכטסטן נאך דיינעק פער-
 אענגען, אבר היטע דיק פאר דיינעק חייגען טארען: (כ"ב) דיא היפט
 אענסיכלע בעירפניסע זינד, ברקרט, וואססער, אונד חיינע זיזע זיזע דיא
 טאנדע לו בערעקן, אונד חיינ הווי דאס פאר דער קאטע סיטלט: (כ"ג)
 בעסער מיטס טלעכט לעבן אונטער זיינעק קברדאך אלס גאלענערע אהאלע
 חיק פערטארען הווע: (כ"ד) ער אלס פיל חדר וועניג צפסן חויע ער פער-
 גליגט, עס ערפעהרט זיאמנד וואס חין זיינעק הויע פארזעהט: (כ"ה)
 חיינ טאנדעטע לעבען חויע'ס פאן הווי לו הווי זייהן, ווא אמן פערטאדע חויע, דארף
 אמן דען אונד ניכט מיפטוהן: (כ"ו) חויף דאס טלעכטעסע זיאמט אמן דיק
 חויף

מן כל דביש : (טו) סכריא דתוקפא זרומחא ושורא
לקרנא ולוקבל סניאזחי תניחך : (טז) גברא טבא מן
דערב להכרה ומן דמופק בתתא ערק מן ערכא : (יז)
טיבותא דערבא נשבוך עולא ורשבוך לבריה שבק פרקא :
(יח) ערבותא לסניאא אוכדת ושבוך נכסיהון איך גללא
דימא : (יט) אף למרי נכסא סרקת ואולו לעמא נוכריא :
חטיא דעבר על פוקדוהי דמריא בערבותא נפל ודרדף
למקבלה עלוהי חטהא נפל בריניה חטהא סניאא מיתיא
ערבותא דמתאלץ מגן ומשכח דינא : (כא) ערוכ להכרך
איך מא דמצא אנת בחילך ופצא נפשך מן אעפא : (כב)
ריש חייה דבר אנשא להמא ומיא ותכסיתא וביתא מכסא
צערא : (כג) טבין אנון גיר חייה דמסכנא תחות טללא
דקריתא מן עותרא סניאא באכסניותא : (כד) עם סניא
עם זעור אנש לא ידע ומנא עבר כנו ביתא אנש לא חזא
לה : (כה) חיא כישא מן בי לבי ועל דינא דורבנא לא
אשכח למפתח פומה : (כו) אכסניא אנת ושערת ובתר
הלין

לסתניס לסלם דעק תחת עונתא (יח) געמחך דניס זנשו יאזרו סונס תחת
סערצו צעד זולתס : וכן סוף חומה דספר בן סירא סקנו ערבא טבא מאח
צפרין וכישא אלה אל פין סערצו צעד חיס עוב בכל זאת ירון מאס
ימיס טרס יסיג מאונד וצד חיס דע ירון חלסי ימיס ולא יסי : וסונס צגלי סיס
נצחרתיס זסנקו נכסיהון חזך גללא דינא וסתקרח קלד וסכונת סתומס וחולי סכונס
כמו סידי סיס צגניות עמי מקשר צגניות מרחוק כל עסקס צסכנס גדולה רגע
עשיריס ומסנסו גליס וריקיס צעמוד עליהס זעק וסער ותצנד אניסס כן סנותניס
סונס צערצות כאלן סניחור פותס על גלי סיס (כ) ומסערצו צמעניס סוניס אסר
יסית ידו בכל עסקיס חס סתח נצלל לסון ורולס לסרויח או לכונת דצר זולתו יעמוס
על נססו דיניס ומסספיוס וסכסוכיס עם צני חדס יוס לו תמיד טענא ומענא ודין
ודצריס ולסי מוס סחרמית סתחיעות סערצו יוסר מכד יכלתו יוסר צמסס כו
לרוב סערצו צעד חחר סוף חיס תכווד וצעל סון וליס צעות ולס סערצות גדולה וסלום
לא סלם נעדר סערצו מכל אסר לו ומרוב צוסס לריך לעקור ממקומו יוסר חלוס
עמוו סחין צסתו גדולה כ"כ חס כונת ססוק (יט) ומתישב על חוסנו סתקרח סתחריו :
(כא) ערבו כו חך נפסך צמור סלח צמור לידי נזק ותכלס חס כל אסר לך :
(כב) יאכל צמרגעו צנחת חוין לו קלין סוסר ומוסל עליו וכל חיס סורר צציתו וחס
מגע וחס רב יאכל לא ידע חיס חחר חלומס צציתו אסר סוף עוסס : (כג) מניב
לצית סתתקרח צית חיס ויומו סיוס צום ומחר צאחר וצמקוס זרכו ונצחרמית ועל
דינא דורבנא אפי על עסק גדול חינו ססאי לקתוח סיו לומר זס נכון וזס צלתי נכון :
(כד) חרח חסר כו צתחלס מכצדין חוין סלסס וחא כ חומריס חסי יס לך חכול
חשן וידוע חסל חמוי דג וחרח חחר סלסס ימיס ססריחיס : (ל) חכל סקלתי

בן סירא כט ל

פני ארח נאצות ישמע ויהריש : (כו) ארח אתה ערך
 שלהנה ואבול מאשר לך : (כז) ארח צא צא בי למכבדי
 פניתי הבית : (כט) בוטורת פאלה פמדקרות הרב אל
 בעל נפש פי על מלונ נאצות ישמע : (ל) הנל שקלתי
 בכף מאונים ולא מצאתי קל מסבים : (לא) וקל מסבים
 חתן דר בבית המיו : (לב) וקל ממנו ארח מכנים ארח :
 (לג) וקל ממנו משיב דבר במרס ישמע : (לד) מוזב טוב
 חונן דל ומאשר לך האכילהו ואם ערום כסהו : (לה) כי
 בשוק אתה מבסה ולא להים אתה מלורה והוא יגמלה
 שבעתים :

- ל (א) אוהב בנו יחוק מוסרו למען ישמח באחריתו :
 (ב) מיסר בנו יגיל בו ובין חביריו בו יתהלל :
 (ג) בן חכם הנאה לשונאיו ואוהביו ישעשעו בו : (ד) מת
 האב הרע לא מת כי כמורה השאיר אחריו : (ה) יראנו
 בחייו ויגיל ימות ולא יבהל : (ו) לאוהביו יגמול טוב ורעה
 ישיב לשונאיו : (ז) מפנק מנער בנו ירבה מכאוביו ולכל

דעה

אויף, אומט אונזע ביטערע ווארטע הערן אונד מווייניגן : (כו) דאס ביזט
 איין פראדער, בערייטע דיר דיינען טיט אונד עסט וואס דאס האסט : (כז)
 גאסט אכע דיר מויס דעם הויזע, מיך האכע פאר דען פארנעהאטן איינען
 פריינד דאס היז מויסגרייט : (כט) וואלע סיאפאטארטע זינד פיר דען
 גפיהאפאלטן און דמאכטיכע, אום דעם מויפענטהאטס וויאנטן וואלע בעאידי-
 גונג לז הערן הייסען : (ל) מיך ווקן אונטס אויף איינער וואגאטאט, אונד פאנד
 דלעטס לייכטערט אלס קלייען : (לא) לייכטער מבר איזט איין סוויגערוואהן
 דער ביים זיינעם טויגראפאטר איך הויזע אונד זיין טייסגאסט מיזט : (לב)
 נאך לייכטער מיזט איין גאסט דער פאן זיינעם אנדערן זיינלמדען ווירד :
 (לג) נאך לייכטער מיזט, אנטווארטען עהע און אויסגעהערט האט : (לד)
 זיט ועהר איטוויידיג גען דען אראטן, ספייזע מיהן פאן דיינער קאסט, אונד
 בערעקע זיינען נאקטן לויב : (לה) דען דאס דעקסט דאדורך דיינען קער-
 פער, אונד לייסט גאט, דער ווירד עס דיר מיך זיבנאך פערנעגאטען :

ל (א) ווער זיינען וקחן ליבט, האלטע מיהן אין סטרענגער לוצט, זא
 ווירד ער חק ענדע פריידע חן איהק האבען : (ב) ווער זיינען
 זאהן אין דער לוצט העלט, ווירד זיך מיינסט זיינער פרייען, אונד קאן זיך
 ווינער ביים בעקמנטען ריהאטן : (ג) איין גוט ערלאנגער זאהן, אכעט
 זיינע

הלין תשמע מדירתה : (כו) אפסניא את עבר תקן
 פתורא ולעס מדם דאית קדמך : (כה) פוק מן קדם
 איקרא ארחא גיר ערין עלי : (כט) יקין הלין לגברא
 חכימא בותא זרביתא וזפתא דמופנא : (לד) טב טב
 הב למפננא ומן מא דבאיך אוכליוהי ואן ערטלי הו
 אלבשיהי : (לה) מטל דבסרך את מנסא ולא להא הו
 מוזף את והו פרע לך חד בשבעא :

- א) דרחם ברה נחרת זקתוהי מטל דנחרא באחריתה ;
- ב) דרדא ברה נחרא בה ובינת חכרוהי נשתבח
- ג) דמלף ברה מטן לסנאה ולעין רחמוהי נשתבח
- ד) מית אבוהי וחבר לא מית מטל דאכותה שבק
- ה) בחייהי חזיהי וחדי ובמותה לא כריא לה :
- ו) לרחמוהי פרע טיבותא ומן בעל דכבוהי מתפרע
- ז) דמפנק לברה נסגין צולפתה ולכל יללתא נסרק

זייגע פיינדע זייפערזיכטיג, אונד ערפרייעט זייגע פריינדע : (ד) זיין
 פאטער סעריכט, דער פריינד אן מיהק אבר זיכט, דען ער הינטערזעסט
 זיינען מיהק עהנליכען זעהן : (ה) מיס זעבן האט ער פריינדע אן מיהק,
 אונד סטירבט געטרעקסט : (ו) דען ער הינטערזעסט. זיינען דאוקבארן
 פערזעטער זיינען פריינדען, אונד זיינען ריכטער זיינען פריינדען : (ז) זעה
 זיינען זעהן מין דער זיגענד פערלערטעלט, פערזעהרט דאדורך זיין זיין

צכפ מחזינים כו • המקראות סאלם עד מסוק ל"ד הוצלו צמרה צצח צמרה (דף לח) •
 מכזים • הוא הסכולת הנס מקליטות הצנחא הנשאר אחר סעמינס, ונקראו סוכים,
 מל' סכוד סנולים מסכוד רמים ולכז • ופי' רס"י ונקט סוכים אף דגולה קלה ממנה,
 אלא לפי סהא גרוע כזי אין סכונה צאמרו קל צמות כ"א גם קל צאיכות (גערינג
 געלט) : (לא) מסן דר • צונגן צעעלס חתן עש חותן לא נטא חתם צית אחד
 לשבת יחדיו ולא יטצ חתן עם חותנו צונע, חרסתו זאיוו מסיצ מפני סכוד, ולאס
 הוא סמוך עוד על סלחנו הוא צזוי צימרה : (לב) ארמ כו • פי' רס"י דיו אס מכניס
 צע"ס חתמו (כאשר סקדים צענין) : (לג) מטיצ דצר כו' נקות רוח הוא, מחזיק
 פלחו כיווע, ויכלס סמסר וצח יצח לו • (ועיין צהרס"א ח"א מה סאמר סס
 צענין סה) :

א) יחוק מוקרו • לפי ס"א נחרת זיקחוס • יחדס חוערו • חוטר גלות,
 (עשלי יד) ס' זיקחא דנערא : (ו) גלאוסציו כו' • ע"ד סעמס סלמס
 באשר יטצ על סכא אצותיו, לנקיס ציואז וצמעי חסת אציו, ולצנולי קיטיצ צעצורו
 גמול חסדו : (ז) כעיר קולא כו' • ראייתו להניג סס סגרת חסס אחד על ססוס
 סוס צל"א (כזי איבר דיז העלפטע אונזערס ימהרהונדערטס האט זאן דייע

בן סירא ל

דערה ישמה לבו: (ח) בעיר פרא לא יאמר בן מביש
 איננו שומע מוסר אב: (ט) יסר בנה ולא תבוש תשחק
 בו ויכלימה: (י) לא תשחק בו פן תעצב עליו ולא תניחנו
 באורת נפשו פן יקרה שניף: (יא) לא תשלימנו בימי
 עלומיו ולא תשא עליו כל חטא: (יב) כף ראשו בעודו
 כך הט שכמו בעודו גער פן יקשה ערפו וקרה כך: (יג)
 תנה בנה ויסר אותו בכל כחה ולא תעברך הרבות דעתו:
 טוב מסכן וגיו בריא מאיש עשיר ומכאובים: (יד)
 נבחר חיי בריאים מזהב וטוב לב מפנינים: (טו) אין עשר
 כחיים בריאים ואין שמחה משמחת הלב: (יז) טוב מות
 מחיי מחלה ורדת שאול מהיי מכאובים: (יח) מישים
 מערנים לפני חסום פה מציג זבחים על קברי מתים: (יט)
 מיה יועיל מטעמים לפני האילים אשר לא יאכלון ולא
 ירחיקו

זיין הערן וירד פיר אלעס בענע עאספענגליך: (ח) ויח מיין אונבענע
 דינער ווארענען, איזט דער אונגלאנגע זאהן, דער דעס פאטערס שטיאנע
 ניכט גהארעכט: (ט) גיבסט דאס דייען זאהן איינע גוטע ערליהונג, זא
 ווירסט דאס דיר ווייער ניכט טעהאטן דירלען, טענדעלסט דאס וויט מיהס,
 זא אהלט ער דיר טאנדע: (י) פערוועהנע מיהן ניכט, דאס דאס ניכט
 איכר מיהן טרווערן, אומט, איכראמטע מיהן ניכט ווייעקס חייגעניקען.
 זאמסט אהלט ער דיר דיא נההנע טטואפף (פאן אונגלאנגען קינדערן, וויס-
 מען עהרברע קאטערן אהנען אונפונג ערדורען אהנע עס ויך גערקען לז
 אאסען): (יא) אאסע מיהס ניכט פרייען וויילען מיין דער יוגענד, אונד האבע
 קיינע נאכזיכט מיט ווייען פעהאפן: (יב) בייגע ווייען נאקקען ווייל ער
 נאך גארט, בייגע ווייע סאטער (לזס פלייס) ווייל ער נאך יוג מיזט, דמאזט
 ער ניכט האלסטאריג, אונד דיר אונגהארזאס ווערדע: (יג) ערליהע דיי-
 נען זאהן אונד בעפעטיגע מיהן אויפ'ס אעגליכסטע, דאס ווייע אונגלאנגענהייט
 דיר ניכט בעטריבע: (יד) בעסער מיט'ס ארס אונד גונד, אלס רייך אונד
 קראנק זיין: (טו) גונדהייט מיזט בעסער אלס גאנד, פראהער אהוט
 אלס אלע טעלטע: (טז) גונדהייט מיזט דער גרעסטע רייכטוהק, אונד
 קיינע פריידע גלייכט דער הערלענס פריידע: (יז) דער טאך מיזט
 בעסער אלס מיין זיכעס, אונד מיס גראבע רהן, אלס מיין טאערלפאלאסט
 זעבן: (יח) מיין גוטס גריכט, פאר איינעק פערטאמטען אונדע, מיזט
 וויא ספיינע אויף דעס גראבע איינעס טאךטען הינגסטעאלט: (יט) זא וויא
 דעס געטלען דיא ספיינס ניכטס ניטלען, דא ער ווערד עססן נאך ריכען

נסרק לבה : - (ח) איך סוסיא עילא דלא מכבש הכנא
 ברא מרודא דלא משתמע לאבוהי : (ט) רדי כרך דלא
 חסמיק. ואן תגחך עמה נשבקך : (י) לא תאזל עמה איך
 צבננה דלא נרגוז ולחרתא נקהא שניך : (יא) לא
 תשלמיוהי, במליותה ולא תשבוק לה כל סורחננהי : (יב)
 כוף רישה עד הוא טליא ופקע מתנתרה עד הו זעור דלא
 נעשן ונמרד כנגד : (יג) טורפא דנפשא אלף כרך ואקשא
 עלוהי דלמא בסכלותה נתקלך : (יד) טב הו גיר מסכנא
 דחי ושריר בגושמרה מן עתירא וכתיש בבסרה : (טו)
 היא דשריא רחמת מן דהבא ורוחא טבתא מן מרגניהא :
 (טז) לית עותרא איך שרירותא דפגרא ולית חדותא איך
 לבא טבא : (יז) פקח למימת מן היא בישא ולמחורת
 לשיוול מכאבא דקים : (יח) טבתא דמכסין על פוכיא
 דמכסי איך מאכלתא דסימן על קברא : (יט) מגא הננא
 אית לצלמא דעכמין דלא אכלין ולא מריחין הכנא מן דאית
 לה

איימא בייאנספאילטפט, דאס קינד סיינט אעהר טהיר אלס אענס לו זיין,
 דעסוועגען קאן עס לו זיינער בילדונג דער פורצט, דער פערעקאייטען,
 דער איינערעקונג אונד ליכטיגונג דיכט גאלן ענטפערן. הייטע איזט פיי-
 לעס דארטן אבגענדרערט; און עראונטערט איבער אלס דאס און נידער-
 העלט; און זוכט אעהר דורך פערטטאנרס - גרינדע אלס זאונאנסאייטעס דען
 ווילטן לו לענקען; איינע, טאן, אונד דאס גאלנע בעטראגען דעס געביה,
 טערס האט זיך אין דאס בעטראגען דעס פריינדעס פערזאנעלט כו).
 ומי יתן והיה לבב בני אחינו יושבי קולין ג"כ לשמוע אל הסנהגס הזאס זענין הנוך
 הזנים; להטות לב סעערים והילדים אל סלמוד ע"י הערות טכניות והסעמוע דורך
 טיול. לא ע"י פלעים וחזרות ומכות חזרות, שמוסרים אותם אל נלמדים חמת
 מלאכי מות להם. ותינוק סנכנס לבית הספר כאלו יולא לדון למיתם, ואימת מות
 כופלים עליו. וכל איש זאלתו מצית קספר זנדלו, יודע לקסר כמה וכמה ענויים קשים
 אשר עשו לו זצית הספר ציחי ילדותו והרצם דברו חכמי זמנינו מענין הזה ולא אחריו;
 (י) סן יקחם. מהסד סחטל סנאחר (צירמי"לא) (וציחוקאל יח) אצות אכלו צסר וטני
 זנים חקאינים, וסס יכין, אס יעזבו סאצות אה זניסם צרות סאנחס, יענשו על תרצות
 דעות סלסס סחח סלא יסרו אותם כראוי. וכונת סמלוה, סלס יסצול כמה ציון
 וסאלות ויחריט, ויחרוק סן, כי קוא עסאס סלא עיתס אונד זנעוריו: (ז) ועוז
 לב. לב מרגוע וסחח וסוא אמת מקוים, כי סקרגסס קפנימית זנוף סצרוח סעמוד
 לו זמקוס ענג דע, כי זלעדי זה אין עוז לאדם זלל מעדנים וכל מחמדו סזל, רק גוף
 צריח סענג סחיים, וסס כל עונג ססר לו מעין ססוס וסדרוע ממקור לבו זובע:
 (כא) אל סחן דאנע זלנד. סחקרא קוס קוצא זקססודיון (ד ק) זל' ארטי, דכתיי
 זיך

בן סירא לא

זריחון ומה בשרון עשר לא יסמון לבעליו : (ב) עיניו
 יראו ולבו נאנח בסרים בחיק העלמה ואין אותו : (כא)
 אל תתן דאגה בלבך ולא תתיסר פרעין רוח : (כב) לב
 שמח חיים נעימים ומשוש נפש ארך ימים : (כג) אל תדאג
 צרת כחר כי לא תדע מה ילד יום : (כד) כחר בא ואיך
 ודאגת על עולם לא לך : (כה) הרגיע בחיך והתענג על
 טוב וגרש עצב מגיו : (כו) כי דבים חללים הפילה דאגה
 וקטב ישוד רוח נבאה : (כז) קנאה וכעס יענו לך ודאגה
 בלא יזמו תוקין : (כח) כרגוע ומשוש נעים לבעליו וכל
 מאכל פיו יעלה לו :

לא (א) דאגה מדאיברה דאגת עשר והדאגה הנגיד
 שנה : (ב) דאגת רון תרחיק תנומה
 וכהלי רעה איננה מניחה לו לישן : (ג) עמל עשיר לצבור
 הון לעת יגוח יאכל טובו : (ד) עמל עני על די כחסורו
 יבקש

קאן, וא הילכט דער רייכטוהק ניכטס דעם רייכטן, ווען ער איהן ניכט
 געניסן קאן : (ב) זיינע אויגן זעהן איהן, אונד זיין הערץ סאאלטעט דמרנאך,
 זא וויא דער פערשטיטע, דער זיך אין דען מראטן איינעם אטרעטעט זעהנט :
 (כא) ערגיב דין דער טרויריקייט ניכט, אונד קוועלע דין ניכט איט מיי-
 טען פארשטאלונגען : (כב) דען מיין פראהעט הערץ אכט פראהעט
 לעבן, אונד זעען - פריידע פערלענגערט דיא יאהרע : (כג) זארגע ניכט
 פיר אארגן, דען דאס ווייסט ניכט וואס ביי דאהין פארגעהן קאן : (כד)
 זארגן קאנסט דאס טאהן טאד זיין, אונד האסט דאן פיר איינע זעלט זארגט,
 דיא דין ניכטס אעהר אנגעהט : (כה) אהם דיר ווקהל זיין, פערגיגע דין,
 אונד פערשייכע טרויריקייט פאן דיר : (כו) דען דינע טערטעט פילע אעג-
 סען, אונד נידרלאנגעהייט, דויכט דיא גונדהייט : (כז) ניד אונד נאמן
 פערקירלען דאס לעבטן, אונד זארגע אכט פאר דיא לייט אט : (כח)
 לעפרידענהייט אכט דאס לעבען אנגעהק, אונד זאלער גאס לעדייהט דעם
 בערגזאמען :

לא (א) וואכען חוס רייכטוהק, סוועלט דען קערפער, אונד זארגע
 דארום פערשייכט דען סאף : (ב) זארגען נאך פערטעגן
 טעטערט דען סאף, וויא איינע בעטע קראנקהייט, דיא איהן ניכט לזעסט :
 (ג) דער רייכע מרבייטעט לזאהר חוס טעלע לזאמאלן, ער גניסט זיא
 אבר, ווען ער זיך לזר רוהע בעגיבט : (ד) דער אראע הינגעגטן מרביי-
 טעט

לה עותרא ולא מתחשה בה: (כ) וחזא בעיניה ומתחנה
 איך מהימנא דדמך לות בתולתה ומריא תבע באידוהי:
 (כא) לא תתל לדונא נפשך ולא תתקל במלכת דנפש:
 (כב) חרות לבא אנון גיר חייהי דבר אנשא ותרעיתה דבר
 אנשא היא תסגא חייהי: (כג) שדל נפשך ופנג לבך
 וכריותא ארחק מנך: (כד) טננא ורוגזא מכלין יומתא ודלא
 בזבנהין מפקא חורתא צפתא: (כה) לבא טבא סגיאן
 מאכלותה וכל דאכל סלק על פגרה:

לא (א) שהרא מדיב בשהרה דעתירא וצפתא מפרדא
 שנתה: (ב) צפתא דמוזנא רחקא נומתא
 ומרעא תקיפא מפרד שנתא: (ג) עמל עתירא לכונשא
 לה נכסא ומתתניח למקבלו תפניקא: (ד) עמל מסכנא
 לחסירותא

ציה (צס' צ"ס) לא תיעול דניא בלכך דגברי גוברין קטיל דניא. וזנוסא סארמית
 שלפני לא תתל לדונא נפשך. ומלת דונא לער ויגון (סי' סמעריד). ולא תתקל במלכא
 דנפשך. והענתקי סכונא ולא תמסר דרעיון רוח. אלו הסולכים צדאנות וצמחצנות
 איכא יתעשרו, הם מכלים גופם דרעיון רוח. האדם לריך לחטוב צתחצולה לסטיג די
 מחסורו, חבל לא לדאוב ולהתעצב על הון מהבל, כי צום מענה כמו: (כב) אל
 סאר כו'. ציננות (ד' קג) ובסנהדרין (ד' ק). והוא כענין מאמר שלמה אל החסיל
 ציום מחר. והוא מוסיף עוד צבור לדדיו: (כד) מחר צא כו'. כי אין אדם יודע
 מדת ימיו, ומת ידאג על צרה שלא תהא דיה ליה צעסעס: (כה) הרגיע צחייך.
 צח"א שדל נפשך. סי' פחה אותה להטענו, והמליא נאותה. כי אע"פ שחטונני
 שלם הצל וריק יסתח נטשו להרגיע צהם. ופנג, כמו וסנק צעצרי: כריותא. מחלה
 דאגה ועצב סי' כז: (כז) קנאס וכעס. כזר אמר שלמה רקצ עלמות קנאס:
 והחכם (אנטיסטענס) אמר אין רע מליס קנאס. כי המה יכלו צטר גוסס צקנאס
 בצרזל הנאכל אחת אהת מחלוזו ואסונו. ואמר עוד טוב עורב מצעל קנאס, כי
 העורב יאכל צטר פגרים, וקנאס צטר חיים תאכל: וכעס, אמרו הסכמים, אין סס
 סמות לגוף ככעס. ודאגס תלצין צער חקנה קומסת על צעל דאגס, וסוף דצר מסורס:
 (כח) יעלס לי. נראס על צטרו, כי סוף סמן וצריא:

לא (א) חתם הקורא אם חטים לצד תראה, כי דרך החכם הזה, לרוצ
 להסתחיל כל פרהס מענין חסיים צפרסת שלפניס, וכן כאן. פחה
 צמס דסיים: (ה) כל ימי כו'. עד פסוק ח'. סוצלוצ' תקומות צתלמוד. צכתוצות
 (ד' קי) צצא צתרא (ד' קמו). ובסנהדרין (ד' ק). וז"ל צכתוצות אמר סמואל סנוי
 וסת מחלת חולי מעים. כתוצ צקטר צן סירא כל ימי עני רעים. וסא איכא צכתוצ
 וי"ט? (סי' רטי' ים לו מנוחה וטוב לאכול) כדסמואל (סג"ל). צן סירא אמר אף
 לילות. (סי' אף טגס שלמס אמר כל ימי עני רעים (מסלי טו). סחכס סזס מוסיף
 סילות): כי (ו) צטפל גנים גנו, אין יכלתו להגניסו. וצטפלותו ימד המקרס. חלף
 סטודד מגני סעסירים סולך חולף על גנו. וצמרוס סריס כרמו. וכל עפר פסול מוילי
 לזבל, יצא סרוח ויסאסו לכרויים טצנקעס: (ח) ויסצע יסמית מעיו, כדסמואל
 סנוי וסת חולי מעים סוף רגיל לאכול מאכלים גרועים, ואס יאכל טעס מאכלים
 סוצים

בן סירא לא

יבקש מנחה ולא ימצא : (ח) כל ימי עני רעים ונם
 לילותיו עמל ומכאוב : (ז) בשפל גנים גנו ובמרום הרים
 כרמו : (ו) ממטר גנים לגנו ומעפר כרמו לנרמים : (ח)
 כי ירעב יחסר לחמו וישבע ישחית מעיו : (ט) כל ימי
 בלא סדרים פעם מהסור ופעם מותר : (י) אוהב פסוק לא
 יזכה ונכסף להחן חשך מיושר : (יא) רבים עשו חיל וחסו
 בו ובעת רעה לא יושיעם ולא יצילם לעת קצם : (יב)
 מוקש בסיל עשרו ורדף בצע יכשל : (יג) אשרי עשיר
 נקי כפים ואחרי בצעו עיניו לא הלקו : (יד) מי זה האיש
 ונהללנו כי פלא עשה בעמיו : (טו) מי זה נסה בהון
 וישלם ועשה לו שם עולם : (טז) מי זה מצא ידו לעשוק
 ולא עשק לעול רעהו ולא עול : (יז) טובג יחיל לנצח
 ותהלתו יתנו בקהל : (יח) בני פי תשב ללחם עם עשיר
 לא תפער לו עף בלי חק : (יט) אל תאמר לא יספק לי כי רע
 עין שגא : (כ) אין רע מעין רעה על מעט קט כבה

תבכה

טעט, מר דיא נאטווענדיגע בעדירעניססע ויך לו פערטאסלעטן, אונד גניסט
 דער רוהע ניאמאום : (ד) דיא טאגע דעס דירפטניגטן וינד פאלנער אונגליק,
 זעלכסט דיא נחטע וינד פאן עטענד ניכט בעדרייעט : (ו) ויין דרך חייט
 דער דאָכער נידריגסטעס, ויין וויינבערג הינגעגטן דער וויינבערגע העלכס
 טער : (ז) עם טרייפט אלעס פאן אנדערן דאָכערן אויף דאס ווייניגע, אונד
 דיא הינגוג ויינעס וויינבערגס פאלט אויף דען נידריגערן העכמב : (ח)
 הונגערט איהן, זא אמגעלט עם איהק אן ספיינע, חייסט ער ויך זאטט,
 זא ווירד ער קראנק : (ט) ויין אעבן וייפט אהנגע ארדונג הין, כאוד האט
 ער לו פיל, כאוד אמגעלט עם איהק ווירד : (י) דער גייליגע פערפעלט
 און וינדטן, דער נאך טעלטען סטרעכט, ווייכט כאוד פאק רעכטען פלאדע
 פאב : (יא) פילע זאממען רייכטיהאער אונד פערטרויען דארף, עם קאן
 יא אבר ניכט לור לייט דער נאיהט גערעטען, נאך כייא איהרעס ענדע ער-
 לעטן : (יב) רייכטוהק אהלט דען טאָהרן אונגליקן, ער ווירד דענען
 לור פאלנע דיא דארנאך סטרעבען : (יג) וואָהל דעס רייכען דער
 אונטערפאלדן חייט, אונד דורך גראססע סעלטע ניכט פערבאנדעט ווירד :
 (יד) ווא חייט דער און דאס וויר איהן גליקליך פרייען קאָנען, דען ער
 האט וואונדערדיגע אונטער ויינעסן פאלקע געטאהן : (טז) ווער חייט דא-
 דורך געפרייטע אונד בוועהרט גאונדען אחרדען ? דאס עם איהק לוס רוהק

לחסירותא דעומרה ואן נתתניה נהוא צריכא : (י) דרחם
 ממונא לא נוכח דרדף בתר קטנא בה נטעא : (יא) סגינא
 דהו עתירא ואתתכלו על גמפיחון ולא אשכחו למפציו אנון
 מן בישתא ואף-לא למכרך אנון ביומא דקציהון : (יב)
 מטל דתוקלגהא הו ממונא לסכלא וכל כן דטעא בה
 מתתקל : (יג) טובוהי לעתירא דאשתכה דלא מומא
 ובתר ממונא לא טעא : (יד) מנא הנא ונשבחיהו דסני
 גנברותא עבד בעמה : (טו) מנא הנא דאתדבק בה והוא
 לה שלמיא והוא לה לתשובחתא : (טז) מנא הנא דאשכח
 למטעא ולא טעא ולמכאשא לחברה ולא אבאש : (יז)
 מטל הנא נעשן טובא ותשבחתה נתנין כנושתא : (יח)
 כרי אן תתב על פתורא דגברא עתירא לא תפתח גרגרתך
 עלוהי : (יט) ולא תאמר דלא ספק לי מטל דבישורת
 עינא סנא אלהא : (כ) ודביש מנה לא ברא מטל הנא מן
 קדם

גריינע : (כא) ווער בעטרקאן זילט, ווען ער בעטריין קאָנטע? ווער
 טאהסקיין אונרעכט, ווען עס מין זיינער אכט טטאנד? (כב) דעסן גיטער
 בלייבען גיכערט, זיינע ווזהלטעהטיגקייט ווירד אאענטהאלבען געפרייען:
 (כג) זיין זקהן זילסט דוא אן זיינעם רייכען טייט, זא טעפערע דייענן
 אונד זילט גירדיג אויף : (כד) דענקע זילט, איך ווערדע זילט זאטט
 ווערדען, דען זיינען גייליגען האסטט גאט : (כה) זילטט זייט טאנלי-
 צער אט מין איססיגוסטיגס אויגע, עס ווינט איבר יעדע קלייניקייט,
 אונד

טוֹבִים יתלו מעיני : (א) לא זכס, לא ינקס מעול ומרמס, כאשר סתצח כזר
 למעלה (ס כו) * ורודף אחרי צנע, מרצס סחצולות מרמס וערמס לסרצוק סונו, זו
 יסנס * ירצס נזקו, ד"מ סקונס סחורה גרועס למכרס לאחריס לסונוס, ואין קונס
 אחרו נמלא נזקו גדול מנזקו וולתו * ומעתיקי נוסח סיונית סעתיקו (ווער אויף סאדען
 אויסגעהט, טרעגט אלט דען גרעסטען דאסאון) : (א) ולא סדס צרעס *
 ע"ד סאמור, סצועתיס על חילס וצרוצ עשרס יתסללו אח לא סדס יפדס כו' (סח"ג מע) :
 (ב) כי סון מכסול לאויל * ע"י עשר רצ יסמן ויבעט, לנו יתגאס, ויצוס כל אדס,
 ונכסא צעיניסס * ולא עוד אלא סע"י צעחון צסונו סורק ממנו כל עמל ויגיעס וירצס
 צטל כי סוא חוסצ צלנו, יס לי רצ מלאתי סון לי, ואס פעס סתססכנס מסצותיו
 ויאצד סונו צעיני רע, והוא רפס ועלל לעסות דצר, וירע לו מכל עני * ועוד עמר
 מכסול לאויל, צימיו עניו עמל ויגע אכל לחס וינעס לו ססס מיס ורוח לו, סכצ על ערסו
 וסנתו ערצס עליו, וצימיו עסרו כל אכל סתעצ נסשו, ולא ינעס לו כל מסקס, ומרצס
 דלנתו על אחרו ממנו לא יוכל ליסן * וע"ז אמר סחכס יס עשר סמור לצעליו לרעחו:
 (ד) ספסקויס סזאסיס מוצריס מהסגנת מוסר צמסנת ססלחו : (ה) על כל
 דצר דחמע * מרצס עין, על אחר מין לו מס סייס לזולתו, כמנוק צוכס על כל דצר אחר
 לא

בן מירא לא

תבכה וחרד פלגי מים : (כא) אל תחטף ידך כל מאכל
 אשר תראה ולא התנגח בעמיתך בקערה : (כב) ערך
 אות רעה באותך ועשה מעשה בדעת ובתבונה : (כג) אכל
 אשר הושם לפניך בטוב טעם ולא תהיה כזולל פן תשנא :
 (כד) הקדם אסף ידך מן הקערה ובמסבת חברה אל תהי
 ידך בה פראשנה : (כה) איש טעם יאכל במדה וישתה
 במשורה ישכב וישנתו ערבה עליו : (כו) מתוקה שנת
 אוכל במדה ינות על משכבו לילה בקר יקום ולבו טוב
 עליו : (כז) נדר שנה חלי בטן וקרס מעי לממלא בטנו
 בקר יקום ולבו כל עמו : (כח) ואם יפצירו בך לאכול סור
 מתוק המסכה וינות לך : (כט) שמע בני ואל תבו לקחי
 כי באחרית תתבונן בם : (ל) בכל מעשיה היה מהיר
 וחלי לא יקרב אליה יגע בחפצה או תאיר : (לא) טוב
 עין יברך הלהם ומאת כל ישא תודה : (לב) אף ביון אל
 התגבר כי בשמר רבים אבדו : (לג) כלי צורה בבור יודע

ולב

מוד לנרפאייסט אין טרעהנטן : (כא) גרייפע ניכט נאך אולעס וואס דא
 זיהסט, מוד טמאסטע דך ניכט מיט איינעס מנדערן אין דאס טיטל : (כב)
 אים דיינעס נעכסטען טיינעס נאך דיינען אייגענעם אב, מוד האנדעלע מיט מיכ-
 לענגע : (כג) מיסס וויא מיין גויטעטער אענט, וואס און דיר פארלעגט,
 מוד זייע ניכט אונערניטטליך, דען דאס ליהט דיר האסס לו : (כד)
 (וואהלוסטאנד פארדערט) דאס דאס לערטט אויפדערעסט, מוד ווא אעיה
 רערע חס טיטע זילן, זא גרייכע ניכט לערטט לו : (כה) דער ווקהל-
 גויטעטעטע און מיסט מוד טרינקט אעססיג, ערלעגט זיך לבעטטע מוד
 טאלעט וואפט : (כז) זיס מינט דער סאלץ דעס אעססיגען, ער רוהט
 זאפט, מוד סטעהט דעס אארגענס הייטר אויף : (כז) סאלפאזיאקייט,
 בוינגריואען מוד קייכען האט, דער זיך מיט ספיינע מיכלאדען, מוד
 סטעהט דעס אארגעס וויא בעטייבט אויף : (כח) ווילן און דך טס
 עסטן לויגן, זא ענטפערנע דך פאסט טיטע, דאמיט דאס רוהע האכעסט :
 (כט) הערע זיין וואהן, מוד פערלעכטע איינע לעהרן ניכט, דען חס ענדע
 זירסט דאס זיך וואהר פינדען : (ל) געהע אונטער אן דאס מרכייט, זא
 זירסט דאס ניכט קראמק, זייע טעהטיג, זא בהעלטסט דאס דיינע גונד-
 הייט : (לא) גענוגעט מיט דאס ספיינע, ביא איינעס פרייגעביגען.
 יערד מיט מייען אויך דאפיר דאנקבאר : (לב) זייגע דיינע ספירקע
 ניכט דורך זיין טרינקען, דען דער סטירלט פיוע מינס אונגליק : (לג) זא

קדם כל מרס זיעא עינא ומן אפא דמעא דמעא: (כא)
 מא דחזירת לא חושיט איך ובלגתא לא תחפון-איך;
 (כב) דע דחכוד איך דילך; לעס איך-גברא מחס דסיס
 קדמיך ולא תהוא גררתן דלא תסתנא: (כד) אודהר
 מטל מרדותא ופד תתב בית-סניא למלעס לא תושט
 איך קדמיהון: (כה) מרס גיר זעור מסתה דזריקא ועל
 משכבה לא נתחזיע: (כו) כאבא ושהרא ושקא ושונקא
 והפך גויא עם גברא יענא שנתא דחלימותא: (כז) עם
 גברא דבסימאית עביר דער מא לצפרא גרמך ונפשה לותה:
 (כח) ואן תהאלץ במאכלארת גר נפשך מן מצעת גוא
 ותתניח: (כט) שמע ברי וקבל יולפני ולא תבסר עלי
 ולהרתא תשכח מלי: (ל) בבל עבדיך הוית מכיך וכל
 בישא לא נתקרב לך: (לא) עינא טבתא על לחמא
 מבדכא וסהדותא טבתא מהימנא: (לב) אף על חמרא
 לא תתגבר מטל דלסניאא אובד עתיקא: (לג) אכאנא
 גיר דכורא בקא עברח דקיניא דכנא חמרא מגרינא הו
 דעולא

לא יתון לו מיד: (כא) ואל תתנח כר' לא ילחם בכפותם זה חוטף לעצמו חס
 חוטף לעצמו והוא מנוסח היוניות ולא תחטוף כו' ובחלומות, ובגלגל, חלק' לא
 תחנן' לא תקנן (ז' ר' ס' תח) ס' לא תמסר לקנן חלקך אל יד כאלו ירחת סן
 יקדימנו אחר: (כב) והרס מצי, חולי מעים, כי דוז האכילס סצת התחלואים
 והסכס (דיחגעגוס) לעג על האנשים המתפללים על זריחות סגוף, ואחר התפלג
 יתלחו צנס' כעלז יצקע: (ל) הים מעיר כו' אין סס מרסל לזריחות סגוף
 כיגיעה ועצדם' כי התנועה והעמל סומרים מרולת הדס צטסרתו, והמנוחם וספעמוס
 מעפסיו ארתו והוא סצת תחלואוס דעים ואמר רז יוסף גדולס תלכס סמחמת את
 צעלים' ואחרו על הסכס סקראטעס ססיה מרקד ומטייל, אחר ססעודס וכאשר גטל
 תס זס עוסס? סטיז, אזי מעים את סמחכל: (לא) סוז עין יצדך סלחס'
 סעתקתי כפי מלות סארמית' ואלו סכונה סוז עין יצדך את סלחס אשר יתן, ומזומ
 מתצדך צמעיו, ופרוטס סלו מתצדך ומלחח' לכן יקבל תודס מלח כל איס' אך
 מעתיקי נ"י סעתיקי (אין גאסטפרייער און זיירד געלכט, אונד דער רוהס
 זיינער פרייאגעביגקייט איזט איהס געוויס: פאן איינעס קארעגן און אבר
 דערען דיח זייטע איבן, אונזיידערלעגליך איזט דער רוף זיינעס גיינעס)
 (לב) כלי ארץ כו' כי ימלא לז אדם יין, כצר ארז'ל נכנס יין יול סוד, וצלותו
 ססעס נגלס בחדס כל לזו אס סוז ואס דעס, וכן אמרו צעס' דרך ארץ, צג' דצריס
 אדס נכר צכיקו צכוסו ונכעסו' והוא נסיון גדול לאדס צמטס סיון, מעססו
 ומסגו' וצת"א איכנא גיר דכורא בקא ערצדס דקניא, ככור תנחין מלכח סורף,
 וידי לורף (יסעי' תת) ת' וידי קיני, וועתיקי נ"י יס לסס צוז כונס אחרת' (ויז
 דחט פיינער דאס גהערטעטע איינטן פריפט, זא פריעט דער זיין דאס ספר')
 דער

בן סירא לא לב

וְלֵב אָדָם כִּי מֵלֵא מִסֶּדֶד : (לד) יִינן לְאָדָם מִיָּם תַּיִם אִם
 בְּמִדְהָ יִשְׁתַּהֵּן : (לה) מֵהָ תַיִ אָדָם בְּאִינן יִינן כִּי חוּא מֵרֵאשׁ
 לְמִשׁוּשׁ נֹצֵר : (לו) שְׁמַחְתָּ לֵב צְהֵלְתָּ פְנִיִם שׁוֹתֵהָ יִינן
 בְּמִדְהָ : (לז) רֵישׁ וְחִסְרָ דְעֵת וְכִשְׁל כַח מֵהִלּוּמֹת וּפְצָעִים
 לְסוּבָא : (לח) בְּמִשְׁתַּהֵּה הַיִּינן אֵל תּוֹכַח רַעְיָה וְלֹא תִפְרִיעֵנּוּ
 בְּשִׁמְחָתוֹ : (לט) לֹא תִגְלֶה מוּמִיו וְאֵל תִּנְצָה בְּאִישׁ וְהוּא
 לְבוּשׁ אֱלֹהִים : (מ) גַּם סוּד מִשְׁחָקִים אֵל תִּפְרָ פִּן תִּסְכֵּן בָּם :
לב (א) אִם רַב הַמְּסֻכָּה נְשׁוּמֹת אֵל תִּתְרוּמֶם וּבְרֵאשׁ
 גְּדוּלִים לֹא תִשָּׁב הִיָּה לְאַחַר מֵהֶם : (ב)
 תּוֹשֶׁה עַל אֹדוֹתֶם וְעִשָּׂה אֲשֶׁר נָטַל עֲלֶיךָ אוֹ אִז תִּשָּׁב : (ג)
 בְּכָל עַמְלִים תִּקֵּן וְעִשָּׂה וּבְשִׁמְחָתֶם תִּחַד וְעַל פְּנִיֵּהם תִּבְבֹּד :
 (ו) בֵּין גְּדוּלִים לֹא תִתְגַּדַּל וְלִזְקֵנִים מִמֶּה אֵל תִּבּוֹן : (ז*)
 בְּהוֹעֵד הָעֵדָה יִשְׁיִשִׁים בְּרֵאשִׁים יִדְבְּרוּ כִּי בָם עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה
 וְלֵבָם

ויח דאם גתעם דודך דיה עסמע גפריפט ווירד, זא דער מענס דודך וויין :
 (לד) דער וויין ערקוויקט דען מענטש, ווען ער מעססיג געטרונקן ווירד :
 (לה) ווקס איזט דעם מענטשן לעבן אהנע וויין, דער לור פריידע גטעלעכען
 איזט : (לו) וויין מעססיג געטרונקן ערפרייט דאס הערן אונד ערהיי-
 טערט דאס גיכט : (לז) אראוהט, וינלאזיקייט, קוואלע, לזוקערעייטן,
 אונד טאמע, קאמאטן פון איינעס טרונקענמאד : (לח) בייס וויינערי-
 קען אהלע, דען אנדערן קיינע פאררוילע, סטעהרע זיהן חין וינער פריידע
 גיכט : (לט) איידע סינפשווארטע, אונד אנדרע סטרייטיגקייטען איט
 איינעס אמנע דער פיל וויין געטרונקן האט : (מ) סטעהרע אויך דיה
 ספילנדרען גיכט, דען דוז אויפסט גפמהר :

לב

(א) ביוט דוז לוק הויפטע דער געוואלסט ערוואהט, זא זייט
 גיכט סטאן, דייך קבן אן לו ועלן, סטעלע דייך פלאוועהר
 זיהנען גלייך : (ב) אלעט אויך זיהרע ווינע, ערפילע דיינע טוהדיג-
 קייט, דאן ערסט ועלע דייך נידר : (ג) פערדיטע דין אהט געביהר-
 זייך, דאן פערגינגע דייך זייט זיהנען, זא ערהעלסט דוז געביהרליכע
 עהרע : (ד) סטאלירט גיכט אונטער פארנעהנען, אונד פעראלעטע
 קיינען קאטערן אלס דוז ביוט : (ז) בייס איינער לואוואענקולע, רעדע
 דער

דער זאנקענרען סטאלען : (לד) יינן לאדס מייס חיים כו"י. לא לנד זאס חכס
 חמר זה חלל גס ח"ל סכיימו לזא סחמאר. ח"ל צריס כל מוחל לזא דס צריס כל חייח
 חלל חמר, צרס סני דיסודלי חמרו צריס כל חרעין לזא דס צריס כל חסין לזא חמר
 זאחר דליח חמר תמן מעצמי סמנין. (צ"ג דף כט) עוד חיחא צנח חר"ס צריס
 דר"י

דעולא: (לד) איך מיא היא חמרא לבר נשא לך נשתיהדי
 כוליתא: (לה) מנא אנון חיהדי דחפיד חמרא דהו מן
 רישיתא לחרותא אתברי: (לו) חרותא דלבא והפניקא
 ועדנא טבא חמרא דמשתתא כוליתא: (לז) כאבא
 נמיסכנותא וכאב רישא חמרא דמשתתא בחרישא: (*)
 סביאותא דחמרא עבדת לסבלא תוקלתא חסר חילה וסגי
 צולפתה: (לח) כמשתיא דחמרא לא תכס רחמך ולא
 תחריהי בחרותה: (לט) מלא דחוסרנא לא תאמר לה
 ולא תצא עמה לעין בני אנשא:

לב (א) רבא אקימוך לא תתרים וברישי עתירא לא
 תסתמך הוי לך איך חד מנהון: (ב) ויצף
 דילהון ומן בתר כן אסתמך: (ג) בכל סניקותהון תקד
 ורבע כטל הנא אף באחדיתהון תחדא ועל פתורא תקבל
 איקרא: (ד) באתרא דמשתתא בה חמרא לא תאמר
 בה שועיתא ובכל עדן לא תתחכס: (ה) איך התמא על
 ביסא דדהבא הכנא תשבוחתא דאלהא על משתיא דהמרא:
 (ו) איך עקא דדהבא וטבעא וזמרגא הכנא מלא שפירתא
 על משתיא דהמרא: (ז) בעת שלמינא לא תתרוכב
 ולרסבין

דר"י הרגיל ציין חמי' לצו אטום כצתולם יין מקחורכו' (חס יד) עוד יאמר' דזרים
 קשים נזרחים צעולם. סר קסה צרוז וחחכו, צרוז קסה חס מפסעור, אלס קסה
 חיס מכצין לחור, חיס קסה עצים סתלים חותס, עצים קשים דוח מפודון,
 דוח קסה גוף סוצלו, גוף קסה סחד סתוד, סחד קסה יין מפיגו, יין קסה טנס מפכחתו
 כו'. (סס דף י): (לח) צמשת' סיינ' סוח אזהרם נכונס, סלא לסוכית סחדס
 צעת אטר סתס יין, כי צמשתס סיינ סחדס יתאוס לשמוע דזרים סמשתמס חס סלצ,
 וסוכחוס לא יקבל, נאס יוכיחנו צעת ססיל מוסר כלמחו יסמע תחת סוכחחו: כי
 צמשתס סיינ יתגן סלחדס לצו לתמוס וסמחס ולא חסצית ממנו חסוס רוחו: (לט)
 ולא חגלה לו מוס וסוח לצוס אדום מיין וכ"ס סלא חנלס צו דצברי קנטורין, או לצקס
 ממנו דצר סיחור לך תמס סיס לך עליו סהסצת גמול או סריעת חוס:

לב (א) רבא אקימוך כו', דצרי סמחרנס ארמית ססותי סכונס, לא גלה לנו
 צמס סכתוז מדצר, ועל חיה סענין סוקס לרצא. וצעלי סעחקס
 סיונית צחרו סענין על ראש סמסנס, כי דרכס סיס צארלות צני קדס, לצחור אחד
 מן סמסוצים צמשתס לקבל פני סקרואים להוסיצס צמקומס ולחלק לפניסס. ומעסס
 פחול וסחול לעד. (יעוד סיוס סמנסג זס צנודינת סולין צצית סמשתס לצחור ראש
 סמנסנס סנקרא (קאאענדענט). וכאטר נראס מענין סוף ספרטס סלפסיס ומענין
 ספרטס ססיל גלס סכונס כי צמנהגת סמנסנס ידצר, ומחיר סלא יתגול צענין ססול,
 חך יחוס על אודותס אטר נעל עליו: (ד) איך חממא כו' מנסכ סיס לסיר סיריס
 זלגן צזמרים צמחס סיינ. ול"ה בחורס טור אדס במשכצות זרב כן נעמי'
 זבר

בן סירא לב

וְלָכֵם יְתוּה דַעַת : (*ח) חָדַל פִּיךָ בְּאִין שׁוּמְעִים וְלֹא
 תְּשִׁים דְּבָרְךָ בַּבּוֹסֵר : (*ט) עָרוּם יִצְפּוֹן תְּחַמֶּה לְעֵתָהּ
 וּבְמַסְבוֹת נְכוֹנוֹת יִכֵּן עֲנִינְיוֹ : (*י) דַּבֵּר יִשִּׁישׁ בִּי לֵךְ יְאֵתָהּ
 יָמִים כֶּה יִדְבְּרוּ : (*יא) דַּבֵּר נַעַר לֵעַת תְּבַקֵּשׁ הַשֵּׁב דַּבֵּר
 בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת : (*יב) רַב הָעֲנִין בְּמַעַט דְּבָרִים כַּמְבִּין
 דְּבַר וּמְחַרֵּשׁ : (*יג) לִפְנֵי רַעַם כָּרַק וּלְפָנֵי חֵן עָנּוּהּ :
 (יד) לֵעַת אֲכוּל אֵל תִּרְבֶּה דְּבָרִים וְלֹא תִהְיֶה מִמְּאֲחָרֵי
 שְׂבָת : (טו) הֵשֵׁב רִגְלֶיךָ הַבְּיָתָה וַעֲשֵׂה חֶפְצֵךְ לִבְךָ אַךְ
 בִּירְצַת יי : (טז) וְעַל אֵלֶּה כָּרַךְ שֵׁם יי הַמְּשַׁבְּעָה מְטוֹבוֹ :
 (יז) יֵרָא יי יִשְׁמַע מוֹסֵר וּמְיֹשֵׁר אֲרַחֲוֹתָיו יֵלֶךְ בְּטַח : (יח)
 שׁוֹחֵר דַּת יִמְצָא טוֹב וּמְפָרֵשׂהּ כְּשִׁרְיוֹת לְבוֹ תְּהִי לוֹ לְמוֹקֵשׁ :
 (יט) מְשַׁפְּטֵי יי נֵר לְרִגְלֵי יֵרָאִיו וּמְצַעֲדֵיהֶם יְכוֹנוּ : (כ) רְשַׁע
 יִסְלַף דַּת בְּפֶשֶׁר מַעֲקָל לְמַעַן הַצְטַדֵּק בְּאֲרַחֲוֹתָיו : (כא)
 מְשַׁפִּיל כָּל יְבוֹ דַּת וְאִם נַעֲלָמָה רְשַׁע יִשְׁלִיכֶנָּה אַחֲרֵי גּוֹן
 וּבְנִיחָ אַפּוֹ בַּל יִדְרֹשׁ : (כב) נּוֹעֵץ לְפָנֵי עֲשׂוֹתוֹ לֹא יִנְחֵם
 אַחֲרָיו

דער אַלטסטע איאוער לױ ערסט, דען איהס געביהרט עס, זא ער בױלט
 איינזיכטען, אונד הזט ערפֿאָהרונג : (ח) רעדע ניכט ווא אמן דיך
 ניכט גערנע הערן ווילן, ברינגע דייע ווארטע ניכט לור אונלייט פֿאר, וויא
 אונרייפֿע בעערען : (ט) דער עהרפֿאָהרנע ווייס זיינע קענטייסע ביס
 לור רעכטער לייט לױ בױוהרן, אונד ערגרייפֿט לױעקאעפֿינג אױטטעל לױ
 זיינעק פֿארהאבן : (י) רעדע גריי דיר געביהרט עס, ערפֿאָהרנהייט
 ספֿריכט אױט דיר : (יא) רעדע ייגלינג, ווען עס פֿעראנגט ווירד,
 אנטווארטע אנטשטרינג אונד אױט איבראענגונג : (יב) ספֿריך געדערענט
 אױט ווערנעק פֿיל, אױס איינער דער עס פֿערטטעהט אונד דױך סױיגן
 קאן, אױס דאדורך דעק אַלטערן אונד פֿארנעהמען הקלמטונג לױ בעלייגן
 איברהייפט אין געױלפֿאליכעק גספֿרעך, וואס אמן ניכט דען טקן אױיין
 אנגעבן, אמן וואס אױך אנדרע לוק ווארטע קאואמן אסען : (יג) פֿאר
 דעק דאננער אױלט דער בױטן, זא געהט דעק וואהאגפֿאלטן בסיידענהייט
 פֿארהער : (יד) בייק עססן רעדע ניכט פֿיל, אונד בױבע ניכט רער
 זעלטע בייא טייסע : (טו) געהע נאך הױנע, ספֿילע אונד האנדלע דא
 נאך הערנעסלוסט, נור אױט גחטטעספֿורכט : (טז) אָבע דארויף דייענען
 טעפֿלער, דער דיך אױט זיינען גױטערן וועטטיגט : (יז) דער גאטטעס-
 פֿערעהרער יואט בעספֿרונג אן, אונד ווער זיינע זיטען בעספֿערט,

תרגום ארמית

עג

ולדסבין מנך תצבא למצעורה : (ט) בר אנשא עדימא
 כמשא יולפנא ובתר צבינה עבר אורחה : (יד) בעדנא
 דפתורא לא תסנא לממללא ועד אית בך שהרנא פטר
 לביתך : (טו) ועבר צבינך כדחלתה דאלהא ולא
 בחוסרנא : (טז) ועל פלהין הלין ברך שמה דאלהא
 דסבעך מן טבתה : (יז) דכעא פולחנא דאלהא נקבר
 יולפנא וכד מצלא קדמוהי נעניוהי : (יט) דחלוהי דאלהא
 נתתחכמון בדינוהי וחכמתא סגיאתא מן לכהון נפקון :
 (כא) בר אנשא חבימא לא שבק חכמתא כד מכסיא ועולא
 לא נטר לשנה : (כב) דלא מלכא לא תעבר צבו ומן בתר
 דעבר

וואנדעלט אויף זיכערס פפערע : (יא) ווער איך זעלע פפערט, פֿינדעט
 דאס גוטע, דער עס נאך זיינעס אייגענדיקן ערקלעהרט, דעס ווירד עס לוק
 פלאזע : (יב) דעס פֿראווען זייטעט דאס זען, אונד ער וואנדעלט אויף
 זיכערס פפערע : (יג) דער דזלזע ערקלעהרט דאס זען ווידערווייניג,
 אוק זיינען וואנדל דאדורך לז רעכטפערטיגן : (יד) דער פֿערינפֿטיגע
 פֿערמכטעט דיא לעהרע ניכט, ווען ער זיא אויך ניכט פֿערטטעהט ; דער
 טפֿהר פֿערזוירפט זיא אויס טטקאלער אומזיסטענהייט, אהנע דאריכר נאכ-
 לזרענקען : (יז) איברלעזיג פֿאר דער טפֿהט אמלט דאס אמן נאכהער
 עס

זמר במשחה היין : (יא) כנפך במשכחות כסף כן נעם השיר כמתק היין.
 וקורא דברי הימים מדורות הקדמונים ידע על נכון סמנהג הזה כי כל עוד שלא היה
 מלאכת הדפוס מצליחות, והחזורים והספרים לא התמטעו בעולם, כמו צימיו, היין
 מחזרים כל ידרכי מוסר והסגנה צפירים וסודרו אותם צומתת היין, אך עתה דברי
 חכמים כדרכונות הליקא וכמסמרות נעועים בעלי חקויות דפוס : ולא העתקתי
 שני סקוקים האלה בענים, לפי שלא מלאתי בהם תועלת צימיו, וחסיר לא יסמו
 עוד יין : (יב) כנסר, ענבים בלתי מצולות והנוצלות מגסן כן דבר דבר בלא עתה :
 (יג) ולפי חסלו כו' מכין אחרותיו על אותן שיגיע בהם חסלו חס בתמצולות דעת :
 (יד) דבר נער וכו' היטיש יכל לדבר בלי כי יצוקס מפיו, אכל הנער לא ידבר רק לעת
 שנדרס להטיב וע"ז ידבר בקולור נמרן, וצטוב טעם, דסיינו : (יז) רב סענין
 דצדדים מעשים וקלרים בלי אריכות ומצנאר, וכמתח טמזין סדור אחר נטאל וכל זאת
 מחרים מדרך הסוסר וקענויה : (יח) אל תרצה דברים כחז"ל אין מטיחין בצעידה :
 (יט) משחר עדותיו' להצין דצריהם לפי אמתתם יצבע מעוז' והפותר דברי תורה
 לפי חסלו ומצאר דצריהם להראות זה פנים למעשי המשחטים נהסך לדען כי ישרים
 דרכי י' זדיקים ילכו עם ופועים יכסלו עם' וכמו שאמר בצסקוק ל' וצפתרון מעקל
 ייסר אחרותיו, הרשע מלדיק רשעתו ומצאר דצרי החורה לפי חסלו בצנאר סקר : (כא)
 ואם נעלמם' החכמה ייקר אותם ויתלם הסחרון בקולור סגתו, ורשע צנוה אמו כל
 ידרוש החכמה ועל אשר לא יסיע החכמה יצא לה ולא יחוש, כמלל הסועל והענבים'
 זליו ענבים משועל בוסר הם בעיניו ראמות לאויל חכמה גואש יאמר לכו :
 (כב) נוען על המעשה פרים העשתו ויתצונן אל איה אופן יעסם לזב-היותר מעיל,
 לא

בן סירא לב לג

אחריו : (כג) משים משמר לדבריו כל יהנה טיה תפל :
 (כד) בארח פשל בר תלך ולא תגוף באבן בת שתים
 ראשים : (כה) בארח עול כל תבטח ובדרבך השמר
 מאד : (כו) בכל מעשיך דעה י עושה זאת נוצר עדותיו :
 (כז) מאמין דת אל נוצר פקדיו ובוטח בו לא ימוט :
לג (א) יראי י לא יאנה להם רע ואם ינסו מהר ימלטו :
 (*ב) איש אמונים ילך בטח ולב חנף באניה
 בלב ים סוער : (*ג) למד לדבר אז תשמע אסוף דעת
 ודע מה תשיב : (ד) לב סכל פגלגל סובב ומחשבתו כאפן
 העגלה : (ה) אוהב נבל כסוס מיון תחת כל רוכב צהל
 יצהל : (ו) מה יום מימים ואור היסמש ביום ביום : (ז)
 אבן י בחכמתו הבדילם וחלק בהם זמנים ומועדים : (ח)

מהם

עם ניכט לו בעדיען ברויכט : (כג) קורנע דען פארטראג עהע דוח רעג
 דעסט , זא ברינגסט דוח קיין אונזילעס גטווען הערשאר : (כד) געהע
 אויף קיינען פערדעכטיגען וועג , זא ווירסט דוח אן קיינען לוייאטפיליגען
 טטיין אנטשטסן (ריח פערזוכונג , אונד דער פערדאכט) : (כה) פער-
 טרויע ניכט אויף דען אונגערעכטען , זקנדערן געבע זעהר אויף דייענען וועג
 פלסט : (כו) חין אלעס וואס דא טוהסט פערטרויע גאט , דען אויך דאס
 חיוט בעקבאכטונג זיינער געבאכטע : (כז) ווער דעק געלעג גאטטעס
 גלויבט , בעקבאכטעט זיינע געבאכטע , אונד ווער גאט פערטרויע , ווירד ניכט
 פערלופסטען :

לג (א) דעק גאטטעספירכטיגען , ווידערפערהרט ניכטס בעזעס ,
 פריפט חיהן אויך גאט , זא ווירד ער באד בעפרייט : (ב)
 דער אויפריכטיגע וואנדעלט זיכער , דער הייבאר אבר גלייכט חיינעס טיפפע
 אויף דעק טאכענדען מערע ; (ג) לערנע ערסט פאן עטוואס רערען ,
 זא ווירד און דיק מנהערן , זאמאלע קענטניסע , עהע דא אנטווארטעסט :
 (ד) דעס טאָהרן הערן חיוט וויה חיינ וואגראד , זיינע געדאנקען חיינע
 בוועגליכע חקע : (ה) חיינ פאלסער פריינד גלייכט חיינעס ברינסטיגן
 ראָס , דאס אונטער יעדעס רייטר וויהרעט (כ. א. וויה דער הענגסט געגען
 יעדע סטוטע וויהרעט , זא הענגט זיך דער רעזיגיקוס-הייבאר אן יעדען
 פאטעטער , אונד ספרייכט) : (ו) ווארום חיוט חיינ טאג בעסמער אלס
 דער אנדערע ? דא ריח זאָנע דעס טאָנעס ליכט חיינען טאג זא גוט וויה
 דען אנדערן פערברייטעט ? (ז) גאטטעס ווייהייט אונטערסיד זא , אונד

תרגום ארמית

עד

דעבד אנת לא תכרא לך : (כד) באורחא דשחורתא לא תאזל ולמא תתתקל בכאפא דחרתינ אכנין : (כה) לא תתכל על אורחא דעולא ובאורחתך הוית זהיר : (כו) בכל עבדיך טר נפשך מטל דכל דהכנא הו נטר פוקדנא הו : (כז) דנטר אורחא נטר פוקדנא דאלהא ומן דמתתכל על אלהא לא נאבד לעלם :

לג (א) דדחל אלהא לא נפגע בה בישא אלא אן בנסינא ונהפוך ונתפלט : (ד) איך גיגלא קלילתא לבה דעולא ואיך חזירא כלחין תרעיתרה : (ה) איך סוסיא עתירא רחמוהי דעולא דתחירת כל מן דרחם לה צהל : (ו) למנא אית יומא בשנתא דמן יומתא פריש מטל דכלהון נהירא יומתא דשנתא משמשינ : (ז) ברם בחכמה דאלהא אתפרשה ועבד מנהון זבנא ועדנא : (ח) מנהון ברך

לא ינחם ויתחרט אחרי המעשה, אצל פרי המעידות חרטה : ומשמעות לשון הארמית, צלי הסצנות לא תעשה דבר, ואם עשית לא תצלה ותתחרט : (כד) צארת כשל כו' . צדק אשר תוכל להכשל בו לא תלך . ורומז למעשה אשר יוכל להגיע נזק ממנו לא תעשה, וי"ל עוד צארת כשל, צדק חסוד, טיט לנני אדם לחסוד אותך שתלך לדבר רע . ולו"ל סן תגוף צאנן צת סתי ראסיס, חסד סעולס, וסנסיון סלס תתפתה וסנן :

לג (א) לא יאנה כו' . מי לא יראה כי התחלת הפרשה הזאת הוא צאור לסוף מקרא צפרסה שלפניה, צמא ססייס וצוטח צו לא ימוט, כי אף אם ינחם לפעמים צדבר דעם לא ימוט צה, כי חסר ימלט : ודבר זה אמרו כבר החכמים שלפניו, כי יי לדיק יצחון, וזה אשר יאסצ יוכיח : ולפי נוסח היונית נוספו צמקום הזה צ' פסוקים סלס מלחמים צארמית : (*ב) איס אמונים מלחין תורה צתוס לצו ילך דרכו לצעת . לצ חנף . סלין לצו סלס, ומזייף גליוו לסרלות עלמו לדיק, לצוט צאוד סחסידות להונות צני אדם ותחתייו יקוד סנצלת, סוף ערף צדרכו כלניס טורפת צלצ יס זועף, וצכל רגע ורגע תקרצ להסצד : (*ג) למד לדבר דבר, אס תרלה לסחת ולתת צעסק תורה וחכמה, ותדע להסיצ לסולך דבר, תלמד תחלה לעלמן ואח"כ יסיו דצריך נשמעים . אסוף דעת, מלס כרסך מעדני תורה וחכמה, ותדע מה תסיצ, ע"ד דע מה סתסיצ לססיקורוס . וסחכמים צלמת וספלסוף סנצו יודע לתת תצונה נלחת לסכופדים סתספוכים סחולקים על סלמת צדעות כחצות וביסודות נספדות : (ד) לצ סכל כולגול סנצו, כי כל דעוסייו חין צנויות על יסודות סחכמה, אך לפי מה סיראה וידמה, לכן חין לצו וועסיו ותחסצותיו סוות צכל יוס, סיוס אומר כך ותחר אומר כך, יוס אחד מתחסד ומלעד, וציוס אחר מעול ומרשיע, מכצ סיוס מה סלזדיק סתמול : עעס מהלל וסעס מנגה דבר אחד, לכן סנצו סנצו סמס מתחצותיו כלסן צענלק : (ה) דע נצל, איס צלתי סלס צדעותיו גס סהצתו צלתי סלמס, כל איס אשר יראה יתלה צו ויחניף לו צלסצתו כסוס יסיל תחת כל רוכצו, ויחין חמון צלסצתו, אך לפי סמסך סענין נ"ל יותר למרס ספסוק הזה על סחונף צדת חלסי, ואחר מי סלין לצו נכון צתוט צלחונתיו מלד סידיעס וסשתכלות, סוף כסוס מלס :

בן סירא לג

מהם בך וקדש ומהם הפלה למלאכה : (ט) ואף בני
 אדם כלם יחדיו מחמר נבראו ומעפר אדם נוצר : (י) וי
 בחכמתו הבדיל ביניהם והפלה דרכיהם : (יא) מהם בך
 וקדש והקריב אליו ומהם השפיל והכניע : (יב) פחומר
 ביד היוצר בני אדם ביד עושמו : (יג) טוב לעמת רע חיים
 לעמת מות אור לעמת חשך וצדק לעמת רשע : (יד)
 שור בכל מעשי אלהים כלם שנים שנים זה לעמת זה :
 (טו) ואף אנכי באחרונה באתי ולב בני אדם כמבראשית
 כצאתי : (טז) בעולל אחר הנוצר קמתי ובהסד אלהי
 כבוצר יקבי מלאתי : (יז) שמעוני נגדי עם ונסכי עדה
 הקשיבו לי : (יח) בן ואשרה אה ורע אל תמשל בך
 כהיך

כטיאטע יתהרס לייטען אונד פּעסטע : (יח) ער ערהקב מיניגע אויס
 מיהען לו הייגען געשטען, אונד בטיאטע מדרע לו ווערקטאגען :
 (ט) אויך דיא מענטשן זינד אלע אויס סטויב, אונד אויס ערדע ווארד אדם
 געבילדעט : (י) אונד דער הערר האט זיא אונטערסידען נאך זיינער גראסען
 ווייזיהייט, אונד מיהרע סיקואלע אונגיגלאטיג געפֿרדנעט : (יא) אייניגע
 פֿאן מיהען וועגעטע אונד הייליגטע ער, אונד ווייהעטע זיא לו זיינען
 דיהנסטע, אונד דע אונטערדריקטע אונד ערנידריגטע ער : (יב) וויא דער
 טקהן אין דער האנד דעס טעפֿערס, זיא זינד דיא מענטשן מין דער גוואלט
 מיהרעס טעפֿערס : (יג) דאס גוטע מיינט דעס בעוען, דאס לעכטן דעס
 טףֿד, דאס ליכט דער פֿינסטערניס, אונד דער פֿראממע דעס זינדער ענט-
 געגען געלט : (יד) בעטראכטע אלע ווערקע גאטטעס, אלעס מיינט
 לוייט אונד לוייט, וואספֿאן מיינעס דעס אנדערן ענטגעגען טעעהט : (טו)
 מיך האבע זיא ספעטער וויא אנדערע גפֿארטט, אבר דיא מענטשן וויא פֿאס
 אונפֿאנגע אונטערקעפֿען : (טז) מיך האסן וויא איינער דער הינטר דען
 ווילעברן נפֿלעגע העלט, מיט גאטטעס דיאלע פֿילוטע מיך אבר איינען קעל-
 טער, וויא דער ווילער זעלבסט : (יז) הערט מיך מיהר פֿירסטען דעס
 פֿארקס, בעהעררטער דער גאיינדע אערקט אויף : (יח) וועדער דעס
 זקהע, נאך דעס ווייבע, וועדער דעס ברודער, נאך דעס פֿריינדע, אס

מללם יאסל חמת כל רוכז, כן לז סנבל סזא. אינו תתמיד דאמונזיו ודעותיו,
 ויתאום תמיד סנוי וספחדות, וכל כת אשר יתחדס דאמונע נחלס צס, ומחניף לה,
 וצפרט צימיס הסס צימי סחכס סיון כחות כחות דנת, ספרוסיס, וסלדוקיס, וסמיריס,
 וכדומה לאלס, כמנזחד ציוסיסן לרומייס, וכאשר נחלס צכת אחת אפולונן על זולחס,
 וספסוק סאסריו סוא אחת מפאלות סמוף ספסקות, כזה לחלוק על סאמונע צחלוקי
 ססנתות

ברך וקדש ומנהון עבד למנינא דיונתא : (ט) ואף בני
 אנשא כלהון מן טינא אתעבדו ומן עפריא אתברי אדם :
 ברם כחכמתה דאלהא פרש אנון ועבד אנון עמורא דארעא :
 (יא) מנהון ברך וארים ומנהון קדש ועד מא לותה מפיו
 ומנהון לט והפך ועקר אנון מן מדירדיון : (יב) איך טינא
 דגביל באידא דפחרא הכנא אנשא בידה דבריה לשקמותא
 בכל עבדוהי : (יג) לוקבל בישא אתברי טבא ולוקבל
 כותא אתברי חיא ולוקבל נוהרא אתברי חשוכא : (יד)
 הכנא חוי אלהא עבדוהי כלהון תרין תרין חד לוקבל חד :
 (טו) ואף אנא אחרית אתיה איך מבערנא דכרמא בתר
 קטופא : (טז) ובטבתה דאלהא אנא קמת ואיך קטופא
 מלית מעצרת : (יז) שומעוני שליטנא דעמא ורורכנא
 דכנושתא צותוני : (יח) ברא ואנתתא ואהא ורחמא לא
 תשלט

השנחות והמועדים ויהיה לפי זה העתקת המקרא • (וויא דאם סטפולב רפס
 אונטער יעדען רייטער וויהערט, זא הענט זיך דער קלייניגייגע אן אונט
 טפצטער, (ועקטען - טעיפטערן) אונד טפריכט) : (ז) מה נשתק יוס אחר
 משאר הימים סיהיה היום הזק מקודש יותר? והלא אור שמעם טום יוס ביום, ואין
 שנוי ויתרון צענע צין יוס ליום : (יא) והקריז אחס חליו, כמשפחת כנס וליום,
 ומחס הספיל כו', ע"ד האמור (צמלאכי א) קלא חס עשו ליעקב והאב את יעקב ואת
 עשו שנאחי : (יג) טוב לעמת דע • זו יורה לנו החכם דעם פילוסופיי צעין הרעות
 הנמשכות צעולם אוד הטוב המחויב, והטוב צעלם והרע צמקרא, כנודע לחכמים :
 (טו) ואף אנכי כו' • זו יחזק החכם דצרוי כי אין סנדל ענעי צאדם, כי אס מנד
 צחירת חלקי ולקי סלחכרת דעות בני אדם לריכה ספגחה רבה וסצנונות זמן רב,
 ולז"א ואף אנכי צמחרונה צחתי אחרי כל סנציאיים והחכמים סנדולים אשר קיי צלומק
 אלו נהיתה לגוי, כי הוא היה קרוב להפסקת סנצוהי • ואחרי סעיין והחקירה עלחתי
 כי לז בני אדם עתה כמקדם וסזמן לא תסתנה צכמות סנעוועות אשר צהכנית אדם, כי
 רק חוספות סידיעות (ערלאהרונג) מנד ארך סזמן סעמיד סאחרונים על גצי קראשונים
 כנס ע"ג ענק, אצל סכנת סמיד טום : (טז) כעולל אחר צויר • זו ידבר
 סחכם כמחצר עניו, ומדמה דצרי מוסריו ומסליו ואחרי דעת אחר אסנס יחד צספר
 סלו, כעולל סנפאר סענצים אחרי סצולר, נגד סמחצדים סמכמים אשר קדמותו לדבר
 מענינים סחלה, כספר מסלי, קסלת, אייז וכדומה, ססרצו לדבר מענינים כחליה,
 ולכן מדמה סחוספות והמסלים אשר חס מעלמו נגדס צענוה, כעולל לעמת צולר • אשר
 יחסך רק סנים סלסס גרורים צראס סאמיר אשר ססחיר סצולר, אשריך חכס צח, וצעניה
 דצריך! לו כל סמחצדים כמוד קיו : וצחמד חלסי, כמרגלח צפוימה דלנשח לומר
 צעורת ססס עסיתי זח וזח : מלחתי יקצי, לדקו דצרוי, כי אשר עינים לו לריות
 יראס כמה וכמה חוספות מסלי מוסר וכללי סנאנס ססוסקי סמכס סזה צספרו על ספרי
 סראשונים אשר סיו לפניו, וצני יס עוד לסיום סעיין (איברלענט, דאם איך ניכט
 פיר איך געארבייטעט האבע, וסאנדערן פיר אולע דיא גייטטהייט ליבען) :
 (יח) צן ואסס כו' • סספוקים סללו יסחיר סמכס חס צעל סון, סלא ופליס כל חיס
 יהי

בן סירא לג לד

פְּחִיָּהּ : (יט) כָּל עוֹד אֶתָּה חַי וְנִשְׁמָה בְּקִרְבָּךָ אֵל תִּשְׁלַט
 עָלֶיךָ כָּל בָּשָׂר : (כ) אֵל תִּתֵּן הוֹנָה לְאַחַר לְבַקֵּשׁ מֵהֶם
 חֵיט יָדָה לְבִשְׁתָּךְ : (כא) טוֹב יִבְקֶשׁוּ בְּנֵיהַ מִמֶּךָ וְאֵל
 תִּבְקֶשׁ אֶתָּה מֵהֶם : (כב) הִיָּה שְׁלִיט בְּמַעֲשֶׂיךָ וְלֹא תִגְבַּל
 יָקָרָה : (כג) וְכִי יִמְלֹאוּ יְמֶיךָ לְמוֹת אִז תִּנְחִיל אוֹתָם כָּל
 אֲשֶׁר לָךְ : (כד) מִסְפָּא מִשָּׂא וְשִׁבְט לְחַמּוֹר לְחַם מוֹסֵר
 וְעוֹבְדֵי לְעֶבֶד : (כה) תִּתְּלוּ וְיַעֲבֹד וְיַנְוֹת לָךְ פֶּן יִרְפָּה
 וְיִמָּרֵד : (כו) תִּתְּלוּ וְיַעֲבֹד וְלֹא יִמָּרֵד פִּיךָ כִּי תִבְטְלֶהָ
 רֵאשִׁית כָּל חֲטָאת : (כז) אִם סוֹרֵר הוּא הִרְבֵּה מוֹסְרוֹ אֵךְ
 בְּלִי מִשְׁפָּט בַּל תַּעֲנִישְׁנוּ : (כח) אִם יֵשֶׁר עֲבָדְךָ אֲדַבְּהוּ
 כְּנַפְשֶׁךָ כִּי בְדַמָּךָ קִנְיָתְהוּ : (כט) אִם נֶאֱמָן הוּא אֲדַבְּהוּ
 כְּמוֹךָ כִּי נִכְשׁוּ כְּנַפְשֶׁךָ : (ל) אִם תִּכְבֵּד עָלוּ וְיִמְלֹט מִיָּדְךָ
 אִיָּה אִיפּוֹא תִבְקֶשְׁנוּ :

לד (א) מְרַדְּף רִיק יִמְצֵא כּוֹב וְחִלּוֹם שְׂוֵא שְׂמִיתָה לֵב
 בְּעַר : (ב) מֵאֲחוֹ בְּצֵל וְצִפֵּן רוּחַ אִישׁ מִחֻזֵּיק
 בְּחֻזֵּין לֵיל : (ג) מִחֻזָּה בְּחִלּוֹם תִּמוּנָה בְּמִרְאֵה לְעִמָּת
 הַרוּאָה

קִינְעַם גִּמְלוֹט חִיבֵר דִּין, זֶה אֲנֻנֵּע דוּח לְעִבְסָט : (יט) וַיִּיל דוּח נִקָּךְ
 לְעִבְסָט אֲנֻנֵּע חֵהטוּעֵן קֵאנֻסֵט, זֶה חִיבֵרטרֵאגֵע דִינֵע בְּעִיבֵרֵגוֹנֵעֵן חֵן קִינְעֵן :
 (כ) גִּיב חִינְעֵם אֲנֻנֵּעֵן נִיכֵט דִיין גַּעוֹד, דֵּאחִיט דוּח עִם הַעֵרנֵמֵךְ נִיכֵט
 עֵרֵכְעֵטטֵעֵן אֲוִסֵט : (כא) בַּעֲסַעֵר חִיט'ס, דֵּאס דִינֵע קִינְעֵר דִינְעֵר
 בַּעֲדִירֵעֵן אֲוִס דֵּאס דוּח אֲוִיץ דַּעֵר קִינְעֵר גֵּאכֵע וְזֵאֲרֵטֵעֵט : (כב)
 בֵּאִיבֵע הַעֵרֵר דִינְעֵר גֵּסֵעֵטֵע, דֵּאס דוּח דִיר דִינֵע עֵהרֵע נִיכֵט בַּעֲלֵאֵקֵסֵט :
 (כג) חֵם עֵנֵדֵע דִינְעֵר לְעִבְעֵנִסֵטֵאגֵע, דֵּאן פֵּעֵרֵטֵהִילֵע דִיין חִינְעֵנִטוּהֵם :
 (כד) פֵּוֹטֵטֵעֵר, סֵטֵאָק, אֲנֻנֵּע לֵאסֵט, גֵּהֵעֵרֵט שִׁיר דַּעֵן עֵנֵעוּ ; בְּרֵאֵר,
 לֵוִכֵט, אֲנֻנֵּע חֵרְבִיט, פִּיר דַּעֵן קֵנֵעֵס : (כה) הֵאֲלֵע דַּעֵן קֵנֵעֵכֵט לֹור
 אֲרְכִיט חֵן, זֶה חֵאסֵט דוּח רוּהֵע פֵּאֵן חֵיהֵם, לְעִסֵט דוּח חֵיהֵן חִיסִינֵג גַּעֵהן,
 זֶה עֵאפֵעֵרֵט עֵר וִיך : (כו) אֲחֵס חֵיהֵן אֲרְכִיטֵטֵן, דֵּאס עֵר דִיר נִיכֵט
 אֲוִנְעֵהֵרֵאֵס וְעֵרֵדֵע ; דַּעֵן חִיטֵטִיגֵאֵנֵג חִיט אֲוֵלֵעֵר לֵאסֵטֵעֵר אֲנֵפֵאֵנֵג :
 (כז) גַּעֵהֵקֵרֵכֵט עֵר דִיר נִיכֵט, זֶה לִיכֵטִיגֵע חֵיהֵן, סֵטֵרֵאֵפֵע חֵיהֵן חֵבֵר
 חֵהֵע אֲוִרֵאֵכֵע נִיכֵט : (כח) חֵאסֵט דוּח חִינְעֵן טֵרִינֵן קֵנֵעֵכֵט, זֶה חֵאֲוֵטֵע
 חֵיהֵן גֵּוֹט, דַּעֵן דוּח חֵאסֵט חֵיהֵן חִיט דִינְעֵם בֵּאוֹטֵע עֵרוֹקֵרְכֵטֵן : (כט) חִיט
 עֵר דִיר טֵרִיט, זֶה לִיכֵע חֵיהֵן וַיִּח דִּיך יֵעֲלֵכֵט, דַּעֵן יִין לְעִבְעֵן חִיט זֶה
 גֵּוֹט וַיִּח דֵּאס דִינְעֵגֵע : (ל) בַּעֵהֵאֲוֵרֵטֵאֵט דוּח חֵיהֵן חֵבֵר חֵיבֵל, אֲנֻנֵּע עֵה
 וִיכֵט

תשלט בך בחיך : (יט) עד אנת חי ונשמתא בך לא תשלט בך כל בסר לא תתל לאחרנא נכסיך למוהפך ולמנא מנהון : (כא) מטל דטב הו דנבעין מנך בניך מן דתבעא אנת מנהון : (כב) בכל עבדיך הוית מעלי ולא תתל מוכא באיקרך : (כג) ובזנא דנגמרון מנינא דיומך ביומא דמותך אורת נכסיך לבניך : (כד) כסתא שוטא וטענא לחמרא זכרדותא ולהמא ופולחנא לעברא : (כה) לא תתל לה ניהא ואן ארימא ברישה בעא חרורא ; (כו) פלוח בעבדך ולא נמרוד מטל דסוגאא דבישא עבד בטלנא : (*) ואיכנא דולא לה אשלטיהי בביתך : (*) ואן לא שמע לך אכנא אסירוהי לא דין הכנא על כל נש : ודלא בנמוסא לא תעבר צפו : (כט) אן חרהו עבדך נהוא אכותך מטל דאכותך הכנא הוסרנך : אן חרהו עבדך איך אחוך חשוביהי לא תתכתש כדמא דנפשך : (ל) מטל דאן רטרפיוהי נפוק נאכד ובאידה אורחא תשכתייהי :

לך (א) דבעא סריקותא משכח כדבותא זחלמא וחדותא סריקתא : (ב) איך אנש דאהיד טללא ומפרח עופא הכנא הו מן דמהימן לחווא דלליא : (ג) הכנא הו חווא

ויפט דיר דאפאן, ווא וויסט דוא מיהן אויפֿווען?

לך (א) טקוהרען בעטריגען זיך וויט לעערען האפנוגען, פערט טטאנדלומע פערלאססטן זיך אויף טרייאע : (ב) אויף טרייאע האלטען, איזט עבען זא פיל אלס נאך דעס טפטטען גרייען, אונד דען ווינד האסטען : (ג) טרייאע זינד בילדער זעהע וועטען, וויא געויעטער איט

יהיה מי טחוא, על חילו ונכסיו, כדי שלא יאטרך לסכניע עמלו אליהם לצקס חסס נדצת ידו מחילו ועמלו, כי אז אחד יחיס עשרה צניס ולא עשרה צניס אז אחד : **לך** (א) מרדף ריק' זו יכרית דעות הנפקדות צמון טעס, רועי רוח רודסי סזל, להספחות מהצלי טוא, (אברגאויעבן), מסיחות נטיס הסקלות המחזרות צלצנה' והראשון וחסס האמונה צמלומות, וכצד אמר הכניא, הסלומות טוא ידצרו, והסכס אמר כי צא סחלוס צרוז ענין, וסתנא אמר דצרי חלומות לא מעלין ולא מורדיין (הוריות דף יג ע"ג) - ח"ס מרד"ף ריק כו' - הסכיל סנפטס, מאלו ידור לעשות צחריניות להשיג, ומאמין צכחו סמדקס, ע"י איזס דצד טעות וסזל, כי צא ילניס : (ג) סמונת סמראס כו' - צו יורה טצע סחלוס כי טוא צא מהרסור סיוס, ורעיוניו על טשכצו סליקו, וצהיות סחוסיס צעליס צמנה, יעסה כח סידמס פעולת סחוסיס, ילייר וירכיז סחוסיס וסחוסניס אטר סתקצלו צמות ספעולות יוס צחלוס לילס, כפרדוף סנראה

בן סירא לר

הרואה : (ד) מי יתן טהור מטמא ואמת משקר : (ה)
 נחש קסם וחלום הכל המה גם יחד ושוגרה פס שומם רוחו :
 (ו) אם לא מאת יי נפקדת אל תתן לחלום לבך : (ז)
 רבים נפתו בחלום ותחלתם נכזבה : (ח) כי אין חפץ יי
 בכזב וחכמת בני עול בלילה תאמן : (ט) גבר מנסה רבה
 מדעו ואיש נבחר ישכיל דבריו : (י) איש לא נסה מה ידע
 כי כמסה הרב חכמה : (יא) רבות חזיתי בנסיגוני והמון
 חליפות חלפו עלי : (יב) פעמים רבות לשערי מות
 הגעתי וכדם נצלת : (יג) עושה רצון ראו כי רב
 מבטחם בו : (יד) רחוק מצדיקים תוגה כי ביי
 מבטחם : (טו) אשרי איש ירא יי מה רב מגנו ומה עז
 מחסו : (טז) עיני אלהים על כל אוהביו מגן ומציל
 ומשען עז : (יז) מחסה משונא פורק מאויב רופא חולים
 וסומך נופלים : (יח) משוש לב אור עינים וחי נעימים
 ושבע ברכות כל אלה כפלים על צדיקים יאתו : (יט)
 עולות רשעים עול וזכיהם לא לרצון : (כ) אין חפץ ליי

בעולותיהם

איס-ספינעל פאן דען אייסטערן געגענטסטרעבן : (ד) וואס אורדין איזט,
 וויא קאן דאס ריין ווערדען? וויא קאנען זיין וואהרהייט זיין? (ה) מה-
 דונען, פארבעדייטונגען, אונד טרייאז, זינד ניכטס (ואס פארמארטיילט
 אונד אברגלויבטן), אונד פיהרעט דען זיררע, דער דארטן גלויבט, (ז) ויא פער-
 אורזאלט אהנלאהל סוועראוהט) : (ו) האלטע ניכטס דאפאן, ווען עס ניכט
 גלטיילע זייגעבונגען זינד : (ז) פילע איסטן זיך דורך טרייאז בעטריגען,
 אונד פאנדען זיך הערנאך אין איהרען האפנונגען געטייט : (ח) דען גאט
 קעפענכארט זיך ניכט דורך זיגען, מר בעטריגערייען וולט אמן דארוך
 גלויבנדיגט לו אהעטן : (ט) איין ערפאהרנער אמן פערסטעהט פיל, דען
 ערפאהרונג אהעט ווייט : (י) ווער ניכט געפרייט ווארד, ווייס וועגיג,
 דער בעטריקונג אבר פארעהרט זיינע קוינהייט : (יא) פילעס ערפאהר
 זיך בייא זיינער פריפונג, אכוועכעלנרעס טיקואו טראף איך. (יב) יא
 אפט וואר איך אין טאדעטגלאהר, אונד דורך יא בין איך גערעטעט : (יג)
 דען וויילען דער גאטעספערעהרער ערפילעט גאטט, ווייל איהר לטרויען
 לו איהק איזט זעהר גראס : (יד) דער גאטעספירכטיגע איזט ניכט בע-
 זארגט, נאך פורכטזאק, דען גאט איזט זיינע לופערייכט : (טו) הייל דעס
 גאטעספערעהרער! גראס איזט זיין רעטטער! איהר בעזיטלער אעכטיג:

תרנום ארמית

עז

חזוא וחלמא דלוקבל פרצופא דמותא דאפא : (ד) ומן
 ריש עמה נפק זכותא ומנו כדבא דנוכא : (ה) כל נהשא
 וקצמא וחלמא טעיותא ודמהימן להון תמן לבה : (ו) ואן
 לא כון קדם אלהא אתפקד למטעא בחושבני לליא לא
 תתל להון לכך : (ז) סגיאא גיר דבחלמא טעו אורהא
 ואתתקלו בשביליהון : (ח) באתרא דלית כה חטהא רעא
 אלהא מטל דהנמתא דעולא בלליא מתהימנא : (ט)
 גברא חכימא נבקא סגי ורכשר מדם בצא : (י) דלא נסי
 קליל הו ידע ודנסי לסגי חכמתא : (יא) סגי חזית כד
 נסית וצבותא סגיאאתא עבר עלי : (יב) זונתא סגיאאתא
 למותא כטית ואתפצית מטלתהין : (יג) צבינא דדחלוהי
 עבד מריא כטל דרב הו סברה ופרק : (יד) דדחל אלהא
 טוביה לרוחה על מן אתתכל ומנו הוא לה סמוכא : (טו)
 עינוהי דמריא על כלהון עבדוהי ומגן ופרק ותוכלנא הו רבא
 ומסתרנא מן סנאא ופרוקא מן בעל דבבא ומשוובנא הו מן
 מחותא וסמך מן דלמפל : (יח) חדותא דלכא ונוהרא
 דעינא ואסיותא דחיא ובורכתא הלין כלהין אעפא על זדיקא
 נאתין : (יט) עלותהון דעולא עולא אנין ולא מתקבלין
 קורבניהון : (כ) לא גיר צבא אלהא בעלותהון דחטיא
 ולא

(כז) גאטטעס אויגען זעהן גאנצדיג אויף דיא, דיא חיהן ליבען, ער חייט
 איין טייל, איין עררעטטער, איינע אעכטיגע טטילע : (ל) חיין סוף פאר
 פיינדע, איין עראעזער פאן ווידערואכערן, היילעט קראנקע, אונטערשטילט
 וואנקערע : (מ) ערפרייעט דאס הערן, ערהייטערט דיא אויגען,
 פערגיגעטעס לעבען, זעגען אין גטעפטען, אזלע דינע האט דער פראמאזע
 לוויעפאך : (נ) אונרעכטאעססיגע אפפער בלייבען אונרעכט, יום ווירקען
 קיינע גאדע אויס : (כ) דער עוויגע פיינדע קיין גאללען אן זאלענען
 אש

הנראה צמרתא תקוים סופלים עליו מתמונת הרואה העומד לנגדה : (ד) נחש כו' .
 נחשים הצלים יתאל צהמון חיינים תמינים טונים, ימנו השעות וסימים, או יעשו סמיים
 צפניעתם צדד, נר דולק הוא סמן לזם וכדומה, ומי יכיל סצליהם וחס ידועים :
 (ט) גזר מנסה, הוא איש אשר נסה וצחן סרצה וקרה לו ענינים רבים ופגעים
 מתחלטים עזרו עליו, ונגט ונענה צדדריס רבים ומלד סנסיון לצו צחון, והוא מתייבצ
 מאל לענין סלפניו, כי איש מנוסה ידע ערך סצלי סנחסים כי צהצל יסצלו, כי סצחניה
 והנסיון צלד סיויים סודיעו לו לסכיר סצדריס ומסצותם צלמחות ערכם : (ד)
 רמוק

בן סירא לר לה

בעולותיהם ולא ברב קרפנותם ישא חטאתם : (כא)
 מקריב זבח מחיל דלים זוכה בן לעיני אביו : (כב) להם
 צר חיי מספן ומורפו מידו שופך דם נקי : (כג) עשק
 מחירת רעהו חומס נפשו ועוצר שכר שכיר שופך דמו :
 (כד) זה בונה וזה פורץ מה עשו גם שניהם הלא לריק
 עמלו : (כה) זה מברך וזה מקלל בקול מי ישמע " :
 (כו) רוחין למית ושב אליו איבה יטהר : (כז) צם על
 חטאיו ושב אליהם תפלתו מי ישמע וצומו מה הועיל :

לה (א) זכחי צדיקים שועת פיהם וקול רנתם יבקע
 שמים : (ב) עשה צדק טוב מיזבח ונוצר
 תורה ממקטיר חלב : (ג) עזוב חטאים רצון " והדל רשע
 יכפר פניו : (ד) מתת איש טוב תהי לרצון ויכר צדיק לא
 ישבח לנצח : (ה) תן לדל פניו טובה ואל תזעף
 בנדבתך : (ו) בכל מתת ידך תצהיל פניך והלוה לדל
 בטוב

אפער, אונד ער ווירד דארוך ניכט פערעהנט : (כא) ווער פאם
 אראטן גוט אפפערט, איזט וויא איינער, דער אין געגענווארט דעם פא-
 טערס, דען זאהן טאלכטעט : (כב) דירשטיגעס בראד איזט דעם אראטן
 לעבען, ווער איהן דארום בריינט, איזט איין אערדער : (כג) ווער
 איינעם ויינע נאהרוג רויכט, טעדטעט איהן; ווער דעם טאגאנהער דען
 אָהן פארענטהעלט, איזט איין אערדער : (כד) ווען איינער בויט, אונד
 דער אנדערע נידעררייסט; וואס אייסטען זיח איינאנדער אעהר אום אהע?
 (כה) ווען איינער זעגט, אונד דער אנדערע פֿאָלכט; וועסן וואונט וואו גאט
 ערהערען? (אענטליכע ווינטע קאָנען, וועדער פֿיר, נאך גענען דאס גײַ-
 איינעם אנדערן עטוואס אויסריכטען, גאט האנדעלט, פֿאן ניאנר בע-
 סטיאט, נאך פֿרייער גיטע) : (כו) ווען זיך איינער פֿאן טאָרטען = בע-
 ריהרוג רייניגט, אונד איהן ווידער בעריהרט, וואס נילט דען וואסען?
 (כז) זא דער, זיינער זינדען וועגען פֿאסטעט, אונד זיח ווידער בעגעהט,
 ווער ווירד זיין געבעט ערהערן, אונד וואס היילט זיין פֿאסטען?

לה (א) דער פֿראמטן אפפער חיות, איהר אנדפֿלטיגעס געבעט,
 אונד איהר פֿלעהן דרייגט דורך דיח דיאמאל : (ב) טוונער
 איבן איזט בעסר אום טאלכט = אפפער, דאס געזן בעקבאכטען, אום פֿעט-
 אפפער : (ג) זינדע פֿעראטסען חיות ווקהאגפֿאלען גאטטעס, פֿרעפֿעלן
 אידען חיות פֿערועהנט : (ד) דיח גאבע איינעם ווקהאטעטהיגטן

ולא בסוגא דקורבניהון שבק להון : (כא) איך אנש דנכס
 ברא קדם אבוהי הכנא מן דמקרב קרבנא מן דמסכנא :
 (כב) להמא דחסרא חייהון דמסכנא ודכלא לה מנהון
 אשר דמא זביא : (כג) דקטל לחברה ירת נכסוהי ודאשר
 דמא זביא לאלהא גלא דטלם אנרא דאיגרא טלם לכריה
 והו מקבל פורענא בישא : (כד) חד בנא ואחרנא סתר
 מנא אהניו אלא עמלא סריקא : (כה) חד מברך ואחרנא
 מליט בקלא דמן מן תריהון נשמע אלהא : (כו) דסחא
 מן מיתא והפך קרב לה מנא אהני מן מסחותה : (כז)
 דצאם מן חטהוהי והפך עבר להון צלותה מנו שמע או
 מנא אהני דצא :

לה (א) קורבניהון דזריקא צלותא דפומהון ועבדיהון
 שמיא בועין : (ב) אן עכרת מדם דכתיב
 בנמוסא אסנת פולחנא ודנטר פוקדנא טוביה לרוחה : רמא
 חובלא טבא מן דמקרב קורבנא ודעבד זדקתא נטר נמוסא
 הו : (ג) צבינה דאלהא למסטא מן כל דביש וכלי הילך
 דלא תעבד דסנא : (*) לא תתחוא קדמוהי סריקית מטל
 דכל דעבד דשפירי נטר פוקדנא הו : (ד) מוהבתא דבר
 אנשא טבא תתקבלי ודוכרנהון דזריקא לא נתטעא לעלם :
 (ה) בעינא טבתא הב למסכנא ולא תתויע במוהבתך :
 (ו) בכל מוהבתך נהוין נהירן אפיך ובחרותא אווף למן
 דלא

אמננטס מיט אנגעהסן, דעס פראוואטן אנדענקען מיט אונפערנעסליך :
 (דה) גיב דעס פראוואטן מיט פריינדליכעס אויגע, אונד לייגע קיינען פער=
 דרום ווען דו ווילט אהטען איבסט : (ו) לייגע בייט יעדער גאכע
 היי=

רחוק מזדיקים * מס גדול כח המאמר הזה, לאיס מחזיק ציראת יי' צתמים, ומחזין
 בהשגחתו, וזכר אשר יקרנו יקוה ליי', אס טובה יודנו, ואס רעס יסכול * יען חסן אל
 הוה, ומחכה לתשובתו, כי ימלטנו, כמאמרו צראס פרסה יג ע"כ לז נכון צטוח ציי',
 ולא יירא ולא יפחד, אצל הכופר, זכר לרס קרנא תתצלצל דעתו כי לא ידע מחזין
 יצוא עזרו, והוא כאניה צלז יס זועף מחזין תוחלת : (כה) זס מצדך כו' * יאמר
 צזה גם צרכת אדם גם קללתו לא מעלה ולא מוריד, כי יי' עושה לפי זדקתו וחזין ממס
 לא צנכס ולא צקלס זולתי צזדיקי אצות פולס אשר כח צזיהסס לסמטיך סטע
 טיב על המצריך :

בן סירא לה לו

פְּטוּב לִבָּב : (ז) כִּי יִגְמֹל עֲלֶיךָ וּכְפָלִים יֵשִׁיב לָךְ : (ח)
 מְלוּה לִי חוֹנֵן דָּל כִּי מִי יִשְׁלַם מִבְּלָעָדוֹ : (ט) שְׁוֹעַת
 נִכְאִים יִשְׁמַע יִצְעַקת מִצֻּקִים לִפְנֵי תַעֲלָה : (י) לֹא
 יַעֲזוּב אֲנָקַת יְתוּמִים וּדְמֵעוֹת אֶלְמָנָה מִקְשִׁיב : (יא) עוֹיֵבֵד
 בְּשִׂמְחָה יִרְצָה וּתְפִלָּתוֹ כִּעַל לַעֲנָנִים תַּעַל : (יב) וְאִף
 לֹא יִשְׁקוּט עַד יִפְקֹד אוֹתָם וּכְמִשְׁפָּט קִשְׂרָה יִשְׁפּוּט
 קוֹבְעֵיהֶם : (יג) לְגוֹי אֶכְרִי יֵשִׁיב נְמוֹל וְעַרִיצַת הַכְּבָאִים
 תֵּאבֵד : (יד) יִגְמֹל לְרָעִים אֹנָם וּלְעוֹשֵׂי עוֹל עֲלִירוֹתָם :
 (טו) עַד יֵדִין יִדִּין עִמּוֹ וַיִּשִׁישׁ לִבָּם בַּפְּרָעוֹת אוֹיֵב : (טז)
 יִבוֹשׁוּ שׁוֹנְאִים בַּעַת צְרָתָם בְּקוֹיִם לְמִטְר כְּחֶרֶב וְאֵין :

לו (א) אֵל אֱלֹהֵי עוֹלָם רַחֵם עָלֵינוּ שְׂפּוֹךְ חַמְתָּךְ עַל

הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ : (ב) הָרַם יָדְךָ עַל
 עַם נִכְרִי לְמַעַן יִדְעוּ גְבוּרָתְךָ : (ג) קִדְשׁ שְׁמֶךָ בָּם לְעֵינֵינוּ
 כַּאֲשֶׁר נִקְדַּשְׁתָּ בָנוּ לְעֵינֵיהֶם : (ד) וַיִּדְעוּ גַם הֵם כְּמוֹנוֹ
 כִּי אֵין אֱלֹהִים כִּכְלָתְךָ : (ה) חֲדַשׁ אוֹתוֹתֶיךָ וְשִׁנָּה מוֹכַתְךָ
 חֲזֹק יָדְךָ וְרוּעַ יְמִינְךָ : (ו) הַעִירָה אֶפְךָ וּשְׂפּוֹךְ זַעֲמֶךָ

שְׂבוּר

הַיִּיטֵרֶם גּוֹיִט, אוֹרֵד וַיִּיהֶע דַּעַק אַרְאֵנָן עֲסֹן גְּאוֹלֵנָן הַעֲרַלְנָן : (ז) דַּעַן
 גְּאֻטְט וַיִּירֵד עִם דִּיר טָהֵן סְעַרְנַעֲטָנָן, אוֹרֵד דִּיר עִם דַּאֶפְפֵּט עַרְוֵלְנָן :
 (ח) וַעֲרֵד דַּעַק אַרְאֵנָן גּוֹטְעַם עַרְלִיגֵט, לִיִּיהֵט גְּאֻט, דַּעַן וַעֲרֵד סְעַרְנַעֲטָנָן
 אוֹיטֵר מִיִּהֵט : (ט) דַּאֶס גַּעֲבַעַט דַּעַס כַּעֲדַרְעִנְטָנָן עַרְהַעֲרֵט גְּאֻט,
 אוֹרֵד דִּיא קְאוֹנֵעַ דַּעַס נִקְהַטִּידַעַנְדַּעַן דִּרִיגֵט לוֹ מִיִּהֵט עַאֶפְטֵר : (י) עַר
 סְעַרְאֶבְטַעַט דַּעַר וַיִּיזַעַן גַּעֲבַעַט נִיכֵט, נִקְךָ דִּיא וַיִּיטוּעַ וַעֲנָן יִיא קְאוֹנֵט :
 (יא) וַעֲרֵד גְּאֻט מִיִּט לֹאֶט דִּיהַנֵּט, מִיִּט אַנגֵּהֵט, אוֹרֵד וַיִּין גַּעֲבַעַט דִּרִיגֵט
 דוֹרְךָ דִּיא וַיִּקְאוֹנֵט : (יב) גְּאֻט אַבֵּר אַעַס נִיכֵט עַהַעֲר נִאָךְ, כִּי עַר יִיא
 כַּעֲדַעַנְקֵט, אוֹרֵד סְטַרְאֶבְט מִיִּהַרַע אוֹנְטַעֲרִיקֵקֵר הַאֵרַט : (יג) כִּי
 עַר דִּיא טִירְאֵנִיטָנָן נִאֲלִיקֵטָנָן נִאָךְ מִיִּהַרַעַס סְעַרְדִּיהַנֵּסֵט סְעַרְנַעֲטָנָן, אוֹרֵד
 דִּיא כְּאַרְבַּחָן אוֹיטֵרְקֵטַעַט : (יד) דִּיא סְרַעֲלֵאֵר נִאָךְ מִיִּהַרַעַס אוֹיֵט
 רַעֲבֵט, אוֹרֵד דִּיא גּוֹוֹאֵטִיבַעַנְדַּעַן נִאָךְ מִיִּהַרַעֲרֵר הַאֵנְדִּאוֹנֵט סְעַרְנַעֲטָנָן : (טו)
 כִּי עַר יִיק עַנְדִּיק דַּעַר זַאֶבַע וַיִּינַעַס סְאוֹקֵס אַנגֵּאֵהֵטָנָן, אוֹרֵד יִיא, דוֹרְךָ
 כַּעַסְטַרְאֶבְטָנָן דַּעַר סְיִינַעַד, עַרְפִּרִיעַט הַאֵט : (טז) דִּיא סְיִינַעַד אַבֵּר,
 וַעֲרַדַּעַן לֹר לִיִּט דַּעַר נִקְהַט זַא טַאֵרְקֵהֵט לִרִיקֵקֵהֲרֵן, מִאֵס דִּיא, מִין
 דַּעַר דִּירַעַ סְעַרְנַעֲטָנָן אוֹיִךְ רַעַנָן וַאֲרַטָנָן (יִיא וַעֲרַדַּעַן גְּאוֹיבְטָנָן גְּאֵרַעַ
 לוֹ פִּינְדַּעַן, אַבֵּר אוֹוֹוִיִּט) :

(לו)

תרגום ארמית

עמ

דלא פרע לך : (ז) מטל דאלה פרועה הו ורבו רבון הו
 פרע לך : (ח) הב לאלהא אכמא דיהב בעינא טכתא
 ובאידא רכתא מן דיהב גיר למסכנא לאלהא הו מוסף מנו
 גיר פרוע אלא אן הו : (ט) לא תשתוחר מטל דלא מקבל
 ולא תתכל על קורבנא דחטופיא : (*) מטל דאלהא עבר
 דינא הנא ולית קדמוהי מאסב באפא : (ט) עאלה
 קדמוהי צלותה דמסכנא ובעותה דעייקי רוח שמע : (י)
 לא שבק אנקתא דיתביא וצלותא דארמלתא שמע : (יא)
 מרדא דנפשה דמסכנא הו שמע וצלותה דמסכנא עננא
 מרכנא : (יב) צלותהון דמסכנא לעל מן עננא סלקא וקדס
 מרא רבותא עאלא לא עברא עד מא דמבדק עליה ודינא
 דקושתא דאן : (יג) ואף מריא לא נסלא ולא נשבוק ולא
 נבטל עד מא דנתבע עבדיהון דעולא ולעממא נהפך פורענא
 עד מא דנובר עושנהון דחטיא : (יד) ולשליטנא עולא
 מפסקו נפסק עד מא דנהפך לבישא חובליהון ולעבדי עולא
 תרעיתהון : (טו) עד מא דנדון דינא דעמה ונחדא אנון
 בפורענותה : (טז) ונבהת סנאא בעדנא דאולצנא איה
 עננא דמטרא בזבנא דמתבעא :

לך (א) פרוקין אלהא לכלן ואיתא רוגזא על עממא דלא
 ידעוך : (ב) ארים אידך על עמא נוכריא
 דנדעון גנברותך : (ג) כמא דלעניהון אתקדשת בן הכנא
 לענין אתקדשת בהון : (ד) דנדעון אכמא דידען דלית
 אלהא לבר מנך : (ה) חדת אתותא ושנא תמיהתא תקף
 אידא ודרעא דימינא : (ו) אעיר רוגזא ואשוד חמתא תבר
 סנאא

לך (א) הָ גַט, הערר דעס וועלטאלס, ערבמאע דיק מוטער |
 טיטע דיינען לָקָרן מיבר דיה פֿעלקער מוים, דיה דיק ניכט
 קענען וואלטן : (ב) ערהעבע דיינע האנד געגען יענע בֿערבֿריטע
 מליקֿינען מויל, דאס זיך דיינע מוואמלעט ערקענען : (ג) גלייך ווייך זיך
 דיק פֿאן מונס געבעטן, זיך מיססען וויר דיק פֿאן מיהען אנגעבעטן זעהן :
 (ד) מעגען זיך היקן מויל ערקענען, זיך ווייך וויר עס ערקענעט האבען,
 דאס מויסר דיר קיין גאט זייח : (ה) ערמיערע דיינע לייכען, וויער-
 העלע דיינע ומוזער, פֿערהערליכע דיינע אמלעט, מונד לייגע דיינע מוים
 מיבר

בן סירא לו

שְׁבוֹר שׁוֹנֵא וְהֶסֶר אוֹיֵב : (ז) כִּי בֵּא הַקֶּץ הַגִּיַע זְמַן וּמִי
 יֹאמֶר לָךְ מִה תַעֲשֶׂה : (ח) בְּאִשׁ אַפָּה הַעֲבִיר שׁוֹנֵא וְצָר
 עִמָּךְ הַכְנִיעַ : (ט) הַפֶּר נִזְר צָר הָאוֹמֵר אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד :
 (י) קִבְּץ כָּל שְׁבִטֵי יַעֲקֹב וְשָׁבוּ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזּוֹתָם כְּאֲשֶׁר
 נִשְׁבַּעְתָּ מִימֵי קֶדֶם : (יא) הִרֵם קָרָן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר קָרְאתָ
 שְׁמֶךָ עָלָיו לֵאמֹר בְּנֵי בְּבוֹרֵי יִשְׂרָאֵל : (יב) רַחֵם עַל עֵיר
 הַקִּדְשׁ יְרוּשָׁלַיִם מְקוֹם קִדְשָׁךְ : (יג) מִלֵּא צִיּוֹן בִּיקְרָךְ
 וְהִיכַל הַקִּדְשׁ בְּכַבֹּדְךָ וְיִמְלְאוּ דְבָרֵי נְבִיאֶיךָ מִקֶּדֶם : (יד)
 הָאֵר לֵב עַם סְגֻלְתֶּיךָ וְשִׁים נְבוֹאֲתֶיךָ בְּפִי חוֹזֶיךָ : (טו) הַשֵּׁב
 גְּמוּל לַמִּיחָלִים לָךְ וְיֵאֱמְנוּ דְבָרֵי נְבִיאֶיךָ : (טז) שְׁמַע
 תַּפְּלַת עַבְדְּךָ וּרְצֵה עֲמָךְ וְיִדְעוּ כָּל אַפְסֵי אֶרֶץ כִּי אַתָּה הוּא
 לְבָרְךָ אֵל מִלֶּךְ עוֹלָם : (יז) כָּל מֵאֲכָל תִּקַּח נֶפֶשׁ וְאֲכַל
 מֵאֲכָל יַעֲרֹב : (יח) חֵדֵךְ יִטְעַם אֲכָל וְלֵב חֶכֶם אֲמַרֵי שְׁקָר :
 (יט) לֵב נֹכַח יִכֵּן מִדְּחָה וְאִישׁ חֶכֶם יֵדַע לְהַנְצִיל : (כ)
 לְפִי גָמַל מִשְׂאֵן וְאָדָם לְפִי שָׁבְלוֹ : (כא) כֶּסֶף וְזָהָב בְּאֵבָן
 יִבְחֲנוּ

איכרווינדליכע רעכטע : (ז) ערוועקטע דיינען לָקָרָן! סיטטע דיינע וואוהט
 אויס, לעראוואגע דען פֿיינד, פֿערניכטע דען האַססער : (ז) דען דאס
 ענדע (דער זיינען) אויס טון געקאממען, דיא לייט ריקט העראן, ווער דארף
 דיר רמהטען וואט דא טוהן זאלסט? (ח) דורך דיינען פֿיער-למֶרן
 פֿערטיגט דען פֿיינד, אונד דעאיהטיגע דיא בעדריקקער דיינעם פֿלאַקס :
 (ט) פֿערניכטע דיא געוואלט דעם פֿיינדעם, וועלכער זיך דענקט : אויסר
 איר אויס קיינער : (י) פֿערזאמלע אלע סטאַמע יעקב'ס, אונד פֿיהרע
 זיח ווידער נאך מיהרעס לאַנדע לוריק, וויא דא מיהנען פֿאר אלטערס לוי
 גטוואהרען : (יא) ערהעבע דיא הערטאפט ישראל'ס, דאס דיינען
 לאמען פֿיהרט, אונד דא עס מיינסט מיינעס ערטטגעכאהקען זאהן גלייך
 אַמֶכט : (יב) ערבמאע דרך דער הייליגען טמארט ירושלים, דען פֿרט
 דיינעם הייליגטוהאס : (יג) ערפֿילוע ציּון ווידער מיט דיינער העררליכ-
 קייט, אונד דען הייליגען טעאפעל מיט דיינעס כּהנאָמן, דאמיט דיא פֿאן
 יעהער פֿרמפעליהטען פֿערהייסונגען מין ערפֿילונג געהן : (יד) בעליכטע
 דיין זיבליגספֿלאַק (דרך בעלעהרוג), אונד גיב דיינען פֿרמפעטען דיא ווייז
 זאגונג ווידער : (טז) פֿערגעלטע דענען, דיא דיינע פֿערהייסונגען זא
 טטמדהאפט אבווארטען, דאמיט דיינע פֿרמפעטען בוועהרט ווערדען : (טז)
 ערהערע הערר דאס געבעט דערער, דיא דרך חֶדוֹפֶן, אונד ווילאפֿהרע

תרגום ארמית

פ

סנאא ובטל בעל דכנא: (ז) אבע קצא ומטא זכנא מטל
 דלית דנאמר לך כנא עבר אנת: (ח) ברונא ובנורא
 אעבר סנאא וכל רורבנא ושליטנא דעממא: (ט) בטל
 תנא דסנאא דאמר דלית אכותי: (י) כנש כלהון שבטוהי
 דיעקיב ונארתון איכנא דאמרת מן יומתא קדמיא: (יא)
 וחדי על עמך דאתקרי שמך עלוהי על ישראל ודקריתוהי
 בוכרך: (יב) רחס על מדינתא דקורשך על אירושלים
 אתרא דשכינתך: (יג) מלי ציהון מן רבותך ומן איקרך
 היכלך ואקים סהדותא דעבדיך איך דמן קדים: (יד)
 ונאתין נביותא דנבייך אילין דמללון בשמך: (טו) ותתל
 אגריא למן דנהווא משכנא לך ונבייך נתהימנון: (טז)
 ותשמע צלותא דעבדיך איך צבינא דעמך ונדעון כלהון
 דכסופי דארעא דאנת הו אלהא לעלם עלמין: (יז) כל
 מאכלא מקבלא נפשא ברס אית מאכולתא דמן מאכולתא
 בסינא: (יח) כומא טעם טעמא דמאכולתא ולבא דחכימא
 מלא דעולא: (יט) לבא טמירא סגינא צפתה וגברא

חכמיא

דיינעס פארקע: דאמיט דיא גאלנע וועלט איננע ווערדע, דאס דוא מליין
 הערר אונד קעניג דער וועלט בויט: — (י) דער אפגען ניאאט אלע
 טפיינען אן, איינע טפיינע אייט אבר בעסטער אלס דיא מירדע (ד. ה. און
 אום אין אלען דינגען אונטערטירען אברענען): (יא) וויא דער גויאטן
 טפיינע קאסטעט, זא דער פערטענדיגע דיא ליין: (יב) איין רענקפאלער
 אענט בערייטעט דיא פאלע; דער ערפארנע אבר ווייס איהס אויס לו
 ווייכטן: (יג) נאך דעס קאמעטל מיט דיא אלסט, זא דער און נאך זיינעס
 פערטענדיגע: (יד) גאוד אונד זיאבער ווירד מיט דעסן טטיין פראכירט,
 דאס

ל (יז) ואלל מאלל יערד, יורה לנו זאס, כי האדם לריך טידע לסצמין צין
 דבר לדבר ולהצדיל ציניקס, כי אס אין הצדלה אין דעת כי ע"כ קנעו
 הצדלה צמון הדעת: (יח) יכין מדחה יחטיז וזמנות ללכוד זולתו צערמתו; ואיש
 חכם יודע להגלל, צערמה מול ערמה, אך פרטע חשמת צערמה לסזיק לאחרים,
 וסחכם חשמת צה להפקיע את עלונו ממנו כמעשה יעקב צפול סתקלות עם לצן: (יט)
 לבי גל כו'. כחוצות (דף סז). פי' אדם לפי סכלו נחפס, עם אדם גדול מדקדקים
 יותר צמעשו חזולתו. וצ"ר (פי' יט) וסנחש הי' ערוס תנא דבי ר' ישמעאל לפוס גמלא
 סינחא: (כא) ואדם צכספ וסצ"ר כי נסיון גדול הוא לאדם סינקה צמתון כאשר
 איר לעיל פרטע לא' סקוק טו'. וסידע לססנות אוחו על אופן ראו, ולא יהיה לא כילי
 ולא מסוד: (כב) מוקט אדם כו', אס האדם עופט דבר ונכסל צו אס טלא הכין
 סמועיס

בן סירא לו לו

יבחנו ואדם בנכסף וזהב : (כב) מוקיש אדם ייטיב דרמו
 ומקשה לבו אין מזור לו : (כג) לא יערב לכסיל אמת אם
 לבו כל ישמאה בה : (כד) דבר אין לו שחר נפלא בעיני
 אויל וחכם באשר יבין יתענג : (כה) פה צמא למים ואון
 כסיל להרשות : (כו) אשה יפה תצהיל פנים יקרה היא
 מכל מחמרי עין : (כז) שמחרת בעל אשה יפה ויתרון
 תפצו בכל היא : (כח) אם פיה הוצק חן ולבה מלא טוב
 אין באישים דומה לו : (כט) אשר לו אשת חיל קנינו
 יפרצו פי עזר היא לימינו ועמוד למכטח עו : (ל) נחלה
 בלי גדר תהי לבו ואדם באין אשה הנו תעה בה ובה : (לא)
 מי יבטח על שודר אל כל מקום נודד בן אדם קן אין לו
 יומם ומקום ללון לפנות ערב : (לב) בעיני אשה ייטב כל
 איש ואיש יבחר אשה מרעותה : (לג) בהולד בן תשמח
 האם ויש בת טובה מבן :

לו (א) כל רע יאמר רע אני ויש רע בשמו : (ב) רע
 נאמן שמרלה בנפשך : (ג) אוהב נהפך
 לאויב ענה כמות שנאתו : (ד) אי מזה תבא הרעה ערמה
 ומרמה

דאם מענטליכע הערן ווירד איט גאר חונד יולבער : (כב) דורך מיינען
 פאון ווירד און פארויכטיגער, מיין פערסטמקטעס הערן אבר בלייבט
 מאהיילבאר (עס ניאזט קיינע כעססרונג און) : (כג) דער טהער פינדט
 אן דער מיינפאלען ווזהרהייט קיינען געפאלאן, ווייל זיח ניכטס ערסטוינעני-
 דעס האט : (כד) פערסטמנדלאזע דיגע עררעגען ביים דעם טההרען
 כוואונדונג, דער ווייזע היגעגן שרייעט זיך נור איט דעם, וואס ער בע-
 גרייעט : (כה) וויח דער דורטיגע נאך וואססער לעלט, זיח דער טההר
 אייאער נאך נייחיקייטען : (כו) מיינע סענע פרויח ערהייטערט דעם
 מאנעס אנגיכט, זיח מייט מיהק טעלכמערער אום אלז ערגעלויכקייטען :
 (כז) מיינע סענע פרויח מייט דעם מאנעס פריידע, זיח פערטשעט מיהק
 פארויגע חין אלזעס : (כח) זינד מיהרע ווארטע מיינעוואענד אונד מיהר
 הערן פאלזער גיטע, ווער גלייכט מיהק אונטער דען גליקליצען ? (כט)
 ווער מיין בידערס ווייב האט, דעסן פערעגעגן ניאזט אייאער לו; דען
 סטעטס מייט זיח מיהק לור האנד, אונד ביים יעדעס אונפאלז מיינע לוי-
 פערזכטליכע סטילע : (ל) מיין גוט יאהגע לוי סטעהט סולזא דעם

תרגום ארמית

פא

חכמיא מסתכל בהלין: (כו) שופרא דאנתתא נשכח
 אפיה ועל כל רגתא דעינא הי תעשני: (כז) - בריש קנינך
 קיא אנתתא טבתא עדרא הי גיר אכותך ואסמונא הי
 לקובלך: (כח) אתר דלית סינא נתבערין כרמא ואתר
 דלית אנתתא גלא ומבדר: (כט) מנו גיר נהימן לגרובא
 דרמא לטביא דהוא שור מן מדינה למדינה הכנא גברא
 דלית לה אנתתא באתר דנשתכח נמות:

ל (א) ולרחמיה אמר דרחמא ברם אית רחמא דשמה
 רחמא דלא מטא עד מא למותא: (ב) רחמא
 דשררא איך נפשך גהוא לך: (ד) סנאא ובישא למנא
 אתכריה

פערדערבען אפפן; וא מיררט מיין און מהנע פרויח הילפאן אואהער:
 (לא) ווער דארף דעס רייבער טרויען, דער פאן מיינעס ארטע לוק אה
 דערן וואנדערט, ווער דעס אהנע, דער דעס טאגס קיינע וואהן - אונד
 דעס נאכטס קיינע זיכרע ואגערסטעטע האט: (לב) יעדער און געפאלט
 דעס פרויענליאמער, דער און אבר ליהט דיע פרויח דער אנדערן פאר:
 (לג) ווען מיין וואהן געבאהרן ווירד, פרויעט דיא אוטטער זיך, אאלטע
 טאכטער אבר מינט בעססער אלס מיין וואהן:

ל (א) יעדער קאן זאגן: מויך מיך בין מיין פריינד, אונד מינט עס
 פילאילט נור דעס נאמען נאך: (ב) ניס מיינען וואהרען
 פריינד, וויא דין ועלבטט אין אכט: (ג) ווירד מיין פריינד לוק פיינדע; זא
 מינט ויין האמס געהערהליך וויא דער טאר: (ד) ווא וועלנט זיך דיא באא-
 הייט הער, דיא דען ערדבארען מיט פאלטהייט אונד טרוג בעדעקט: (ה)
 מיין

המועים כראוי או סתכלית צעמא לא טוב, וסגיע לו נזק חמת ריוח, ייעיז דרכו
 לפעם אחרת להזכר יותר, כמאמר הסווי (דורך טאדען ווירד און קאונ) ומקסה לזו,
 סנכטל צו כיה פעמים, וצבל זאת לא טז ידו מיעשות, אין חזור לו: (כג) לא
 יערב כו' האמת לרוז פשוט וטעניי אין דער מתמים צו ולא פנין יולא מגדר הטענה,
 זאת לא יערב לכסיל, רק לסמוע דער מתמים הגדל טרוב צאזיר וכדומה מן-משחחומשים
 לתראה עינים זאת חערב לאון כסיל: (כד) דזר כו' גם צנדר העיוני, אס ישמע
 שאויל דברים אין ענין וכונה להס יתפלא עליהם ויחסס פתמים סודות עמוקות, ואף
 כי לא ידע, סוד עמוק הוא, יחסס עליהם, וינקה להס כונה לא כיון אומרס לא'
 וכל דזר אשר לא יצין מחקר סכלו יתגלל לאמר סוד הוא - (כה) לחדשות'
 חישנות כזר נאמקות צעניו, אך מה חדשות נשמע? כן תמיד שאלתו: (כו) צבל
 הוא, כל חסיו יס להס יתרון חזד אהס המשגחת עליהם: (לב) כל איס כו'
 סמנס סזה נכון היה צעת סרצוי סנסים נסוג סיס צישראל, כי אז היה הצחירה ציד
 האיס, והאסה אשר הסינה לקחם' ועשה אין כזאת צישראל:

ל (א) דע צמנו' ולא צלז כי אס צניו: (ד) גרמס ומרמס' סחכס
 יחרעס על רוע הדור, וכמתים ישאל לתה נצרחו ואי מהס סנזא
 סרעס

בן סירא לו

ומרמה מלאה פני האדמה: (ה) אוהב שקר יקרב ביום
 טובה ובאיד יתיצב מנגד: (ו) רע נאמן נלחם באויב
 ובצרה הוא מחסהו: (ז) הצר בצרת רעו לא די ועורו
 במאדו איש אמונים: (ח) הקשיב כל עצה והטובה מהן
 בחר-לך: (ט) הועץ בלבך כי אין לך נאמן ממנו: (י)
 כי הוא יחנה לך יותר משבעה צופים במרומי קרת: (יא)
 דע יעצה ובין אל דעתו פן יכונן אל חפצו: (יב) אולי
 ינסה בך מעשהו הטוב הוא אם רע: (יג) עשה פי טוב
 יחנה לך והוא מנגד יתיצב לראות מה אחריתו: (יד) אל
 תתיעץ עם צר עין והעלם מעשה מאיש קנאה: (טו) אל
 הדרוש עצה מאשה על צרתה מרף ללב על מלחמה
 בסוחר על מרבלתו מקונה על קנינו: (טז) לא מכילי על
 נדיבות ומעצל על יגיעה: (יז) לא מאיש חמה על רחמים
 ולא מנבל על ישר: (יח) בישרי ללב תועץ אשר לךם

כלבך

חין פלאטר פריינד העלט מר פריינדטשט, זא אהג סט גוט געהט, אונד
 חין דער נאהט ענטפערנט ער זיך: (1) דער וואהרע פריינד פיינט פיר
 איהן איט זיינען גענגערן, אונד בטילט איהן חין דער נאהט: (2) זיינען
 פריינד, חין דער נאהט בעדויערן, איזט ניכט הינרייכענד, ביסטאמט איט
 פערטעגטן איזט וואהרע פריינדטשאפט: (3) הערע יעדען ראהט, אונד
 וועהלע דען בעסטען: (4) דיין הערץ ליהע לו ראהט, דען יואמנד איזט
 דיר זא טרייט אום דיעס: (5) עם פלאנגט דיר ביזוויילען אעהר לו
 פערקיינדיגען, אום זיכען וועכטער, דיא חויף דער וואכע סטעהן: (6)
 זיהע דיך ביא חיינעס ראהטגעבער פאר, פדיפע ערסט זיינע אבייכט,
 פילוייכט ראהטעט ער דיר לו זיינעס פארטהייל: (7) ער לעסט פילוייכט
 חויף גוט גליק האנדעלן, עם אהג גוט אדער סאעכט אויסטאמגן: (8) איט
 גוויסהייט טפרייכט ער: דוא טוהטט וואהל דארטן, אונד טטעהט פאן פערנע
 דען ערפאנג אבנווארטען: (9) בערההטאנגע דיך ניכט איט דעק
 ארגוועיטען, אונד פערברירג דינע אנטאגע פאר דעק זיידטען: (10)
 פלאנגע קיינען ראהט איט חיינעס ווייבע איבר זיהרע נעבענבוהערין, איט
 חיינעס פערלאנגטען איבר קריג, איט חיינעס קויפאמן איבר זיינע וואהרט,
 אונד איט חיינעס קייפער איבר דאס געקויפטע: (11) איט חיינעס
 גיילהאל איבר איהרטעהטיגקייט, איט חיינעס טרענגן איבר עוויגקייט
 חין גסעפטען: (12) איט חיינעס יאכלארטיגען איבר איטליידען, אונד איט
 חיינעס בעטריגער איבר דעוילפיקייט: (13) אבר איט דען רעדליכע:

אתבריה אלא לממלא ארעא עבדא דעולא: (ה) ביש
 רחמא דקריב לפתורא וכעדן עקתא קאם מן קבול: (ו)
 טב רחמא דמתכתש לוקבל בעל דבכא ואחיד סכרא:
 (ז) לא תשבה רחמך בקורבא ולא תשלמיהי בביתך:
 (ח) כל מלוכא חזי ברם אית מלכא דשפיר עביד: (יא)
 מן מלוכא עולא טר נפשך ודע לוקדם מנא בעא מטל דאף
 הו בנפשה הו מתרעא: (יב) דדלכא נרמא עליך תוכא
 בישא ונאמר מא טבא הו אורחך ונקום מן קבול ונחוא
 בצערך: (יד) לא תתמליך בסנאך ומנה כסא ראזא:
 (טו) עם אנתתא דלא דגורי ועם סנאא דלא תתכתש ועם
 הגרא על האגורתה ועם מזבננא על זבנה: (טז) עם עולא
 למעבד דשפיר ועם אינא דלית לה רחמא למעבד רחמא:
 (יז) עם אגירא דכדגל בעבדה ועם אגירא עולא לא תקטור
 ראזא ועם עבדא דבעא למטלם מרוהי לא תהוא לה בעל
 מלכא: (יח) עם אנשא זריקא הוית עמר דהנון דחלין
 למחטא קדם אלהא ולבהון שוא עם לכך ואן מבאש לך
 לנפשה הו מבאש זאן מטאכ לך לנפשה הו מטבא מטל
 דהיכונתרה הי תחיוהי ואף הו מהימן הו אכותך: (*)
 לבא דבר אנשא נחרא באורחה יתיר מן עותרא דעלמא
 זבנא

הרעה הזאת הסוּטפת פני האדמה צערמה ומרמה? (ז) הלא כו' כקלת חוסיני
 פה מזירים ודואנים עם דעיתם צרתו, אך עזור לא יעזרוהו, ומה לו-תנחומי סבל,
 אך התשובה כסוף צעת היכולת וצנוף צעת הדרך הוא אהבת אמת, וצנוטה הארמית
 צמקום הזה כונה אחרת, לא תהלה רע בפניו ואל תשליטהו בביתך, ואף שהכוונה
 נגלה צלתי מצוהר עוד זו טעם הענין: (טז) התייען עם לצן כו', והתגלים הזאת
 הוצא גם כספר צן סירא הקטן, שיתין מלכין יהון לך ומליכות נפשך לא תשבוק:
 כסירא אדם לעשות דבר, יתייען תחלה צרעים ואע"כ עלת עלמו כל יעוּז, כי הוא
 אמונה לו, ועכ"ז כל ירחיק עלת אחרים, אך יסקול עלתו עם עלתם ויכריע טובם
 מהם: (יא) וצין אל דעתו - כתרגומו ודע לוקדם מנא בעא, הצמין תחלה אם לא
 יצקס תועלת נפשו בעלתו, או שהיא צדד אחר הוא תסופק עליו אם המעשה עוז או רע
 ויעשה צד הנסיון, ויראה מה אחרית המגיע לך זו, ומתך יראה וכן יעשה: (יד)
 צרע עין (תרגומוניט) אשר יראה ליען טוב לך, מן יעיש על ידו נזק לו' ומתקנא' עין
 רעה לו, אף שלא יזיק לו, מ"מ לא יכול לראות טובם צולתו והספוק שאחריו הוא
 כדע שאחרי הכלל כי כל אלה המפרט הם תחת גדר הנוגעים צדד: (ב) הוען
 כו' - שלשת הכללים האלה נכונים מאד, הראשון לפני עשיית המעשה טובה דרישת
 העלה והאחזקונת אם לעשות או לעזוב, והאחרי כלתם אליו העלה - השני ראוי לעשות
 המעשה צלחון סלז (ענטשאלסענהייט) ולא צרות נצון וספק (וואנקעלאוהט)'
 והשלישי

בן סירא לו

בְּלִבָּהּ בְּצַרְתָּהּ צָר לָמוֹ וּבִטְוֹכָהּ יָגַל לָבָם : (יט) וְעַל אֵלֶּה
 תִּשְׁפֹּךְ שִׁיחָהּ לִפְנֵי אֱלֹהִים וְהוּא יִישֵׁר אַרְחוֹתֶיהָ : (כ)
 לִפְנֵי הַמַּעֲשֶׂה עֲצָה מְדִי עֲשׂוּתָהּ אִמְצָן לֵב וּבְכָלֹת הַמַּעֲשֶׂה
 כֹּל תִּנְהַם : (כא) אַרְבָּעָה הֵמָּה מִשְׁנֵי רְצוֹן בְּצַע וְנוֹק חַיִּים
 וְמוֹת וְהֵמָּה פְתוּי הַלְשׁוֹן : (כב) אִישׁ חָכֵם בְּעֵינָיו סָכַל
 הוּא בְּעֵינָי פֶּל : (כג) יֵשׁ מִשְׁכָּל לִיעֵץ לְאַחֲרִים וְלוֹ לֹא
 יוֹעֵל : (כד) יֵשׁ מִשְׁכָּל לְבָצְעוֹ וְלֹא יִסְכֵּן לַעֲמִיתוֹ : (כה)
 וְיֵשׁ מִשְׁכָּל בְּפִיו וּבַעַל יָדָיו לֹא יִרְצָה וְיִשְׁנֵא : (כו) וְיֵשׁ
 מִשְׁכָּל יְכוֹן לְנַפְשׁוֹ וְלַעֲמִיתוֹ וּבִטְוֹב אַחֲרִים לְבוֹ יָגִיל : (כז)
 הוּא לְבָרוֹ יִשְׁבַּע עֲנַג כְּבוֹד בְּעַמּוֹ יִנְחַל וְשְׁמוֹ לְזַכֵּר עוֹלָם :
 (כח) בְּנֵי חֶקֶר גִּיּוֹהַּ כָּל יָמֵי חַיָּיהָ וְחִדְלָה מִפִּיהָ כָּל אֲשֶׁר יִשְׁחִית
 בְּרִיאֹתָהּ : (כט) בִּי לֹא כָּל מֵאֲכָל יְכוֹן לְקַל נַפֶּשׁ וְלֹא כָּל
 נַפֶּשׁ תִּרְצָה בְּכָל : (ל) אֵל תִּפְיֵק לָכֶּה בְּמַעֲדָנִים וּלְמַטְעָמִים

אל

דִּיא וִינְדַע טִיבֵן, בערמהטע דִּיך איאאער, דִּיא אִיט דִּיר גִּיאִיכְעס זִינְעס
 זִינְד, אונד גִּיאִיק אונד אונגִיאִיק אִיט דִּיר טֵהִילִיטֵן : (יט) פֶּאָר מֵאָלְטֵן פֶּאָרֶה
 לֹא גֵאָט, דאָס ער דִּיך אַוּף דֵּען רעכְטֵען וועג וואַנדֵען אַססע : (כ) פֶּאָר
 דֵּער האַנדלונג אִיזט גֵּוט בערמהטאָלִיגֵן, וועהרענד דערזעלבֵּען ענטזאָס-
 סענהִיט, אונד נאָך דער טאהט דאָרף דִּיך ניכְטס אַעהר רִיטֵן : (כא)
 פִּיער דינגע פֶּלֶנְעֵן דִּיא ענטזאָסיסונג דעס הערלענס לֹא אַנדֵערן, פֶּאָרטהִיל
 אונד סאָדען, אַעבען אונד טאָד, אַעהר אַס מֵאָלְטס אַבר פֶּבראָג דאָס לֹא
 דערען : (כב) ווער זיך זעלבֵּסט ווייזע דינקט, ווירד אִינסגאִיין פִּיר אִינען
 טִּיקֶהרן גֵּהאַטען : (כג) אַמנֶכְער אִיזט ווייזע אונד וואַהלֶערפֶּאָהרן אַנדֵערן
 לֹא רֵהטען, אַבר זיך זעלבֵּסט אִיזט ער אונגִיטֵן : (כד) אַמנֶכְער אִיזט וויי-
 דערקס נור לֹא זִינעק פֶּאָרטהִיל, אַבר אונטוִיאָיך פִּיר אַנדֵרע : (כה) אִיין
 אַנדֵרער אִיזט נור ווייזע אִין וואַרטען, ער ווירד אַבר גֵּהאַססֵט, ווייל זִינע
 האַנדלונגֵן קִינען בִּיאַפֶּמֶל פִּינֵרען : (כו) דער אַנדֵערן זאָממֶה אַס זיך
 דורך זִינע ווייזִהיט נִילט, אונד אִין דאָס וואַהל אַנדֵרער אַנטהִיל גִּיאַזט :
 (כז) דער גִּיסט פֶּערגִינגֵן אִין אִיבראַזאָס, אונטער זִינען אִיטברִידֵערן
 ווירד מִיהק עהרע לֹא טֵהִיל, אונד זִיין אַנדֵערקען דִּיערט עוויג : (כח)
 אִיין זאָהן ערפֶּאָרטע דִּיא נאָטור דִּיענס קערפֶּערס, אונד ענטהאַטע דִּיך
 פֶּאָן דעק זאָס מִיהק סערוִיך אִיזט : (כט) דען מֵאָלְטס דִּיהנט ניכְט מֵאָלְטֵן,
 אונד יעדער זענס האָט ניכְט אִין מֵאָלְטס גֵּעפֶּאָלֵטֵן : (ל) ערגענע דִּיך ניכְט
 אִין זעקקערביססן, אונד זִיז ניכְט גִּיריג נאָך טוּאַקֶהמֶטען גֵּעריכְטען :

דלא מהכנא : (יט) ועם כלהין הלין הוית מצלא לאלהא דהו נתקן אורהך בקישתא קדם בני אנשא וקדם כל-מדם : (כ) מריא ברא כל טב וכיש חיא ומותא ודשליט בלשנח נתפצא מן בישא : (כא) וכל מן דחבים ברעיה הוית סכלא : (כב) אית גיר דחבים ובשועיתה מסתנא ומן כל איקר כלא נפשה : (כג) ואית חכימא דבכל ערן חכים פאריהון דחכימא לנפשהון : (כד) ואית חכימא דלנפשה חכים ופארא דעברוהי מן חווא דאפוהי : (כה) ודחכים לנפשה נשבע תפניקא ונשבחינה כלהין חויהי : (כו) חכימא דעמא נארית איקריא ושמה קים דחיא דלעלם : (כז) ברי בחייך נסא נפשך וחזי מדם דביש לה לא תתל לה : (כח) מטל דלא הוא כל מאכולתא טבא ולא כל נפשא בקליל כתידעא : (ל) לא תסגא לה מאכולתא

דתפניקא

והסליטי אחרי כלות המעשה לא יתמרט עליו, ולא ינחם, כי איך סיפול הדבר, והא אם לא לפי חפזו עוב אמן סלז והרחקת לז מורך ורפה רוח : (כא) ארציה כו' - החכם מונה ארציה אצות הסכלית היגועים לז אדם להתאמן על דבר לעשות או למנוע, ריוח והפסד, חיים ומות - אך סמיו הלשון יכול יותר לפעמים מאלה, כי פ"י הסתם רנה ורצוי דברים ורוב הסתמלות יסותם האדם לעשות דברים נגד חפזו והסך תועלתו : (כב) איש חכם צעניו וחמר אינו נריך לעזת אחרים הוא חיל, כי הגדול שזכמתים טוגה לפענוים, ותסועה דבר יוען : (כג) יש חכם - מונק בכות החכמים הגמלאים זנאשים, יש איש משכיל וחכם, נאחרים יודע ליען להסיר ולהודיע זכל עינין אופן סמועיל, וכסיווא דדבר ענין אשר תגיע לנפשו לא ידע לסועיל והוא כרוקא לאחרים ולא לו - וסעת הדבר הזה קל לפתור, כי דבר סמועיל לזולתו, לזו סקט ועסחונותיו סדורות, ויודע להתזונן הדבר איכס להועיל, וסמועיל הדבר ההוא לעלמו, והוא לז מורך, יתבלזלו חוסיין ומסכולותיו ולא ידע מה לעשות - (אזע קענט - ניססע אונד גטיקליקייט, נילטען אהנע פארטדויערנדע אויפאערקזאמאקייט אויף דיא קליינטען מואסטערנדע, אהנע זעלבסטאיברווינדונג, אהנע גערולד אונד טעאנדהאפטליקייט וועניג - דען חיינדיקקען לו ווידערטענהן, וועלכע איין געגענטסאנד דורך איברראטונג, דורך טאערן, אדר מנגעהאטען רייטן אויף אונזרע נערפען אונד אווקעגן הערפארברייגט, קאסטעט איינע גאנץ אייגע טטערקע, דיא פאן דער פערטמאנדס - טטערקע אונסערטירפן איזט - ביידע זינד אבר זא פירוואנדט, דאס דער זיטטענלעהרער אהנע זיטטליקייט אום איין ווידראטירליכס, פעררשטונגווירדיגס ווענטן ערטיינט) : (כד) ויש חכם לנפשו - הוא הפך הראשון, כל עמלו לעזתו נאס דורס ונאס מתיען אך להועיל לזולתו צעמלו אין לאל ידו : (כה) צפוי כו' - ר"ל נאס דורס וחינו נאס תקיים, כי אם אינו עושה לפי עצתו אשר נתן לאחרים נראה כי אין לזו תמים - והחכם ד' לויסר) סזין סתקרא סזס על כונה אחרת - יש משכיל בעצתו ושומע אין לו והוא גבר לא יצלה, בי יס אנטים דזריהס מוניס ונכמיס וסומע אין לסס, וסס נזיסי וצלי

בן סירא לו לה

אל תהן עיניך: (לא) כי ברכ אכל רב מכאוב ופושק
 לועו ירבה מהלהו: (לב) שנות זולל תקצרנה ומכלכל
 ארחתו יאריך ימים:

לה (א) כבד הרופא טרם יבקש לך כי מאל הוא: (ב)
 " יתן לרופא חכמה ומשאית מאת בני מלך
 יקח: (ג) חכמת הרופא תרוממנהו גדולים עליו יתפלאו:
 (ד) אלהים יצר סמים לפרפא ונפש דעת לא תקוץ בם:
 (ה) הלא בעץ המתיק " מים המרים למען הפיר כחו:
 (ו) " חונן לבני אדם כח כרפא בו נפלאותיו יהללו: (ז)
 עשבי מזור מארץ הצמיה בם ירפאו מכאובות: (ח)
 הרוקח ימלח אותם מעשה בליה ונלאכתו לא תכלה:
 (ט) בני אל ירד לבך במחלתך היעתר ל" וירפאך: (י)
 עזוב עון והיטיבה דרך וטהר לבך מפשע: (יא) אז שלח
 לרופא וקראהו כי במלאכות " יבוא אליך: (יב) כי
 יבקש

(לא) דען פיו עססן פערמרוחט טאערלען, אונר דורך אונערעזעטליכקייט
 ענטסטעדן גראסע קראנקהייטען: (לב) אונטערסטיקייט פערקירלט דאס
 לעבען, אנטסטיקייט אבר פערלענגערט עס:

לה (א) עהרע דען ארלט, בעפאר דוא זיינער בענעטיגט כיוט,
 דען זיין ארט איזט פאן גאט: (ב) גאט פערלייט דעס
 ארלטע וזייהייט, אונל קעניגע פערעהרן זייהן איט גסענקען: (ג) דיא
 גטיקליכקייט ערהעבט דען ארלט, פארנעהאע בעוואונדערן זייהן: (ד)
 גאט סוף דיא ארלתיאזייטען, אונר דער פערטמאניגע האט קיינען עקל
 דאפאר: (ה) ווארדע ניכט דורך זיין האלץ דאס ביטטרע וואססר זיסע? אונ
 גאטעס אלאאכט דארויס לו ערקענען: (ו) גאט האט דען אענסען דיא
 ארלתיאקונסט געהרט, דאס זיא זייהן דאדורך אכפרייען זאלען: (ז) ער
 זיס היילונסקרייטער מוים דער ערדע וואכטען, דער ארלט היילט אונר
 זינדערט קראנקהייטען דורך זיא: (ח) דער אפאטעקער ניוואט איט
 דענעווכען אללערייאז איטונג פאר, זיינע קונסט קאן מואז ניח לור פאלענדונג
 געואנגען: (ט) ווירטט דוא קראנק זיין זאהן: זא זייא ניכט קליינזייהייט,
 זאנדערן בעטע לו גאט, זא ווירד ער דרך גונד אכטען; (י) פערלחט
 דיא זינדע, בעסערע דיינען וואנדעל, אונר רייניגע דיין הערץ פאן אלען
 פעהאהרן: (יא) דאן אס דען ארלט האלען, ער קעואוט יא אס גאנד-
 טער גאטטעס לו דיר: (יב) ער ווירד גאט ביטטען, דורך זייהן דיר גע-

דתבניקא ולא תבאש עינך על מאכולתא סגיאיתא : (לא)
 מטל דמן סגיאיותא דמאכולתא הוא מרעא ודמיסנא למאכל
 כתכרה : (לכ) סגיאא גיר דמיתו מטל מאכולתא סגיאיותא
 ורמזודהר מוסף היא :

לח (א) - יקר אסיא עד לא מתבעא לך מטל דאף לה
 אלהא בריהי : מן קדם אלהא נתחכם אסיא
 ומן מלכא נסב מוהבתה : (ג) מן תרעיתיה דאסיא
 גרממונה וקדם מלכא נקימונה : (ד) אלהא מן ארעא
 ברא סמימנא וגברא חכימא לא נבסא עליהון : (ה) בקיסא
 גיר הליו מיא מרירא מטל דנתידע חילה דאלהא : (ו)
 דיהב לבני אנשא חכמתא למשתבחו בגנברותיה : (ז)
 בהון אסיא מניח מן באבא : (ח) ואף בסמא מתקן בסמנא
 כטל דלא נבטל עבדא וחכמתא מן אפי ארעא : (ט) ברי
 אף במרעך צלא קדם אלהא דהויו מאסא : (י) אעבר
 עולא ושוקרא ומן כל חטהא דכא לבך : (יא) ואף לאסיא
 הב אתרא מטל דאף בה אית בה הגינא : (יב) מטל

דאית

וצלתי מללחיס, לתת לדבריסס און שומעת : (כט) כי לא כל דבר כו' - הוא דבר
 ידוע ומפורסם, כי לא כל קטצנים צנני אדם טוים, ולא כל סומנים טוים, יש אוכל,
 זה יתענג זו, ואחר יקון זו, לזה מרפא, ולאחר מויק' וקולת הוא לזיס המעריך מזג
 רעועס מזוגי' כי חוש הטנים הוא מתחלף צנני אדם, לפי חלופ טענים ומזנס וסרכבת,
 וכח גופס, וגדולס, וסרגלס, זה יתענג צמתוק חס צחיוון, זה צחריף, וזה צרפס,
 זה צמליח חס צתפל, זה יאסז מטהק זה חס סונג חותו, וכדומה, ולז"ל סחכס
 סרשויו לאדם לתקור טענו ומזנו, ומס שקיחס מזנו נוטה לו, וסוח טוז ומועיל לו,
 יאכל ויסתק, ומק סמזיק לו יחריס : (ל) אל תפנק לנך כו' - אזרס כוללת היא
 לכל אדם שלא יריגיל סיו מתחלס אל מאכלי עונג, וסמנוקי מעדנים, כי סמחלויס
 סתפנוקים קטים לנוף לסתעכל ומזיקים לכיס : (לא) וסוסק לועו' - חיס גרגרן
 ורעצתן ירצה סתלוחיס לגופו, ומסכס הוא מפי הרופאיס, כי רוצ סתלוחיס מרצו
 אכילס : (לב) ומכלכל הרומחו, לאכול צמדה וצמוריק :

לח (א) ערס יצוקס - לא תתצננו לרעס מכרחת, געת לרכך אליו אז
 תכצדנהו, ואחר תעצנו, לא כן הדצר צצחינת עלמו ראויו הוא
 לכצדהו כי חיס יקר הוא שליח טסס צלמנעומו יוכנו סתמניס לרפואס, וחז"ל אזרו
 מאן דכאז ליה כאצא ליזל ציה אסיא : (ב) ומפחת מאת כו' - הוא נתינת טיבס לכבוד
 הרופאיס, כי גס סמלך ראש סאומה ורצ צעוטר, אין ציכלתו למעמים לשלס לרופא
 טכרו לפי קעולתו די גמול, אך מתנה יוכל לתת לו ולח סכר, וכל עקר כוונתו לומר
 כי הרופא חינו כצעל מלכסה אחרת כחרס וחוסז אסר לא יכצד רק לפי מלאתו, חצל
 אמו חכמה ורעק ומלאתו יקרה : (ג) לא ירך לצנך - אזרס קלה חצל סכרתי,
 כי סחולה סצנוח ציי' טירפאנו ע"י הרופא קרוב יותר לרפא ממתסיפק : (ד)
 חלא צען כו' - כונתו, כי סקצ"ס צנן סזס קורס לנו כח סקמייס לרפא, כמו סרפס

בן סירא לה לט

יבקש ליי למען תצלה מעשהו לחיותה מחלי זגנה יחלים:
 (יג) החוטא לאלהים כיד הרופא ינתן ושב בלבו ימצא
 מזור: (יד) בני למת בכה תבכה הזורד דמעות על כותו:
 (טו) אסוף גויתו ביקרו וקבר אותו לפי ערכו: (טז) ספור
 וקוננה עליו יום או יומים ככבודו ואחר הנחם: (יז) כי
 ברוב זגון כחלה וכיספר מר יענה כח: (יח) אל תמנן
 למרודה לבך והסר תונה כנפשך: (יט) כי אין משאל
 הישב ולמה תאבד חייה בלא יזמו: (כ) זכור כי אהריותה
 באהריתו היום זה כחר אחר: (כא) לכן כנוחו גם זקרונו
 ינוח וכצאת נפשו השקט לבך: (כב) אל תבטח בהון
 אין מבטח בו כעוף השמים הוא פורח אנה ואנה: (כג)
 כדבורה עוקצת לאחד ולאחר תתן דבש בן הון האחד
 ישמח בו ואחר יעצב בו:

לט. (א) הקמת סופרים בלמוד תמצא וחפשי ממלאכה
 יחכם: (ב) איכה יחכם חורש ועודר כפרים
 כלאבתו ושיחתו בכני בקר: (ג) זרע כעניתו הגיון לבו
 ודאגתו

תנדייט אונד טטערקע ווידער לו געבעטן: (יג) ווער גענען גאט זינדיגט,
 גרעהט אין דיז הענדע דעם חרלטעט: (יד) איין זאדן! וויינע מיכר
 דען פערטמארבענען, אונד פערדיסע טראהענען מיכר דיינען פערלוסט: (טז)
 הערנאך בעסטאטטע זיינען איינמאס, געביהרליך לור ערדע, אונד בעגראכע
 איהן נאך זיינעס טטאנדע: (טז) קאמגע אונד טורירע אום איהן, נאך
 כטאפפנהייט, איין ארר לוייף טאגע, דערנאך זעכע דין ווידער לו בערוהיגען:
 (יז) דען טרויריגקייט פערמורזאכט קראנקהייטען, אונד וועהקאמגען סוועכט
 דיז קרעפטע: (יח) מיכראס דין ניכט לו ועהר אין סאערנהאפטען
 קאמגען, פערזיידע טרויריגקייט פאן דיינעס גאיהטע: (יט) דען אונד
 אעגליך מיט עס דיר, ויינע ריקקעהר מיט דעס גראכע א בוורקען; אונד
 אוארוס וויאטע דוז דיר אלז דאט לעכטן אוואונסט פערקירלען? (כ) בעז
 דענקע דאס זיין טיקולא זויך דאס דיינע מיט; הייטע טריפט'ס דינען,
 אארגען יענען: (כא) איט זיינער רוהע, רוהט זויך זיין אנדערקען;
 אונד איט זיינעס הינטידען בערוהיגע דין: (כב) פערטרויע זויך רייכ-
 טוהק ניכט, ווייל עס אונזיכר מיט, גלייך דעס געליגן, דאס הין אונד הער
 פליגט: (כג) וויא דיז ביענע, דען איינען סטיכט, אונד דעס אנדערן
 מאניג גיבט, יא דייכטוהק, דעס איינען פערטאפט ער פערגיגען אונד
 דעס אונד ערן קוואער: —

דאית זכנא ובאידה מצלחא אסיותה דנצלא לאלהא ונתל
 באידה חולמנא ותאתא אסיותא באידה וחיא: (יג) מטל
 דמן דהטא קדם אלהא מתייב לאידא אסיא: (יד) ברי
 על מיתא אסנא דמעא ונכאב לך ואמר אוליתא ואכמא
 דולא לה כנוש פגרה ולא תכסי על קבורתה: (*) חמרא
 וסיברתא לבני אנשא דמרקדין: (טז) ועבד אבלא בזקא
 יומא ותרין מטל בני אנשא ואתביא מטל חיא: (יז) מטל
 דמן בריותא מתילדא עקתא: (יח) הכנא גיר לבא בישא
 יתיר כין מותא תבר כצפתא למסכנא ומיתא עקתא מטל
 דחיוהי דמסכנא ללוטתא דלבא: (יט) לא תתל לבך
 למוכנתא אתדכר עקתא ועבר חטהא: (כ) ואתדכר
 דפוסקנא הו לך לה אתמל ולך יומתא: (כא) ואיך דכטל
 מיתא הכנא בטל דוכרנה ואתביא עם מפקנא דנפשה:
 (כב) ולא התכל על עותרא דלית בה סברא מטל דאיך
 פרחתא דשמיא דפרחא ושכנא: (כג) הכנא הו עותרא
 קדם בני אנשא לך כחרא ולאחרנא מבאש:

לט (א) חכמתה דכפרא תוספי לה חכמתא ודלא מפרק
 סריקתא הו נתחכם: (ב) מנא גיר נתחכם
 אחיד הרכא דפדנא ובתורא דבר ובתורא מתיר ושועיתה
 עם בני תורא: (ג) ולכה רנא כלגתא דזרעה וישהרה
 למגמר

לט (א) דיא וזייהייט דער געטעהרטען ערפארדערט אווע, אונז
 ווער פלאן גטעפטען בעפרייעט מיט, קאן חייזע ווערדען;
 (ב) וויא קאן דער מקערסמאן, דער הינטערס פלאנגע געהט, ווייע ווער=
 דען, דער בלאס מיט דעם אכטן = גטפאן זיך בטעפטיגט, אונז נור פלאן
 פֿאָסן לז רעדען ווייס: (ג) זיין דענקען געהט נור דעהין, דיא פֿורכטן
 מויס

מיס מריס ע"י כח הען, ולז"ח אחריו, אם שמוע תשמע בו. כי אני ה' רוסאיך, צני
 סמים, ואם לא תשמע סוסך שחזרך לסמים למרפא והצן: (טז) יוס או יומיס -
 דקרוצים שארי צער מדבר, אשר אין חזילות דאורייתא, לפי כבודו, צת"ח סלכין
 מעול צני חנשא מעול חיא, הכונה דעתו כח"ד כי הסספד הוא ליקרא דחיא כאר"ל
 (סנסדרין דף מו), כ"כ לא ירנס אצל יותר מדאי, אך למען סרחות לצני חיים, כי
 חסרוג דסכצי גדול צעיניו:

לט (א) וחפסי מתלכסה. שאין לו עסקים ועניינים צחפני העולם, הוא יש
 לו פנאי ללמוד. וכאחז"ל גבי קשרא לא קייפא, ואי קייפא לא ספרא.
 ואמר

בן סירא לט

וְדִאֲנָתוֹ עַל כְּלִיל בְּקָרוֹ : (ד) הַחֶרֶשׁ וְהַחוֹשֵׁב יוֹם וְלֵילָה
 יָגַע וּמַחֲשֵׁבָתוֹ לְמִלְאכְתָּא אֲכִין : (ה) חֶרֶשׁ אֲכִין לְפִתּוֹתֵי
 חוֹתָם תַּחְבּוּלוֹתָיו עִם כַּעֲשֵׂה יָדָיו לְהַתְּפָאֵר : (ו) חֶרֶשׁ
 בְּרִזְל עַל פְּטִישׁוֹ נֶצֶב נָחַר בְּשָׂרוֹ מִשְׂכִּיב אִשׁוֹ וּמַהְלוּם פְּעָמוֹ
 תַּצְלֵנָה אֲנָיו : (ז) צוּרָף זָהָב יִרְקַע פָּחוֹ לְצִיצִים וּפְרָחִים
 לְהוֹצִיא כְּלֵי לְמַעֲשָׂהוּ : (ח) נָחַר גְּרוֹנוֹ כִּמְפּוֹחַ וְעִנְיוֹ עַל
 תְּבִנְתּוֹ : (ט) וַיּוֹצֵר חֶרֶשׁ עַל גְּלִילוֹ יֵשֵׁב כְּלִיוֹ בְּאֲכָנִים יָכִין
 וּבְכִבְשָׁן יִצְרְפֵנוּ : (י) לְבִצֵּעַ מִלְאכְתּוֹ כָּל דִּאֲנָתוֹ וְכָל
 עֲתוֹתָיו שְׁקוּלוֹרַת לְפָנָיו : (יא) יוֹצֵר הַחוֹמֶר בְּיָד וּבְכַבֵּד
 מִשְׂאָה יָגַע : (יב) כָּל אֱלֹהִים בְּעִמְל יָדָם יַעֲבֹדוּ וְאִישׁ אִישׁ
 בְּמִלְאכְתּוֹ יָכִין : (יג) אֲמָנָם לֹא תִבּוֹן עִיר בְּלַעֲדֵיהֶם כִּי
 בְּשָׂרוֹן הַמַּעֲשִׂים בְּמִלְאכְתָּם : (יד) אֲפָס לַעֲצָה לֹא יָבֹן
 דָּבָם וּבִקְהַל עִם לֹא יֵרוּמוּ : (טו) עַל כִּסֵּא דִין לֹא יֵשְׁבוּ
 צָדֵק וּמִשְׁפָּט כָּל יָדְעוּ : (טז) מִדַּע וְלִקַּח לֹא יִלְמְדוּ וּמִשְׁלֵי
 חֲכָמָה אֵין בְּפִיהֶם : (יז) כִּי בְּכִשְׂרֵן מִלְאכְתָּם יָדָם גְּבַרְהַ
 וְתַחְבּוּלוֹרַת בְּמַעֲשֵׂיהֶם יָכִינוּ : (יח) אֲכִין אִישׁ תִּבּוּנָה שָׁם
 לְבו

אויסנזפיהרן; אונד זיינע זארגע חייט דאס פיה לו פייטערן: (ד) גלייכער
 ארט זינד קוינטטער אונד האנדזוערקער, דיא נאכט וויא טאג ארבייטען,
 אונד איבר איהרע קונסטארבייט נאכדענקען: (ה) דער סטייטטיידער
 דער זיך בעאיהט רען זיגרינג לו סטעכען, דאס זיינע ארבייט מיהק עהרע
 זאכען זאל: (ו) זא דער סאידט אק אאכאט, דער איט דעם שטארקען
 איינען האנדטיהרט: דיא פיינרפלאמאגע נעהרט זיינען קערפער, אונד דער
 האמאטראאג בעטייבט זיין מהר: (ז) זא דער גאודסאידט, דער דיא
 פאסטעט לו פערשידענע פיגורען אונד פערליהרונגען טאאגען אום, אום דאס
 גפעס לור פאלוקאמאטענייט לו ברינגען: (ח) איט דער עססנהילע אום
 ער קאמפאען, אונד זיין אויגע חייט אויף דאו אקרעאל גריכטעט: (ט)
 זא דער טעפפער, דער בייא זיינער טייבע זילט, דאס גפעס מין דיא פאר-
 אע ביאדעט, אונד עס איס קעען ברענוט: (י) דער מיוואערדאר זיינעס
 ווערקס וועגען מין זארגען איזט, אכגוואגען חייט זיינע זייט: (יא) איט
 זיינער האנד ביאדעט ער רען טאהן, אונד דיא סוועהרע אסט עראיהרעט
 מיהן: (יב) זאלע דויז האבען המנדע = ארבייט, אונד יעדער פערטטעהט
 זיינע קויסט: (יג) אכלוואהר קיין שטאמט אהנע זיא בעסטעהן קאן, רען
 דיא לובערייטונג זאלער געטעפלטע, קאמאט פאן איהרער ארבייט: (יד)
 גלייכ.

לכנגדו עבדה: (ד) הכנא אף כלהון אומנא מתתויעין
אכחדא וליליא ואימנא בהון הו רנין: (ה) בעבדא דגלפן
ודטבעא ודמרגניתא אף חושביהון לעבדא דאומנותהון
מתבעין: (ו) לכתיב על כורא ולמתתכלו כמאנא מתקלא
שלהביתא דנורא מפקען בסרה ויקד בחמתא דנורא: (ז)
לוקבל סוכלא נרכן אידא ולוקבל צורתא דעבדה נצרן
עינוהי: (ט) הכנא אף פחדא דיתב על גיגלא ומויע
בפרסיה מאנא עינוהי במאני כל עבדה: (י) ודרעוהי
מפקעין טינא ועד לא מאת כפיף וגחין: (יא) ולבה סים
לכנגדיה עבדה ושהרה למפנא אתונה: (יב) כלהון הלין
כטל בסרהון וכל גבר בעבדא דאומנותהון נתהכמון: (יג)
ובלעדיהון לא ניתיבא מדינתא ואתר דעמרין לא נכפון:
(יד) ברם למלכא דעמא לא נתבון ובכנושתא לא נתתרימון:
(טו) ועל כורסיא דדינא לא נתבון וקימא ודינא לא נסתכלון:
(טז) לא נתבינון יולפנא דחכמתא ובמלתא דחכימא לא
נסתכלון: (יז) כטל דבעבדותה דעלמא הנון נהירין
ורניהון בעבדה דאומנותהון: (יח) ברם הו דיהב נפשה
למדחל

גליכואהו איט דיא ראהטספענהיקייט אין איהרעס הערלען ניכט, אונר
קאנען אין פארקטערזאמאונגען ניכט אויפגאממען ווערדען: (טו) זילען
ניכט אויף דעם ריכטיגערסטוהן, פערטטעהן דיא רעכטסואכע ניכט: (טז)
וויסענשאפטליכע אהרען קענען זיא ניכט פארטראגען, נאך וועניגער,
ווייע ספריכע אין איהרעס אונדע: (יז) זאנדערן אין דער לובערייטונג איהר
רעס האנדווערקס בטטעהן איהרע קרעפטע, אונר איהר דיכטען געהט
אויף איהרע קונסטגייליקייט: (יח) אנדערס אבר מיט'ט איט דעם
דענ

ואמרו עוד, כל שתקבל עליו עול תורה פורקים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ כו' *
וזת"א ודלא תפרק סריקתא נתחכס, פי' שאינו תפנה לנו לצטלה, להוליח עתותיו
לריק אף ישחל צעיון הלאומים הוא יחכס: (יד) חסם לעגה כו' כולל מה שפורט
לפניו, מכל צעלי מלאכות הנסבות מאכר העודר וחורט פולח וצוקע צארן ועד כל צעלי
אומנות הנסבות, כנגד חרש ויוצר וכדומה, כל אלה עזרתם כדעה ויגיעתם רצק
ועמלם חזקה, ואין להם פנאי להשחל צחכמה ולהשחל צדיעות, ע"כ לצט לא נכון
למחללה, ואין אחס ענה ותוסיה: (ועכ"ז צטנוי העת שנוי הדעות, ושעוררית
מדינת זרפת הורה לנו נסיון כי גם צעלי אומנות כאלה ילליחו לסיות גדולים חקרי
לצ —): (יד) איש תצונה ר"ל איש אשר לו הכנות טעניות, צעל שכל לא,
יחד התצונה: עס לנו לחכמה וסס חכמה כולל כל חלקי חכמה (פילוסופיא) המתחלקת
לכמה

בן סירא לט מ

לְפִי לְחֻמָּה וּבְחֹרֶת יִהְיֶה: (יט) הַכְּמֵת קְדֻמוֹנִים יִדְרוֹשׁ
 וּבְנִכְיָאֵי יִתְבּוֹנֵן: (כ) דְּבַרֵּי אַנְשֵׁי הַשָּׁם יִתְקוֹר וּבְמַעֲמָקֵי
 סוּדָס יִשְׁכִּיל: (כא) בֵּין נְסִיכֵי אֶרֶץ יִתְהַקֵּךְ וּלְפָנֵי גְדוּלִים
 יִתְיַצֵּב: (כב) מִשְׁלֵי חֻמָּיִם יֵאלֶף וּמִבֵּין אֵל הַיְדוּתָם:
 (כג) גְּלִילוֹת אֶרֶץ יִסּוּבֵב טוֹב וְרַע יִנְסֶה: (כד) וּלְפָנֵי יִ
 יִשְׁפּוֹךְ שִׁיחוֹ וְחֻטְאֵיו לְהִיטִיב יִבְקֶשׁ: (כה) לֹא יִתֵּן יִ
 הַכְּמָה וּבְרוּחַ מַדַּע יִבּוֹנְנָהוּ: (כו) אֲתוּ עֵצָה וְתוֹשִׁיָה וּמִפִּי
 יִפִּיק תְּבוּנָה: (כז) עַמִּים לֹא יִשְׁמְעוּ וּמִפְרֵי שִׁפְתָיו יִשְׁבְּעוּ
 לִקְחָ: (כח) רַבִּים תְּהַלְתּוּ יִגִּדוּ וְשִׁמּוֹ יִגְדַל בְּאֶרֶץ: (כט)
 תִּפְאַרְתּוֹ לְעוֹלָם תִּהְיֶה וּזְכָרוֹ לְדוֹר דָּר: (ל) הַכְּמָתוֹ יִתְנוּ
 בְּקֶהֶל וְתְבוּנָתוֹ עַמִּים יִסְפְּרוּ: (לא) בְּחַיֵּיו יִהְלֵל מֵאֲלֶף
 וּבְמוֹתוֹ שֵׁם עוֹלָם לֹא:

מ (א) שְׁמַעוּנִי כִּי עוֹד מְלִים מְלֵאתִי בַּסֵּהר בְּחֻצֵי חֹדֶשׁ:
 (ב) הַקְּשִׁיבוּ בְּנֵי וְתִפְרְחוּ בְּשׁוֹשְׁנָה בְּעִמְקֵי הַכְּמִים:
 כְּלַבּוּנָה

דענקענדען אהנע, דער מויל וויסענשאפטען זיך זענט, אונד אין דער
 הייליגען טריפט נאכדענקט: (יט) זעט דיא ווייהייט אונד פארפאהרן
 מויל, אונד אין דען ווייזאונגען טטודירט: (כ) גיכט מויל דיא געפיטע
 בעריהאטער אהנער אלט, אונד בעטראכטעט איהרע געהייאניסע: (כא)
 ביא דען פארנעהאען זיך אויפהעלט, אונד בעזעט גראסע אענוער: (כב)
 ווייזע טפריכע זענט, אונד רעהטעזעהאפטע טפריכע ערפארטט: (כג)
 דער מויל רייזען זיך בעגיכט, אונד האט ערפאהרוג פאן גוטען אונד בעי
 זען: (כד) ער טיטט זיין געבעט פאר גוט אויס, אונד זעט זיינע פעה
 זער לו בעסערען: (כה) דעס גיכט מויל גאט ווייהייט, אונד בטענקט
 איהן מיט איינעס אייניכטפאלאזן גייסט: (כו) ביא דעס מיט ראדט
 אונד הילפע אונזערעפען; אונד ווייזע זעהרען קאזאען אויס זיינעס אונדע:
 (כז) נאזיאנען געהארצען איהס, זיינע ווארטע זינד פאלא בעזעהרוג:
 (כח) פילע ריהאען זיינען פערטטאנד, זיין נאמען ווירד אויסגעברייטעט:
 (כט) זיין רוהס דויפרט עוויג, זיין אנדענקען דורכזעכט אענטענאלטער:
 (ל) אין עפענטליכען פערזאמלונגען פערקידעט אמן זיינע ווייהייט, אונד
 זיינע אייניכטען אונטער נאזיאנען: (לא) ביס זעכען ערהעלט ער רוהס
 פאן טויענדען, טטירכט ער, זא בלייבט זיין נאמען אונטערבאך:

מ (א) הָ הַעֲרַט אִיךְ! נֶאֱדָךְ בֵּין מִיךְ גַּעֲדֵנְקֵנְפֶּאָל, וְיִיא דַּעֲר פֶּאָל־
 אָנְד: (ב) הַעֲרַט אִיךְ גְּאִיבֵטע קִינְדַּעַר, אִיִּהַר גְּרִינֵט

לנידחל אלהא ולניסתכלו נמוסא דחיא : (יט) איך
 חכמתא דכלהון קדמיא נבעא ולות נביא קדמיא נתפנא :
 (כ) ושועיתא דכל אנשא דעלמא נאלף ובדעימקן נתחשב :
 (כא) חכמתא דמתלא נאלף ובכל סתירתא נסתכל :
 (כב) ביתא שליטנא נהלך ובינת מלכא ורורבנא נשמש :
 (כג) במדינתא דעלמא נהלך טב וביש בעלמא ננסא :
 (כד) ובלבא נסיס לניצליה ומן קדם אלהא נבעא רחמא
 נפתח פומה בצלותא ועל חטהוהי נבעא טבתא : (כה)
 וברוחא דסכולתגותא נתחכם : (כו) הו מפק מתלא חר
 תרין וגורון לה בתרעיתה : (כז) הוא נסתכל מתלא
 וחכמתא ונשתכל בסתירתא הוא נפק חכמתא ד'ולפנא
 ובנמוסי דחיא נשתכח : (כח) ונאלפון סגינא מן חכמתה
 ובעלמא לא נתטעא שמה : (כט) ולא נבטל דוכרנה עד
 בא לעלם ושמה לא נתטעא מן דר לדר : (ל) חכמתה
 נתנין כנושתא ותשבחתה נאמר עמא : (לא) אן נצבא
 באלף נשתבח ואן נשתוק בעמא זעורא :

ב (א) אסתכלו ואמר ילפני איך סהרא ביומי תרעסרא :
 (ב) שמעוני זדיקא ונפרע בסרכון איך שושנא

ואיך

לכמה וכמה מינים, טבעית (פזיסט), למודיות (אמטעאמטיטע), ואלהית (אעטסא
 פזיסטע וויססענסאפזעטן) : ונחורת יי כו', ידיעת תורתיות (טעאלאגיא) : (יט)
 חכמת הקדמונים ידוע, נקראו ספריהם ותולדותם וקורותם לדעת זקתם ויחס
 ומנהגם ויהי לו למשל לעשות כמעשיהם ולהתנהג עפ"י מדותם : (כ) דברי אנושי
 הסם יחקוד, נחזורים ונכסרים אשר חזרו להורות לעם את הדרך אשר ילכו בה ואת
 היתעבא אשר יעשו : ונמעתי סודותם, הלמודים אשר חזרו צעניני חכמות הנשגבות :
 (כא) זין נסיכי ארץ כו' נראה מדברי החכם, כי מליש המשיג המדיני ידבר
 (פזאן איינעס טטאטס = מאן) אשר יכין נפשו להיות מנהג או יועץ או מנהיג ונוטל,
 ואיש כזה לריך שמוט לפני גדולים ללמוד מנהגם נמוסס ועסקסי הממשלה (דיח פזא
 איטיק) • ולז"א אח"כ : (כב) גלילות ארץ יסובב כו' כתרבותו צמדינתא דעלמא נהלך •
 כי איש המדיני לריך לנסוע לארנות הרחוקות לרשות התמורות, צמדינות וסתחלפות
 המנהגים : טוב ורע ינסה • מלד טידיעה והלד המחורעות המתחלפות אשר עברו עליו,
 הוא איש מניסה (איין ערפאהרנער מאן) וידע להצדיל זין סלמת לקר וזין הטוב
 לרע וזין הנאה למנוס, וזין סיס לחזיון (דאס וועלגענטיילע פזאן סיינבארען) : (לא)
 יהלל מחלף • סת"ס הוא מ"ס סיתרון (קאמראטיין) יותר מחלף : וצמיתו סס עולם
 לו • ערך איש הגדול נכר צמותו יותר ונחיו כי אז כלס מרגישים חסרונם צו צמקוס
 סלריכים לו וחיו, וצת"א אין נצבא צאלף נשתבח ואין נשתוק צעמא זעורא, ויכונה
 סתומה, וחילי יאמר כי כטיס לו איזא מתלה ומנוי וסדרה יס לו הכנה להרשות כמו
 ונכמתו ומעלתו, לכן יהולל המנון עם אשר הוא מנהיגס, ואס יקיס סיי סתצודות
 פריס

בן מירא מ

(ג) כלבונה תתנו ריח כחבצלת השרון תציצו: (ד) הריבו
 קול ההלה יחדו הודו לאלהים על עלילותיו: (ה) תנו
 תודה וכבוד לשמו בנגל וכנור וזמרו לו לאמר: (ו) כל
 מעשי יי טובים גם יחד לתבם נוצרו כלמו: (ז) ומיזה
 יאמר מהיזה ועלמהיזה כי חפץ לכלדבר: (ח) בדברו
 תצא השמש בבקר ובערב היא באה בדברו: (ט) בשכיחה
 יעשו חפצו ואין מאחר פקדתו: (י) מצעדי איש לו נודעו
 ואין נסתר מנגד עיניו: (יא) לא יפלא מאתו דבר קטן
 וגדל לפניו אין: (יב) חסרו בנחל שוטף ומשקה בנהר
 תבל: (יג) גם משפטו כשטף מים לשום ארץ פרי
 למלחה: (יד) ישרים דרכי יי לצדיקים ופושעים בם
 יקשלו: (טו) מראש טוב לטוב הובן ולרשעים רעה:
 (טז) ראשי צרכי אדם אש ומים פרזל ומלח יין ושמן דגן
 חלב

נקך ויח רקונן מוין וחסמערדיכען בארען: (ג) דזשטעט וויא ווייהרויך,
 אונד בליהט וויח דיח לייע מיכ טאהל: (ד) ערהעכט איירע סטיאאט
 איט זאכגאנג, פרייט דען טעפער קב ויינע ווערקע: (ה) גיבט ויינעס
 גמאטן עהרע אונד דאנקזאנג, סטיאאט ליטטער אונד הארפע לו ויינעס
 זאכגאנג אן: (ו) אלע ווערקע גמטטעס זינד אינסגאמאט ועהר גוט,
 לור פאלקאמאענהייט זינד יח אלע ערטאפפען ווארדען: (ז) ווער דארף
 וואהל פראגען: וואס זאל דאס? וואלו דאס? דען יעדעס האט ויינע בע-
 סטיאאונג: (ח) דורך זיין געהיים געהט דיח זאננע דעס ווארגענס מוין,
 אונד דורך זיין געהיים געהט יח דעס אבענדס ווידער אונטער: (ט) איט
 פריידען בעפאלגט אלעס ויינען ווילען, ניכטס פערלנגערט ויינע פער-
 קרדונג: (י) דיח וועגע דער אענטען זינד מיהק אלע בעקאונט, ניכטס
 בלייבט מיהק פערבארגען: (יא) ניכטס מיט מיהק לו וואונדערבאר,
 וועדער לו קליין, נקך לו גראס, וועדער לו סטארק, נאך לו אעכטיג: (יב)
 ויינע גיטע פליסט דמהער וויח מיין סטראהק, אונד וויח מיין פלוס
 טרענקט יח דיח וועלט: (יג) גלייכפאלס טעאל קאטט ויינע סטראפע
 מיבר דיח פלאקער, וויח מיין ריינערער סטראהק, פערוואנדעלט דען
 פרוכטבארן בארען מיין ויינע איינעדע: (יד) גמטטעס העגע זינד גע-
 עבעט פיר דען פראמאען, דעק ריזלאוען אבר זינד יח מיין אנטטאס:
 (טו) גוטס מיט פאק אנפאנג פיר דען גוטען בסטיאאט; יח וויח דאו
 בעגע פיר דען יינער: (טז) דיח הויפטבעדירפניטע מיכ אענליכען לעכען
 זינד פייער, וואסער, אונד מייזען, זאלן אונד געטריידע, אפהל, מוין,
 אונד

ואיך ארזא דשתילין על כניא : (ג) ואיך בסמא טבא נכסס רוחכון איך ריחא דלבנן בארזוהי ואיך עקרת דשושנת מלכא : (ד) ארימו קלכון ושכחו אכחדא ואודו אלהא על בלהון עבדוהי : (ה) מנו גבורתה. בתשבחתא ובתודיתא ובקלא דמרא והכנא אמרו : (ו) בלהון עבדוהי דאלהא יאין אכחדא ובלהון לצבותהון אתבריו : (ז) ולית דנאמור הנא לכנא והנא למנא מטל דכלהון בוליתא עבידין : (ח) במאמרה מרנה שמשא ובמאמרה הוא מערב לה : (ט) בחדותא צבינרה מתעבר ולית דמשוחר לפוקדנרה : (י) עבדיהון דכל בני בשרא לקובלה ולית דטשא בין קדמוהי : (יא) לית דקליל וסגי קדמוהי ולית דעשון וקשא לקובלה : (יב) בורכתה איך נהרא רדיא ואיך נהרא עלמא משקיא : (יג) הכנא רוגזה עממא דאן והפך ארעא דשקיהון למלחא : (יד) ואורחתהון דזריקא תריצן קדם אפוהי אף לרשיעא דנין מתפנין : (טו) טבתא מן ברישית לטבא אתברית זאף לעולא אן טב ואן ביש : (טז) ריש בלהון צבותא דמתבעין להיא דבני אנשא מיא ונורא ופרזלא ומלחא והטא ותרביא וחלבא ודבשא וענבא וחמרא ומשחא ותכסיתא ולבושא

(פריפאטעבען) אז לא תלא חמתו מכה אל הפועל :

מ (ו) נאוו גס יחד • צא לטירות הענין אשר העיר עליה כזר צפרסה ים, כי העולם הנמצא הוא עולם הנצח (דאס דינע וועלט דיא בעסטע איזט כדעת החכם (אייבנין) • וכי כל חפצי הנמצאים לתכלית הטוב צעם בכללי הצדיקה, והרעה נתשכת מהם במקרה צפרטים ונוד העדר הכרוך צעקציהם : לפתם, צתכלות השלמות על האופן אשר הוא ראוי לו, וכסי כח קצול השלימות : (מ) לצאו • כיונה המיוחדת זו (יעדער האנדעלט נאך זיינער בטטיאזאונג ואין דער משנה חקי ועצמו אשר נטוע עליו מצדאשית, אם לא ע"ד גם : ומלת נצח כולל יעוד ורלון חסן קצול ותכלית, ומזה הלא נצח לאנוש (איוז יד) • ולכן אמר כי לא תפול השאלה על דבר מן הנמצאים לאיזה תכלית הוא נמצא? כי כל דבר עושה הענין אשר מכוון צו לתכלית מה ואם נילמה מהסתמו : (א) קטן וגדול כו' • כי הגדול מהו צערכו כקטן, ואין חוק המתו מעשות, וכל החליף והסגוי אשר יפול בעולם הסגתי או צדחניי הוא לפי סדורו הקדום : (ב) חסדו כו' • ירלה צוה כי מתחלה לא תלא רעם, רק צרכה וספע טוב, ורע הוא מלך המקבל צהיותו מעות דרכיו, ומשתמש צחפיוו טלה על אופן המכון צם מתנו, וכמו שצאר זה צפסוק יז : (ד) דרכי ה', מנהגו אשר הוא נוהג העולם, יטריס לדיקים, וצלתו מתרעמים על הסגתה, כי אל הצונה הוא ואין פיל, אצל ארשעים נכסלים צם מלך טסס מדמים, רוע הנהגה והשתמה צסדר הגמול, ויצאוו לכבוד צה : (כב) סן זלח מרלש דצדתי, החכם סיים צמה חפתה, ואמר זה כונתי צעה שהחלתי (פסוק ו) כל פעל יי רק טוב, וצארתי וכתצתי צקסר :

בן סירה מ מא

חלב ודבש כסורת וכנר : (יז) טובים המה כל אלה
 לטובים ולרשעים לרעה יחפנו : (יח) גם רוח סער
 למשפט הובן יעקר הרים בעז אפו לנקמת שולחו : (יט)
 בדר ורעם דבר ורעב שלוחי משפט כל אלה : (כ) שן
 חיה נחש ועקרב שוט וחרב לבלות פושעים : (כא) ביום
 פקודה ימהרו פי שולחם לא יעבורו : (כב) הן זאת מראש
 דברתי התבוננתי וכתבתים בספר : (כג) כל פעל י רק
 טוב וכל דבר לצבאו נוצר : (כד) אל תאמר זה טוב וזה
 רע כי כלם התומים באוצרותיו וכל דבר בעתו מה טוב :
 (כה) הבינו זאת בלבכם ברכו את יי והודו שמו :

מא (א) מה גדול עמל אנוש ומה רבה אסון אדם מיום

צאתו מבטן אמו עד שובו לבטן אדמה אם
 כל חי : (ב) גון ומקאוב מנתו בעם ועצב ענינו הבל
 ודעות רוח עד יום מותו : (ג) ממלך היושב על כסאו ועד
 שוכני עפר ואפר מנושא נזר ועד לבוש קרעים : (ד) דגו
 וכעס קנאה וחמדה פחד ואימה שנאה עצב וחרון יפריעום
 יומם

אונד התניג, חיינע דעקקע, אונד חיינ חכרקהיידי : (יז) מאלעט דיעס,
 ווירד דעס גוטען ניטלויך, דעס וינדער אבר סערויך : (יח) ביוויילען זינד
 סטוראווינדע לור סטראפע בטטיאווט, זיא רייסן בערגע אים מיהרער העפ-
 טיגען וואוהט אויס, אוס דען נארן מיהרעס זענדערס לו סטיואלען : (יט)
 האגל אונד גוויטער, פעסט אונד הונגער, זינד מאלע באטען דעס סטראפ-
 גריכסט : (כ) נארן דעס רויבטיהרעס, טאמגען אונד טקארפייאנען,
 שווערט אונד רוהטען זינד בטטיאווט לו פערטיאוגען דער רולאזען : (כא)
 סנעל זינד זיא אס אהנדוגסטאגע, אונד איברטרעטען דען בעעהל מיהרעס
 זענדערס ניכט : (כב) דיעס חייט וואס חיד אנפאנגס זאגטע, דאכטע
 דאריבר נאך, אונד טריב עס נידער : (כג) גאטטעט ווערקע זינד מאלע
 גוט, אונד יעדעס חייט לו זיינעס מוטען ערטאפטען : (כד) זאן דארף
 ניכט זאגען דיעס חייט גוט, אונד יענעס אבר חייט טאכט, דען יעדעס
 בוועהרט זיך לור בטטיאווטען לייט אלס גוט ; (כה) מייבראענט דאס
 וויקהל לין מיינעס הערלען, אקבט דען העררן, אונד דמקט זיינעס נאמען :

מא (א) וויא גראס חייט דיא מיהעלינקייט דעס אלעטען, וויא
 שוועהרס אונגליק טריפט דען זאהן אדס'ס, זייט דעס
 ער אויס ווטטעראליבע קלאווט, בי ער ווירד חין דיא ערדע, אונטער מאלער

תרגום ארמית

פא

ולבושא : (יז) כלהין הלין לטבא מטאבן ולבושא ללוטתא
 מתהפכן : (יח) אית רוחא דלפרעה איתברי וברוגוזין
 טורא עקן בעדן רוגזא חילהין מחוין ורוחא דמן דברא אנון
 מזיחן : (יט) נורא וברדא וכאפא דמותא כלהין הלין לדינא
 אתברי : (כ) חיות שנא ועקרבא וחווותא הרבא ופורענא
 למוכדו לרשיעה : (כא) בערנא דפקד להון חדין ובכל
 יומתהון לא מהפכין מלתה : (כב) מטל דמן ברישית
 אתבריו אסתכלו בני אנשא דבכתבא כתיבן כלהין הלין :
 (כג) וכלהין עבדוהי טבין צבו לזבנר אתברית : (כד)
 ולית דנאמר דהנא ביש מן הנא מטל דכלהון קפיסין באוצרא
 ולערנא וזנהון מתגנכרין : (לה) מכיל בכלה לבכון ברכו
 לאלהא ושכחו לשמה :

מא (א) צבותא דורבאת ברא אלהא ונגסא תקיפא על
 בני אנשא מן יומא דנפקו מן כרסא דאמהון
 עד מא דסמכין לארעא דחיא : (ב) תשבוחתהון ותרעיתא
 דלכהון וחרתא דמליהון עד מא ליומא דמותהון : (ג) מן
 יתבי צודסותא דמלכא ועד מא ליתבי עפרא וכטמא זמן
 קטרי תנא ועד מא אלילין דלבישין לבושא דמסכנותא :
 (ד) רוגזא ובריותא וטננא ודחלתא ודחלת מותא חרינא
 וכריא

אוטטעך לוריקעהרט : (ב) קוואער אונד טאערלען, לארן אונד פערדרום,
 מיטלע יאָרע, אונד טעהריכטע אהנדונגען, קוועלען איהן ביו מ'ס ענדע :
 (ג) פֿאָס קעגן דער אויף דעם טרעהן זילט, ביו אויף דען טראַען מיט
 סטויבע, פֿאָן דעם דער דיש קרעט טרעגט, ביו אויף דען דער אין לואפען
 גהילט מיט : (ד) לארן, פֿערדרום, מיטפֿערוואַט, נייד, זיידענטשאַפטען,
 אַרבעט, אַקסט, האַט מער גריסן, טאָרן אונד גראַס, פֿאָלגען יום דעם
 טאָג, אונד ווען יום זיך לור רוחע זעגען, ווערדען יום מיט טאַפֿע דורך
 טרעק-

מא (א) מה רנה כו' תכלן עד ססוק ח' תסטר דרך כלל הצל מיי. האדם
 כי כל ימיו תלחים עמל ומכאוב, דאגות ונרות כי אדם לעמל יולד קצר
 ימים ושבע רגז, אין טעם צלי רעה, ואין רגע צלי טעם, ביו רוב מעשיו פוסו גיחי חייו
 הצל, ואם ישיג לפעמים כף נחת הוא תמלא חסנים עמל ורעות רוח, וענין המחמר
 הוא עם הפרסם שלפניו סעירוני על תלמד תחכם (אֶלְסִינִג) דרך סליחה (ח) דער
 מענט, וואַ מיט ער הער, לַנְקִיין פֿיר חייגען גאַט, לו גרמט פֿירם אונגפֿעהר) :
 (יא) ימטר קואף, כי סטר סנא צוער דעם לא יתקיים זמן ארוך, אך כחך עזר
 חלף

בן סירא מב

זמם ובנוחם עלי משכב עשתונות בלהות הנדמו : (ה)
 ינפש אדם מעט בשנתו סעפים וחיונות יבהלוהו : (ו) יקין
 מתנומה בפליט משדה קטל ויגל כי סר צל פחד : (ז) כל
 אנוש נושא דאגתו בלבבו אם עשיר בעשרו ואם עני בעניו :
 (ח) כל בשר מאדם ועד בהמה יגון ומכאזכות ישיגו : (ט)
 כל אשר מאדמה לאדמה ישוב וממרום למרום יעל : (י)
 כל עול ורשע יחבלו צדק ויושר לעולם נצבים : (יא) הון
 עוד נחל כווב ומטר סוחר בצע שקר : (יב) אסף רשע
 עב כלול ממים נפירות ורוח : (יג) נפירות בכרך תעשן
 מים נתך ארצה ורוח יעלה בתוהו ויאבד : (יד) חליפות
 דרשע אין שרשו כל יכה גועו כל יחליף בעץ שתול על שן
 סלע : (טו) בקנה על שפת נחל ולפני עשות ירק יבש
 מקורו : (טז) קלים הם בקצף על פני המים פרגע יחלמו
 ואינם : (יז) ופעל צדיקים יברך והפצם עומד לעד : (יח)
 איש שפק ויגע ירוע בחייו מהון עתק : (יט) ירשה
 והצלחה יתנו הון ומשניהם שפק לב : (כ) כבוד ויקר יתנו
 שם ומשניהם מוצא חכמה : (כא) בנין ובגד ירחיבו לב
 ומשניהם אשת חן : (כב) זין וזמר ישמחו לב ומשניהם
 אוהב

טרעקב'דער מווד טעהר'טע גערמקטן געמאנעט'גט : (ה) זוען דער
 אענט מויד מיין זעניג סוואערט, ערטרקט ער דורך פאטע טרויאגוי'ס=
 סער : (ו) טערינגט מוים דעם טאמל, מום מיין פליטויג פאס טאמלטי=
 פערדע, מווד פרייעט ייד, מום דאס טרעקב'ד פארמיר מיוט : (ז) יע=
 דער זענט האט זייע וירגע, זומאהל דער לייכע איט זיינעס רייכזאהס,
 מום דער מראט איט זייער ארוואהט : (ח) יא סאלע זעבענדיגע געטעפע,
 פאן זענטען ביו זאס פעה; טריפט סווערן מווד פאנער : (ט) זומס פאן
 ערדע קלאמט, קעהרט לור ערדע לוריק, וויא מואעס זומס פאס היאמקל
 קלאמט, ווידער נאך דעם היאמעל געהט : (י) זינדע מווד מוודעלט זענע
 דען פערניכטעט, טווענר מווד רעדויכקייט אבר דויערן עוויג : (יא)
 רייכטווק דעם גאטמזען פערניגט וויא מיין פאך, מוודרעכטער געוויסט
 מווד וויא מיין פאן-רענען : (יב) לומאזען גערעכטעס גוט דעם רוכ-
 לאזען, גלייכט מוודער ווקאקע, דיא מוים זומסער, סוועפעלדיסטען, מווד
 זעט בטעהט : (יג) דיא פיייערדיסטע פערלעהרט דער בליטן, דיא

וכריא ובעדנא דמתחניחין על ערסתהון בשנתא דלליא. מנד
 להון : (ה) דמתמלך בחווא דלליא איך גברא דערק מן
 קדם דרופא : (ו) אן צבינא בלברא מתתעיר וחוא דלית
 ליה גדם : (ז) עם כלהון בני בסרא צפתחון עמהון
 ועותרא מנד שנתהון : (ט) כל מדם דמן ארעא הו לארעא
 הפך ודמן רומא לרומא : (י) כל מן דחטא ומדגל נבטל
 וכשירי עלמא אף הנון נתקימון : (י"ב) נכסא דשוקרא
 איך נחלא נתגרפון ואיך נהרותא דמלין מן עננא קלילתא
 כד הנון גליון נגמרון : (י"ד) וחלפא לאנשא רשיעא לא
 תהווא עקרהון גיר דחטיא איך שבלא דיעת על שנת
 דשקיפא : (ט"ו) ואיך חבלבלא דיעת על גרנפא דנחלא
 וקדם כל יורק הי יבשא : (י"ז) ועברא דכאנא בעדנא
 מתברכין ועברא דודיקא לעלם נתקימון ודמתקרב להון איך
 אנש דמשכח סימתא : (י"ט) רבותא ואיקרא נקימון שמא
 ומן תרויהון מן דמשכח חכמתא : (כ"א) בנינא ונצבתא
 מתרתין שמא ומן תרויהון אנתתא חכימתא : (כ"ב)
 חמרא עתיקא מחדא לבא וטבא מנה רחמותה דרחמא :

(כ"ג)

וואססערטהיילע און זיך מיט דער אכפאלאנערטן רעגן מיין, מונד דיא אונט
 פערפליגט מיט דונסטקרייט, מונד פערטווינדט : (י"ד) דער רולאונע
 בריגט קיינע נאכקאמטן, זיינע ווארנען טאגט ניכט מן, זיינע ספרעס-
 איגע בריגטן קיינע לוייגע, וויא מיין גפאלאנטער בויס מיין סטילטן פלעטן :
 (ט"ו) וויא סוף אק מופלער זיינעם פלוסעס, וועלכער פערזיגט, בעפאר נאך
 יענס לו גרינגט אונפאנגט : (ט"ז) נאך פערגענגליכער אלס וואסער-באמינגן,
 וועלכע אייזט לערסאנגטן, מונד קיינע ספור הינטער זיך אטסטן : (י"ז)
 דער פראקאטען האנדלונגטן באייבן גענגעט, מונד מיהר וואונט דויערהאפט :
 (י"ח) דער ארבייטומאע מונד לפרידנע לעבט פערקניגטער, אלס דער
 גראסע סעלטע בינט : (י"ט) ערבסאפט מונד גליק פערטאפטן רייכטוהק,
 אעהר אלס ביידע מיט מיין לפרידנע הערן : (כ) עהרע מונד וויריע פער-
 סאפטן ביינען נאמען, אעהר אלס ביידע מבר וויססענשאפטליכע קענט-
 ניססע : (כ"א) געביידע מונד קליידונגטן ערהייטערן דאס גאיהט, אעהר
 אלס ביידע, מיין הקלודעליגעס ווייב : (כ"ב) וויין מונד אויך ערפרייטן
 דאס

וחלף : (י"ב) עז טאז מיש כו' כי פעניס סס סאדיס סעליס מן סארן וסס
 מרכיזיס, ותייס ונאמרית (פאקטריסעס פיייער) וזרחת סמער יתפרדו סחלקיס
 סאלה מיס למקומו יחאסאי, כן אונרע דסע : (י"ד) דסס, סמקסס זאטר יס לו.
 כ"ז

בן סירא מא מב

אוהב נאמן : (כג) כגור ועונב יערבו לאון ומשניהם אמרי
 שפר : (כד) תאר ויפוי מחמדי עין ומשניהם שפלי
 הישרה : (כה) דע וחבר עוזרים בעתם ומשניהם אשה
 טובה : (כו) אח וגואל מצילים בצרה ומשניהם צדקה :
 (כז) הון ובצע מסעדי רגל ומשניהם עצה טובה : (כח)
 חיל וחסן מאמצי רוח ומשניהם יראת יי : (כט) פי אין
 ביראת יי מחסור ולא בעזרתה כגור ועל כל היא רוממה :
 (ל) הדבק ביה ואל תרפנה כי אין דומה לה ותפארתה
 על כל כבוד : (לא) בני זעקת מצוק כל תהדרף ולא
 תהיה נבהל להמית ונמהר להכזות : (לב) בני הזהר
 מפקש נדיבות כי טוב מות מחיי עני : (לג) גבר מצפה
 לשלחן זרים חיו אינם היים : (לד) מארוחת זר ישבע
 קיקלון ואיש רוח ירחיק מנה : (לה) לחם עני לנפש עזה
 יערב ובקרבו נהפך למורדת פתנים :
מב (א) אי מות מה מר אתה לאיש עשיר שוקט על
 נבסיו : (ב) לאיש חיל ומצליח דאנה ועצב

לכו

דאס הערץ, אעהר אום ביידע, איין טרייער פריינד : (כג) פיקאין אונד
 הארעב טאנען אצאריס, אעהר אום ביידע, פארטרעפליכע רעדן : (כד)
 טענהייט אונד גאטטאט ערגעלען דאס אונגע, אעהר אום ביידע, דאס גרינג
 דעם פלארעס : (כה) פריינד אונד בעקאנטער סטעהן לור גייט ביים,
 אעהר אום ביידע, איינע טרייע פרויח : (כו) ברודער אונד פערנאונדטער
 רעטטען אין דער נאהט, אעהר אום ביידע, רעטטעט במראהערלינגקייט :
 (כז) געלד אונד פערמען זינד אעכטיגע שטיין, אעהר אום ביידע, איין
 גוסער דאהט : (כח) אהלט אונד טטארקע אהלען בהערנט, אעהר אום
 ביידע, מיט דיח גאטטעספורט : (כט) מיהר אהנגעלט און ניכטס,
 ביים מיהרער היילע מיט ניכטס לונ בעפירצטען, אונד מיכר אונטן מיט זיח
 ערהאבען : (ל) האלטע זיח פעסט אחנע אונטערלחם, דען ניכטס קאמאט
 מיהר גלייך, מיהר רוחק חיברטריפט אונז עהרע : (לא) איין יקהל!
 פערטטאכע דען ניכט, דער לור דיר אונק היילע רופט, מיכרמיילע דרך בייס
 טקראס אורטייל ניכט, אונד זיית ניכט פארטנען לונ סטראפען : (לב)
 איין זאהל! היטע דרך פאר דען בעסטער לעבען, דען דער טארט מיט
 בעסטער אום בעטטען איסמען : (לג) איין זאן דער אונז איינעם אנדערן
 טיט ועהן אום, רעסמען לעבן מיט גאר ניכט פיר לעבן לור רעלען : (לד)

דורך

(בג) אבוכא ואפורית מבסמין זכרא ומן תרויהון לשנא
 דביא : (כד) יאיותא ושופרא דגתא דעינא ומן תרויהון
 שבלא דחקלא : (כה) רחמא וחברא בעדנא נתברכו ומן
 תרויהון אנתתא טבתא : (כו) אחא ומעדרנא בעדנא
 דעקתא ומן תרויהון זדקתא פרקא : (כז) דהבא וסאמא
 מקימין רגלא ומן תרויהון מלכא טבא : (כח) חילא
 ותוקפא מרימין לבא ומן תרויהון דחלתא דאלהא : (כט)
 לית בדחלתא דאלהא חוסרנא ולית למבעא עמה מעדרנא
 דחלתא דאלהא על כל כדס אתתרינא : (ל) אחודיה
 ולא תרפיה מטל דלית אפותח דחלתא דאלהא בעדנא
 מתברכא ולעל מן כל איקר הו משתכחא : (לא) כרי מן
 דשאג לך לא תכלייהי לא תהוא טב למקטל ולא הוי טב
 למאחיז : (לב) גברא דסבר על פתורא דאהרנא לא אנש
 נחשבייהי איך דחיא הו : (לג) סנא נפשה מן דרחם
 רגנתא ולגברא דידע הלין כאבא אנין דמעיא : (*) בפומה
 דחציבא חבסמי שאלתה ואיך נורא יקרא בגוה :

מב (א) איז מותא מא ביש אנת לגברא עתירא דיתב
 על גכסוהי : (ב) גברא דעשין ומצלח בכל

ערן

דוך פטרודע אמהלניטמן כטיאפלס ואן זיך, דער גפיהלפאלע ואן היט
 טעט זיך דאפיר : (לד) דעס אונפערסעהאטען סאעקט דאס בעטט
 לערכרעד זיס, אבר אין זיינעס אהנגען ווירד עס לו גיפט אונד גאלע פער-
 ווארעלט :

מב (א) פ טאדט! וויא ביטטר אינט דין אנדענקען דעס רייכען
 אהנגע, דער רוהיג היס בוילע זיינעס פערשעגענס אקט :
 (ב) דער בייא גוטען קראפטען אינט, אונד גליקליך; דען קוואער אונד
 זיך :

כמו אס יסמוק עפר שומרון (מ"ח ב) - כאר"ל אחס עסיר סמנח צמקו : (לא)
 לעקח מניק כל חסדוקי כן סוס לסי ת"ח, מאן דשאג לך לא תכלייהי, לא סמנח מתת
 לשואר אליך, אך לסי נ"י, בני הזוהר סבקש נדיבות כי טיב מוח מחיי עני; וסיח
 מחישב יותר לענין הסמוך : (לב) גבר מנסה כו' - כאר"ל סמנח לסלחן אחרים
 סעולם ססוך צעוד : (לד) ירחיק ממנס, כאר"ל, א"ל רב לרצ כהנא ססוך צנצילתא
 ולא ססוך צמילי, ססוט צלחא צסוך ועול אגרא, ולא סימח כהנא אגא וצנרס רבא
 אגא חילי צי הלחא (סמחיס דף קיז) ועוד סס עסס סצחן סול ולא סעורך לצריית
 : (דף קיג) :

מב

בן סירא מב

לבו לא ילחצו וכל מאכל פיו יערב לו: (ג) הה מות מה
 נעמת לאיש נשבר נכה רוח והדל טוב: (ד) לאיש וקו
 קשה רוח וחסר לחם וכח לעבוד אין: (ה) אל תירא
 מות כי זה חלקך גם קדמונים גם אחרונים לך ידמו קץ כל
 בשר הוא: (ו) הכחפץ תגעל וכשאל מי ישאל אם רב
 ואם מעט ימך: (ז) זרע שנוא בני בליעל כי בבית עובדי
 י גדלו: (ח) אב בליעל בניו יבזוהו כי בגללו תקלל
 חלקם: (ט) אוי לו לרשע פי עצב ילוננו עד מות והקבר:
 (י) שם רשעים לאברהן וזכר צדיק לעולם יהיה: (יא)
 קנה לך שם טוב כי הוא ילוך מאלפי זהב וכסף: (יב)
 לרעה נולד רשע חיו ביגון ואחריתו לאברהן: (יג) אם
 רבה הצלחת אדם בימיו הלא קצרים המה ושם טוב עומד
 לעד: (יד) אם רבו שנות יד מה בשרון לו והמה בלא
 היו: (טו) ארוכים הם היי ישר אם רב ואם מעט ימיו:
 (טז) חכמה נסתרה ואוצר טמון מה יועילו גם שניהם:
 (יז) טוב אויל המסתיר אולתו מחרבם המסתיר חכמתו:
 (יח) בני בטוב לך התאמץ ביראת יי פן תרום ותבקעט:
 (יט) עשה הטוב ומפני כל אל תבוש: (כ) יש בשת
 לתהלה תהיה ויש בשת לא נאונה: (כא) יבושו אב ואם
 מזונות שר ומושל מכהש: (כב) יבוש שופט מהטות
 משפט

וזרע ניכט דריקקען, דעם דאס עססן נאך טאעקט: (ג) פ טקרט!
 ערוינטט ביזט דאס, דעם דירעטיגען אונד קראפטלאזען: (ד) דעם אונטען
 אבגלעבטען מאנע, דעססן זאפטע פערטרעקעט זינד, דער אין קוואטער
 לעבט, אונד קיינע קראפטע אעהר לו מרבייטען האט: (ה) טייע דעם
 טאקס טיקואאל ניכט; דיס איזט יא דעם אענסען און, בעדענקע דאס דיס
 פאר - אונד נאכעוולט איט דיר גלייכעם טיקואאל האט, עם איזט דאס ענדע
 אזעם פלייטעם: (ו) קאנסט דאס דעם וויאזען גאטטעם לו ווידער זיין?
 זעל בעקיאזערט זיך איס גראכע קב דיין אונטעם לעבען? (ז) האסטענס-
 זעהרט זינד דיס קינדער דער רובלאזען, דיס איס הויזע דער גאטטעס-
 פערקלעטער ערלעגן זינד: (ח) קינדער פערקלעטען איינען גאטלאזען פאטר,
 דען זיינעטוועגען זינד יא פערקלעטעט: (ט) זעה: דעם זינדער,
 קוואטער

ערן ותוב אית כה חילא למקבלו תפניקא : (ג) אי מותא
 מא כשיר אנת לגברא דתביר וחסיר נפש : (ד) גברא
 סבא דמתתקל בכל ערן וחסיר מזונא ולית כה חילא
 למפלה : (ה) לא תדחל מן מותא מטל דחוי מנתך
 אתדבר דקדמיא ואהרא לותך אנון מטל דהרא הי חרתא
 דכלהון בני אנשא קדם אלהא : (ו) זרעא מתליא
 תולדתא דחטיא ושרבתא דוי לה תולדתא דעולא : (ז)
 מן ברא עולא נאבר שולטנא ועם זרעה נעמר חוסרנא :
 (ח) לאבא עולא בנוהי כאנא נלוטונה דמטלתה הוו בסירא
 בעלמיא : (ט) וי להון לאנשא עולא דדוונא מלוא להון
 עד מא ליומא דמותהון : (*) אנתתא ילדתא לחדייתא
 דעמה ואן נמות אבא עולא בנוהי כאנא לא נתאבלון עלוהי :
 (י) רשיעא גיר חרתה לאכרנא הי ושמא דעבדי טבתא לא
 נתעמא לעלם : (יא) כף על שמך דהו נלוך מן אלפא
 דסימתא — דעתא מטל דמבטל מוהבתא וקימא : (לב)
 כל

קוואנער פאנגט מיהם בין מינס גראב : (י) דעט רולאזען נאמען ווירד
 אויסגריפטטעט, דעם פראהענען אנדענקען באייבט עוויג : (יא) ערווירב
 דיר מיינען גוטן רוך, דען דיונס מיכרדויערט דיא ערווארבעט עווענער גאלד-
 אונד זילבר-שטיקע : (יב) לוס מוגליק ווירד דער רולאזען געבאהרן, קווא-
 אער האט ער בייסן לעבן, אונד שטירבט ער, זא ווירד ער פערדאמט :
 (יג) ווען דער אענט אויך גליקליך לעבט, זא וועהרט עס דורך גור קורץ,
 איין גוטער נאמען אבר דויערט עוויג : (יד) ווען דער פערפאלער נאך זא
 לאנג לעבט, וואס פראמאט עס מיהם? ער פעהרט דאהין אלס ווערט ער נא
 גווענען : (טו) דעם רערליכען לעבן מיזט אונז, זיינע יאהרע אעגן פיל
 אדער וועניג זיין : (טז) פערטטעקטע ווייהייט אונד פערבארגע טעלע,
 וואלו ניטלען ביידע? (יז) דער טפהר, דער זיינע טפהרהייט פערטטעקט,
 מיזט פארלוגיהן, דעס ווייזען וועלכער זיינע קענטניסע פערבירגט : (יח)
 זיין זאהן! עען עס דיר וואהן געהט, האלטע פעסט אן גאטעספארעט,
 דאס דאז ניכט אויס איבראוהט ווידערטפענסטיג ווערדעסט : (יט) טוהע
 וואס רעכט מיזט, זא ברויכסט דאז דך פאר ניאמז לז סעהאען : (כ)
 דען אמאלע טאמק מיזט לעבליך, אמאלע אבר טמרהאפט : (כא) עס
 טעהאע זיך פארט אונד אוטער דעם עהעברדלם, איין פירסט אונד פאר-
 נעהאער הערר, דער זיגן : (כב) איין ריכטער דאס רעכט לז בייגן, דער
 ראהטי

בן סוּרָא : מַב

מִשְׁפָּט יוֹעֵץ מְהַכְשִׁיל וְעַם מְמַרְי : (כג) יְבוּשׁ רַע מִכְּפֹד
 בְּעַמִּיתוֹ וְשֹׁכֵן מִהַפִּיג גְּבוּל : (כד) יְבוּשׁ אִישׁ מִגְּמוּל רָעָה
 תַּחַת טוֹב וּמִהַחֲרִישׁ לְדוֹרֵשׁ בְּשִׁלּוּמוֹ : (כה) יְבוּשׁ הַנּוֹדֵב
 מִהַכְּלִים בְּמַתַּת יָדוֹ וְהַנּוֹאֵל מִהַעֲלִים עַיִן מִשְׂאָרוֹ : (כו)
 יְבוּשׁ אִישׁ מִגְּלוּת סוּד רָעָהוּ וְרֵשׁ מִנְּבִלָהּ וּמִסְּפֹר מִכְּזָב :
 (כז) אִם בְּאֵלֶּה תְּבוּשׁ וּמִצְּאֵת חַן בְּעֵינַי כָּל אָדָם : (כח)
 אַךְ בְּאֵלֶּה אֵל תְּבוּשׁ וְלֹא תִשָּׂא פָּנָי כָּל אִישׁ : (כט)
 לְשִׁמּוֹר מִצְוֹת יְיָ וְעֲדוּתָיו וְלִהְיוֹכִיחַ נָבֵל עַל פָּנָיו : (ל) לְיִסָּר
 כְּנֶגֶד בְּמוֹסָר וּלְחַנֵּךְ אוֹתוֹ בְּמִישְׁרִים : (לא) לְשִׂאת לֶקַח
 מִהַכְּבִים וּלְשִׁמוֹעַ אֶמֶת מִפִּי אוֹמְרָה : (*) אֵל תְּבוּשׁ כָּל
 מְלֹאכֶה וּלְהִרְגִיעַ בְּשִׁכְרָה אִם רַב וְאִם מְעַט : (לב) דְּרֹשֶׁת
 בְּשִׁלּוּם אִישׁ וּמִחֲרִישׁ אִישׁ חֶמְסָה הוּא : (לג) שְׁלוֹם נָתַתָּ
 לוֹ וְאִינוּ כִּי־שֵׁיב בְּסִפָּךְ אֲשֶׁר תִּתְּנָהּ לוֹ אֵיכָה יִשֵּׁיב : (לד) בַּת
 לְאֲבִיהָ מִטְּמוֹן שׂוֹאָה וּמִפְּחָדָה לֹא יִישֵׁן בְּלִילוֹת : (לה)
 קִטְנָה פֶּן תִּפְתָּה נַעֲרָה פֶּן תִּזְנֶה : (לו) גְּדֻלָּה פֶּן תִּעֲגֵן
 וְתַחַת בְּעֵלָה פֶּן תִּשְׁנֶה : (לז) אֵל תְּבִיט בְּאִישׁ אֵל הוֹד
 בְּרֹאֵהוּ וּבַחֲבֵרַת גָּשִׁים לֹא תִמְתִּיק מְלִים : (לח) כִּי סָם

מבגד

רַחֲטָגְעֵבֶר מִיַּנְעַם טֹאעֲטֵטֶן רַחֲטֵם, דַּעַר כִּירְגֵר דַּעַס אוֹיִפְרוֹהֶרס : (כג)
 דַּעַר פֶּרִינֵד סַעֲהֲאֵע זִיךְ דַּעַר טֶרִיִּלְאוֹיִקִּיט, אֹונֵד דַּעַר נַאֲכַבֶּאר דִּיא גֶרַע־
 לַעַן אוֹיסְלוֹרִיקֶקֶטֶן : (כד) דַּעַר גֹּוטֵעַס עֲמַפֶּפֶּאָנְעֶן הַאָט, סַעֲהֲאֵע זִיךְ דַּעַס
 אֹונֵדחֶנְקֶס; אֹונֵד דַּעַס נִיכְט לֹו דַּחֲנֶקֶען, דַּעַר אִיהֶן גֶּרִיסֵט : (כה) דַּעַר
 וּוְהַלְטֵהָטַעַר טַעֲהֲאֵע זִיךְ פֶּאָרוֹוִירֶפֶט לֹו אַאֲטֵעֶן כִּיִּיא דַּעַר גַּאֲבַע, אֹונֵד
 דַּאָס אֹונְגִיִּלֵט פֶּאָן מִיַּנְעַם בְּאוֹוטֶפֶרִינֵדֵע הִימוֹעֶן לֹו וּעַעֲנֵדֶען : (כו) דַּעַס
 אִיִּין גְּהִיִּיאִים אַנְפֶּרֶטֶרוֹיט, טַעֲהֲאֵע זִיךְ עַם לֹו פֶּפֶּפֶּעֲנֵכֶבֶאָרן, דַּעַר אַראִיג פֶּאָר
 בַּעֲטֶרוֹן, אֹונֵד דַּעַר עֲטוֹאָס עַרלֶעֲהֵאָט אִיגֶן נַאֲלֹוֹאָגֶן : (כז) וּוַעַן רוּחַ דִּיךְ
 כִּיִּיא וְאֹאֲצֵן דִּינְגֶען טַעֲהֲאֵסֵט, ווִירֶסט רוּחַ כִּיִּיא אֹאֲעֶן כֹּוִיבֵט זִיִּין : (כח)
 פֶּאָרְגַעַנֵדֵע דִּינְגֵע אַבֶּר טַעֲהֲאֵע רִיךְ נִיכְט, אֹונֵד דַּארֶפֶּסֵט נִיאֲמֵד טִפְּהֶנְעֶן :
 (כט) נַעֲהֲלוֹיךְ דִּיא גֹּעֲלַע, גַּאָטֵטֵעַס לֹו בַּעֲמַבֶּאָטֵעֶן, אֹונֵד דַּעַן פֶּרַעֶפֶּאָעַר
 אִיִּיס גִּוִּיכְט לֹו סַטֶראָפֶּן : (ל) טַעֲהֲאֵע רִיךְ נִיכְט דִּינְעֶן וְהֵאָן אִיִּין דַּעַר לֹוִכְט
 לֹו הַאֲלֵטֶען, אֹונֵד אִיהֶם מִיַּנְעַם טוֹגַעֲנֵהָאָפֶּט עַרלִיִּהוּגֶן לֹו גַעֲבַעֶן : (לא)
 טַעֲהֲאֵע רִיךְ נִיכְט פֶּאָס וּוִיַּיִטֶען אַעֲהֶרַע אַלֹונְעֵהֲאֵעֶן, אֹונֵד דִּיא וּוְהַרְהִיִּיט פֶּאָן
 יַעֲרַעַס אַלֹונְהֶעֶרֶן : (*) קִיַּנְע אַרְבִּיִּיט זִיִּיא דִּיר מִיַּנְע סַאָנֵדֵע פֶּיל וּעַעֲנִיגַעַר;

דעד

תרגום ארמית

צנ

כל דשאלין שלמה ושתיק הוה גלווא רבא : (לג)
 שאלתא דשלמיא דיהב אנת לה לא מפנא לך - גועלנא
 דיהב אנת לה איכנא מפנא לך : (לד) בתא על אבוה
 יקרא סגי וצפתה מפרדה שנתה : (לה) בתולותה דלא
 תצטחא ומן בעלה דלא תסתנא : (לו) בטליותה דלא
 תתפרסא ועל בעלה דלא תשטא במדעה ותאזל בתר גברא
 אחרנא : (*) ברי על ברתך אקיס מטרתא דלמא תעבדך
 שמא בישא ושועיתא ורטוניא בעמא ובכנושתא דקריתך
 תבהתך ברטוניא דעמא אתר דעמרא לא תשכקיה נפקא
 ובבתא לא תהוא חדרא : (לז) לכל גבר לא תגל מא דבלבך
 ובינת נשא לא תשפר שועיתא : (לח) מטל דאכאנא
 דבלבושא נפל ססא הכנא טננא באנתתא מן בישותא
 דחברתה :

מג

דער זקן, ווען ער אויך גרינגע איינט : (לב) גריסט דוא איינט, אונד
 ער דאנקט ניכט, זא קאנסט דוא אהנע האם זיהן אום איינטן רייבר בעי
 טראכטען : (לג) דער גרוס דען דוא מיהק גיבסט, ערווידערט ער דיר
 ניכט, פילונעניגר דיא בעלאהאונג, ווען דוא מיהק געור זייהסט : (לד)
 איינע טאכטער אהלט איהרען פאטער פיל קואטער, אונד זיינע זארגע פיר
 זיא, טאמאזאנע נאכטע : (לה) אום קינד דאס זיא ניכט פערפיהרט ווער-
 דע, אונד אום אהנדען, דאס זיא ניכט זעלבסט דער אונלעכט נאכגענהט :
 (לו) איינט זיא גראם, וויא ער זיא פערדייראטעט; אונד האט זיא איינטן
 אהן, דאס זיא ניכט פאן מיהק גהאסטט ווערדע : (לז) זיהע ניכט אויך
 דיא טענהייט איינעס אהנעס, אונטער געוואלסאפט דער פרויענליאטער
 זייא קיין הייכלעריסער טוהטענער : (לח) וויא דיא אקטעטע אויס דען
 קאיי=

(לד) צת לאציה כו' • הסקוקים האלה הוצאו צתלמוד (קנסדרין דף ק) ח"ל
 צת לאציה מעמוכא טוה מחדש לא ייטן צלילה, צקנותה טמא תסתה, צנערותה
 טמא תנה, צגרה טמא לא תנשא, נשאת טמא לא יסיה לה צניס, חזקיה טמא תעסה
 כשפים • ואנכי העתקתי לפי הנושא אשר לפני, והמאמר הזה הסכים למאמר ר"ז,
 צת צגרה סחרר עזר ותגס לה (ספחים דף קיג) : (לו) אל תצית צאים אל יופי
 מראשו כו' ולפי תרגום ארמית, לא תגל לבך לכל אדם ובקרב נשים אל תתן
 אמרי שפר : (לז) לא תהלל איש צחאר עניו, הסכם מחסיר טלא לצרחה עיניו
 יטפוט על מעשה האיש ותכונתו, כהר"ל אל תסתכל צקנקן אלא צמה טיש צוי וכבר
 שלחו אל הסכם ר' יוסף קנדיא תלמידיו, לאמר צא אלינו איש תאר, זקנו גדול וכרסו
 ענה הנכבדו ואם נחוט לדבריו? וספיצ להם אל תציטו אל מראשו ואל גובה קומת
 זקנו, כי אם סכרס והזקן, אל כלי מלא וריקן, סמה מעידים, אין חכמים כתישים
 ועמודים : וצחצח נשים לא תחליק להן, בדרך האנשים הצחורים צצתם צחצח
 הצחולות

בן סירא מב מג

מִבְּנֵי יְבוּא וּבִשְׁת אִשָּׁה מִחֲבֵרְתָּהּ : (לט) בְּצוּר הַזֹּנֶק מֵאִשָּׁה
 מִפּוֹרְת וְנֶעַל בְּעַד חֲפְצֶיךָ בְּאִשֶּׁר חָלוּ יָדַיִם : (מ) שִׁימָה
 חֲשַׁבּוֹן לְאִשֶּׁר תּוֹצִיא וְתִבְיֵא מִנָּה וּסְפוּר אִשֶּׁר תִּתֵּן וְאִשֶּׁר
 תִּקַּח וְכָל מַעֲשֶׂיךָ בְּסִפּוּר יִכְתְּבוּ :

- מג** (א) הִבְרִי לִפְנֵים עֲבָדֵי יי מג (א) אֶת־דַּכְרוּ מִכִּיל
 וְאִשֶּׁר חֲוִיתִי תִּהְיֶה פִי : עֲבֹדוּהִי דֹאֵלֵהָ
 (ב) כִּי יי צֹה וּנְבָרְאוּ וִיצוּרֵיו : וּמִן מֵא דְחֲוִית אֲנֵא מִתְנֵא :
 חֲפְצֹו יַעֲשׂוּ : (ג) בְּשִׁמְשׁ מֵאִיר לְכָל בֶּן
 רַחֲמֵי יי עַל כָּל מַעֲשָׂיו : (ג) בְּמִלְתָּה אֶתְכִרֵּיו עֲבֹדוּהִי
 וְכִלְהִין בְּרִיתָה צְבִינָה עֲבָדוּן :
 (ד) גְּדִלוֹ יַעֲדוּ הַשָּׁמַיִם : (ג) אִיךְ שִׁמְשָׁא דְרַנְיָה עַל
 וְחִסְרוֹ מְלֵאָה הָאָרֶץ : (ד) לֵא כֵל אֶתְגִּלּוֹ וְרַחֲמוּהִי דְמִרְיָא
 עַל כִּלְהוֹן עֲבֹדוּהִי : (ה) לֵא נּוֹפוֹן קִדְיִשׁוּהִי דְמִרְיָא לְמִמְנֵא
 גִּנְבְּרוּתָא דְפִדְיִשׁוּתָה לֵא יֵהֵב
 (ה)

לדחלוהי למקס קדם איקרה:

(ה)

קוֹיִדְעֵרן קֵאֵאֵט, זֵא קֵאֵאֵט וְיִסַּט פֵּאָס וּוִיבַע : (לט) בּוֹזֵאֵרַע דִּין
 פֵּאֵרַעֲטֵן פֵּאָר חֵינַעַס פֵּאֵרַסוֹוֵעֵרִיטֵן וּוִיבַע ; אֹונד וּוֵא פִּילַע לֹוגֵרִיפֵּטֵן
 קֵמֵנַן, פֵּאֵרַסוֹיִסַּע : (מ) הֵאֵטַע רַעֲכֹונָג בִּיֵא דֵינַעֵן אֹוִיסְגֵאֲבֵטֵן אֹונד
 חֵינַעֲהֵטֵן ; לַעֲהֵלַע אֹונד וּוִיגַע לֹו, וּוֵאֵס דֹּא אֹונדֵרֵעֵן חֵיבֵרְגִיבֵסַט, אֹונד פֵּאָן
 חֵינַעֵן נִיֵּהֵאֵט, אֹונד לֵיִינַע אֹֹלַע דֵינַעֵן הֵאֹונדוֹונְגֵטֵן חֵין חֵינַעַס בּוֹכַע אֹוִיךְ :

מג (א) הָ! יִיד גִּטַּעַס אֹוֵהֵטַס, דִּיהֵנַעַר דַּעַס עֹוִיגֵטֵן :
 עֵרַטֵינֹונְגֵטֵן דִּיח חֵיךְ זֵמָה פֵּאֵרְקִינַעַט אֵיִין אֹונד :

(ב) אֹוִיךְ גֵּאֵטַטַּעַס בַּעֲפֵעֵהוּ עֵנַטַטַּחֵנַד אֹֹלַטַס ;

(ג) דִּיח גֵּטַטַּפֵּבַע אֹֹלַע, בַּעֲפֵאֹונְגֵטֵן וּיִינַעֲפֵאֵרַרְדֵּרֹונְג :

(ג) וּוִיֵא דֵאֵס וְיֹֹנַעֵנֹולִיכֵט, חֵיבֵר אֹֹלַעַס יִיךְ פֵּאֵרְבֵרִיטֵטַעַט ;

יֵא וּיִינַע גֵּיטַע חֵיבֵר וּוֵינַע וּוַעֲרַקַע אֹֹלַע :

(ד) יַעֲנַע הֵיֵאֵעֵל וּיִנַד בּוּוִיזַע וּיִינַעַר אֲפִיעַטַטַעַט ;

אֹונד וּיִינַע גֵּיטַע עֵרַפִּיֹֹלַטַס דִּיח גֵּאֹונלַע עֵרַדַע :

(ה)

הַצְּחֹולוֹת, תֵּאֲרִיכִים לַשָּׁן צִסְפִּי חֲלֻקוֹת וּדְצֵרִי חֲנֵף דְצֵדְרִי לְרֹוִי וְהַתְּגִדְלוֹת לַחֲסוּךְ לְצֹן,
 וְהַסָּה מֵרַנְיָלוֹס לְדַצֵּר עֵרֹוֹה : וְהֵיֵא חֹזֵקָה נּוֹסַפַּת עַל אֲרֹוֹל אֵל חֲרַצָּה סִיחָה עִס אֲסָה :
 (לט) גֵּלּוֹר סוֹנֵךְ מֵאֲסָה מַסְזֹוֹרַת, הַמַּרְצָה בְּקִשׁוֹת וְתַכְשִׁיט, כִּי צִרּוֹב קַסּוּעִים תִּרּוֹשַׁס
 צַעֲנָס : צֵאֲשֵׁר חָלוּ יָדַיִם, צַנְקוֹס סִידִי רַצִּים מוֹנַשְׁסִים, וְנַעַל דְצֵר וְחֵינּוּ יוֹדַע יִי הוֹא,
 וְצֵאִים לִידֵי חַסַּד : (מ) וְתִלַּצ אֲסָה עֵרַמָּה, ע"כ לֵא יוֹעִילוּ לֹו סַפְתִּי חֲלֻקוֹת כִּי
 צַכֵּל אֲלַס תִּרְמָה אֲחֻךְ, וְלִסְוֵא תִיפַס לֵה דְצֵרִים, וְלַפִּי ת"א כֵּן קִנְאֵת אֲסָה מֵרַעוּתָה,
 זֵאֵס מֵהַלָּלִים אֲחַת תִּחְקֹונָה צֵה חֲרַצָּה וְתַסִּיל מֵרִינָה וְקַטַּעַת צִינֵךְ לְצִנִּינֵךְ :

(ה) גם קדשיו לא יכילוהו
 להבין ערכו לא יעצרו כח:
 (ו) תהום ולב הוא חוקר
 ותעלומות בני אדם יבין:
 (ז) אין נסתר מנגד עיניו וכל
 חקי עולם נגלו לפניו:
 (ח) קדמוניות וחדשות יודע
 וכל צפון הוא חושף:
 (ט) לא נעלם ממנו כל חכמה
 וכל רו לא סתום לו:
 (י) כל מעשיו בדת כלמו
 ולעד צבאם ישמרו:
 (יא) חיים וקמים בלהם
 ואת גדלו בלם יהללו:
 (יב) שנים שנים זה לעמת זה
 לא למחסור ולא למותר:
 (יג) בשולטניהו : (יב) וכלהו

תרין תרין חד לוקבל חד ולא ברא חד מנהון בטלאית : (יג)

(ה) ועובסט דען הייליגען אינט'ס פערזאגט, זיין וועטן לו בעגרייפן;

זיינען מיכעגריף לו פאסטן, האבן זי ניכט פעהיגקייט גנוג :

(ו) אבגרונד אונד דאס מענטענהערן ערגרינדט ער ;

ער קענט דער מענטשן גהייאניסטע :

(ז) ניכטס באייבט זיינען אלזעהערטן אזיגע פערבארגען ;

דיא גאלע וועלט = פערפאסטונג זיגט פאר איהק קפלען :

(ח) ער קינדזיגט דאס פערבארגע אונד לוקיפטיגע אן ;

אונד דעקט דיא פערבארגענסטע טפורען אזיף :

(ט) קיינע וויסענשאפט איזט איהק ענטלעגען ;

קיין גהייאניס באייבט איהק אונבעקאנטע :

(י) ער פארדעטע זיינע ווערקע אלזע איט ווייהייט ;

דיזע בעפאכטען איהרע בטטיאונג אין עוויגקייט :

(יא) אלזעס לעבט אונד דויערט אימאערדאר ;

אונד פרייען זיינע אלזאכט אלזאמאטע :

(יב) אלזעס איזט לוייט אונד לוייט, איינע דעם אנדערן ענטגען געלט ;

ניכטס פעהלט, ניכטס מיכרפויסיג : (יג)

בן סירה מג מד

(יג) אלה לאלה לא ישביתו ודבר לדק אין כמו :
 (יד) דבר דבר על אופניו ולראות יקדם לא תשבע עין :
 (יג) אלא הנא עם הנא זוגין וזוגין ומנו נסבע למחוא ליקרהון :
 מד (א) ענד שמשא למחוא ולמשבחו

מד

מאנא דתדמורתא עבדה דמרימא : (ב) במצעתה דטהרא מוקד לה לארעא וקדם חומה מנו משבח למקם : (ג) על כורא דנפח בעבדא דקיניא חד תלתא עלוהי שמשא מוקד טורא להנא איך עטרא דנורא ומנהר זליקוהי ומשרג עינא :
 (ו) רב הו מריא דעבדה ובמלי קדישא סרהב הלכתה :
 (ז) וסרהא קאם לזבנא תחוייתא דזבנא ואתא דמן עלם : (ו) מן סרהא גיד

(א) שמים הרמים מה נשגבו בגזרת הספיר לטהר :
 (ב) זהר השמש גדלו יבשר הוד אורו יגיה תבל :
 (ג) יבש ארץ בצרהים ולפני חמו מי יעמוד :
 (ד) כתנור בויער מאש צורף בפלים ילהט שמש הרים :
 (ה) יפיק קיטור לוחט ובגנה תצין יעור עין :
 (ו) גדול ורב כח עשהו וברוח פיו ירוץ ארצה :

אתותא

(יג) איינס הינדערט דען אנדערן ניכט ;
 ניכטס אהנע ענטלונעק ;
 (יד) יערס אן זיינער טטעאלע פאססענד ;
 ניא ווירד דאס אזיגע זאטט , איהרע פראכט לו טויען ;
 (א) דיא ערהאבנע היוואעל ! ח ויח אפיעסטעטיס ;
 קאפר ויח דער סענסטע סאפיר ;
 (ב) דיא גאמלענדע זאננע , פערקינרעט גרעסע ;
 איהר העררליכר אובליק , בעזייכטעט דיא וועלט ;
 (ג) איהרע איטטאנס = טטראהאן , ערקאנען דיא ערדע אויס ;
 איהרע היטלע אולעס דורכדרינגענד ;
 ד פאס פייער דעס גמאר = מרבייטערס ווירד דער אפען גויהענד ;
 אעהר אבר דער בערגע אטילע פאן דער זאננען = גאוהט ;
 (ד) אפדערנדען דאזאפן ברינגט זיח הערפאר ;
 איהר געלענדער טטראהאן באענדט דאס אזיגע ;
 (ו) דער אייטער , גראס אונד אואעלטיג ;
 אויף דעססן ווינק דורכזייפט זיח איהרע באהן ;

(ז)

- (ז) וְיָרַח עֲשֶׂה לְמוֹעֲדִים אֶתוֹת דְּאֵרֶעָא: (ז) נְהִירָא
- עֲתוֹת מְחַלְפּוֹת יוֹדִיעַ: דְּגַמַר לְאַחֲרֵיהֶּא יִרְחָא אִיךְ
- (ח) אֹתוֹת וּזְמַנִּים בּוֹ יִמְנּוּ שְׂמֵרָה אִיתוּהִי וּמְתַדְנַבָּה
- וְאֹוְרוֹ יִמְעַט וְיִרְבֶּה בְּחַדְשׁ: מִרְמַרְמֵאִית בְּשׁוֹחֲלֵפָּה :
- (ט) כּוֹכְבִּים יִזְהִירוּ הִרְקִיעַ (ח) מֵאֲנָא דְּמִשְׂרִיתָא דְּרוּמָא
- נְדוּדִים אִין מְסַפֵּר יַעֲרוּ מְרוּם: וּמְנַהֵר בְּרִקִיעָא דְּשִׁמְיָא: (ט) (ט)
- (י) עַל מְשֻׁמְרָתָם יַעֲמוּדוּ צְבָאת דְּשִׁמְיָא וְתִשְׁבַּרְחֵתָא
- וְתִפְקִידָם לֹא יַעֲבוּרוּ: דְּכּוֹכְבָא: (י) בְּמִלֵּי קְדִישָׁא
- (יא) מָה אֲדִירִים שְׁחָקִים נְקוּמָהוּן אִיךְ דִּינְהוּן וּבְרַחֲמֵהוּן
- הָאֵלֶּה מָה רָמוּ גְבָהֶם לֹא גִשְׁתַּחֲלֵפוּן: לֹא גִשְׁתַּחֲלֵפוּן:

(מכאן עד סוף הפרק מסד
צרחית)

- (יב) שׁוֹר מְרָאָה הִקְשֵׁת בְּעֵינָן
- מָה נִבְלָאוּ צְבָעֵיו לְעֵין: שׁוֹר מְרָאָה הִקְשֵׁת בְּעֵינָן
- (יג) הַפּוֹתַח אֹוְצָרוֹ עֵבִים
- יִמְהָרוּ בְּעַף עַל כְּנָפֵי רוּחַ: מָה נִבְלָאוּ צְבָעֵיו לְעֵין:
- (יד) הַמְבִיט לְאַרְצֵי וְתַעֲשֶׂן
- וְיִשָּׂם עֲרַפֵּל תַּחֲלָתָה: הַפּוֹתַח אֹוְצָרוֹ עֵבִים
- (טו) יִמְהָרוּ בְּעַף עַל כְּנָפֵי רוּחַ:

מה

- (ז) דַּעַר אֶתְנֵד פֶּאן חִיהָם אִיִּנְוֵעֻלַט, לוֹ פֶּעֶסְטִטֶאגֶטן;
- אוֹנֵר דַּעַן וּוְעֵלְסֹא דַּעַר לִיִּט לוֹ בִּסְטִיאוּטֵן:
- (ח) דוּרְךְ אִיהֵן בְּאֶעֱרַקֵט אַמֵּן יִהְרַסְלִיִּטֵטֵן: זִיין לִיכְט מִיאוּט אַב
- אוֹנֵר לוֹ, בִּיִּיכ וּוְעֵלְסֹא זִיִּנְעֵם סְטִאנְדִּפּוֹנְקֵטִם:
- (ט) אַסְ פִּירְאֶמֶטֶט גֹּאֵנְלַט דִּינֵן הִיִּטְרַע סְטַעֲרֵנְטֵן = בִּיהֵנַע;
- סְטִאנְדִּן אֶהֵנַט לְמַהֵל לִירֵן דַּעַן הֶקְרִינְטֵט:
- (י) אוּיף זִיִּנְטֵן בְּפֶעֶהֶל סְטַעֲהֵן יִזֵּא אוּיף אִיהֶרַעֲר וּוְאִכְט;
- פֶּעֶרַעֲנִדִּפֵּרֵן, נִיֵּא דִיֵּא פֶּאן חִיהָם פֶּעֶסְטִטֶאגֶטֶט פֶּרְדּוּנֵן:
- (יא) מָה וּוִיֵּא פֶּרַחְטֶפֶּלֶל יַעֲנַע סְפִירַע גּוֹעֲלַבֵּר;
- הֶאֱךְ עֶרַהֲאָבֵן אִין אִיִּנְעֵם אֹוְנַעֲרֶאֶטֶסֶלִיכְטֵן קִרִּיִּנְעַ:
- (יב) זִיהַע דַּעַן רַעֲגִנְכֶּגֶן דֶּאֶרַט, וּוִיֵּא הַעֲרִלִּיךְ;
- זִיִּנְעַ סְפִיִּעֲנֵד פֶּחֲרַבְטֵן, דַּעַם אוּיַע עֶרְגֶּלְעֵנֵד;
- (יג) עַר עֶפֶנְעַט זִיִּנְעַ פֶּחֲרַדְחֶהֶטֶס = קֶאֶמֶאֶרֵן, וּוְאֶקֶנֵן אִיִּלְטֵן,
- אוּיף דִיֵּא פִּיטְטִיַע דַּעַם וּוִינְדַעַס לִיהֵן זִיֵּא דִין:
- (יד) בֹּאִיקֵט אוּיף דִיֵּא עֶרַדַע, רוּיךְ סְטִיגֵט הַעֲרַפֶּלֶר;
- נַעֲבֹל = דֶּאֶמְפֶּלְךְ אֹוְאִהִילְעֵט זִיֵּא וּוִיֵּא גּוֹמֵד:

בן סירא מדר

- (טו) הציר מים בשמלה ויצו עליהם לרדת ארצה: (כא) יקפיא פגד אגם ונחל וישם מים בעין הכדלה: (טז) בעזו יצבור הררי ענן וברקי ועם למשפט ישלח: (כב) יהפוך רוח מים ימרים ורוח מסועה וסער (יז) תנוט ארץ והרים ירגזון: (כג) רמפיש השרון ממל יפיץ שלג כצמר (יח) בהיר לבנתו ישיש לב: (כד) ירטיב צחית הארץ המזרה כפור במלה (יט) ומשליך קרחו כפתים: (כה) השם הק גבול לים ישיב רוח מצפון ויטע אים בתוכו: (כו) (כו)

(טו) ער כמד וחססר חין מיהס ויה חין מיינעס קאיידע;

געביטעט דיטען, ויה סטירלען לור ערדע;

(טז) איט ויינער אכט פרעסט ער ווקוקען געברעג לואאמען;

לעסט חוים, דרקהענדע בליטלע לוק סטראפאגריכטע;

(יז) דאס בריללען דעס דקנעערס, דאס וויינען דעס ווינדס, דאס

קרייזען דער סטיראע, פֿונסטויגען דיא ערדע, אונד ערטיטערן

דיא בערגע;

(יח) עט סטיברט טנעעפֿוקקען, וויה גלענלענדע ווקאלע;

דאס פֿונקעלנדע ווייס ערפֿרייעט דאס הערן;

(יט) איט רייך אלעס בטטרייעט, וויה פֿאס זאלע;

אונד ווען עס גפֿירט סטעהן מיינלעסטען דא;

(כ) דער קאלטע נקרווינד בלעזט;

דאס וואססער פֿיריעט, וויה דער סענטע קריסטאל;

(כא) זעע אונד באך סטעהן פֿעסט וויה אויער;

אונד ליהן מיי וויה מיינען פֿאלנער אן;

(כב) ער לעסט דען וויר זיך ווענדען, פֿלון וועסטען הער;

דער מיי אונד סנעע און וואססער, לערטאילנט;

(כג) קעאט מין טויה כפֿייכטעט דען בקרען;

דעס ערדען = פֿאור נייע קרעפטע גיכט;

(כד) בוואסערט אויסגעטרקעטען בקרען;

גרמז אונד פֿאללע געדייהען ווירער;

(כה) ער, דער דעס מערע גרענלען אגווייזן;

אונד מינוען און דעאועלבען מיינגועקט;

- (כו) יִשְׁקִיט בַּגְּעֵרְתּוֹ גְּלִיוּ וְכָל מַשְׁבְּרֵי יָם יִפְצִין:
- (לכ) מִי רָאָהוּ כִּי יִגִּיד גְּדֻלּוֹ וּמִי הִשְׁיִגוּ כִּי יִתְּחַזֵּק עֲרֹכּוֹ:
- (לג) אָפֶס קָצָה רָאִינוּ וּמָעַט מוֹעִיר יִדְעֵנוּ:
- (לד) תִּבְלִית תְּהַלְתֶּךָ אֵל אֲתָה הוּא כָּל:
- (לה) מִי חָכֵם וַיְבַן זֹאת נְבוֹן וַיִּדְעָנָה:
- (לו) יִי עוֹשֵׂה כָּל וְלִירָאֵי יִתָּן חֲבִמָּה:
- (לז) וְאִם עֲצָמָנוּ לְסַפֵּר מִי זֹכֵר:
- (לא) וְאִם עֲצָמָנוּ לְסַפֵּר מִי זֹכֵר:

כשבלו

- (כו) טטילעט דורך זיין דרעהן דיא טאכענדע וואגען;
- (כז) דיא אויפברויענדע וועללען לערסאמעטטערט ער;
- (כח) דיא ערסטוועלענדע זעען פאחרער לו סיעפע;
- (כט) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;
- (ל) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;
- (לא) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;
- (לב) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;
- (לג) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;
- (לד) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;
- (לה) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;
- (לו) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;
- (לז) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;
- (לא) דיא ערסטוועלענדע דיא זיא דאס זעהן;

(לח)

בן סירא מר מה

פִּשְׁקֵלוּ יִתְבוּנָן בִּי רַב (מ) מִשְׁלֵי חֲכָמִים וְחִירוּתָם
 מִמָּדָה לֹא בִקֵּשׁ : כִּתְבֹתִי בְּסֵפֶר לְהוֹרוֹתָם :
 (לח) מִשְׁכִּילִים יִשְׁכִּילוּ בָם (מא) אֲשֶׁרִי הַנֶּבֶר יִהְיֶה בָם
 וּבֹעֲרִים יִשְׁעוּ עֵינֵיהֶם : יִשְׁכִּיל וַיַּעֲשֶׂה אוֹתָם :
 (לט) וְאֲנִי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן סִירָא (מב) כִּי עוֹשֶׂה אֱלֹהִים אֲשֶׁרִי
 מִיִּלְדֵי יְרוּשָׁלַיִם חֲכָמָה וְאוֹר יִי יֵאִיר עַל נְתִיבָתָה :
 מִלְּבַי הוֹצֵאתִי :

מה (א) וְאֵף תְּהִלַּת אֲבוֹתַי אֲשִׁירָה אִישׁ אִישׁ בְּדוֹרוֹ :
 (ב) יִקָּר רַב נִתָּן לָמוֹ וְתִפְאָרְתָם לְבֹאֵי עוֹלָם :
 (ג) כְּנִבּוֹאָתָם הִגִּידוּ אוֹתוֹת וּבְתוֹבוֹתָם עֲצָה : (ד)
 בְּחֲכָמָה מִשְׁלוֹ בָעָם וּבְדַעַת נְהוּ מְלָכִים : (ה) כְּבוֹד
 בִּימֵיהֶם נִחְלוּ וְאַחֲרֵיהֶם לְזִכָּר עוֹלָם : (ו) עֲצֻמוֹתָם בְּשָׁלוֹם
 יִנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבָם וְשָׁמַם חַי לְדָר וָדָר : (ז) נַח אִישׁ צְדִיק
 תְּמִים בְּדוֹרוֹתָיו הָיָה : (ח) כְּבוֹא הַמְּבֹרָךְ לְשַׁחַת כָּל בָּשָׂר
 וַיִּנְצַל הוּא לְפִלְטַת עוֹלָם : (ט) וַיִּשְׁבַּע יְיָ לְבַלְתִּי הַיּוֹת
 עוֹד מֵיָם לְמִבְּרַל בְּרִית כְּרַת אִתּוֹ לְבַלְתִּי הַשְּׁחִיתָ כָּל בָּשָׂר :
 (י) אֲבָרְהָם אֲבִי הַמּוֹן גּוֹיִם הִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי אֱלֹהִים בְּתָמִים :
 (יא) בְּרִיתוֹ שָׁם בְּבָשָׂרוֹ וּלְקָבוֹ נֶאֱמַן בְּנִסְיוֹנוֹת : (יב) לָכֵן
 נִשְׁבַּע לוֹ יְיָ כִּי יִתְפָּרְכוּ בּוֹרְעוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ : (יג) לְהַרְבּוֹת
 זֵרַעוֹ

דינער חייניכט גאנץ, פארטע נאך,
 אדער ווירד פאן דיר ניכט פערלונגעט :
 (לח) העלדענקענדע בעטראכטען זיך (דיז ווערקע גאטטעס)
 טעהרען אבר סאיסטן דיז אויגן לו :
 (לט) מיך יהושע זאהן סירא, פאן דען מינגעבבארנען
 ירושלים'ס, גאנגעט דורך זעלבסטדענקען לו ווייהייט :
 (מ) דיז טפריכט דער ווייזען, טרוג מיך אין דיופס בולע פאר,
 לור בעלעדרונג אנדרער :
 (מא) הייז דענען דיז דארויס לערנען, זיך נאך דענקען :
 אאר דארנאך מיהרע האנדלונגען מינדיכעטען :
 (מב) ווער זיך האנדעלט, ווירד גיקיך געפרינען :
 דעם פווינגען זיכט בעלייכטעט זיינע בקהן :

ב'ה (א) ואף אנא אשבח לאנשא דטיבותא לאבהון
 דהון בדריהון: (ב) סגי איקרא נפלאוג
 להון וכלה רבותהון על דרא דעלמא: (ג) וחויי בנביותהון
 אתותא ומלכא בסכולנותהון: (ד) חכימא ילפו בהכמתהון
 ושלטינא בדקו בתושבתהון על אידיא קיתרא וכנרא ואמרי
 מתלא בכתבא דאנשא דתוקפא ובסמיכי חילא ושלין על
 רתוקנהון: (ה) כלהין הלין בדריהון הוא להון איקרה
 וביומתהון תשבחתהון: (ו) פגריהון בשלמא אתכנשו
 ושמהון הי מן דר לדר ותשבחתהון נשתעא עמא: (ז)
 נוח זריקא אשתכח בדרה שלם: (ח) בזבנא דטופנא
 הוא חלפתא לעלמא ומטלתה הות משזובותא: (ט) וימא
 אלהא דלא נהוא טוב טופנא מומתא דימא לה בשררא
 דלא נאבד כל בסר: (י) אברהם אבא דכנושתא דעממא
 ולא אתיהב מומא באיקרה ועבר פתגמוהי דעליא ועל
 בקימא עמה: (יא) בבסרה אתתקים לה קימא ובנסינה
 אשתכח מהימן: (יב) מטל הנא במומתא ימא לה אלהא
 דנתברכו בזרעה כלהון עממא: (יג) למסגיו זרעה איך
 חלא דימא ולמתל זרעה לעל מן כלהון עממא למורתא
 אנן מן ימא לימא זמן פרט עד מא לסופיה דארעא: (יד)
 אף ליסחק ימא מטל אברהם אבוהי ובורתא קדמיא
 מתתניחא על רישה דישראל דקרויהו ברי בזרי ישראל:
 (טו) ויהב יורתנא ואיקימה אבא לשבטא ונפק ואפלג לתר
 עסר שבטין:

ב'ו (א) ונפק מנה גברא זריקא ומשכח רחמא בעיני
 כלהון היא ורחים קדם אלהא ואף בעיני בני
 אנשא מושא דוכרנה לכורכתא: (ב) ורביא בכורכתא
 ותקפא לדחלולין ואקימה קדם מלכין ופקרה על עמא וחוייה
 איקרה ואשמעה קלה: (ג) בהימנותה ובמכיבותה גביה
 מן כלהון בני אנשא: (ד) וקרבת לערפלה וסדר קדמוהי
 נמוסא דחיא ובורתא למלפו לבית ישראל נמוסוהי וקימוהי
 ודינוהי ליעקוב: (ה) וארים אבותה קדישא לאהרון מן
 שבטא

בן סירא מה'מו

זרעו כחול היים ולהוריש להם מים ועד ים ומנהר פרת עד
אפסי הארץ : (יד) אף ליצחק נשבע בעבור אברהם אביו
וברכות אבותיו שם על ראש ישראל אשר קרא בני בכורי:
(טו) ויקם בריתו אתו לרשת ארץ מגורו ויתנהו אב לשנים
עשר שבט:

מו (א) ויצא ממנו איש צדיק אהוב בעיני כל חי ונשוא
חן בעיני אלהים ואדם משה זכרו לברכה : (ב)
גדלו ועזו רבה לפני מלכים נצב בעמים רדה יקר ראה
וקולו שמע : (ג) כי נאמנה רוחו עם אל וענותו רבה מכל
אדם : (ד) ונגש לערפל תורת חיים וחקים ישרים שם
בפיו ללמד עדות לישראל ומשפט ליעקב : (ה) וירם
קדוש כמותו אהרן משבט לוי לשלית עמו שמו ומהודו אצל
עליו : (ו) ברית כהנת עולם נמן לו ובבגדי תכלת וארגמן
הלבישו לכבוד ולתפארת : (ז) ויבא משה את-גדיו
ובשמן הקדש משחו : (ח) והיתה לו כהנת ברית עולם
לו ולזרעו בשמש עומד לפניו לשרת בקדש ולברך את
עמו : (ט) להקריב עולה וזבח ולהקטיר קמרת לכפר על
בני ישראל : (י) ויתן-לו משמרת פקודתו להורות לעמו
חקים ומשפטים : (יא) וינצו בו אנשים זרים ויקנאו בו
דתן ואבירים ורכו עמו קרח ועדתו : (יב) וירא יי וינאץ
ויבלם באש אפן : (יג) וישם יקרו על אהרן וראשית
הקדש נתן לו : (יד) אך בארץ נחלה לא ירש ולא חלק
בעמו יקח : (טו) כי יי חלקו ובית ישראל נחלתו : (טז)
ואף פינחס בן אלעזר שלישי ליקר בקנאותו אשר קנא
במחנה בקרב ישראל : (יז) לכן נשבע לו יי לתת לו
ברית כהנת עולם : (יח) באשר נשבע דוד בן ישי
לבלתי הסיר שבט מזרעו בן נתן לאהרן כהנה לו ולזרעו :
(יט) ברוך יי אלהי ישראל אשר נתן להם חכמת לב
לשפוט את עמו : (כ) שמם לא ישבח לנצח וממשלתם
להורות עולם:

שכטא דלוי וסמח לשרא דעמח ויהב עלוהי מן איקרה
 ושובתה: (ו) וגביהי כחמא דאיקרד ואלבשה נחמא
 דתוכלתא ויקרה במאנא דתוקפא: (ז) וסם עלוהי אידה
 מושא ומשחה משחא דקודשא: (ח) והות לה לקימא
 דלעלם ולזרעה איך יומתא דשמיא למשמשוהי ולמכרכי
 לעמא בשמה: (ט) וגביהי מן כלהון היא למקרבת עולתא
 ודכחא ובסמא ולמחסיו על כלא ישראל: (י) ויהב לה
 בוקרניא ואשלטתה בקימא ודינא: (יא) ואתחליו עמה
 נוכדיא ומנוכה במדברא אנשי דתן ואבירם וכנושתא דקורח
 בתוקפא: (יב) וחזא אלהא ורגו ואוכד להן כנורא וכרא
 להון כחותא ואסיף אנון בתוקפא דרוגזא: (יג) וסם על
 אהרון איקרא ויהב לה יורתנה רישיחא דקודשא וסדרת
 דלחמיה לה ולזרעה: (יד) בלחוד בארעיהון לא ירת
 יורתנה ולא פלג פלגותה עמהון: (טו) מטל דמריא
 מנתה ויורתנה בית ישראל: (טז) ואף פינחס בר אליעזר
 כנגברותה נסב תלתא איקרין בטננא דמן במדיניתא וכבר
 ישראל דקם בתודעתה דעמה וכעא על ישראל: (יז)
 מטל חנא זמא לה אלהא דנכמא לה מדכחא וזהווא לה
 ולזרעה כהנותא דבתא לעלם: (יח) ואף דויד בר אישי
 יורתנא דמלכא ירת בלחודוהי ויורתנא דאהרון לה ולזרעה:
 (יט) מכיל ברכו לאלהא דיהב לכון חכמתא דלבא למדון
 לעמה בשמה: (כ) מטל דלא נתטעא טובחון ושולמנהון
 לכל דרא דעלמא:

מז (א) גברא דחילתא ישוע בר נון כנביותא אתנטר
 למתווא איך מושא דבא: (ב) למיתידה
 כאידיה פורקנא לרחמוהי ולמתפרעה מן גברא סנאא
 ולמורתא לבני ישראל ארעא דמולכנא: (ג) מא יאא לה
 כד מרים כניזכא דבאידיה זכר מניף על מדינתא: (ד) מנו
 משכת למקם קדמוהי מטל דקרבת דמריא הו עבר: (ה)
 מטל דבאידיה קם שמשא והוא יומא חד תרין יומין: (ו)
 מטל דצלי קדם מריא ועניהו ויהב באידה תוקפא ועניהי

בן סירא מז מה

מז (א) איש גבור חיל יהושע בן-נן הלך בדרך משה
אדוניו: (ב) בידיו נתן יי תשועה לבחיריו
צרו הכניע והוריש לבני ישראל ארץ חמדה: (ג) מה עו
חילו כאשר נטה הכידון אשר בידו על ערי האויב: (ד)
מי יכל להתיצב אמו כי יי עובד לפניו: (ה) בדבר פיו
ידום השקיש ויהי יום אחד יומים: (ו) כי התפלל אל יי
וענהו וימטר על שונאיו ברד ואבני אלגביש: (ז) וידעו כל
העמים יד יי כי הוא נלחם לישראל: (ח) גם בימי משה
טוב בעמו עשה הוא וכלב בן יפנה לשפך תלונות העם
ניהפכו לטובה רעת מוציא דבת הארץ: (ט) והם לבדם
נשארו משש מאות אלף איש לבא לרשת ארץ זבת חלב
ודבש: (י) ויתן לכלב כח וחיל עד זקנה ושיבה ללמד
הרים לרשת ארץ לבניו: (יא) למען ידע ידע יעקב כי
ישרים דרכי יי ומשפטיו: (יב) גם השופטים איש איש
בשמו אשר לא נפתה לפם לסור מאחרי יי זכים לברכה:
(יג) שמואל בחיר יי ונביא נאמן בדבר פיו הקים מלכים
בישראל ומושלים בעמו משח: (יד) משפט אלהיו הורה
ליעקב ולקח טוב הביע לישראל: (טו) גם הוא הכה
שונאיו בכל אשר יפנה לעת העלותו מלה חלב: (טז)
וידעם מן השמים יי ובחזיונים נוראים קולו השמיע: (יז)
נך כל מושלי צור וכל סרני פלשת הכרית: (יח) ולעת
מותו העיד נגד יי ונגד משיחו כי שחד וכפר מאיש לא לקח
וצדקתו ענו בו: (יט) גם אחרי מותו קולו מארץ השמיע
להגיד למלך דרכו ולהזהיר עם על חטאיו:

מח (א) ויקם אחרי נתן הנביא לשרת לפני דוד: (ב)
כאשר הורים חלב מזבח הנזים דוד מפית
ישראל: (ג) אריה הרג בגדי ורוב בקבש: (ד) בנעוריו
הרג איש גבור ועשה תשועה לעמו: (ה) הגיף ידו בקלע
וישבר נאון גלית: (ו) כי פלל ליי ויתן עו בידו להרג איש
לחם להרים קרן עמו ישראל: (ז) על בן נשים במחלות

בנאפא דברדא וכבריתא מן שמיא אהת וחבט על עמא
 סנאא ואוכר ללהון : (ו) וידעו כלהון עממא חרמא
 דאלהא הו אקרב עמהון ואף הו שלם בתר אלהא : (ח)
 וביומה מושה עבר טיבותא הו וכלב בר יפונא למקם
 בתורעתא דעמא למהפכו כנושתא ולכיבטלו טבא ביתא מן
 ארעא דמולכנא : (ט) והנון בלחוריהון אתפציו מן שת
 מאא אלפין למעלו אנון לירתותהון לארעא דמרדיא חלבא
 ורבישא : (י) ויהב לכלב תוקפא ועד מא לסיבותה אתקים
 עמה למשלטותה על תוקפה דארעא ואף זרעה נאררת
 יורתנא : (יא) מטל דנדע זרעה דיעקב דשלם נמוסה
 דאלהא ודינוהי : (יב) גבר גבר בשמדה כל דלא טעא
 לבהון ולא הפכו מן נמוסה דאלהא נהוא דוכרנהון לכורכתא
 ונאדון גרמיהון איך שושנא ונשבקון שמהון טבא לבניהון
 ולכלה עמא תשבחתהון : (יג) ורחיס לכריה מן דאשתאל
 מן כרסא דאמה נוריא בנביותא שמואיל דינא וכנהנא
 דבמלחה תקנת מלכותא ומשה שליטנא ומלכא לעמא :
 (יד) - בנמוסה פקד ענושתא איכנא דפקד מרא דיעקב :
 (טו) - ואף הו חבר סנאא מן בלהון חדרוהי במסקת אמרא
 דחלבא : (טז) ורעם מן שמיא מריא ובפקעא חסינא
 אשמע קלה : (יז) חבר בלהון שליטנא דצור ואובד בלהון
 טרונא דפלשתיא : (יח) ובזבנא דמתתנית על ערסה
 אסהד קדם מריא וקדם משיחה דשוחדא וקורבנא מן אנש
 לא נסב וכל בסר לא אסהד עלוהי : (יט) ומן בתר מותא
 אשתאל וחוי למלכא אורחה ואריס מן ארעא קלה בנביותא
 למבטלו חטהא :

מז (א) ובתרה קם נתן נביא למושמעו קדם דויד : (ב)
 איכנא גיר דרס תרבא מן קודשא הכנארס דויד
 מן ישראל : (ג) אריותא איך גדיא קטל ודאבא איך
 אמרא : (ד) בטליותה קטל לגנברא ועבר חסר דעמה :
 (ה) אניף אידה בקלעא ותבר מלה שבהרנותה דגולית :
 (ו) מטל דצלי קדם אלהא ויהב באידה תוקפא למקטל
 לגנברא

בן סירא מה מט

ענו לו הִפּה דוד בְּרַבְבוּרָיו : (ח) אוֹיְבָיו מִסְבִּיב הַפְּנִיעַ
 וְצָרֵי פְּלִשְׁתִּים הִכְרִית : (ט) וְעַל כָּל מַעֲשָׂיו תוֹרַה לְאֱלֹהִים
 נָתַן כְּבוֹד וְהָדָר לְאֵל הַמַּאֲזֵרו חֵיל : (י) אֶהֱב עוֹשָׂהוּ בְּכָל
 לְבוֹ וְשִׁירָיו יוֹם יוֹם יִהְלֵל לִפְנֵי מִזְבְּחוֹ : (יא) וַיִּתֵּן בְּלִשׁוֹנוֹ
 גְּעִימֵי וַיִּמַר תְּהַלְתּוּ בְּקֹהֵל עִם הַשָּׁמַיִם : (יב) גַּם יִי הַעֲבִיר
 פִּשְׁעָיו וַיִּרְס קֶרְנוֹ לְעוֹלָם וְכִפְאוֹ לְדָר וְדָר : (יג) וַיִּקַּם אַחֲרָיו
 מִלֶּךְ חֲכָם וְאֶדְרִיר שְׁלֹמֹה בְּנוֹ : (יד) וַיִּי הַגִּיחַ לוֹ מִכָּל אוֹיְבָיו
 מִסְבִּיב לְמַעַן יִבְנֶה בַּיִת לְשֵׁמוֹ לְעוֹלָם : (טו) מַה תִּכְבַּת
 שְׁלֹמֹה בְּנִעֻרָיו שְׁפַתֶּיהָ הִפְיָעוּ שְׁכָל בְּנֵהָר : (טז) מִמְּשַׁלְתָּהּ
 עַל כָּל הַמְּלָכִים הַדּוֹרְמָה וְשִׁמְךָ עַד קִצּוֹ אֶרֶץ הַגִּיעַ וְלִשְׁמֹעַ
 שִׁמְעָה תִּמְהוּ : (יז) מִשְׁלֵי חֲכָמָה וּמְלִיצָה וְחִידָה כְּתִבָּתָהּ
 וְאֵל בִּינְתָהּ עַמִּים מִפְּרוֹחַק הַתְּפִלְאוֹ : (יח) וַתִּתֵּן בְּצִיָּה
 כֶּסֶף כְּעִפְרַת וְזָהָב כְּעִפְר חוּצוֹת : (יט) אֶךְ לְנָשִׁים נָתַתָּ
 הִילָה וְעִצְבִּיהָ לְנִכְרִיהָ : (כ) פִּיקֻקָּה נִתְּתָה הוֹפִי וְקִלּוֹן עַל
 צִאֲצִיָּה וּפְרִי אוֹלָתָהּ בְּנֵי בְּנֵיהָ אֶכְלוּ : (כא) וַתִּחַן
 מַלְכוּתָהּ לִשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת וּמֵאֶפְרַיִם קָם שִׁבְט רָשָׁע : (כב)
 וּבְכָל זֹאת לֹא עֹב יִי חֲסִדוֹ מֵאֲתוֹ וּדְבָרָיו לֹא הִפִּיל אֶרְצָה :
 (כג) זָרַע אוֹהֵבוֹ לֹא הֶאֱבִיד וְשִׁרְיֹד צְדִיקָיו לֹא בָלָה : (כד)
 וַיִּתֵּן לִיעֶקֶב מוֹשִׁיעַ וּלְדָוִד מִמְּשַׁל רֵב : (כה) וַיִּשְׁכַּח
 שְׁלֹמֹה וַיִּקַּם אַחֲרָיו בֶּן סָכַל וְחֲסֵר דַּעַת רַחֲבֵעַם הַפְּרִיד עִמּוֹ
 בְּעֵצַת אוֹלָתָהּ : (כו) אֵל יְהִי שֵׁם וְשִׁאֲרִית לִירְבֵּעַם בֶּן נָבַט
 אֲשֶׁר הִטָּא וְהַחֲטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן מִכְּשֵׁל לְבַיִת אֶפְרַיִם :
 (כז) לְהַגְלוֹתָם מֵעַל אֲדָמָתָם יוֹעֵץ עַל כָּל פִּשְׁעַ לְהַרְבוֹת
 עוֹנֵם לְכֹלָה :

מט (א) אִז יָקוּם נְבִיא בְּעַם כְּאוֹר נֶגַה וּדְבָרָיו כְּאֵשׁ
 לַהֵט : (ב) וַיָּבֵא עֲלֵימוֹ רֶעִב וּבִקְנָאתוֹ
 לְאֱלֹהֵיו הֲרָגָם : (ג) בְּדְבָרָיו עָצַר שָׁמַיִם מִנִּשְׁם וַיּוֹרֵד אֵשׁ
 מִפְּרוֹם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעַל הַרְשָׁעִים : (ד) מַה
 נִרְאָ אֶתָּה אֱלֹהֵינוּ וּמִי יִהְלֵל תִּפְאָרְתָּהּ : (ה) מֵתִים מִן
 שְׁאוֹר

מִצְוֹת אֲרָמִית

ק

לִגְנֹבֵי דֹרֵעַ קִרְבָּא לְמִרְמָה קִרְנָא דְעֵמָא יִסְרָאֵל : (י)
 מְטַלְהֵנָּה שְׂבַחֵיהּוֹן גִּשְׁא בְרִמּוּתָּהּ : (יח) קָלִיל אֲתַנְתַּשׁ
 וְחַבְר סָנְאָא מִן כְּלָהּוֹן-חֲדָרוּהִי וְאֲתַפְרַע מִן פְּלִשְׁתִּיא וְאִף
 עֲדֵמָא לְיוֹמְנָה תְּבַר קִרְבִּיהוֹן : (ט) מְטַל הֵנָּה יֵהֵב הוּא
 מְלָא וְקִלָּא דְתוֹרִיתָא וְדֵאִיקְרָא : (י) וּבְכֹלָה לְבָה רַחֵם
 בְּרִיה וְכֹל יוֹם אֲמִינָאִית תְּשַׁבַּחְתָּה אֲמַר הוּא קִדְם מְדַבְחָא :
 (יא) יֵהֵב תְּשַׁבַּחְתָּה רוּרְבָתָא כְּלִשְׁנָא בִשְׁנָא : (יב) וְאִף
 אֱלֹהָא שְׂבַק לָהּ חֲטָהוּהִי וְאָרִים לְעֵלְם קִרְנָה וְיֵהֵב לָהּ כּוֹרְסִיא
 דְּמַלְכוּתָא עַל יִסְרָאֵל : (יג) וְקִם מִן בְּתַרְהּ מַלְכָא תְּקִיפָא
 שְׂרָא בִשְׁלִיא שְׁלִימָן : (יד) וְאֱלֹהָא אֲנִיחַ לָהּ מִן כְּלָהּוֹן
 חֲדָרוּהִי מְטַל דְּנִכְנָא בֵּיתָא לְשִׁמְרָה לְעֵלְם : (טו) בְּמֵא
 חֲכִים הוּיִם בְּטִלְיֹתְךָ שְׁלִימָן וְאֲטִיפַת אִיךָ נִהֲרָא חֲכַמְתָּא
 בְּטוּכְלְךָ : (טז) וּבְרוּמָא דֵאִיקְרָא דְּמַלְכָא עַד מָא לְגוֹרְתָא
 דְּחִיקְרָא מְטָא שְׂמַךְ וּמַסְכִּין לְשִׁמְעֵךָ : (יז) פֶּשֶׁר מִתְּלָא
 דְּחֲכַמְתָּא בְּכַתְבָּא וּבְנִבְיֹתָא אֲתַמְהֵת עֵמְמָא : (*)
 וְאֲתַקְרִית בִּשְׁמָה דֵאֱלֹהָא דְּדִלִּיהּ הוּא אִיקְרָא דֵאֲתַקְרִי עַל
 יִסְרָאֵל (יח) וְכִנְשֵׁר אִיךָ אֲבָרָא דְּהִבָּא וְסֵאֲמָא אִיךָ
 עֲפֵרָא : (יט) וְיֵהֵב־לְגִשְׁא תּוֹקֶפְךָ וְאֲשַׁלְּטַת אֲנֹן בְּפִגְרְךָ :
 (כ) וְיֵהֵב־מוּמָא בְּאִיקְרְךָ וְצַעֲרָא תִשְׁנַתְךָ לְמִיתִיָּה עוֹלָא
 עַל בְּנֵי בְּנִיךְ דְּנִתְנַחֲחוּן עַל מְשַׁבְּחוֹן : (כא) לְמַתְּפַלְגוּ
 לְתַרְתִּין מַלְכוּן מִן דְּבֵית אֲפָרִים מַלְכוּתָא חֲנַפִּיתָּהּ : (כב)
 וְאִף אֱלֹהָא לֹא שְׂבַק טִיבּוּתָהּ וְלֹא גִרְמָא מְלוּהִי עַל אֲרַעָא :
 (כג) וְלֹא נֹכַד זִרְעָא דְּרַחֲמוּהִי וּבְנֵי זִרְיָקוּהִי לֹא נִגְמַר :
 (כד) וְנִתַּל לְיַעֲקֹב מִשׁוּבּוּתָּהּ וְלְדוּיַד מַלְכוּתָּהּ רַבְתָּא :
 (כה) וְשַׁכַּב שְׁלִימָן וְקִם בְּתַרְהּ מִסְגָּא סְכֻלוּתָּהּ וְחַסִּיד
 חֲכַמְתָּא רַחֲבַעַם דְּכַר בְּתַמְעִיתָהּ לְעַמָּה : (כו) וְלֹא נְהוּא
 לָהּ דּוּכְרָנָא לִירְבַעַם בַּר נִבְט דְּחֵטָא וְאֲהֵטִי לְיִסְרָאֵל וְיִדְּב
 לְדְּבֵית אֲפָרִים תּוֹקֶלְתָּהּ : (כז) לְמַגְלִיָּה אֲנֹן מִן אֲרַעְהוֹן
 זֵאֲסִגִּי חֲטָהִיְהוֹן טַב וְעַל כָּל בִּישְׁתָּא אֲתַמְלַךְ :

מַט (א) עַד מָא דְקִם נְבִיא דְדֵמָא לְנִהוּרָא וּמְלִתָּהּ יְקָרָא
 אִיךָ תְּנוּרָא דְּמִשְׁתַּגֵּר : (ב) וְאִיתִי עֲלֵיהוֹן
 כְּכֵנָא

בן סירא : מט

שְׁאוּל הַחַיִּית בַּחֲפֹץ אֱלֹהִים : (ו) הוֹרֵד מַלְכִים מִכַּפְאוֹתָם
 וּמִשְׁלֵים עַל פְּנֵיהֶם הוֹכִיחַ : (ז) שׁוֹמֵעַ נִקְמַת יי מִסִּיגֵי
 וּבִישְׁפָטוֹ מַחֲוֹרֵב : (ח) מִשַׁח מַלְכִים עַל תַּגְמוּל יָדָם וְנִבְיָא
 תַּחֲתָיו הַקִּים : (ט) בִּפְעַר עָלָה מְרוֹמִים וּכְרָכַב אִישׁ
 שָׁמַיִם : (י) וְהוּא עֲתִיד לָבוֹא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה לְהַשִּׁיב
 לֵב בָּנִים עַל אֲבוֹתָם וּלְבֶשֶׁר שְׁבִטִי יַעֲקֹב : (יא) אֲשֶׁר
 אִישׁ רֹאֶה פְּנֵיהָ וְמַת כִּי לֹא מַת הוּא כִּי אִם חַיָּה יִחְיֶה :
 (יב) אֱלֹהֵיו נֶאֱסַף בְּצַרּוֹר הַחַיִּים הַשְּׁמִימָה וּפִי שְׁנַיִם בְּרוּחוֹ
 לְאֵלִישַׁע הַשְּׂאִיר : (יג) אוֹתוֹת רַבּוֹת עָשָׂה בְּעַמּוֹ פְּנֵי
 מַלְכִים לֹא נָשָׂא וּבְרוּחוֹ לֹא שָׁלַט כָּל בְּשָׂר : (יד) כָּל דְּבַר
 לֹא נַעֲלָם מִפְּנֵינוּ נִפְלְאוֹת בְּחַיֵּינוּ עָשָׂה וּבְמֹתוֹ מַת הַחַיָּה :
 (טו) בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב הָעַם מִדְּרָכָם וּמִרַעְתָּם לֹא סָרוּ :
 (טז) עַד אֲשֶׁר גָּלוּ מֵאַרְצָם וּנְפוּצוּ בְּאַרְצוֹת הַגּוֹיִם : (יז)
 וַיִּשְׂאֵר יְהוּדָה לְבָרוּ נִיר קָטָן לְבֵית דָּוִד : (יח) אֱלֹהֵי בְּרָךְ
 הַטּוֹב הִלְכוּ וְאֵלֶּה יָסֻפוּ לְהַחֲשִׁיעַ : (יט) חֲזָקִיהוּ בְּנֵת
 הוֹמּוֹת הָעִיר וַיָּבֵא מִי גִיחוֹן הָעִירָה : (כ) בְּיָמָיו עָלָה סִנְחַרִּיב
 וַיִּשְׁלַח עָלָיו רַב־שָׂקָה וַיִּגַּף בְּצִיּוֹן יְדוֹ וְאֵת אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם חִרָף :
 (כא) וַיִּפְרוֹשׂ חֲזָקִיהוּ בְּפִיו אֶל אֱלֹהִים וַיִּצַּל אוֹתוֹ בְּיַד
 יִשְׁעֵיהוּ הַנְּבִיא : (כב) וַיֵּךְ בְּמִתְנַה אֲשׁוּר מִכָּה רַבָּה יַעַן
 עָשָׂה חֲזָקִיהוּ הַטּוֹב וְהַיִּשָּׁר וַיִּלֶךְ בְּדַרְפֵי דָוִד כְּאֲשֶׁר פָּקַד עָלָיו
 יִשְׁעֵיהוּ נְבִיא הַנְּבִיאִים : (כג) כִּי עַל פִּיו שָׁב הַשָּׁמַיִשׁ
 אַחֲרֵינִית וַיָּמִים עַל יָמֵי מֶלֶךְ הוּסִיף : (כד) בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ
 חָזָה חֲדָשׁוֹת וְאַבְלֵי צִיּוֹן נָחַם : (כה) אוֹתוֹת מַלְפָּנִים הִגִּיד
 וְחֲדָשׁוֹת טָרַם תְּכַאֲנֶה : (כו) שֵׁם יֵאֱשִׁיחַ כְּרִיחַ בְּשֵׁם כְּצַרֵּי
 וּבְשִׁמְן הַטּוֹב : (כז) כִּי בְּנִפְלְאוֹת נִצַּל בְּהַחֲבָאוֹ וְדַרְכֵי
 אֲבוֹתָיו עָזַב : (כח) וַיִּשְׁלַם לָבוֹ אֶל אֱלֹהֵיו וְאַמַּת עָשָׂה
 בְּיָמָיו : (כט) מְלֶכֶד דָּוִד חֲזָקִיהוּ וַיֵּאֱשִׁיחַ כָּל מַלְכֵי יְהוּדָה
 הִרְעוּ לַעֲשׂוֹת : (ל) וַיִּזְנְנוּ הוֹדֵם לְזָרִים וְתַפְאֲרָתָם לָעַם
 נִכְרִי : (לא) וַיַּחֲרִיבוּ עִיר הַקָּדֶשׁ וַנִּשְׁמָו חוֹצוֹתֶיהָ כְּדַבֵּר

ירמיהו

תרגום ארמית

קא

כפנא וכטננא בזע אמוך: (ג) במלתה דמריא כלא שמיא
 ואחת חלת זבנין נורא מן שמיא על מדבחא ועל אנשא
 דשיעה: (ד) מא דחיל אנת אלויא ומן דאכותך הו
 נשתבח: (ה) דאחי מיתא מן שיול איך צבינח דמריא:
 (ו) מסחף יקירא מן כורסותהון ואשמע בנסינה מכסנותהון:
 (ז) דמשח מלכא למרמיר. חובלא וגביא דהוא כתר: (ח)
 (ט) ואתחטף בעלעלא לעל ברבשא דנורא לשמיא: (י)
 והו עתיד דנאתא קדם דנאתא יומא דמריא למהפכו בניא
 על אברא ולמסברו לשבטי יעקב: (יא) מוכוהי למן דחוק
 ומית ברם דין לא מאת אלא מתא חיא: (יב) אליא
 באוצרא אתכנש לשמיא וקבל נביותא אעפא אלישע: (יג)
 סני נסינא מלל פומה מן ימוהי לא זע מן בר אנשא ולא
 שלט בה כל בסר: (יד) וכל מלא לא אתכסית מנה עבר
 פרישתא בחיוהי ובמותה אחי מיתא: (טו) ובכלהין הלין
 לא תב עמא ולא פרקו מן עבריהון בישא: (טז) עד מא
 דגלו מן אתרהון ואתברו בכל מדינתא: (יז) ויתיד
 יהודא בלחודיה ועורשולטנא לדבית דויד: (יח) אית
 מנהון דעבדו טיבותא ואית דאוספו חטהא: (יט) חוקיא
 בני מדינתא ואעל לגוה מיא: (כ) בימוהי סלק סנחריב
 ושדר עלוהי לרב שקא וארים אידה בצהיון וגנף במרחותא
 על אלהא: (כא) ופרס חוקיא קדם מריא אידוהי אף
 אלהא בעגל שמע צלותה ופרק אנון ביד אשעיא נביא:
 (כב) ותבר משריותה דאתוריא ומחא אנון מחותא רכתא
 מטל דעבר חוקיא דטב והלך באורהתה דדויד דפקדה
 אשעיא נביא משבחא דנביא: (כג) מטל דבאידה קם
 שמישא ואתמוסף על חיוהי דמלכא: (כד) וברותא
 דננברותא הוא חרתתא ונחם לאבילא דצהיון: (כה) וכד
 בעלמא הו הוא אתותא ונסינא עד לא נאתון: (כו) שמה
 דיושיא איך פירמא ובסמא דחליט בסגיאותא ובסמנא:
 (*) איך דבשא לחכא חלא דוכרנה ואיך תשבוחתא על
 פשתיא דחמרא: (כז) מטל דאתמשי מן נסינא ובטל
 עבדא

בן סירא ממו נ

ירמיהו חגיגיא : (לב) פי נמיא מבטן אמו היה ומרתם
 נקדש לנתוש לנתוח ולהרום לבנות ולנמוע : (לג) ויהוקאל
 ראה מדארה חמדמבה דמות אלהים חזה : (לד) ועל
 איוב אמו כי כל ארחותיו ישרים : (לה) ואף שנים עשר
 הנביאים עצמותם כדשן תפרתנה כי רפאו לישראל ובשרו
 תשועות לפו : (לו) מי יהלל את זרבבל אשר הושים
 כחותם על יד ימין : (לז) ואף יהושע בן יהוצדק במצוק
 הקים מזבח וכנה את היכל הקדש לתפארת עולם : (לח)
 נחמיה ישנא שמו כי היה חומות העיר מערמת העפר
 וחזק אותם בדתים וכריח : (לט) מעטים נמצאים בארץ
 כחנה ומצערים נולדו ביוסף מכלבד אחיו ומציל עמים :
 (מ) שת שם ואנוש תפארתם להלל מאד במשפחות
 האדמה ועל כל אלה יגדל תהלת אדם ראש היצורים :

נ (א) רב אחיו ובליל עמו שמעון בן חוניו חפתי הנדול :
 (ב) בימי נבנה חפית זיסד ההיכל והורם החומה :
 (ג) והחוק המלוא והפר מעינות מים ויצל עמו מיד אויביו :
 (ד) מה הוד והדר לו בצאתו מהיכל בהגלותו מבית לפרכת
 פננה בין העבים בירח בימי האביב : (ה) כשמש זורח על
 הרי עפר וכקשת בענן כשבלת השדה וכחבצלת השרון
 על מפועי מים וכעץ לבנון בימי הבציר : (ו) כרית הלבונה
 בכחתת הקטרת ובתפוחי זהב במשכיות כסף : (ז) כזית
 הדר הרחיבו דליותיו וכברוש האריכו ענפיו : (ח) בלבשו
 בגדי הקדש ובהעטפו כסות תפארת : (ט) בבואו אל
 הקדש לשרת בעבודתו פנימה : (י) בשאתו דם הנזב
 מידי אחיו והוא בראשם נצב : (יא) וכל אחיו הכהנים
 בני אהרן כלם לבושי יקר : (יב) וכידיהם הקריבו קרבן
 לעיני כל בני ישראל : (יג) עד אשר פלה לשרת במזבח
 ולפאר אותו בהדרת הקדש : (יד) וישלח ידו אל הנסקף

ויקח

עבדא דמלכותא : (כת) ואשלם לאלהא : לבח וביומי
 חטהא עבד קושטא : (כט) בלחוד לבר מן הוגיד וחוקיא
 וישיא בלהון חבלו : (ל) ושכנו נמוסא מלכא דבית
 יהודא עד מא לאחרייתא ויהבו עושנהון לאחרנא ואיקרהון
 לעמא נוכריא : (לא) ועקרו קורית קודשא ואצדיו בלהין
 חרבתה ביומי ארמיא דהוא גביא מן ברסא דאמה : (לב)
 וחוקיאיל הוי גנסא דמרכבתא וחוא חווא : (לד) ואף על
 איוב אמר דכלהין אורחתה זדיקתא הוי : (לה) אף
 הרעסר נביין נהון גרמיהון מזהרין תחותיהין דאסיו יסראיל
 ואתכלו אנון דמתפרקין : (לו) מנא נשבה לזוכבל דהוא
 איך חתמא על אידא דימינא : (לז) ואף ישוע בר יודק
 דכמכסנותהון אקימו מדבחא ובנו היכלא קדישא דעתיד
 לאיקרה דלעלם : (לח) נחמיא נסגא דוכרנה דאקים
 חרבתן ובני מסחפתן ועבד תרעין וסוכרין : (לט) ועורין
 אתבריו על ארעא איך חנוך ואמא איך יוסף לא ילדת ואף
 פגרה בשלמא אתכנש : (מ) שיית ושים ואנוש כאנשא
 אתבריו ועל בלהון דלהין תשבחתה דאדם :

ג (א) רב אחוהי וכלילא דעמה שמעון בר נתניא כהנא
 רבא : (ב) דבימוהי אתבני ביתא ואתתסים
 שורא ועעיתא : (ג) ואתבנית תדרתא וחפר מבועא ופצי
 עמה מן סנאא : (ד) מא יאא לה במפקח מן היכלא כד
 מתחוא מן תחית פריסא איך כוכב נוגהא בינת עננא ואיך
 סהרא ביומי ניסן : (ה) ואיך שמשא דדניח על עפרנה
 ואיך קשתא בעננא ואיך שבלא דחקלא ואיך שושנת מלכא
 במבועי מיא ואיך אילנא דלבנן ביומי קטפא : (ו) ואיך
 ריחא דלבונתא על פירמא : (ז) ואיך עסא דדהבא
 דמפתך שפיר ומצברת בכאפא טבתא : (ח) ואיך זיתא
 הדירא דרורבן סוכוהי ואיך אילנא דמשחא דמסבע בעופוהי
 במלכשה מאנא דקודשא ובמעטפה מאנא דאיקירא : (ט)
 במפקרה למקבלו תשבוהתא ביאיותא דתוקפא דמקדשא :
 (י) במקבלותה דרמא דכסרא מן אידא דאחוהי והו קאם
 לעל

בן סירא נ נא

וַיִּקַּח י"ן וְשִׁבְרֵי וַיִּנְסֶפֶךְ עַל הַמִּזְבֵּחַ לְרִיחַ נִיחֻחַ : (טו) אִז
 תִּקְעוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן בַּחֲצוֹצְרוֹת לִפְנֵי כָל עַם יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂאוּ קוֹל
 חֹזֶק לְכַרֵּךְ אֶת הָעָם : (טז) וַיִּפְּלוּ כָל הָעָם עַל פְּנֵיהֶם
 אַרְצָה וַיִּרְאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהִים : (יז) וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם בַּתוֹדָה
 וּבְשִׁיר בְּחִלָּל וּבַתְּפִלָּה זָמְרוּ לוֹ : (יח) שִׁירוּ כָּל יוֹשְׁבֵי
 תֵּבֵל לֵאלֹהִים הַעוֹשֶׂה נִפְלְאוֹת בְּאֶרֶץ : (יט) הַבוֹרֵא אֶת
 הָאָדָם מִמַּעַי אִמּוֹ וּמִנְהֵיג אוֹתוֹ בַּחֲפָצוֹ וּמִמְלֵא אֶת לְבוֹ
 חַיָּה וְדַעַת : (כ) יְהִי נָא שְׁלוֹם בְּאַרְצֵנוּ וְהַקֵּם חֲסִדְךָ
 עִם שְׁמֵעוֹן הַצַּדִּיק וְעַם זָרְעוֹ כִּימֵי הַשָּׁמַיִם : (כא) בְּשָׁנִים
 עֲמִים קָצָה נִפְשִׁי וְהִשְׁלִישִׁי עִם לֹא הָיָה : (כב) יוֹשְׁבֵי גְבֹל
 וּפְלִשְׁתִּים וְעַם סָבִל הַיּוֹשֵׁב בְּשָׂכָם :

- נא** (א) אֹרְךָ אֱלֹהִים וּמְלַךְ וְאֶהְלֶלְךָ שְׁמֶךָ בְּכָל יוֹם :
 (ב) אֲסַפְּרָה שְׁמֶךָ בַּתְּהִלָּה וּבַתְּהִלָּה מְרוֹם לְעוֹלָם :
 (ג) כִּי הִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִמּוֹת חַשְׁבֹּת מִשְׁאוֹל חַיִּי :
 (ד) מִלְּטַת רַגְלִי מִיַּד־י וּנְפִשִׁי מִשַּׁחַת גְּאֹלָת :
 (ה) פָּרַקְתָּנִי מִיַּד מִבְּקָשֵׁי רַעֲתִי וּמִמּוֹקְשֵׁי בְּלִיעַל דְּלִיתָנִי :
 (ו) כִּי כָּטָה לְכֹפֹת נַפְשִׁי וַחַיִּי לְשִׁאוֹל הִגִּיעוּ :
 (ז) פָּנִיתִי לְמוֹשִׁיעַ וְאֵינִי לְסוֹמֵךְ וְלֹא מִצָּאתִי :
 (ח) חֲסִדִּי י"ן זְבַרְתִּי וְטוֹבוֹ כִּי מֵעוֹלָם הָיָה :
 (ט) הַפּוֹדֶה כָּל הַבּוֹטְחִים בּוֹ וּמִצִּילֵם מִיַּד חֹזֶק מַהֵם :
 (י) מִן הַמַּצַּר הַרִימוֹתַי קוֹלִי שׁוֹעֲתִי לֵאלֹהֵי מְרוֹם :

אל

(כא) והשלישי עם לאו, זו ירמיהו החכם על ג' חומות אשר היו לישראל צחלת צנין
 בית שני לשכים צעניסם ולזנינים צדיהם, והם פלסתיים חרס וחדום, כמצואר
 מקלת מזם צעזרם ונחמתי, צכתצם טעני על יהודה וירושלים להסניצת חותם מתלכת
 סניין, והסחר צדצדי סימים למלכי בית שני, כי אחר מ' שנה לצנין הצית עזר אלכסנדר
 מוקדון דרך ירושלים לעמון ללכת להלחם עם דרוש מלך פרס, ויאל אליו סנבלט ויצקס
 מחתו לסת לו רשיוס לצנות בית המקדש צהר גדיזים ויחן לו המלך סאלמו; והאשדודים
 וסערצים וסאדומים, ורצים מצני ישראל ונו אחרי הצית הריח כמו ר' סנס. וכן צימי
 אלעיוכס עפיפאלנעם הים עת זרה לישראל: (כב) יושבי גבל, היא עיר צמדינת זור.
 ועם סבל כו' רומז לכותים וצמרונים, כי צין סומרון למכס הוה הר גדיזים: ונסעחקס
 הסלכ כזית כחוצ סומרון צמקוס גבל: ועיין ציוססופון פרק ס', וציוססין דף קד ע"ב.
 ונלמח דוד תמה לאלף הרציעי ונסדר הדורות דף לח:

על מן סדרא : (יא) ובריכין לה איך כלה אתוהי כלהון
 ג' אהרון באיקריהון : (יב) וקורבנא בא'דוהון ליקבל כלה
 זמא דישראל : (יג) עד מא דגמר למשמשו מדכחא
 למשמלו בחדותא דקודשא : (יד) אושט על קסטא
 א'דה ונסכ חמרא עתיקא ונסך על גב מדכחא לריחא
 דניחא : (טו) והי דין יבבו בני אהרון בקרנתא קדם כלה
 עמא דישראל ואשמעו קל תקיפא למברכו קדם כלה עמא :
 (טז) ונפלו על אפיהון על ארעא אכתדא כלה עמא למסגד
 לאלהא : (יז) ויהבו לתודיתא קלהון ואתבסמו אכתדא
 בצלותא : (יח) ושכחו עמא דארעא לאלהא דעבר
 כרישתא בארעא וכרא בני אנשא מן כרסא דאמהון ומדבר
 להון איך צביטה למתל להון חכמתא דלכא : (כ) ונהוא
 שלמא בינתהון ונתקים עם שמעון חסדא ועס זרעה איך
 יומתא דשמיא : (כא) בתרין עזמוין אתתעיקא נפשי
 ודחלתא לא הוא : (כב) יתבי גבל ופלשתיא ועמא סכלא
 דיתב בשכים : (כג) כל מתלי דחנימא ואוחדתהון
 כתיבין בספרא הנא : (כד) טובוהי לגברא דבהלין נרנא
 ונאלף אנין ונחכס אנין ונעכד אנין : (כה) רומא דדחלתא
 על כל מדס אתתרימת הזיה ברי ולא תשכקיה :

יא (א) אודא לך מריא מלכא ואשבח שמך מריא כל
 ביום : (ב) ואשתעא שמך בתשכחתא
 חוכלנא דמן עלם מרימא : (ג) דפרקת נפשי מן מותא
 וחסכת נפשי מן חבלא : (ד) מן יד שיול פרקת רגלי
 ופרקתני בסנאוותא דרחמך : (ה) מן תוקלתא ואכדנא
 שזבתני ומן א'דא דבעו נפשי פרקתני ומן סונאא דעקתי
 שזבתני ומן שלהבותא דנורא דחדרתני : (ו) ומסת
 לשיול נפשי ורוחי למותא אתקרנא : (ז) ואתפנית
 לבסתר דאתעדר וסכית לדסמך ולית : (ח) ואתדכרת
 חסדוהי דמר'דה וטיבותה דמן עלם : (ט) דמישוב לכל
 דתכילין עלוהי ופרק להון מן מן דתקיף מנהון : (י)
 וארימת מן ארעא קלי וצלית וקרית לאבי מן מדומא : (יא)
 מריא

בן סירא נא

- (יא) אל אדיר ומציל אל נא תעזבני ביום צרתי :
(יב) אהלל שמך מאין דומיה וחסדך אזכיר תמיד :
(יג) כי שמעת בקול שועי ותבלטני מרעה ומיגון :
(יד) על בן אודה שמך לעולם וחסדך אזכיר יום יום :
(טו) אנכי בנערי בקשתי חכמה מימי עלומי דרבותי
בנתבותיה : (טז) נער הייתי אל החכמה התפללתי
ולפני היכל יי שפכתי שיחי : (יז) חפשתי על כל דרכי
ולא נחתי עדי מצאתיה : (יח) בעל בבורי ענבים שש לבי
עליה ועד עולם לא אעזבנה : (יט) דבקה נפשי בה ועיני
לא נטו ממנה : (כ) ותהי לי למורה לקח טוב בה מצאתי :
(כא) כי בכל כחי עבדתיה דרשתי חקרתי ומצאתיה :
(כב) ויי נתן לי לשון למודים חלף עמלי ובה אהללנהו :
(כג) שעו אלי בהורים הסבו לבכם אל לקחי : (כד) עד
אנה תעזבו חכמה ונפשכם צמאת אליה : (כה) הביאו
צוארכם בעלת או תמצאנה : (כו) כי קרובה היא
למשחריה ותמצא לכל דורשיה : (כז) שאו נא עיניכם
וראו כי מעט עמלתי בה ופרי רב עוללתי : (כח) שמעו
לקחי בנעוריתם כי מטמוני זהב תקנו בי : (כט) עבדו
עבודתכם בעתה ותמצאו שקר טוב באחרית : (ל) ברוך
יהיה לעולם ומהלל שמו לדור ודור :

תרגום ארמית

קד

מריא גנברא ופורקא לא תשבקני ביזמא דמעיקא : (יב)
 אישכח שמך בכל זמן ואתדכרך בתשבחתא : (יג) דין
 שמעו מריא בקלי וצת לתחננתי ושובני מן בל עקא : (יד)
 ומטלחנא אזדא אישכח ואברך שמה קדישא : (טו) אנא
 טליא ואצטבית בה ובעיתה : (טז) דרכת רגלי בקושתא
 מרי ומן טליותי ידעת יולפנא : (יז) וצלית צלותה כד
 זעוראנא וסגי אישכח יולפנא נירה הוא לילאיקרא ולמלפני
 אתל תודיתא : (יט) אתחשבת למטאבו ולא אהפוך כד
 אישכחיהי : (כ) אתדבקת נפשי בה ואפי לא אהפכת
 מנה : (כא) יהבת נפשי בתרה ולעלב עלמין לא אטעויהי :
 (כב) אידי פתחת תרעה ואתחדרת לה ואסתכלה בה
 וכדכיותא אישכחתה : (כג) ולבא קנייא לי מן רישיתא
 מיטלהנא לא אישכחיהי : (*) מלי יקרין איך נורא למדקו
 בה מיטלהנא קניתה קנינא טבא : (*) יהב מרי ללשני
 אגרא ובספותי אישכחיהי : (כד) סטו לותי סכלא ובספותי
 בית יולפנא : (כה) עד אמתי תחסרון מן הלין ונפשכון
 תהוא צדיא לחדא : (כו) פתחת פומי ומללת בה סבו
 לבון חכמתא דלא כספא : (כז) וצורכין אעלו בנירה
 ותקבלי נפשכון מרדיתא : (כח) קריבא די למן דבעא
 לה ודיהב נפשה משכח לה : (כט) חזו בעיניכון מטל
 דזעור הו עמלת בה ואשכחתה סגי : (ל) שמעו יולפני כד
 זעור וסאמא ודהבא תקנון בי : (*) תחדא נפשכון
 כתיבותי ולא תבהתון בתשבחתי : (לא) עבדו עבדיכון
 דלא בעדנרה ונתייב אגרכון בעדנרה בריך לאלהא לעלם
 ומשכח שמה לדר דרין :

ס ל י ק